

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

VIII Januarii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

VIII JANUARI.

SANCTI QUI VI ID. JANUAR. COLUNTUR.

- S. Semeias, Propheta.
 S. Lucianus Episcopus,
 S. Maximianus Presbyter, } Martyres, Bello-
 S. Julianus Diaconus, } vaci in Gallia.
 S. Patiens, Episcopus Metensis in Gallia.
 S. Anastasius,
 S. Jucundus, }
 S. Ratites, } Martyres, Sirmii in Panno-
 S. Petrus, } nia.
 S. Florus,
 S. Tilis,
 S. Florianus,
 S. Tatia,
 S. Claudius Praefectus militum. }
 S. Carbonanus, } Martyres,
 S. Tibudianus, } Interamnæ
 S. Planius, } in Umbria.
 S. Maximus I. } Episcopi Ticinenses in
 S. Maximus II. } Italia.
 S. Patheus, Martyr.
 S. Carterius. Presbyter Mart. in Cappadocia.
 S. Theophilus Diaconus, }
 S. Helladius, } Martyres Afri.
 S. Timotheus,
 S. Euctus, vel Polyeuctus, }
 S. Rusticus, }
 S. Pisseus, vel Cipiseus, } in Græcia.
 S. Secundus,
 S. Lucius,
 S. Felix,
 S. Januarius,
 S. Palladius,
- S. Eugenianus, Martyr, Augustoduni in Gal-
 lia.
 S. Egemonius, Episcopus Augustodunensis,
 in Gallia.
 S. Atticus, Episcopus Constantinopolitanus.
 S. Dominica, vel Domnica. }
 S. Georgius Chozebites. }
 S. Amylianus Confessor. }
 S. Severinus, Presbyter, Noricorum Apo-
 stolus, Neapoli.
 S. Severinus, Episcopus Septempedanus in
 Italia.
 S. Afflinus Episcopus.
 S. Balduinus, Archidiaconus Laudunensis
 in Gallia.
 S. Maurontus, Abbas S. Florentii veteris in
 Gallia.
 S. Frodobertus, Abbas Cellensis, Trevis in
 Gallia.
 S. Gudila, Virgo. Bruxellis in Belgio.
 S. Cyrus, Episcopus Constantinopolitanus.
 S. Pega, Virgo in Anglia.
 S. Erardus, } Episcopi, Ratisbonæ in Ger-
 B. Albertus, } mania.
 S. Garibaldus, vel Gaubaldus, Episcopus
 Ratisponensis in Germania.
 S. Wulsinus, Episcopus Schireburnensis in
 Anglia.
 B. Torphimus, Episcopus Hamariensis in
 Norwegia, Brugis in Belgio.
 B. Laurentius Justinianus, Patriarcha Vene-
 tus.

PRÆTERMISSI VEL IN ALIOS DIES REJECTI.

NOT. 118. S. Rigobertus Episcopus Remensis, refertur hoc die a
 Martyrol. Germanico, Carthus. Colon. in Addit. ad
 Usuard. inque ejusdem Usuardi editione Parisien.
 an. 1536. Vitam dedimus iv Januar.
 S. Severinus Episcopus, Neapoli, frater S. Victorini,
 celebratur in Martyrologio Romano, et aliis. Colitur
 hoc die Neapoli S. Severinus Presbyter, Noricorum
 Apostolus; Septempede S. Severinus S. Victorini
 Confessoris frater, ut infra dicemus. Tertius nobis
 adhuc ignotus. Nullus in vetustissimis Ecclesiæ
 Neapolitanæ monumentis Severinus Episcopus repe-
 ritur. Imo cum nuper S. D. N. URBANUS VIII, Clero
 Neapolitano concessisset, ut publice et per omnes totius
 urbis Ecclesias officio duplici omnium Neapolitanorum
 Præsulum ageretur festum, quorum extaret in Romano
 Martyrologio nomen; de cæteris quidem illico recitari
 officium cepit, de uno hoc Severino nihil. Ita huc
 Neapoli scripsit Antonius Beatillus nostræ Societatis
 Sacerdos longe doctissimus, et propagandi Sanctorum
 honoris studiosissimus. Si fuit Victorini Martyris fra-
 ter Severinus Episcopus, is cujuspiam fortassis alte-
 rius civitatis Neapoli vicinæ Ecclesiam reverit. Nobis
 nil liquet. Petrus de Natal. lib. 2, c. 37, fratrem
 facit S. Victorini Pictabionensis Episcopi et Martyris,
 de quo 2 Novemb. agemus. Vide Prolegomena ad

vitam S. Severini Septempedani; et Translationem
 S. Severini Presbyteri, præsertim num. 7 et seqq.
 Dedicatio Ecclesiæ Cathedralis Neapolitanæ, S. Ma-
 riæ de principio, agitur hoc die per totam diocesan,
 officio duplici, ut patet ex Catalogo SS. edito jussu Decii
 S. R. E. Cardinalis Carafæ, Archiepiscopi Neapolitani.
 S. Nathalanus, sive Nethalenus, aut Nethelmus Epi-
 scopus, ab Adamo Regio, Ferrario, Camerario refer-
 tur hoc die: atque illustrata quædam de eo memorat
 Camerarius. Plenius de eo agemus, ubi quæ citat,
 vetera consecuti erimus breviaria, aliaque monumenta.
 In Aberdonensi diocesi, ad septentrionalem Scotia
 plagam, præcipue floruisse traditur.
 S. Agatho. } Menæa Græcorum. Alium dedimus
 S. Theoctistus. } iv Jan. Theoctistum in Sicilia Abba-
 tem, alius colitur a Græcis in Septembr. discipulus
 magni Euthymii, ut xx Januarii in ejus vita dicitur.
 Plures hujus nominis viri præstantes memorantur, ut
 iv Februarii ostendemus. Quis hic potissimum cele-
 bretur, assequi haud licuit. Agathonis quoque non
 unius prædicatur in sacris fastis memoria. Erit for-
 tassit qui suspicetur hunc esse nominatissimum illum
 in vitis PP. Abbatem Agathonem: at si is esset, non
 omitterent Græci ejus elogium. Utrumque tantisper
 omittimus, dum certius quid eruamus.

NOT. 119.

67 S. Guithelinus,

- S. Guithelinus, sive Guethelinus, vel Guithelmus, Londoniensis in Britannia Archiepiscopus, celebratur hoc die in Martyrologio Anglicano, et Ferrarii Catalogo. Eum Matthaus Westmonasteriensis ad an. 435, scientia et virtutibus insignem prædicat, recensetque labores pro afflictâ patria ab eo susceptos, uti et Galfredus Monumetensis lib. 6, cap. 4, et S. Radulphus Cestrensis lib. 4, cap. 33, Sigebertus editus a Laurentio de la Barre, aliique. Sed quia res ejus ætatis Britannica, ut sedis bellorum turbinibus involuta, ita luce scriptorum fere caruerunt; ejus hic gesta prosequi minus licuit; præsertim quod Constantinum, quem ille inunxisset in Regem traditur, eum quidam esse volunt, qui invadens Imperium, a Ducibus Honorii an. Chr. 411, occisus refertur.
- S. Maximus Presbyter (non Episcopus, ut perperam quidam scripserunt) Ecclesiæ Juvaviensis; sive Salisburgensis, vir vitæ spiritualis (ut infra in S. Severini Noricorum Apostoli vita cap. 7, num. 32, dicitur) ab Herulis eam urbem incursione nocturna vastantibus, suspensus, a Radero Bavariæ sanctæ tom. 1, Martyris titulo ornatur. Quo die colatur, necdum comperimus.
- SS. LV Martyres Salisburgenses, socii S. Maximi cum eo trucidati, Salisburgi infra arcem in crypta subterranea servantur et coluntur, ut idem ibidem Raderus, Aveninus Annalium Boicorum l. 2. Hundius in Catal. Salisburgen. Episcopos. Braunerus lib. 4 Ann. Boiorum ex monumentis Ecclesiæ Salisburgensis. Sed, ut jam diximus, eorum nobis ignotus est natalis, ideo tantisper omittimus.
- Silvinus Presbyter Quintanensis castelli, vulgo Kunzen dicti, Beatus a Radero tom. 2 Bavariæ sanctæ appellatur, cum ex magno, inquit, vetusto, et nobili scriptore Eugippio passim viris doctis laudato, certo constat Cælestibus accessum. Aveninus lib. 2, tradit templum extare Quintanis, ubi humatus colitur D. Silvinus. Dies nos latet. Agit de eo Eugippius infra in vita S. Severini cap. 3, num. 24.
- Marcianus Presbyter monasterii S. Severini juxta Fabiana in Norico, laudatur infra pluribus in ejusdem S. Severini vita, ut cap. 4, n. 19, c. 10, n. 43, c. 12, n. 37. Radero Beatus dicitur, Divus Aventino. An colatur, et quo die, necdum comperimus.
- Paullinus Tiburniæ in Norico (non Reginoburgi in Rætia n) Episcopus, laudatur in ejusdem S. Severini vita cap. 7, n. 29, et 33, et a Radero tom. 2, Bavariæ sanctæ, qui et Beatum nuncupat; non tamen coli uspiam scribit.
- Lucillus Presbyter, S. Severino per familiaris, ut patet ex cap. 6, n. 27, et cap. 11, n. 50, ubi Sanctus appellatur ab Eugippio, a Radero Beatus; S. Severini reliquias in Italiam avexit, ut cap. 12, n. 33, Bruschius Fabianensem deinceps Episcopum factum scribit: quam temere, hinc conjici potest, quod an. Christi 311, scribens Eugippius, numquam nisi Presbyterum eum vocat, quem an. 480, ut ex nu. 30, colligitur, decrepitum pæne fuisse significat. Ambrosius Staibanus memoria lapsus est, cum a Severino missum cum Maximo Salisburgum ad prædicandum, ibi a Barbaris e montis fastigio præcipitatum, ac deinde in crucem actum scribit: neque id habet Hundius, quem citat.
- Joannes Eremita Siculus, qui animam Dagoberti Regis Galliæ vidit a SS. Dionysio, Mauritio, Martino contra vim dæmonum defendi, ut refert Aimoinus lib. 4, cap. 34, ab Octavio Cajetano hic commemoratur. Necdum nobis constat eum uspiam coli.
- Petrus Episcopus Roskildensis, cognatus Regis Daniæ, dum cruce signatus pergat ad sepulchrum Domini, in Thosano Cisterciensium Monasterio juxta Brugas in Belgio, diem obiit, ut testatur Molanus in natalibus Sanctorum Belgii. Sanctus appellatur in Martyrologio Gallobelgico. Non tamen ei Brugis peculiaris ullus cultus habetur.
- Bernardus Ordinis Cisterciensis, ad monasterium, quod clam deseruerat, a Christo sibi apparente revocatus, ac deinceps penitentia et miraculis clarus memoratur, et Beatus appellatur a Chrysostomo Henriquez in Menolog. Cisterciensium. Inter pios eum recenset Saussaius.
- S. Julianus,
S. Basilissa, } Martyres. Menæa. Vide IX Januarii.
et Socii
- S. Waningus Confessor. Hugo Menard. Vide IX Januar.
S. Marcianus Presbyter Constantinopolitanus, celebratur hoc die in Anthologio Græcorum a Clemente VIII approbato. Vitam dabimus x Januar.
S. Leucius Brundisii. Martyrol. S. Hieronymi, de eo agemus xi Januar.
S. Fulgentius Astigitanus in Hispania Episcopus, frater SS. Leandri et Isidori, traditur in Thesaurio concionum Thomæ Trugilli hoc die obiisse. Non uno die ab Ecclesiis Hispaniæ colitur. De eo agemus xiv Januar.
S. Liberata Virgo et Martyr. ms. Florar. Segontina esse videtur, de qua xvi Januar.
S. Xenophon cum sociis. Anthologion Græcorum, et Ferrarius. Vitam dabimus xxvi Januar.
S. Claudius Apollinaris, Hierapolitanus in Asia Episcopus, celebratur hoc die in Martyrologio Romano. De eo agemus, quo die a plurimis Ecclesiis colitur, vii Febr.
S. Petrus Igneus S. R. E. Cardinalis Episcopus Albanensis, discipulus S. Joannis Gualberti, refertur hoc die a Ferrario, et Menardo, de eo agemus viii Febr.
S. Paulus Episcopus Virdunensis. ms. Kalendar. SS. Ord. S. Benedicti. Nos vii Febr.
Ermenfredus Episcopus Virdunensis. Ferrarius. Wion quoque Lib. 2. Ligni vitæ cap. 33, Sanctum appellat, uti et Andreas Saussaius, sed hic, quem potius sequimur. ix Febr.
SS. XL Martyres coluntur a quibusdam Ecclesiis hoc die, ut patet ex Calendario Mediolanensi an. 1560. excuso. De XL iis, qui Sebastæ in Armenia coronati sunt martyrio, agemus ix Martii.
Gudalus Confessor. David Camerarius. Si hic est S. Gudwalus Archiepiscopus, ejus vitam dabimus vi Junii.
S. Guillelmi Archiepiscopi Eboracensis translata hoc die reliquæ an. MCLXXXV, ideoque hic ejus adscriptum Martyrologio Anglicano, et Ferrarii catalogo nomen. Colitur viii Junii.
S. Felix Episcopus Namnetensis obiit hoc die: sed, ut patet ex Breviario Namnetensi, colitur demum vii Julii.
S. Eucharius Episcopus. ms. S. Mariæ Ultrajecti. Colitur S. Eucharius Trevirensis Episcopus viii Decemb.

DE S. SEMEIA PROPHETA.

CIRCITER AN.
MUNDI
MMLXXX.
VIII JANUARIi.
Semeias re-
vocat Ro-
boamum a
conflictu.

Sanctum Prophetam Semeiam Elamiten hodie celebrant Græci in Menæis. Is ipse est qui in vulgata editione Semeias, ab aliis Semeias appellatur. Hic cum ab Roboami imperio decem desc-

vissent Tribus, easque Roboamus numero coacto 180, millium exercitu, armis revocare cogitaret; a Deo missus obviam est Regi atque exercitui, jam Sichem oppido, ubi castra fixerat Jeroboamus rebellium Tribuum Dux, appropinquanti,

appropinquanti, atque ista jussu publice edicere : Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel: revertatur vir in domum suam; a me enim factum est verbum hoc, permittente scilicet defectionem illam populi in ultionem scelerum Salomonis. Paruit ille intrepidus divino mandato: visque verbis illius addita divinitus est: nam audierunt sermonem Domini, ut 3 Reg. 12, 24, et 2, Paralip. 11, 4, dicitur, et reversi sunt de itinere sicut eis præceperat Dominus, nec perrexerunt contra Jeroboam.

2 Egregie hæc Jacobus Salianus noster expendit tom. 4 Annalium veteris testamenti, ad an. Mundi 3061, nu. 4, et 3. Eximium plane, inquit, et admirabile Regis, et Principum ejus, et universi exercitus obedientiae exemplum. Nam si rem ipsam intuemur; agebatur de re omnium maxima, de qua homines inter se contentiosissime decertare solent, eamque rebus omnibus anteferre, rati regnandi causa, ut aiebat cum Etheocle Julius Cæsar, jus omne violari posse, ceteris autem rebus pietatem colendam. Quanto hic magis ad bellum inflammabantur animi, cum ad commune illud Principum desiderium, vindictæ cupiditas et ignominia amissi regni accederet, quibus quasi gladiis ignis ille fodicaretur? Si gerendæ rei opportunitatem; collectus erat jam exercitus maximus atque validissimus, stabant in armis acies: si finem querimus; causam justam defendebant, injustam defectionem puniendi, ut merito victoriam sperare possent: si personam a bello revocantem; unus homo prohibebat, qui se Dei jussu loqui profitebatur, qui nullam pro se rationem, nullam causam, nullum miraculum præferbat. Quem plerique ut delirum senem, cum contumelia procul amandassent: imo et ut proditorem, et ab hostibus subornatum, male multatum in crucem egissent.

3 Quid ipse Rex Roboam, nonne admirabilem exhibet patientiam, animique demissionem? Qui ne verbo quidem uno contradicit Prophetæ: non opponit belli æquitatem; agi non de injuste acquirendo, sed juste recuperando regno. Non queritur injuriæ sibi factæ atrocitatem, ereptam maximi regni partem, interfectum quæstorem regium; se ipsum conviciis appetitum, et ad fugam compulsus. Non objicit collectum jam magno labore, magnisque sumptibus exercitum; si dimittatur, hostes in armis quamprimum fore, aut etiam jam esse, quireliquam regni partem eripiant.

4 Oportuit utique Deum totum exercitum a pugna

cupiditate divinitus avertere, metum et terrorem et victoriæ desperationem in corda eorum injicere, eisque certo persuadere se contra Deum ipsum, non contra homines pugnam capessere. Et huc videtur alludere Abia qui Roboamo patri successit in regnum, cum fatetur eum fuisse rudem, et corde pavido; ideoque neque Israelitis resistere potuisse. Accebat non ignotum Roboamo et Principibus Abiæ Silonitæ facinus et vaticinium. Nec forte miraculum aliquod defuit: quamquam et hæc ipsa tam inopinata cessatio ab armis, non exiguum prodigium fuisse videatur. Audierunt, ergo, sermonem Domini et reversi sunt de itinere, sicut præceperat eis Dominus.

5 Cum deinde in omne flagitium præceps iret cum Proceribus suis Roboamus, triennio post, irato Numine, ascendit, inquit sacer scriptor 2 Paralip. cap. 12, Sesac Rex Ægypti in Jerusalem (quia peccaverant Domino) cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, et Troglodytæ, et Æthiopes. Cepitque civitates munitissimas in Juda, et venit usque in Jerusalem. Semeias autem Propheta ingressus est ad Roboam et Principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem fugientes Sesac, dixitque ad eos: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. Viri sancti aspectu et oratione contritii cum Rege Principes, Justus est, inquit, Dominus. Flexit ea submissio confessioque benignissimum Numen, ut tantisper furorem Ægyptii Regis compesceret, ne crudelius sæviret in populum, sed tributo urbi imposto, temploque ac regia spoliatis, domum abiret. Idque ab eodem denuntiatum est Semeia, divinatorum interprete judiciorum. Cumque vidisset Dominus, inquit Scriptura, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis paucillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. Verumtamen servient ei (pendendo nimirum tributo) ut sciant distantiam servitutis meæ et servitutis regni terrarum, etc.

6 Cetera Semeiæ acta in obscuro sunt, nisi quod eum quædam scripsisse constat, de quibus 2 Paralip. 12, 15. Opera vero Roboam prima et novissima, scripta sunt in libris Semeiæ Prophetæ, et Ado Videntis, et diligenter exposita. Verum hi quoque libri, a Jacobo Bonfrerio nostro, Præloquior. in Scriptur. cap. 6, sect. 2, sacris scriptis accensi, interciderunt.

EX VARIIS.

2. Paral. 13. 7.

3. Reg. 11.

Semeias intrepide impios increpat.

Ejus scripta.

Obedientia Principum, et Regis.

Regis patientia.

Militum animi divinitus permoti.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

LUCIANO EPISC., MAXIMIANO PRESBYT.

JULIANO DIACONO BELLOVACI IN GALLIA BELGICA.

§ I. S. Luciani et sociorum celebris in sacris fastis memoria.

VIII JANUARI.

S. Lucianus bellouacorum Apostolus.

Bellovacii Gallia Belgicæ populi inter Somanam, Æsiam et Sequanam amnes, mareque Britannicum siti, Christiana religione a S. Luciano instituti sunt; quem quidam Presbyterum, ipsi, Episcopum fuisse asserunt, itaque a majoribus traditum. Quia de ejus ætate aliqua est inter Auctores controversia, ut § 2 dicemus, visum hic est Martyrologiorum, quæ eum celebrant, verba dare, aliquam fortassis lucem allatura. Ex his illud patebit alterum ejus sodalium Maximianum, Messianum, Massianum, Maxianum dici. Antonius Loiselius testatur Bellovacii, Messianum passim appellari, et in Martyrologio illius Ecclesiæ Messianum scribi.

2 Beda: Bellovaco sanctorum Martyrum Luciani

et Messiani. ms. Centulense, Bedæ præferens nomen, et ms. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti: Civitate Bellovaco sanctorum Martyrum Luciani, Maximiani (Ultraj. Massiani) et Juliani. ms. Ecclesiæ S. Lamberti Leodii, itidem sub Bedæ nomine: Belvaco Sanctorum Luciani Presbyteri, Maximiani, et Juliani Martyrum, Usuardus: Belvaco Sanctorum Martyrum Luciani Presbyteri, Maximiani, et Juliani: quorum Maximianus et Julianus primo a persecutoribus gladio puniti sunt. Deinde B. Lucianus post nimiam cædem, cum Christi nomen viva voce confiteri non metuisset, priorum sententiam et ipse accepit. Eadem habet Bellinus de Padua, et Martyrologium Romanum, nisi quod in hoc post illa, Deinde B. Lucianus, additur, qui cum S. Dionysio in Galliam venerat.

3 Ado: Belvaci Sanctorum Luciani et Messiani. Notherus: Melloacia (legendum, Belloaci) S. Luciani, socii

Ejus et sociorum nomina in sacris tabulis 8 Januariarum.

EX VARIIS.

socii B. Dionysii. Item Messiani. *Quædam recentiora mss. nomine Usuardi insignita vocant S. Lucianum B. Petri discipulum; alia Antiochia cum S. Petro Romam venisse aiunt, ut Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano, ubi prolixum ejus contexit elogium. mss. monasteriorum Latiensis et S. Martini Tornaci: Belvaco civitate natalis S. Luciani Episcopi et Martyris, qui ab urbe Roma egressus Galliarum civitatem Belvacensium perveniens, verbo prædicationis et miraculorum signis effulgens, multum ibi Domino populum acquisivit. Quem apparitores Juliani Imperatoris perquirentes, vinctis manibus cæsum decollaverunt. Cujus corpus exanime, ut fertur, se erigens, et manu propria caput sanctum abscissum apprehendens stabili gressu ad locum, quem vir sanctus funeri tradendum elegerat, deportavit. Addit ms. Tornac. Scriptum in gestis ejus. Franciscus Maurolycus: Belvacii Sanctorum Luciani Presbyteri, ac B. Petri discipuli: necnon Maximiani, et Juliani puerorum ab ipso conversorum, et baptizatorum: ex quibus primus Episcopus, secundus Presbyter, tertius Diaconus: quorum primus constantiam secutus, post eos a persecutoribus cæsus est, tempore Clementis Papæ. Galesinius: Belluaci, sanctorum Martyrum, Luciani Episcopi, Maximiani Presbyteri, ac Juliani: quos is religionis Christianæ præceptis instituit ac baptizavit. Fuit autem Lucianus Principis Apostolorum Petri discipulus, ab Clemente I Pontifice in Galliam missus, urbisque Belluaci factus Episcopus, multa millia hominum ab idolorum cultu ad Christi Domini fidem advocavit: vir extitit patientia admirabili, summaque abstinentia; herbis solum, et aquæ potu victitabat: quadragesimæ tempore bis cibum in hebdomada capiebat, celestis panis vi sustentatus. Decreto Domitiani Imperatoris cum Præfectus Julianus persecutionem teterrimam in Christianos exerceret, istius jussu illi duo primum capite plectuntur; deinde hic, in maxima tuendæ fidei constantia, exercuciatus vehementer, eadem capitis pœna afficitur. Meminere quoque horum sanctorum Martyrum Constantinus Ghinius, ms. Florarium, aliique.*

4 etiam ac 7
Janu.

4 Petrus Lovetus Antiquitatum Bellovacensium lib. 2, cap. 3, scribit in quibusdam Martyrologiis, vii Januarii (quo die martyrio coronatum tradit) ejus extare memoriam. iv Januarii Rabanus et ms. S. Maximini Treviris isthæc habent: Eodem die Passio Luciani Presbyteri et Martyris; qui missus a Roma prædicare verbum Dei in Galliis, martyrizavit sub Juliano Cæsare, in iisdem partibus occisus gladio, per cujus prædicationem multi conversi sunt ad fidem: ad cujus sepulchrum multa ostenduntur miracula, et sanitates fiunt plurimæ. Eadem fere habet ad illum diem Notkerus.

Item 15 Sept.
et 16 Octob.

5 xv Septembris, et xvi Octobr. aliqua facta S. Luciani ac sociorum translatio videtur, quæ et relata in Martyrologio. Nam priori die ms. monasterii S. Martini Tornaci isthæc habet: Belvagiis translatio corporis S. Luciani. Posteriori vero ms. Martyrologium Centulense: Civitate Belvaco SS. Luciani, Maxiani et Juliani Martyrum. Idem habent complura, quæ penes nos sunt mss. Kalendaria. Usuardi quoque editio Parisiensis an. 1536. Eodem die Sanctorum Martyrum Luciani, Maximiani, et Juliani. Passa est etiam Maxima virgo cum eis. Verum hoc de Maxima videtur incuria typographi adjectum, cum ea in Africa ab Geiserico cum Saturniano et Martiniano plurimos cruciatus perpessa, in canobio Virginum tandem placido fine quieverit, ut ad eum diem dicemus.

§ II. De S. Luciani ætate.

S. Dionysii
Parisiorum
Apostoli
socius fuit.

Socius fuit S. Dionysii Parisiorum Apostoli Lucianus. Illum Areopagitam fuisse, si non antiqui scriptoris certa auctoritate stabilitum, saltem constanti Gallicanarum Ecclesiarum receptum est traditione. Hanc convellere

animus non est: quibus nitatur rationibus ix Octobris expendemus. Non desunt certe viri eruditi, qui omnino alium ab Areopagita asserant Dionysium illum Parisiorum Apostolum, S. Gregorium Turonensem secuti, qui lib. 1 histor. Francor. c. 28, ita scribit: Hujus (Sexti Papæ) tempore septem viri, Episcopi ordinati, ad prædicandum in Gallias missi sunt, sicut historia, passionis sancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim: Sub Decio et Grato Consulibus, sicut fidei recordatione retinetur, primum ac summum Tolosana civitas S. Saturninum habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo missi sunt: Turonicis Gratianus Episcopus, Arelatensibus Trophimus Episcopus, Narbonæ Paulus Episcopus, Tholosæ Saturninus Episcopus, Parisiacis Dionysius Episcopus, Arvernus Stremonius Episcopus, Lemovicinis Martialis est destinatus Episcopus. Hanc S. Saturnini historiam dabimus xxxix Novemb. in qua verba illa, sicut fidei recordatione retinetur, ostendunt esse perantiquam.

7 Antonius Loiselius Commentar. Bellovac. c. 3, An is Areopagita. 2, huic Gregorii Turonensis sententiæ favere ait veteres Gallicas et Anglicas Legendas, et multa ipse quoque de hac questione disputat, propenditque in eam partem quæ negat Areopagitam Parisiis prædicasse. Joannes Savaro vir doctissimus, in Originibus Claramontanis profertur idem se sentire, et in suis ad Gregorium Notationibus id solidis rationibus confirmaturum se spondet: an eæ Notationes prodierint, nos latet.

NOT. 120.

Petrus Halloix Noster conatur Gregorii, ac Sulpitii Severi idem fere scribentis auctoritatem infringere, ac multa congerit argumenta, quibus probet Parisios ab Areopagita conversos: sed non difficile esset fortassis eorum pleraque refutare. Nam quem recitat Fortunati hymnum, suspicari forte quis possit post Ludovici Pii ætatem esse compositum, uti et S. Genovefæ vitam secundam, quam in Januarii dedimus, cujus cap. 4, num. 14, dicitur S. Dionysius a Clemente Papa missus in Galliam. Nam quæ xviii annis ab ejus morte scripta fertur vita, ea an extet haud constat, ut in nostra isthæc Præfat. num. 2 diximus.

8 In vita S. Quintini Martyris, quam xxxi Octobris dabimus, isthæc habentur: Hac itaque tempestate Beatissimus Quintinus, et Sanctissimus Lucianus Roma egressi, Domino ducente Gallias venerunt. Fertur etiam, sed et libelli de eorum certaminibus testantur, cum eis Sanctos Crispinum et Crispinianum, Ruffinum, Valerium, Marcellum, Eugenium, Victorianum, Fuscianum, Piatonem atque Regulum pariter advenisse, etc. In omnibus mss. jungitur Lucianus Quintino, hic vero sub Diocletiano et Maximiano passus dicitur. Baronius in Not. ad Martyrologium duos propterea facit Lucianos. Lovetus Quinetinum, Crispinum, Crispinianum, Piatonem vult missos quoque a S. Clemente in Gallias: probat ex vita SS. Sixti et Sinicii, qui S. Petri discipuli fuisse dicuntur, primique Remorum Apostoli, apud quos cum parum se proficere cernerent, ad Suessiones se contulere, et benigne isthæc ab iis quos SS. Crispinus et Crispinianus mysteriis nostræ religionis imbuerant, excepti sunt. At vita SS. Sixti et Sinicii, quam i Septembris dabimus ex duobus mss. habet eos tempore Diocletiani, occisis jam Crispino et Crispiniano, esse Roma in Galliam missos. Martyrologium Romanum discipulum quidem S. Petri Sixtum facit, sed sub Nerone occisum: sicque non potuisset ad urbem Suessionum venire post eadem eorum, qui demum Domitiano imperante isthæc advenissent, ut vult Lovetus.

Quando is in
Galliam ve-
nerit.

9 Crispinum et Crispinianum sub Diocletiano et Maximiano occisos esse non solum Martyrologium Romanum, sed eorum excusa et manu exarata Acta clamant, in quibus Luciani, sive Lucii, Quintini, Ruffini, Valerii, Eugenii mentio fit, dicunturque omnes Romæ claris orti natalibus. Ea xxv Octobr. dabimus: De S. Piatone, vel Piatone, constantior nostratum scriptorum sententia est, ut i Octobris dicemus, sub Maximiano subisse

Quando SS.
Crispinus et
Crispinianus.

subiisse martyrium; itaque tradunt Molanus, Buzelinus noster, Miræus in fastis Belgicis et Chronico, S. Paschasius Ratbertus in vita SS. Valerii et Rufini, scribit eos cum Quintino, Crispino, Crispiniano venisse ab urbe Roma, sed non cum Dionysio. De ceteris singillatim suis locis agemus. De Dionysio et Luciano, illud unicum nunc statuimus. Non liquere. Interea, quia sic expedit, dum certius quid reperiamus, sequemur Ecclesiarum Gallicanarum traditionem.

§ III. S. Luciani vita, aliorum testimonia.

Antonius Loiselius Commentar. Bellovac. cap. 3, scribit in S. Luciani cenobio receptam opinionem esse, ejus ac sociorum res gestas ab Odone I Episcopo Bellovacensi esse conscriptas. Sedit Odo temporibus Caroli Calvi, ex Abbate Corbeix assumptus, ut patet ex Epistola Nicolai Papæ ad Trasulfum Abbatem Corbeisensem et aliis tom. 3. Concil. Gallix. Triplicem S. Luciani historiam nacti sumus: primam nobis ex ms. monasterii S. Luciani juxta Bellovacum, transmisit Petrus Lovetus V. CL. Extabat eadem in ms. monasterii S. Maximini Treviris, sed plerumque ampliata; cui similem aliam habuisse, cum suis rerum Bellovacensium Commentarios scriberet, eundem Lovetum video. Priorem tamen dare maluimus, quod probabilius sit genuinam esse, atque ab Odone scriptam: 1, quia ex codice illius cenobii, ubi ea viget traditio. 2, quia eadem quæ in hac habentur verba, citat Loiselius ex vita cujus Odonem auctorem putat. Alteram exhibuit nobis ms. monasterii S. Mariæ de Ripatorio nobis a Petro Francisco Chiffletio nostro commo-
 datus, cui congruit quæ in Nicolai Belfortii schedis extat. Eam a Monacho quopiam, viro erudito, scriptam putamus. Tertia brevior extat in Bonino Membreto, Agonibus Martyrum, Vincentio Bellovac. lib. 10, c. 23 et 26. S. Antonino par. 1, tit. 6, cap. 26, § I. Aliam quandam; et, ut conjicio, luculentior, citat Lovetus lib. 2, cap. 1, ex ms. codice S. Michaelis Bellovac, ex eaque tradit, cum Julius Vindex contra Romanos Neronis tempore rebellaret, extractam esse arcam Bellovacensem. Citat priorem vitam ex ms. monasterii S. Victoris juxta Parisios, et ms. Belvacensi, Papirius Massonus, lib. de fluminibus Gallix, qui et aliam testatur Græcam extare.

Qui de eo agunt scriptores.

11 Brevem S. Luciani vitam habet Petrus de Natal. lib. 2, cap. 33. Gallicam fusiorem Renatus Benedictus. Meminit Luciani Metaphrastes in vita S. Dionysii his verbis: Quemdam ex iis qui cum eo versabantur, inclytum inquam Lucianum, qui etiam Presbyteri dignitate erat ornatus, (eum enim sequebantur multi ex iis qui virtutem amplectebantur: simile enim, ut dicitur, simili gaudet) misit ad civitatem insulæ Belvacensis, prædicaturum pietatem. Scribere debuisse: Ad civitatem pagi Belvacensis. Methodius in ejusdem Dionysii vita: Aquitanix partibus misso S. Saturnino ipse cum S. Luciano, et S. Rustico, et S. Eleutherio Lutetiam Parisiorum venit. Sanctus autem Lucianus Presbyteri honore ornatus, ad Bellovacorum urbem missus est, qui etiam infidelibus populis veritatis Evangelium prædicaret. Recenset S. Lucianum inter cæteros Galliarum Apostolos Petrus Venerabilis, tractatu contra Petrobrusianos.

Ejus reliquia:

12 Caput S. Luciani et alterum brachium asservantur in monasterio S. Luciani ad ipsa fere urbis Bellovacensis subarbia; reliquum corpus in æde cathedrali, thecæ inclusum S. Eligii industria fabricata, ut in hujus vita testatur S. Audoenus lib. 1, cap. 32. Illud vero monasterium a Chilperico Rege ædificatum, aut restauratum tradit Loiselius. Episcopi Belvacenses adituri Episcopatus possessionem, tenentur noctem in hoc cenobio transigere: quo deinde ritu a civibus et Clero excipiuntur, exponit eodem cap. Loiselius.

not. 121. sociorum.

13 Sanctorum quoque Maximiani et Juliani reliquias elegantithecæ a se consecræ inclusit S. Eligius, ut eodem loco testatur S. Audoenus. Cum parum honesto tumulo

in loco martyrii sui conditæ essent S. Maximiani reliquiæ, apparuit S. Lucianus S. Eberulpho Abbati S. Fusciani juxta Ambianos, de quo xxv Julii, eumque monuit ut sacras Martyris exuvias ipso cædis loco pervestigaret et cum suis reconderet. In preces se cum Fratribus dat Eberulphus, ac deinde montem Millium petit, terram fodit, Martyris invenit sepulchrum, e quo divina quadam suavitas odoris exalavit, omnemque late locum complevit. Sacras reliquias inde quo jussus erat transtulit, cumque S. Luciani pignoribus collocavit: quo tempore multorum variæ curatæ cælesti virtute egritudines, aliæque edita sunt prodigia. Hæc Chilperici, qui tetrarchiæ suæ sedem apud Suessiones habuit ab anno DLXII ad DLXXXIV temporibus, gesta sunt, narraturque a Loveto lib. 2, cap. 19. Extat S. Maximiani, sive Messiani nomine Prioratus medio milliari a S. Luciani Abbatia distans, eoque putantur loco trucidati, Loiselio teste.

S. Maximiani inventa.

VITA.

AUCTORE ODONE EPISCO.

Ex veteribus mss.

CAPUT I.

S. Lucianus mittitur in Gallias.

Pretiosorum Martyrum victorias et gesta, Fratres carissimi, enarrare, nihil aliud est, quam laudes Christi dicere, et triumphum virtutis ejus in suis Martyribus ad gloriam sui nominis prædicare: quoniam in omnibus ipse victor exstitit, qui ait suis: Confidite, quia ego vici mundum. Ergo in omnibus benignissimus ipse Jesus vicit, qui pro omnibus solus prior pugnavit. Et ideo sancti Martyres tanto proximiores sunt Christo præ omnibus honorificati in gloria, quanto imitatores ejus fuerunt in passione. a Ipsi siquidem suppleverunt quæ deerant passionibus Christi: et ideo iterum jure dicitur in his omnibus Christus passus, quia ipsi membra ejus erant. Unde et in ipsis rursus recte victor prædicatur, quia toties per eos vicit, quotiescumque Martyr in passione pro Christo victor occubuit. b Oportet itaque nos laudare viros gloriosos, quorum doctrinis longe lateque per orbem gloriosa Christi refulget Ecclesia, et ipsi sub ara Dei, amicti stolis candidis cruce proprio purpurati, et in Christi sanguine dealbati, feliciter requiescunt.

Christus in Martyribus vincit, et eorum laudibus honoratur. Joan. 16. 33.

2 De quorum collegio exstitit Beatissimus Lucianus insignis et gloriosus Martyr: c quem ipso fontis lavacro, d divina perfudit gratia, ita ut ex eventu rei daretur indicium, quod magnus futurus esset pro merito sanctitatis in populo. Lucius enim a progenitoribus secundum carnem est vocatus, e a magno Consule Lucio trahens non solum carnis originem, verum etiam et vocabulum. Sed demum per gratiam sancti Spiritus, more sanctorum Patrum, in melius commutatum est nomen ejus; ut qui erat parentibus dictus Lucius, diceretur Deo postea per gratiam aucto nomine Lucianus: quatenus ex hoc patesceret indicium, quia in nova luce profuditur, qua renatus erat in Domino, tandem eandem lucem, qua renatus erat in Christo, una cum ceteris sanctis viris prædicare primum deberet in gentibus. Claret igitur Romanum eum fuisse genere, nobili ex prosapia: sed nobilior factus est in spiritu, quia per adoptionem gratiæ inventus est æterni Regis filius. Quod si quæritur ab eo, cujus institutus sit doctrina, et eruditus magisterio; vere Petri Apostoli discipulus fuit, et in ejus fundatus fide, atque cælestibus imbutus disciplinis: quod satis series gestorum, tempus, et ordo loquuntur. f Conversatus est autem jam renatus in Christo perfectus tiro Christi Romæ positus, ac si in castris militaribus; ut quandoque egressurus ad gentes strenuus haberetur bellator, et propugnator in fide fortissimus.

a

b

c

d

e

S. Lucianus puer baptizatur, ante Lucius dictus.

Romanus erat, S. Petri discipulus.

f

3 Cum autem enutritur doctrina Dei in virum perfectum,

AUCTORE
ODORE EPISC.
EX MSS.
g
S. Dionysius
Roman venit:

mittitur a
S. Clemente
in Gallias.

Adjungitur ei
S. Lucianus.

h

fectum, factum est ut inclytus Martyr Dionysius Christo duce Romam deveniret; g ubi post excessum Apostolorum jam B. Clementem Pontificem Apostolicæ Sedis apicem gubernantem invenit. A quo idem S. Dionysius, qui et Macarius, officiosissime est susceptus, et digno honore satis venerabiliter habitus, tam pro suæ sanctitatis merito, quam et propriæ vitæ longa jam diu familiaritate in Christo. Unde et apud eundem summum Pontificem non parvo temporis spatio conversatus est, ut se mutuis recrearent aspectibus, et divinis se refoverent colloquiis, atque suis se vicissim corroborarent virtutum exemplis. Cui inter quamplura scripturarum sanctorum colloquia B. Clemens divino afflatus spiritu ait: Videsne, mi frater carissime Dionysi, quanta est messis in gentibus Dominicæ sationis, et quam pauci sunt operarii in verbo divinæ prædicationis? Quia ergo de omnibus Catholicæ fidei sufficienter es eruditus doctrinis, et omni religione Christiana imbutus, atque virtutibus corroboratus; perge, rogo, in nomine Domini Jesu Christi ad occidentas partes, ut bonus miles, et præliare contra hostes immanissimos prælia Domini Dei tui.

4 Quibus ita edictis, cum jam ad hoc Beatissimus Dionysius assensum præhisset proficiscendi; cepit S. Clemens socios ei quærere et adjuutores strenuos in verbo, nec non in vita et sanctitate idoneos, ministros quoque divini officii præcipuos et quam plures: inter quos etiam elegit idem Pontifex in sanctitate hunc probatissimum virum Lucianum consortem quem et h ordinavit Episcopum, quia fuerat sub doctrina Petri Apostoli ad fidem penitus institutus, ut non deessent singula Ecclesiasticæ disciplinæ officia inter tam probatissimos viros. Quem ideo, quia antiquior Christi et Petri fuerat discipulus, ita consociavit S. Dionysio ut ejus esset interpres, et ceteris quasi Pater venerabilis et egregius magister in doctrina et religione sanctitatis. Quibus ita dispositis inter quam plurima doctrinæ Christi instituta et monita pietatis ad ultimum eos ita alloquitur, dicens: Itacarissimi et fortissimiac strenui bellatores Christi: et sicut fuit Dominus cum sanctis Patribus nostris Apostolis, et cum eorum cooperantibus; ita sit vobiscum in omnibus operibus verbi divini. Vos enim, inquit, maximam et innumerabilem plebem Domino acquisituri estis ex gentibus, et introducturi in terram reprobationis. Sicque post multa singulis contradita et omnibus simul reserata fidei Sacramenta; dans pacem omnibus, ita eos absolvit, et jussit sanctam illam fraternitatem in pace abire.

a Ita nempe S. Paulus epistolæ ad Colossenses 1, 24. Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.

b Ms. S. Max. quædam hic interjicit de imitandis, qui laudantur, Martyribus.

c Addit. ms. S. Max. qui olim a pueritia sacro baptismate a Domino est consecratus, et celestibus disciplinis plenissime eruditus. Lovetus lib. 2, cap. 2, ait a S. Petro Romam conversum. Venatus Benedictus, ex Oriente cum S. Petro Romam venisse.

d Addit. ms. S. Max. sicut ipse suis declarat responsis.

e Lovetus disertè filium Lucii Consulis vocat. Multi prænomine Lucii Consules fuere S. Petri Apostoli ætate, uti etiam sequentibus sæculis.

f Græce et Latine doctissimum fuisse scribit Lovetus, et ms. S. Max. in quo et de ejus constantia zeloque et aliis virtutibus nonnulla subduntur. Saussatus ait, post Petri mortem diversa Italia loca pertrasse, ac late verbi divini sementem dispersisse.

g Lovetus scribit Dionysium Roman venisse, ut Petrum et Paulum captivos viseret; sed cum appulit reperisse illis interfectis Clementem jam Pontificem creatum: cum a Petri cede ad Clementis electionem plures fluxerint anni, Pontificatum gerentibus Lino et Cleto, ut de hoc dicemus xxvi April. de Illo xxiii Septemb. at de Clemente agemus xxiii Novembr.

h Alti a S. Dionysio; Martyriologia Sitvaneclensia, teste Loveto, a S. Regulo Episcopum consecratum tradunt.

CAPUT II.

In Italia prædicat, venit Arelaten.

Qui simul pergentes ac prædicantes primum per omnem Italiam verbum Dei, antequam Ticinum

appropinquassent, a quodam in loco non multum longe a civitate, quæ dicitur Parma, in via visum est Beatissimo Luciano, ut Evangelizaret populo eodem in loco verbum Dei; et revocaret eos a vana superstitione et cultura idolorum, propter illud quod canitur in psalmo: Euntes ibant et flebant mittentes semina sua; et quæ acceperat acsi fidelis dispensator erogaret in populo. Sed homines loci illius cum essent adhuc gentiles, et nimium idolorum cultibus implicati, injurias deorum suorum non ferentes, neque sibi verbum Evangelizari divinum; mox apprehendunt sanctissimum Lucianum, et contumeliosum affectum posterunt eum in custodia publica, quæ adhuc hodie monstratur omnibus eo in loco transeuntibus. In qua cum ingrederetur, magno psallebat cum gaudio, ita dicens: Deduc me Domine in via tua, et ingrediar in veritate tua, atque illud: Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.

a
S. Lucianus
juxta Parmam prædicat:

Psal. 123. 6.

conjectur in
carcerem:

6 Sicque vir sanctus in hac se agebat custodia, quasi sub umbra alarum Dei et totus in spe protectionis Christi positus orabat Dominum, ita decens: Educ Domine de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo; quoniam me expectant justi: ut per me, Christe salvator mundi, ad te justificentur ex gentibus, qui prædestinati sunt ad vitam. Cum talia et hujusmodi beatus et sanctus corde Domino decantaret; mox petitio ejus penetravit caelos, ne sine suis remaneret in via, qui cum eis optabat ire ad passionem, et pervenire ad quos missus fuerat. Non itaque præclarus athleta Christi refugiebat pro Christo vitæ dispendium percipere; sed rogabat devotus, ut prius faceret fructum sibi a Domino reprobissimum, et tum demum cum multo fœnore messis perveniret una cum sociis suis ad palmam martyrii, et ad vitæ præmium. Cui itaque mox adfuit divina virtus in adjutorium. b Erant ibidem jam quidam Christiani, quos tetigit divina virtus: scientes quod factum fuerat in sancto viro, venerunt nocte ad eum in carcerem, et arte qua potuerunt pro Christi amore absolverunt eum de ergastulo, atque una cum sanctis suis commilitonibus liberum abire fecerunt.

b
educitur a
Christianis.

7 At vero illa sancta societas prosperis successibus hinc inde Ticinum veniunt c ad regiam Italiæ civitatem. Ibi siquidem paullulum requiescentes, non cessabant a laudibus divinis, neque deficiebant ubi vel ubi prædicare verbum Dei, ita ut certeres eorum prophetiam, quia speciosi pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona. Huc illicque discurrentes confidenter agebant, confisi ex Dei auxilio. Ibant igitur gaudentes memores eorum quæ in Actis leguntur Apostolorum, quoniam et ipsi jam participes erant facti passionum Christi, et digni habitus pro ejus nomine contumelias pati. Qui simul pergentes, nullus est qui edicere queat quot millia hominum conversi sint in tempore ad Christum: et prædicabant evangelizantes omnibus verbum salutis. Comitabatur autem eos virtus divina, ita ut cermentes eos acsi cæli cives, et agnos inter lupos, signis et virtutibus coruscare, portantes et illuminantes Dei electorum animas.

c
Apud Insu-
bres prædicat.

Rom. 10. 15.

Isa. 52. 7.

Act. 5. 41.

8 Sicque tandem exeuntes ab Italia, ingressi cursu prospero mare flantibus ventis, navigio pervenerunt, ubi eos Spiritus sanctus recto perduxit itinere, et portui appulerunt Arelatensium civitatis alacriter cum gaudio. Qui exeuntes de navi, hospitio recepti sunt ab incolis ejusdem civitatis, qui eis non modicam præstabant humanitatem. Ubi cum essent pariter aggregati, more sanctorum Apostolorum coperunt ibidem simul conquirere, singuli quas partes in prædicationem eligerent, quive pariter juncti ire deberent. Sicque factum est ut d Marcellinum Sanctissimum cum paucis, ut fertur, ad Hispanias mitterent; e Saturninum vero Tolosam dirigunt, f acsi ad Aquitanicæ caput, ut longe lateque æterni regni Evangelium propaga-

Appellit Arelaten.

d

e

f

rent

rent in gentibus, et plantarent Ecclesias Christi passim usque ad Oceanum Britannicum. *g*

a Fidentia Juliae, *in mox patet, inter Parmam et Placentiam.*
b ms. S. Max. et Lovetus ex alio ms. Erat enim ibidem jam Christi discipulus, Dominus nomine, qui perfectus adhuc hodie Confessor Christi in eodem loco, pro talibus hujusemodi operibus requiescit in corpore gloriosus. Nam et ipse locus ex ejus nomine vocabulum sumpsit, etc. narrat ab eo eductum nocte Lucianum e carcere, in quem ipse idcirco postridie ab acollis coniectus sit. Eadem refert Saussatus, nisi quod Parma velut ista contigisse. Verum hac si ab Odone scripta fuere, non miror in aliis exemplaribus esse omissa. Nam sive S. Clementis aetate, sive Decii temporibus venit in Galliam Lucianus, non potuit eum S. Dominus capitis sui periculo liberare, qui, ut ix Octobris dice-mus, annis post Decium quadraginta, Maximianum Cubicularium erat, ibique pro Christi fide interfectus, loco deinceps nomen fecit, qui jam Burgum S. Domini dicitur.

c Non nisi Gothorum temporibus regia urbs fuit Ticinum, sive Papia. *d* Hunc omittit Lovetus, nec satis mihi constat quis fuerit, nisi forte S. Eugenius Marcellus primus Toletanus Episcopus, qui S. Dionysii discipulus fuisse traditur, coliturque xv Novemb.

e Asti Martyrologium Romanum, Ado, alique Decii temporibus Tolosa occisum tradunt, et consentunt Acta quae xxix Novembr. dabitur; refragante Ecclesiae Tolosanae traditione, ut patet ex Guillelmo Catellio lib. 5. Historiae Occitanae.

f Non est Aquitania civitas Tolosa, sed Galliae Narbonensis. Ideo autem vocat Auctor Aquitanie caput, quia Aquitania Reges Aripertus Dagoberti frater, et Ludovicus Pius, sedem regiam Tolosa fixere. Plura de his Catellius.

g Lovetus plures enumerat eorum socios, variis populis datos Evangelii praecones, S. Regulum Arelatensibus, xxx Martii fastis sacris adscriptum; Ursinum Biturigibus, qui Nathanaelem fuisse volent, ix Novembris, et xxix Decembr. Clementem Metensibus, xxiii Novembris; Crescentem Viennensibus xxvii Junii, quamquam tradant hunc ante Clementis Pontificatum martyrio coronatum; Andochium Adnis xxiv Septembris, quem tamen Martyrologium Romanum et alii tradunt a S. Polycarpo missum in Galliam; Benignum Lingonibus i Novembris, sed et hic Polycarpi discipulum dicitur fuisse; Austremonium Arvernus i Novembr. repugnat Savaro, et ipse Arvernus, omninoque contendit non nisi Decio et Grato Coss. venisse isthuc Austremonium; Frontonem Petragoricis xxv Octobris, via habet a S. Petro missum in Gallias; Eutropium Santonibus xxx Aprilis; Mellonum Rotomagensibus xxi Octobris, ast hic a Stephano Papa tempore Aureliani Episcopus creatus dicitur: (rectius cum aliis auctoribus Nicesium scriberet Lovetus, de quo xi Octobris.) Taurinum Ebroicensibus xi Augusti; Valerium Treviris xxix Januarii, sed hunc a S. Petro ad se missum Trevirum aiunt. Mansuetum Leucis in Septembr. sed hunc quoque a S. Petro missum Ado Abbas in ejus vita scribit; Carnutibus Caraanum xxvii Maii.

CAPUT III.

Bellovacum praedicat; SS. Maximianus et Julianus martyrio coronantur.

a Quibus ita dispositis B. Dionysius, qui et alio nomine Macarius pro nimia sanctitatis religione est vocatus, qui et honorem Apostolatus tradente B. Clemente susceperat, et privilegium praedicandi in gentibus, secum adhuc sacratissimum Lucianum retinuisse noscitur, donec Lutetiam a Parisiorum oppidum perveniret. Unde paucis secum retentis S. Lucianum, quem sibi nobilitas fidei sociaverat, fidesque Christi germanum fecerat, prohibitas vero mox et instantia conjunxerat, cum *b* S. Maxiano Presbytero et Juliano Diacono, Evangelizandi gratia Belvacum misit: quo custodia Romanorum et militaris exercitus, ut legimus, residebat, quoniam gens Belvacensium semper bellicosa fuisse narratur. Unde solummodo, sicut in historiis continetur publicis, ex eodem pago *c* sexaginta et eo amplius armatorum millia exisse leguntur obviam ad praelium contra Julium Caesarem, et contra Romanorum exercitum una cum reliquis Galliarum concivibus. Et ideo propter *d* custodiam ceterarum civitatum Romanus tunc temporis versabatur exercitus.

e *10* Contra quam feritatem utrarumque gentium fortissimus athleta Christi, solatio fretus discipulorum, non est perterritus venire Christi praecinctus armis, ac divina gratia corroboratus. *e* Erat enim fide constantissimus, sermone facundissimus, et virtutibus cunctis admirabilis. Coepit igitur praedicare nomen Domini, potestates aeras debellare, Christi-que Ecclesiam plantare. Spiritus quoque sancti gratia debriatus, non minus exemplis instruebat populum, quam verbis. Accebat namque virtus

Verbo, exemplis, miraculis docet.

miraculorum, et omnes morbos per virtutem Domini depellebat. Tantam enim gratiam in effugandis acceperat demonibus, ut imperio ejus audito, mox a corporibus decederent obsessis. Et diebus ac noctibus praedicando non cessans perseverabat adstruere verum et unum Dominum. Semper enim erat occupatus in oratione et *f* officio divino, in vigiliis plurimis, et jejuniis quotidianis, in abstinentia ciborum, et in omni afflictione carnis, qua se quotidie marcerabat, quatenus juxta Apostolum se hostiam vivam, beneplacentem, Christo Domino exhiberet. Unde assiduus ei victus nullus alius erat, nisi modicus panis, esusque herbarum, et aqua frigida potus. Sustentabat autem eum virtus divina, ac membra debilia Christi gratia roborabat: sic quippe anhelabat Beatus pervenire ad palmam martyrii, ut jam mundo mortuus crucem portaret quotidie post Christum Dominum: quia pro certo noverat duo esse martyrii genera, unum siquidem in occulto, aliud vero in manifesto, et idem primum istud ferebat in abscondito, (quamquam manifesta esset omnibus virtus abstinentiae) ut ad illud perveniret postmodum a Domino coronandus. Erat enim mortificatione carnis confectus, patientia decorus, mira humilitate fundatus, mansuetudine repletus. Unde tanta circa eum excreverat virtus bonorum operum, ut in terris adhuc in corpore positus, cum Angelis jam spiritu videre tur conversari in caelis. Hinc erat quod semper vultu placidus videbatur, et mente tranquillus, mira cantie decoratus, ut totus moribus et corpore probaretur conspicuus atque praclarus.

11 Sed cum ejus fama longe, lateque percrebuisset, veniebant ad eum plurimi ut ab eo baptizarentur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Destruiebantur idola, a quibus fuerant fabricata. Unde hostis antiquus videns sibi deperire, quos Christus per suos acquirebat famulos, tota artificii sui machinamenta ad impugnantiam sanctam Dei Ecclesiam convertit: *g* et Domitianum, qui post Neronem perditionis filium secundam persecutionem in Christianos exercuit, ita inflammavit, et ad tantam rabiem indignationis commovit; ut ubicumque in universo Orbe Romano Christiani invenirentur, cogeret aut diis sacrificare, aut diversis cruciatibus affectos crudeliter interfici. Ex quo per totum sibi subjectum orbem in cunctis civitatibus, oppidis, municipiis quoque et vicis publicum pependit edictum, ut omnes ministri Reipublicae Christianos idola colere compellerent, et sacrificare diis, aut diversis poenis perimerent.

12 Diriguntur proinde huc illucque persecutores Christiani nominis; inter quos *h* Fescenninus Sisinus ad Gallias una cum reliquis apparitoribus ocys venire jubetur, ad perquirendos Christi milites, maxime eos qui Roma dudum exierant, quorum fama jam excreverat, quatenus nomen Christianorum a Galliis pellerent. Tunc siquidem missi sunt tres atrocissimi viri, *i* Latinus scilicet, *k* Jarius, et *l* Antor, specialiter ad perquirendum sanctum Dei famulum Lucianum cum suis executoribus; ut ubicumque eum reperissent, aut Praesidis eum audientiae praesentarent, aut gladio mox feriretur, si nollet idolis immolare. Cumque civitates et loca praefati viri perlustrassent, nequaquam continuo repererunt. Interea pervenit ad eos fama viri Dei, quod praedicando aeterni regni Evangelium Belvacensium plebem occupasset. Quo audito, magis magisque ira et indignatione succensi, illuc cursu celerrimo properarunt.

13 Ad quam paullo antequam pervenissent, sentiens eos beatus Martyr, revelante sibi Spiritu sancto, in proximo esse, perstitit in loco quo docebat populum verba vitae, et cum eo multitudo maxima, quae jam erat per praedicationem beatissimi viri Dei ad fidem Christi conversa. Exhortabatur autem eos tanto attentius, quanto securior de gloria aeternae retributionis,

AUCTORE
 ODONE EPISCO.
 EX MSS.

f
 Ejus pietas, et
 mortificatio.

Rom. 12. 1.

*Secunda per-
 secutio sub
 Domitiano.*

g

h
 Fescenninus
 Sisinus ve-
 nit in Gallias.

*S. Lucianum
 perquirunt.
 i k l*

AUCTORE
ODONE EPISC.
EX MSS.
S. Lucianus
suos ad con-
stantiam hor-
tatur.

Math. 10. 23.

Secedit ad
montem Mil-
litium.

m

n

Comprehen-
duntur Maxi-
mianus et Ju-
lianus:

plectuntur
capite.

retributionis, dicens: Ecce, fratres et filii carissimi jam mihi Dominus meus Jesus Christus laborum meorum fructus et præmia olim repromissa donare dignabitur. Unde, dilectissimi, perseverate fortes in fide Christi: quoniam ego jam nimia senectute lassatus, cum palma martyrii gaudens ad Christum ire festino. Vos autem in accepta gratia stabiles perdurate. Non vos terror Principum a fide Christi subvertat, non minæ deterreant, non suasio blandimentorum decipiat, non ulla promissorum facultas revocet; ut ibi vos æterna gaudia recipiant, ubi sunt ineffabilia vobis præmia præparata; ad quæ ire intrepidus festino, et ideo sevitiis persecutorum non pertimesco. His ita dictis elevatis oculis in cælum, gratias egit Deo coram omnibus, qui eum dignatus est computare cum sanctis Martyribus, et a suis sanctis sociis non dividere. Gratias, inquit, tibi ago Domine Jesu Christe, filii Dei vivi, qui me cum B. Dionysio ejusque sociis in fine consociasti, et laboribus coæquasti. Unde peto ut me digneris in eorum numero computare, et regni tui consortem fieri.

14 Quibus ita per oratis egressus ab urbe Belvaco juxta Domini præceptum paululum secessit a civitate, non timore supplicii, sed ut juxta Domini præceptum exemplum præberet gregi. Sicque iter faciens cum beatis Martyribus, Maxianum scilicet et Julianum, non cessabat a colloquiis divinis et orationibus per omnem viam, donec perveniret ad montis cacumen, quo tendebat, *m* qui mons situs est secus amnem Tharæ ab urbe ferme tribus distans millibus. Ubi cum venisset, quasi civitas supra montem posita latere non poterat, quoniam et ipse mons pulchrum super fluvium populis præbet prospectum. Ibi itaque quasi in specula positus ipse vir beatissimus suam expectare decrevit martyrii coronam.

15 Interim milites præfati celeri volatu perveniunt ad civitatem Belvacum: ubi cum sanctum Dei Lucianum requisissent, non inveniunt, diligentius perscrutari cœperunt, quo abisset, quod dictum est, quod non longe ab urbe populum doceret. Illi vero continuo reascens equis subito pennigero equitatu adierunt montem, ubi vir Dei cum populo et suis morabatur discipulis. *n* Quo pervenientes ante ullam interrogationem judicariæ potestatis comprehenderunt Sanctos Dei, Maxianum scilicet atque Julianum. Forte ut eorum penis sanctum senem deterrerent, et revocarent ad culturam Deorum. Quibus comprehensis præcipiunt cum auctoritate regia cum omni furore, idolis immolare: Alioquin, inquit, nisi sacrificaveritis diis immortalibus, gladio vos mox puniri jubemus. Illi autem fortes in fide dixerunt, numquam se idolis, quia vana sunt, et opera manuum hominum, immolare: Quoniam novimus, dicunt, unum et verum Dominum Jesum Christum filium Dei vivi, pro cujus fide parati sumus mori. Quibus auditis continuo coram Beatissimi Luciani obtutibus jusserunt eos gladio puniri. Quibus ita paratis promissas sibi a Domino immarcescibiles per ceperunt coronas, et in numero sanctorum Martyrum, cum pace sunt recepti. Pro quorum gloria B. Lucianus Dominum collaudans voce gratulabunda coram omnibus dixit: Exulto et jucundor in te Deus meus, quia filios meos me præire ad coronam intueor.

a Ms. S. Max. addit isthic mansisse Dionysium, quod ibi amplius fervere immanitatem erroris cognovit.

b Ms. S. Max. et Lovetus habent, eos a S. Luciano fuisse conversos, eique adhæsisse, hic gente bellouacos facit.

c Cæsar lib. 2, de bello Gallico scribit centum millia eos conficere posse, atque in Belgiam concilio contra Romanos 60000 politicos.

d Addit ms. S. Max. et Lovetus, propter insolentiam eorum, seu propter custodias cæterarum, etc.

e Hic plurima interjiciuntur in ms. S. Maximini, de ejus virtutibus, miraculis, plurimisque ab eo et Maximiano ac Juliano conversis, in urbe, vicis, ac villis; atque hæc inter alia, quæ ex quopiam alio ms. recitat quoque Lovetus: In quibus profecto

laboribus interdum, etsi fessus videbatur senio, vigore mentis, et virtute Spiritus sancti confortabatur; ut posset dicere cum Apostolo: Fortis sum et omnia possum in eo qui me confortat. Ad hoc quippe hi sancti viri tam contiguas atque affines in predicatione Evangelii sibi elegerant partes, quo possent de proximo divinis quam saepe consolari eloquiis, mutisque se representare adspectibus. Ideo quibus erat cor unum, et anima una, unaque caritas divini amoris, quia simul esse non poterant propter commissam sibi predicationis officia, lueraque animarum; neque longe diu ferebant, ut se vicissim sacris recrearent alloquiis. Unde adhuc hodie monumenta monstrantur B. Dionysii, publica, quæ ejus ex nomine vocatur, via, per quam, ut fertur, venire consueverat summus Pontifex, ut has sua præsentia illustraret partes, sanctumque senem et beatissimum Lucianum suo referet aspectu, et pariter quantisper decertantes curabant verbo feritatem gentilium ad veri Dei dirigere servitutum.

f Constant Bellouaci traditio est, ades, in quibus olim divina officia celebrare consueverat, consecratus deinde in ecclesiam ejus primum, deinceps S. Nicolai nomini sacram: itaque ejus rei memoriam illius festo die Missa fit supra primum magni altaris fornacem.

g Capta erat Domitiani persecutio prius quam in Gallias veniret Lucianus, si Clemente Pontifice venit: sed fortassis edicta nondum in omnes perlata erant provincias.

h Sub hoc martyrium subiisse S. Dionysium traditur. Lovetus scribit Sisinnium intellecta Domitiani morte in Urbem redisse; Julianum vero Præsidentem quandam scire in Christianos perrexisse, atque ab hujus satellitibus occisum esse S. Lucianum. Renatus Benedictus negat jurisdictioni ejus subjectos fuisse Bellouacos, misisse tamen eo milites ad hanc eadem perpetranda. De tempore cædis S. Dionysii alibi: Baronius sub Trajano, alii sub Hadriano eam volunt contigisse.

i Alii Jachinus, Vinc. Jacinus, Petr. de Natal. Latrinus.

k Ms. S. Max. Januarius, Petr. Larius.

l Vinc. et Petr. Antrus, Belfort. Andrus, Momb. Antius, Lovet. Anterus, ms. S. Max. Auctor.

m Papius Massonus de fluminibus Gallia: In Bellovacis Picardie populis, qui late patenti, Tharam majorem, et Therinam minorem amnes omittere non debeo. Uterque ab occasu profluit, uterque in orientem fertur; quod rarissimum est. Milliacum autem locus est Bellovacorum, Castellania hodie a Claromonte dependens, ad Regesque pertinet, certa tamen ex parte ad Hadrianum Boherium egregie nobilem, cujus domicilium indicamus esse in Bellovacis vico Cagnio. Hi duo fluvii concurrunt atque conflunt, et aquas suas permiscunt, abundantique troctis et caneris. *Et post pauca:* Prope Milliacum autem mons est nomine Millius, et pratium in ejus summo visitur, in quo Lucianus Martyr capite plexus vitam amisit. Montem illum Gallicæ Montille vocant, teste Loveto. Renatus Benedictus scribit huc venisse Lucianum, non ut se persecutorum furori subduceret, sed ut adventantibus occurreret.

n In ms. S. Max. sequitur hic exhortatio S. Luciani ad suos.

CAPUT IV.

S. Lucianus varie tortus, occiditur.

Tunc Latinus, Jarius, et Antor cum ira et indignatione, quasi ex uno ore atrociter eum alloquuntur: Tunc es ille, inquit, qui maleficiis tuis seducis populum, ne obediant jussis invictissimi Angusti atque Senatui Romano, ut immolent diis immortalibus grata libamina? Quibus S. Lucianus respondit: Ego maleficus non sum; sed sum servus Jesu Christi, eruditus divinis doctrinis. Unde Dei populo viam veritatis ostendo, et Dominum meum Jesum Christum, qui facturam suam venit in mundo redimere, et a cultura dæmonum avertere, quomodo inoffenso pede sequi debeant, innotesco, ut ad lucem revocati supernam, a suis tenebris eruti, salventur, quia justum est ut illi soli cervicem cordis inclinent, qui pro omnium salute crucifixus voluit mori.

17 At hæc illi: Quomodo, inquit, tu Deum asseris quem non solum mortuum pronuntias, verum etiam crucifixum? S. Lucianus respondit: Licet vestra infidelitas clementissimi Regis non mereatur audire arcana; tamen propter multitudinem adstantem paucis edisseram: Deus Dei filius, qui semper fuit cum Patre ante secula, propter prævaricationem primi hominis, in fine temporum pro preparatione humani generis voluit fieri verus homo ex virgine, ut esset verus Deus et verus homo, essetque idem Deus et homo, unus Christus, verus Dei et hominis filius; ut qui erat, impassibilis in divinitate semper manens cum Patre, fieret non solum visibilis, verum etiam et passibilis pro nobis secundum humanitatem. Hinc factus est obediens Deo Patri pro redemptione nostra

Visunt se invicem Dionysius et Lucianus.

Lucianus generose carnificibus respondet.

Mysterium Incarnationis exponit.

nostra usque ad mortem, mortem autem Crucis. Alias autem nisi filius Dei, hominis etiam filius dignaretur fieri, nec humanum genus ad veniam, nec mortales redirent ad vitam. Hæc et alia multa beatissimo prosequente Luciano, milites magis magisque furore sunt repleti; qui et dixerunt: Jam enim te senectutis invitaverat tempus, ut ab infantilibus vanitatibus respisceres; sed quoniam vanitas nimia te decipit, et superflua invitat loquacitas, ad mortem ire temeritate nimia confisus non formidas. Verumtamen nisi cito respiceris et recesseris ab hac audacia, et sacrificaveris diis immortalibus grata libamina, senectutem tuam multis afficiemus tormentis.

De nomine et genere interrogatus respondet.

18 Tunc residentibus illis, adstare eum coram jussurunt. Aiunt itaque ad eum voce minaci: Nomen siquidem nobis tuum conditionemque declara celerius. Quibus athleta Christi respondit: Si quidem a progenitoribus quidem meis vere Lucius sum vocatus; in regeneratione vero, qua renatus sum ad æternam vitam in Christo, Lucianus vocor. Conditionis vero cujus sim, Romanum me esse genere, quod in omni orbe notissimum est nomen, profiteor: sed quod nobilius est mihi, servum me esse Christi Jesu ostendo; quod lucide patet, quia mihi nihil aliud est vivere nisi Dominus meus Jesus Christus, et mori lucrum: ideo me ejus esse servum gaudeo et confiteor. Tunc milites, hoc est, inquirunt, quod locuti sumus; quia magus et seductor es eorum qui te audiunt: insuper contumax comprobaris, quando et procaciter quæque loqui non cessas, et tuæ nescis tandem aliquando fessæ succurrere senectuti. Quod si Romanus es, cur a cultura deorum insanissime recessisti, quos Augustus Cæsar venerat cum omni Senatu Romano, et colit universus orbis? S. Lucianus respondit: Ex quo renatus sum in Christo, et verum cognovi Dominum meum Jesum Christum, non solum diabolo atque idolis, verum etiam omnibus operibus ejus fide abrenuntiavi. Sed quod ego loquor, et confiteor de Christo Domino, neque auribus percipitis, neque retinere mente valetis. Excæcavit enim vos infidelitas cordis, nec non et Cæsarem Augustum una cum Senatu, a quibus talia detulistis decreta, ut nos homines rationabiles sacrificemus dæmonibus, et inclinemus cervices nostras idolis manu hominum factis.

Christum libere confitetur.

Flagris cæditur.

19 Latinus vero, Januarius, et Antor hæc audientes injuriæ Cæsaris impatienter ferunt: tuncque apprehedentes eum vinctis manibus tradiderunt tortoribus: qui et extendentes eum diris atrociter ceciderunt flagellis. Cumque ab eis nimium flagellatus fuisset, et vinctus admodum teneretur, diu cruciatibus tortus athleta Dei, nec doloribus superatur nec minis deterretur; sed fortis in fide Christi pene jam decrepita senectutis membra puro vigore animi roborabat, ita ut semper inter verbera eodem vultu, eadem mente perdurans, Christi nomen viva voce non cessaret confiteri, dicens: Christum Dei filium et corde credo, et ore laudare numquam cessabo.

Plectitur capite.

Luce ac voce celesti invitatur ad gloriam.

20 Tunc furore permoti, data sententia jusserunt eum gladio feriri. Sicque unus ex militibus evaginato gladio, parata jam sancta cervice, sanctum et pretiosum ejus caput abscidit. Cumque sancti viri cadaver jaceret, adhuc et palpitaret exanime; videntibus cunctis, etiam ipsis mortis ministris, lux de cœli ingens super corpus sanctum effulsit, et vox magna pariter cum luce venit, dicens: Euge bone famule Luciane, qui pro me sanguinem tuum fundere non dubitasti; veni, et suscipe coronam olim tibi promissam; quia cum Sanctis gratulaberis in cælo. Veni, et percipe mansionem gloriæ olim tibi paratam cum Angelis. Quæ nimirum vox non propter ipsum, qui semper hanc repositionem in corde gestaverat per fidem, facta est; sed propter adstantes, ut fidem Domini nostri Jesu Christi a S. Luciano longe diu prædicatam, certiores de meritis sancti viri fidissime retine-

rent. Hoc autem die Sabbathi hora a tertia factum est in monte quem supra memoravimus, tertio ab urbe miliario, lvi Idus Januarii. Quod cernentes et audientes viri qui crediderant, vel qui non crediderant, omnes nimio terrore percussi, nutu divino aliqui fugerunt; aliqui vero stupefacti mirantes præ gaudio, quia videbant se liberatos a laqueis diaboli, tamen non ferentes claritatem lucis paulisper recesserunt a loco.

a Addit Lovetus. post meridiem.

b Lovetus, vii.

CAPUT V.

Caput proprium defert, sepelitur.

Tunc erigens se sancti viri corpus exanime, apprehendit propriis manibus sanctum caput abscessum stabili gressu Spiritus sancti gratia, cujus fuerant membra corporis et organa, una cum ministerio Angelico, acsi vivens in corpore, iter plantis firmissimis carpere cepit: portansque pretiosum caput, ductu Angelico, a monte quasi millibus tribus a transvadato fluminis alveo pervenit ad locum, quem vir sanctus sibi funeri tradendum elegerat, uno a prædicta urbe distantem ferme miliario, ubi in agello publico cum palma victoriæ Sanctus requievit in pace.

Præcisum caput manibus defert,

a

b

Sepelitur a Christianis.

Odor suavis a corpore.

22 b Unde viri devotissimi, qui ejus fuerant prædicatione conversi, occurrerunt cum aromatibus et sanctum linteaminibus mundis obvolventes corpus, sepelierunt cum magno honore et reverentia in monumento, ut videbatur, tunc novo. Verumtamen ne absque Angelorum officiis viderentur exequiæ celebratæ; dum sanctissimum corpus reconditur, apertæ sunt nares eorum subito, senseruntque mira odora-menta valde fragrantia omnes qui aderant, donec exequiæ beatissimi viri celebrarentur, et corpus humo obtegeretur. Illi autem viri stupefacti admirantesque præ gaudio dicebant ad invicem: Quidnam est hoc? Gloria tibi Domine Jesu Christe: quia nostræ nares odorem talem tantumque nunquam senserunt. Gloria tibi Christe Salvator, quia sic sumus repleti, ut nihil nobis ulterius boni deesse credatur. Porro quanto amplius talia loquebantur, tanto amplius odor affluabat divinus, ita ut jam nullus dubitare posset, Angelorum ad has exequias a principio passionis ejus interfuisse ministeria.

23 Quibus rite expletis prostraverunt se omnes in terram cum nimio timore et magna cordis devotione clamantes et dicentes: Credimus te Jesu Christe verum Dei Filium cum Patre et Spiritu sancto regnantem in cælis; sicut a sancto Martyre tuo Luciano audivimus aure, et didicimus mente. Cum autem multitudo populi qui quasi ad spectaculum de diversis partibus ex villulis convenerant et vicis, talia vidissent, vel audissent a credentibus, eodem die, ut æstimatum est, corde compuncti crediderunt in Dominum Jesum Christum filium Dei vivi ferme quingenti homines ex diverso sexu. Jam enim conversi fuerant per prædicationem Beatissimi Luciani in Galliis non minus quam triginta millia hominum, aut multo amplius diversi generis et ætatis; qui relictis idolis confitebantur Deum Patrem ingenitum, et Filium ejus unigenitum, una cum sancto Spiritu, in trinitate verum et unum Deum. Qua fide per lavacrum regenerationis renati, et innovati, fabricaverunt Domino mox nonnulli eorum devotissime in eodem loco super sanctum corpus, ad honorem ipsius Martyris, basilicam.

5000 conver-

30000 a S. Luciano in vita conversi.

Basilica ad ejus tumulum.

SS. Maximi- nus et Juliani transfe- rantur.

24 Sanctorum autem Maxiani et Juliani corpora in monte, ubi decollati fuerant, sunt sepulta. Sed crescente numero et devotione Christianorum, a fidelibus inde levata beatissimi Luciani corpori sunt conjuncta. Ubi postea in melius ædificata et ornata ecclesia, Domino Patre cooperante, plurima recte potentibus præstantur a Domino Jesu Christo per

AUCTORE
OBONE EPISC.
EX MSS.

merita et intercessionem sanctorum Martyrum beneficia. Quorum, quia una fuit fides, unaque caritas, una et in martyrio confessio; ideo jure credimus eorum quod una sit in aeterna beatitudine societas, unumque consortium meritum. Et ideo gratias agamus Creatori nostro, quoniam testes Christi trino numero assumpti fidele consummaverunt propter fidem Trinitatis in terra martyrium: quod quia factum novimus, veneramus fideliterque recolimus et agnoscimus.

Epilogus ad
Belvacenses.

23 Ecce fratres, etsi purpurata est universa terra sanguine Martyrum, purpurata est civitas nostra horum cruore, Christi respersa sanguine. Etsi floret caelum coronis Martyrum, floret et nostra tellus istorum decorata virtutibus. Ornatae sunt reliquae ecclesiae memoriis Martyrum, ornata est ista horum triumphis, et consecrata reliquiis. Insignita sunt tempora nataliis Martyrum, insignita est et hodierna festivitas, qua celebratur eorum natalis de ascensione ipsorum ad caelos. Crebrescunt ubique sanitates meritis Martyrum, crebrescunt et hic ad eorum tumulum insignia virtutum et exuberant beneficia sanitarum: aegroti veniunt et sanantur, caeci illuminantur, claudi curantur, vexati a demonibus liberantur: et quod majus est, fidelium exaudiuntur preces, suscipiuntur vota, peccatorum vincula resolvuntur, aperitur caelum pulsantibus: praemia assequuntur ecclesiae. Felix nimium et Deo grata beatorum Martyrum societas, quorum ex consortio Angelorum chori gratulantur in caelis, meritis vero eorum et precibus omnium fidelium digna petitio praestatur in terris, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum coaeterno Patre ac Spiritu sancto vivit et regnat per immortalia secula seculorum. Amen.

Miracula ad
Martyrum
sepulchra.

a Ms. S. Mar. Thare transposito vado. Massonus ex vita ms. Thare transacto, unde Lovetus ait in vico Miauroy Tharam transisse; cerni etiam in Monte Millio semitam per quam ille caput gestans incessit, et Roseam appellari, sive Rosetum, la rosiere, inque ea rosas nasci mirifici ruboris, quales eadem alio transplantata rosula non ferunt: etsi vero asper et praecipue ad latus unum sit mons Millius, nunquam tamen ex curruum carrucarumve lapsu cutquam eorum, vini, reive alterius jacturam contigisse: itaque etiam haereticos, qui cultum aversantur Sanctorum, openque negant eos ferre mortalibus, saepe numero se eorum esse confessos, carrucis isthic suas eversas, perque declivis devolutas esse, se tamen cum in ima descendissent, et vinum omne salvum, et equos incoluntis reperisse.

b Agones MM. Viri autem loci illius.

ALIA VITA

AUCTORE MONACHO ANONYMO.

EX MS. S. MARLE DE RIPATORIO.

CAPUT I.

S. Lucianus Bellovacis Christum praedicat.

Beatorum Martyrum sacra certamina percurrentes, digno, dilectissimi, obsequio veneremur, et piis obsequiis exequamur. Dum enim illorum sacra martyria pia amplectimur caritate, nostrorum necesse est ut fiat ablutio delictorum. Hic etenim eos temporalis poena ad tempus afflixit et tersit: illic eos aeterna gloria remuneravit et fulsit. De quorum collegio beatissimus Lucianus extitit Martyr; cuius et sacri martyrii palmam et pro Christo certaminis gloriosi cupio retexere gesta, non meo merito nec proprio confisus ingenio; sed ipsius adjutus suffragio, qui mihi suae dignatus est seriem passionis intimare. Vos itaque obsecro, fratres, sollicite audire contendite: ut dum ejus imitatores martyrii fueritis in terris, ipsius gloriae consortes esse valeatis in astris.

Sanctorum
gesta utiliter
leguntur.

a
Julianus Praefectus, Christianos, qui diis et caeteris deorum officiis non immolarent, capitalem juberet subire sententiam;

per omnes provincias executeo constituit et proditores, ut si quis eorum Christianum quolibet advenisse cognosceret, ejus praesentiae omnimodis nuntiaret. Erat enim tunc Sanctorum persecutio generalis: cum impius persecutor ad extinguendum se Christianitatis nomen armaverat. Nullum tunc in civitatibus Sancti refugium habebant, nulla in montibus et speluncis Martyribus remanserant congesta solatia.

3 Eodem itaque tempore beatissimus vir Sanctus Lucianus sanctissimo Martyri consociatus Quintino, urbe Roma, cum B. Dionysio pariter egressi Gallias adierunt, Dominicae memores jussionis: Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in alteram; et ut nobis patientiae suae praebent exemplum, et effusio sanguinum ipsorum nostrarum fletet documenta virtutum. Vos vero, fratres carissimi, intenta haec aure percipite, et credite nobiscum implere posse Dominum in Sanctis suis quae scripta sunt. Inter haec etiam pensare debemus, quanta sit gratia, Sanctorum sequi vestigia, pro Christo dolores corporum tolerare, mortem momentaneam non timere, mundum cum suis voluptatibus spernere, nec timere una hora ferre dolores corporum, qui optant in aeternum gaudere cum Christo.

S. Lucianus
venit in Gal-
liam.
Math. 10. 23.

4 Beatissimus itaque Lucianus, ut supra diximus, ab urbe Roma egressus, a B. Dionysio b Presbyterii sumpsit officium, et Belvacensem ad urbem cursu properavit intrepido. Atque tunc S. Dionysius Parisius abiit, Sanctus denique Quintinus Ambianis civitatem elegit, ut unusquisque eorum de propriis civitatibus exemplis suis et traditionibus Christo Domino fructum boni operis consecrarent.

b
Adit Belva-
cos.

5 Sanctus igitur Lucianus mox ut Belvacensium penetravit fines, cepit Christi Evangelium praedicare, quod ejus pectori sanctus Spiritus dignanter infuderat, ut verbo suae praedicationis homines ad imaginem Dei factos a demonum cultura erueret, et ut unum Deum caeli terraeque conditorem puris mentibus adorarent, atque ut solum Patrem invocarent ingenitum, Filium a Patre solo confiterentur genitum, Spiritum sanctum ab utroque procedentem crederent. Talibus itaque beatissimus Lucianus populum monitis instruebat. O carissimi filii, invictissimi milites, et divini praelii bellatores, qui antiqui hostis tanto tempore vinculis fuistis obnoxii, a misera servitute laxati, Christum Dei filium pro vestra redemptione venisse per uterum sanctae et intemeratae virginis, jam pariter vel sero cognoscite. Ni enim vos ab idolorum cultura sacri baptismatis unda reddiderit emundatos, caelestis regni nequibitis esse consortes. Sed cum et vos pura confessio et sancti lavacri unda resperserit emundatos, a morte poteritis erui sempiterna, quando vestri cordis tenebras lux depulerit sempiterna, et supernae gloriae baptismi gratia reddiderit candidatos. Cumque sanctus vir die noctuque hujusmodi verbis cunctum populum admoneret, et ejus fama sanctitatis regiones finitimas replevisset, coeperunt tunc multi a demonum culturis recedere, et Christum Dei filium pro totius mundi salute et redemptione per uterum sanctae virginis ad terras venisse totis viribus credere, et puris pectoribus confiteri.

Fidem predi-
cat.

Multos conver-
tit.

6 Sed prius nos quam passionis ejus gloriosum aggrediamur agonem, sanctissimi Martyris, et c perfecti monachi laudabilem continentiam curabimus intimare. Cum esset itaque Spiritu sancto repletus, Christianam et Catholicam sapientiam diligebat, abstinens se ab omni opere malo, et fidem tenens perfectam, Christo sedulum exhibebat officium. De abstinentiae igitur virtute, qua se quotidie macerabat, ut Christo Domino carnis suae hostiam immolaret, pauca dicenda sunt. Alius enim illi cibus non erat assiduus, quam esus herbarum virentium, et aquae frigidae cali-

Ejus mira ab-
stinentia:

cem

cem pro potu fesso corpori tribuebat. Quadragesimæ vero diebus bis in septimana cibum corpori ministrabat. Sustentabat enim eum celestis alimoniam victus, et membra debilia divina gratia roborabat. Eratque sanctus vir miræ patientiæ, summæ abstinentiæ, sanctæ humanitatis, et omnium gratiarum copia exornatus. Tempus me deficiet, si omnium virtutum ejus gratiam prosequi voluero. Erat vultu placidus, et mente tranquillus, canis decoratus Angelicis. Tantique circa eum excreverat sanctitas et virtus operum, ut in terris corpore positus, cum Angelis habitaret in spiritu.

alia virtutes.

a Imo Præfectus, ut jam dictum est, et habet Petrus de Natal. Saussaius, et alii.

b In superiore vita dicitur a S. Clemente consecratus Episcopus.
c Tam ex variis compellationibus fratrum, tum hinc, conjicimus a Monacho quopiam hanc scriptam esse vitam. Non est tamen ceria omnino conjectura.

CAPUT II.

S. Lucianus comprehenditur, socii occiduntur.

Cumque, ut supra diximus, Julianus nequissimus Cæsar, crudelitatis furore succensus in Sanctos Dei sævissima persecutionis rabie ebullisset, nuntiatum est ei, quod sanctus vir Lucianus urbe Roma egressus esset, ut aliis provinciis Evangelium veritatis inferret, et idolorum nomina penitus conferenda doceret. Quo audito impius Cæsar nimio furore turbatus, præcepit tribus pueris suis fortissimis viris, Latino, Jario et Antro, ut Sanctum Dei ubicunque potuissent perquirent Lucianum. Quod si eum reperissent, aut suæ eum audientiæ præsentarent, aut feriendi gladio traderetur. Quam dum jussionem persecutores acciperent, egressi ab Urbe cum ingenti fremitu, rabie furoris accensi, huc illucque per civitates et provincias Sanctum Dei Lucianum inquirere non cessabant. Cumque regiones et civitates finitimas perlustrassent, et beatissimum Lucianum invenire penitus non valerent; pervenit ad eos, quod prædicando æterni regni evangelium, Galliarum populum occupasset. Quo audito, magis magisque in ira indignationis accensi, Gallias penetrarunt, cursu eum celerrimo persequentes. Cumque jam omnipotens Deus sanctum virum Lucianum a laboribus hujus vitæ vellet quiescere, et ejus martyrium in exemplum hominibus demonstrare, pervenerunt persecutores nequissimi ad civitatem, cui Belvacus nomen est. Sexto itaque sabbato egressionis eorum qui eum persequerentur ab Urbe, sanctum virum Lucianum vi Idus Januarii populum docentem repererunt. In quo loco populi caterva quam plurima sancti viri jam erat admonitione conversa, et idolorum superstitione calcata, ad Christianitatis se nomen ejus monitis conversam gaudebat. Erat enim vox totius populi una lætantium, dum se cognoscerent a mortis laqueo ad vitæ fugisse solatium.

Perquiritur a satellitibus Juliani Præsidis.

Adventantibus lictoribus, pergit populum docere.

8 Interea dum sanctus vir doctrinis insisteret pietatis, et Christi populum ab errore converteret vanitatis, elevatis paululum oculis, persecutores suos eminens venire conspexit. Quos ut vidit, a prædicationis tamen suæ verbo non destitit, sed salubribus populum monitis hortatus est dicens: Ecce fratres et filii carissimi, jam mihi Dominus meus Jesus Christus laborum meorum retributor esse dignatus est; jam corpus nimia senectute lassatum; cum fructu martyrii anima ad palmam transiet sempiternam. Vos itaque carissimi filii in accepta prædicatione state firmissime, et nec terror Principum, nec minæ Judicum, aut mala persuasio amoris, a vitæ vos valeat monitis revocare; ut ibi sequantur merita gregis, ubi præcesserit fortitudo Pastoris. His ita dictis, elevatis oculis in cælum sanctissimus Lucianus, et puras manus inferens cælo, totis cum viribus dixit: Gratias agotibi Domine Jesu Christe redemptor

mundi, qui me ad titulum dignitatis tuæ vocare dignatus es, et beatissimorum Martyrum tuorum Dionysii et Quintini consortem efficere. Dignare ergo Domine Jesu Christe in eorum me numero computare, et regni tui heredem facere sempiternum. His ita gestis, egressus a supradicta urbe Belvaco, cœpit iter suum intrepidus agere, et in accepta se exerere fortitudine, ut in opere divini ministerii martyrii sui cursum impleret. Cumque pervenisset ad montem qui vocatur a Amnis, qui situs est super alveum Taræ, qui mons tribus ab urbe millibus distat, pulchrum populis super rivum fluminis spectaculum præbet.

AUCTORE
MONACHO
ANONYMO.

Scedit in
montem.

9 Cumque S. Lucianus cum duobus pueris, his nominibus Maxiano et Juliano, officii sui omnipotenti Domino dicatum redderet cursum; advenerunt impii persecutores, qui a nequissimo Juliano fuerant directi. Tunc illico apprehendentes Sanctos Dei Maxianum et Julianum, coram beatissimi Luciani obtutibus gladio eos puniri jusserunt. Quibus interfectis, Christo ex effusione suorum sanguinum digni Martyres consecrati sunt. Tunc sanctissimum Dei Lucianum cum ira et indignatione taliter allocuti sunt dicentes: Tunc es ille, qui maleficiis tuis seducis populum, ut sacratissimis diis non immolent, et ut invictissimorum Principum decreta contemnunt? S. Lucianus respondit: Ego maleficus non sum, sed beneficiis eruditus supernis, Christi populo viam veritatis ostendo, et Dominum meum Jesum Christum, qui facturæ suæ pio semper dominatur affectu, quomodo inoffenso pede sequi debeant, immutesco, ut ad lucem evocati supernam a suis tenebris eruantur; et cognoscentes Dei filium ad terras pro ipsorum redemptione venisse, superstitionis idolorum sectam spernentes, ipsi soli cervicem cordis inclinent, qui pro omnium salute voluit crucifigi.

SS. Maxianus
et Julianus
occiduntur.

S. Lucianus
intrepide per-
secutoribus
respondet.

10 Ad hæc respondentes ministri dixerunt: Quomodo tu Deum pronuntias, quem asseris crucifixum? S. Lucianus respondit: Licet enim vestra infidelitas et aures idolorum surdæ et polutæ superni et clementissimi Regis audire non mereantur arcanum; tamen propter adstantem multitudinem vulgi, breviter dicam quomodo et Deus est ante secula, et verus homo voluit in fine temporis crucifigi. Deus Pater ingenuus, Deus filius a solo Patre genitus, Deus Spiritus sanctus procedens a Patre et Filio, tres personæ, sed una substantia, qui nec initium habuit, nec ævi poterit fine concludi, cum omnia quæ videntur, et quæ non videntur, ipsius sapientia constet esse fundata; humanis misertis excessibus, sanctam Virginem, de qua in fine seculorum nasci dignatus est, elegit, ut invisibilis permanens in suis, visibilis fieri dignaretur in nostris, factus obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis; et Deus impassibilis manens, homo, quem assumpserat, crucis patibulum pro omnibus sustineret, ut ubi erat culpa gravior, ibi esset gratia major. Nisi enim filius Dei, hominis etiam filius fieri dignaretur, nec peccatores ad veniam, nec miseri transirent ad Superos.

Mysterium
Trinitatis et
Incarnationis
explicat.

a Imo Millius; de quo et Thara ante dicitur ad priorem vitam.

CAPUT III.

Occiditur, sepelitur, clarescit miraculis.

Hæc et multa alia Luciano beatissimo prosequente, milites magis magisque furoris stimulis urebantur, et respondentes dixerunt: jam enim te senectutis invitaverat tempus, ut ab infantilibus vanitatibus respiscere debuisses. Sed quoniam et vanitas te nimia obsidet, et ad mortem superflua invitat loquacitas, nomen nobis tuum conditionemque declara. S. Lucianus respondit: A carnalibus parentibus vocatus sum Lucius, sed in regeneratione sacre undæ baptismatis Lucianus sacro Sacerdotis vocatus ore cognoscor.

De nomine et
genere inter-
rogatus re-
spondet.

ACTORE
MONACHO
ANONYMO.
Phil. 1. 21.

gnoscor. Conditionis vero ejus sim lucide patet, cum mihi nihil aliud sit, quam secundum beatum Apostolum et Christo vivere, et pro ipso lucrum mori. Consepultus enim sum illi in fonte baptismatis, et ipsius sequor vestigia, ejus sum sanguine reformatus. Tunc milites respondentes dixerunt: Hoc est quod locuti sumus, quia seductor es, et deorum contumax comprobaris: quando et vana quæque loqui non cessas, et tuæ necis fessæ succurrere senectuti. S. Lucianus respondit: Quod ego loquor, neque auribus percipitis, neque retinere mente valetis. Excecavit enim vos infidelitas vestra, et Principem vestrum Julianum sævissimum, a quo directi estis, æterna cæcitas et caligo possidet tenebrarum.

Flagellatur.

12 Milites itaque injuriam Caesaris impatienter ferentes, apprehendentes eum et vinctis manibus eeciderunt. Cumque ab eis nimie flagellatus, et vinctus admodum teneretur, sanctus vir nec terrore concutitur, nec dolore corporis sui superatur, sed confusus in Domino, imbecillia senectutis membra juvenili vigore sustentans, eodem vultu, eademque mente perdurans, Christi nomen vivaci voce confiteri non timuit dicens: Christum Dei filium et corde credo, et ore non cesso laudare. Tunc unus ex militibus evaginato gladio, parata jam sancta cervice, pretiosum caput abscedit.

Occiditur.

Luce et voce
caelesti hono-
ratur.

13 Cumque sancti viri cadaver jaceret exanime, videntibus militibus et vulgi multitudine, lux de cælo super sanctum corpus emissa est, et vox pariter cum luce venit, dicens: Euge bone famule Luciane, qui pro me tuum sanguinem fundere non dubitasti in terris, cum Sanctis gratulare in astris: Veni ad preparatam tibi in caelestibus mansionem. Veni cum palma Martyrii, accipe promissa quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec cor comprehendere valet humanum, et confratrum tuorum Martyrum consortio perfruire beatorum. Hoc autem factum est diei hora quasi tertia in monte, quem supra memoravimus, tertio ab urbe miliario.

Caput præci-
sum manibus
gestat ad 2
miliaria.

14 Dei autem facto consilio qui Sanctos suos cum mensura probat, et sine mensura glorificat, recedentibus a loco ministris nequam, erigens se sancti viri corpus exanime, apprehendensque manu propria sanctum caput abscissum, stabili gressu Domini misericordia suffragante, mirum in modum aesi vivens in corpore iter suum carpere plantis firmissimis cepit. Portansque eum a monte quasi millibus tribus, Taræ transposito vado, pervenit ad locum quem vir sanctus funeri tradendum elegerat, uno a prædicta urbe miliario ditans in agello publico, ibique

cum palma victoriæ Sanctus requievit in pace.

15 Viri itaque loci illius qui Beatissimi fuerant admonitione conversi, venerunt devotissime cum aromatibus, et sanctum linteaminibus mundis obvolvendes cadaver, sepelierunt illud in monumento novo, in quo nondum positus quisquam fuisse videbatur. In quo loco si devotus petitor veniens, S. Lucianum pro peccatis suis pura mente intercessorem precatus fuerit, sine dubio quidquid postulaverit obtinebit. Cumque sanctum corpus viri misericordiae reconderent, apertæ sunt nares eorum, senseruntque aromata Angelorum, qui a Domino ob sancti viri exequias fuerant destinati. Dixeruntque viri ad invicem: Quidnam sibi vult hoc esse? Odorem talem nostræ numquam nares senserunt. Sicque sumus repleti, ut nihil nobis ultra boni deesse credamus. Quanto autem amplius loquebatur, tanto eos amplius odor reficiebat divinus. Tunc prostrati in terram, cum magno timore et cordis devotione clamabant dicentes: Credimus te Christum Dei Filium cum Patre et Spiritu sancto regnare in cælis, sicut a sancto Martyre tuo Luciano didicimus. Et conversi sumus eadem hora quasi quingenti viri, gratias agentes Deo. Jam enim conversi fuerant per S. Lucianum in Galliis amplius quam triginta millia virorum, exceptis parvulis et mulieribus.

Sepelitur a
Christianis.

Suavis odor
in loco sepul-
turæ.

Convertuntur
500 antea su-
pra 30000.

Illustratur
miraculis.

16 Ædificaverunt autem in eodem loco templum novum, ubi Domino cooperante misericordiam Dei per S. Luciani merita consequitur omnis qui ejus meritis se crediderit exaudiri. Ægri veniunt et sanantur, cæci illuminantur, claudi recuperantur, vexati a dæmonio liberantur, et fidelium exaudiuntur vota precantium. Digne sibi talem Dominus Martyrem approbavit, qui pro ejus nomine passionis non timuit subire martyrium. O beatum virum, castum, sanctum, pudicum, verecundum, cujus exemplo populi convertuntur ad fidem, cujus de meritis Angeli gratulantur in cælis, cujus tactu confortantur infirmi, cujus meritis delictorum sarcina levatur: quem cunctus populus festina devotione concelebrat, quem terrarum Principes pronis adorant cervicibus. Ille jam choris admixtus Angelicis niveo candore resplendet. Ille cum Apostolis palmam assumpsit martyrii. Ecce ejus hodie solemnia celebramus, qui dum a nobis annua festivitate veneratur in terris, a Domino magnificatur in cælis. Sit tibi Deus Pater laus, sit tibi Deus Fili gloria, sit tibi Deus Spiritus summa potestas, qui sanctum Martyrem tuum Lucianum ita glorificare dignatus es, qui vivis, dominaris, et regnas, ex tunc et nunc et per infinita seculorum secula. Amen.

DE S. PATIENTE, VEL PATIENTIO,

EPISCOPO METENSI IV.

CIRCITER
ANN. CLII.
VIII JANUARIUM
S. Patientis
in sacris fa-
stis celebre
nomen.

Metis Gallia Belgicæ urbs illustris, (olim Divodurum, vel Diviodurum, Mediomaticum) ab Apostolicis temporibus præcones Evangelii atque Episcopos nacta traditur: quorum primus Clemens xxiii Novembris celebratur, secundus Cælestius xiv Octobris, tertius Felix xxi Februarii. His S. Patientis successit, longe Lugdunensi illo, de quo xi Septembr. antiquior. Hujus natalem celebrat vii Januarii Martyrologium Romanum, Rabanus, Notherus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Molanus, viola SS. aliique. Et quidem Martyrol. Coloniense, atque Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum, S. Joannis Apostoli discipulum fuisse aiunt. Andreas Saussains in Martyrologio Gallicano: Metis S. Patientis Episcopi: qui natione Græcus, S. Joannis Evangelistæ discipulus, quartus ordine hanc Ecclesiam rexit, eamque adhuc tenellam spiritualis sa-

piëntiæ lacte, et divini verbi pabulo enutrivit, ac sanctitatis suæ gloriosis illustravit insigniis. Huic ferunt S. Joannem a se abscedenti in pignus amoris unum ex suis dentibus dedisse: quem Metis, ubi postea substitit, in aedícula a se, sub amantissimi sui ipsius Præceptoris nuncupatione consecrata reposuit, perpetua observandum veneratione. Cumque multa in Episcopatu mirabiliter ac divine gessisset, piis laboribus perfunctus ad cælestem evolavit beatitudinem. Ferrarius xxviii Decembr. cum refert.

2 S. Patientis, aliorumque primorum Metensis Ecclesia Antistitum Acta intercidisse testatur Paulus Warnefridus in catalogo Episcoporum Metensium. Quam ætas, tamen hic damus de eo narrativunculam, ex antiquo ms. codice Ecclesie Metensis eruit Andreas Dinettus Noster: cui consimilis, sed aliquanto succinctior, extabat in ms. S. Martini Ultrajecti. S. Patientis meminere Claudi-

Ejus Acta,
nefridus in catalogo
Episcoporum Metensium. Quam ætas.

NOT. 122.

dus

dius Robertus, Joannes Chenu, Demochares de divino sacris cap. 33. In ms. Florario dicitur obiisse anno ccli.

not. 123.

VITA

Ex veteri ms. Ecclesie Metensis.

Beneficiorum Dei reminisci salus est mentis, sicut oblivisci torpor exitiabilis. Inde ad memoriam gratiae Domini nostri Jesu Christi vitam B. Patientis, a si Spiritus sanctus adjuvat, qui aspirat ad ordinem, quem nobis et doctorem et cœnobii nostri fundatorem olim direxit.

2 Sanctus igitur Patiens, sicut a prioribus vicaria relatione cognovimus, ex inclyta Græcorum prosapia exortus, sicut nobilitate mundana, sic et opum gloria in minoris Asiæ regione clarus effulsit. Hanc Asiæ regionem dilectus Domini Evangelista Joannes in sorte prædicationis divina dispensatione suscepit, fideique jugo subjugavit: nam dum fulgore virtutum confirmaret suorum claritatem verborum, quamplures ad vitam destinati potentes et divites ac mediocres compuncti gratia ejus doctrinæ obediabant. Itaque inter alios insignes etiam B. Patientis obedientiæ fidei se subdidit, pompam mundi reliquit, sancto Apostolo intime adhesit.

3 Interim, ut historia tradunt, B. Joannes Apostolus a Domitiano Cæsare Romam adducitur. Dominus enim consilium suum per tyrannum crudelē disponebat, ut sicut virtutibus atque signis idem Joannes atque Petrus fuerant pares, sic in Urbe principali haberent sui memoriam triumphī, ut enim *b* Via triumphalis insignita est Cruce Petri, sic et Joannis dolio *c* Latina porta memorialis habetur; *d* in quo fervente oleo, præsentē Senatū Romano, immisus, non ambustus, sed velut perunctus exivit. Hinc mundani fremitus victor exilio apud *e* Patmos insulam adjudicatus, et ad secunda marmora decori Romanorum apta palatiorum arctatur. Sed quid agit humanus furor contra Christi fidem? versa vice Joannes ibidem divina revelatione consolatur, de statu suarum septem Ecclesiarum certificatur, ruina malorum et gloria justorum ei visione Angelica demonstrantur. In brevi Domitianus a *f* Senatu detruncatur, ejus edicta cassantur. Unde Joannes suis Ecclesiis redditur, in quibus dum sibi revelata corrigeret, hereticos detegeret, concilia celebraret, puritatem fidei edoceret, potentia miraculorum prædicationem confirmaret, in communi obsecratur, ut divinitatem Christi ac humanitatem lucidius ceteris elucidaret Evangelistis. Quod cum id agere se denegaret posse, nisi communi supplicatione totius Ecclesie, repente supergreditur super altitudinem omnis humani sensus, imo secretum Angelorum. Igitur tuba mirabili cœternitatem Patris ac Filii omnibus insonuit, substantiam divinitatis ac humanitatis Christi in unitate unius personæ declaravit, omnes amfractus hæreticæ fraudis obstruxit, dicens: In principio erat Verbum, et Verbum caro factum est.

4 His peractis non immemor præcepti, quod in sua perceperat Apocalypsi: Oportet te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et multis Regibus, ex suis dignos elegit qui hactenus errore gentili deviantes ad viam reducerent veræ salutis. Gloriosum itaque *g* Polycarpum Smyrnenis præcepit: plures alios in Orientali regione per diversas urbes ordinavit Sacerdotes. Divina etiam visione admonitus statuit suam provisionem ac sollicitudinem Gallicanis impertiri provinciis: quapropter *h* Irenæus directus est Lugdunensibus, *i* Benignus, Thyrsus, et Andeolus Augustodunensibus: Beatum vero Patientem, qui sibi familiaris in pluribus adhærebat, secretius advocans, pandit ei quæ sibi revelata erant de eo; qui et dixit: Carissime filii, ex quo verbum Dei pro nobis

indebitam gustavit mortem, homo redemptus, non est sui juris, sed ejus, qui redemit, servus. Quocirca quæ divinitus nobis imperantur, prompta debemus exequi mente. Carissime, in Spiritu revelatum est mihi, quod Clemens quondam patricius Urbis, atque sui successores, qui a Coapostolo meo Petro ad *k* primam Galliarum Belgicam in civitate Metensi sunt directi, duobus defunctis, qui superest ex nostris sibi præstolatur successorem secundum revelationem. Huc ergo, carissime, secundum dispensationem Dei accelera, curam suscipe pastoralem, Dominicum adauge gregem. Ne itaque difficultatem itineris paveas, non recuses onus: quia qui te ab æterno elegit, et huic officio destinavit, tibi cooperando, superveniendo assistet. Auditus B. Patientis dictis dilectissimi Patris mœstus mente ac supplex voce respondit: Salva dispositione Dominica, salvaque tua jussione paterna, venerabilis doctor, disponebam animo donec adviveres carne nequaquam me separari a te, quod et in præsentī obsecro mihi concedi. Joannes, qui thesaurum scientiæ de Christi hauserat pectore, ipsamque Deitatis substantiam, quam exteris patefecerat, talia subinfert ore prophetali: Solus qui cuncta regit meam emigrationem solus dispensat, tuam vero sine truculentia persecutoris in pace disponit. O sublimem præscientiam Joannem, cui et regionum loca, et vocabula spiritū non ignota! cui enim patebant supercaelestia, qui Trinitatis et Deitatis deificæ arcanum substantiamque fide cernebat, quid mirum si mundani angustias orbis in dispositione regionum, in diversitate locorum, in vocabulis nationum et urbium cognoscebat? videnti enim Creatorem angusta est omnis creatura, et comprehensibilis amplitudine mentis. Si enim Delphicus furor cogebat ignorata prius designare loca pugnarum vel casuum, sancto Spiritu pleno nomina locorum divino aptorum servitio cur celarentur?

5 Licet vero B. Patientis divinæ præordinationis accepisset responsionem, tamen Dei nutu aspiratus, qui hoc quod sibi complacet fieri dignatus aspirare S. Joanni, dixit: Ardor non minimus angit meam mentem super portionem reliquiarum corporis tui. Et beatus inquit Apostolus: Nihil Deo impossibile, sicut enim processu ætatis quædam humani partes corporis cadunt, et aliæ partes succedunt, ut videntibus fieri probatur; et sicut in futura resurrectione corporum, quocumque locorum membra fuerint dispersa, ad priorem redire conjunctionem veraciter creduntur; sic tuum summa potestas desiderium valet implere, si omnium impetratrix fides firma Deo tribuente adsit. Oratione igitur Apostolica præmissa, Apostolus promissionem complevit virtute Dei. Evocat itaque carissimum discipulum, atque in ipsius præsentia apponit digitum ori, dentem absque doloris sensu abstrahit, porrigit, eique dixit: Hunc tibi unum tolle, et ubi tibi Dominus providerit reponere, ceteri mei artus corporis sub dispositione Creatoris erunt, qui me hactenus in omni tribulatione protexit. Suscepit igitur carissimus discipulus dentem dilecti Domini, sicut in munimen sui, sicut pignus pii amoris, sicut propitiationem multorum futuram.

6 Rursum subdens Apostolus admonitionem pusillanimitatis perutilem, dixit: Carissime, cum omnia verbo Dei creata sint in tempore, et ab æterno disposita, sola hominis natura commune aliquid habet cum omni creatura. Perpende igitur carissime, quia sicut ipsa, cum qua esse habent omnia, non gignit frumenta, neque maturat fructus, nisi exulta hominum labore, ventorum exagitata turbine, aeris temperie, ac ignis decocta calore; sic ipsa semen justitiæ anima non parit, nisi patientia et impulsu tribulationum. Talis est enim ipsa rationalis natura, quod nisi tentationibus prematur, disciplinaque coerceatur, aut libero arbitrio, inani gloria levatur, aut securitate terrenis immergitur.

EX MSS-
S. Patientem
Metas.

k.

S. Patientis S.
Joannis Evan-
gelistæ disci-
pulus.Joannes pro-
scribitur,f
revocatur,scribit Evan-
gelium:cap. 10. v. 11.
Discipulos ad
varias gentes
mittit;

g

h

i

Dentem ei e
suis unum do-
nat.Hortatur eum
ad patientiam.

Ex mss. immergitur. Ut ergo carissime, fructum requiee perpetuæ vales percipere, per tribulationem patientiam te oportet exercere, aliosque tua prædicatione ac exemplo Christo acquirere, cum quibus gaudeas in cælesti requie. O laudabile doctoris et auditoris vinculum caritatis! Joannes dum *l* suis in nuptiis Christus aquam in vinum mutasset, secutus eum carnale connubium reliquit; Patiens audiens ab ipso Joanne verbum Dei abrenuntiat oblectamentis mundi: Joannes socialiter adhæsit Christo in resurrectione Archisynagogi filia in cubiculo; Patiens Joanni præsens fuit dum resuscitat filium *m* fidelis viduæ; Joannes transfigurationi factæ in monte Christo adfuit; Patiens Joanni adstabat *n* dum duos Proceres post conversionem dimissarum pœnitentes divitiarum ab æterna damnatione per auri miram in frondibus reciproca-tionem reducebat: Joannes Cruci astitit Christi; Patiens eidem Joanni misso in oleo ferventi, Christus morte devicta discipulis mellis favo veræ Deitatis, ac suæ humanitatis unionem commendavit; Joannes Patienti cum suis condiscipulis post libertatem exilii inseparabilem Patris ac Verbi substantiam scripto allucidavit.

7 Confortatur itaque tanto B. Patiens miraculo, et admonitione paterna, Pastorale suscepit officium, multisque Sanctorum pignoribus ac ipsius Evangelii codice donatus benedictionem petit, accipit: ignotum iter cum suis per Illyrici et Adriatici sinus maria arripit: tandemque Christo duce difficultatem itineris multimodam evadit, Gallorum fines intravit. Mirare! Linguam Barbarorum, quam pridem ignorabat, intellegebat, et respondebat, necessariaque requirebat. Fuit hoc insigne miraculum in Ecclesia primitivorum, ut quos Apostoli chrismate præsignabant, vel ad prædicandum gentibus ordinabant, illico manifeste scientiam linguarum accipiebant, sicut de Cornelio Actus Apostolorum narrat. Itaque certo indicio B. Patiens Metim civitatem devenit: quo deveniente Ecclesiasticus ordo cum fidei populo lætatur, et tam ex habitu quam ex revelatione pridem celebrata, de successore S. Felicis, qui tertius post B. Clementem rexerat Urbem, certificatur, consolatur.

8 Revelatio autem, ut fertur, ex ipso B. Patiente talis erat: Dum Beatus Evangelista Joannes sub Domitiani persecutione Romam perductus ibidem detineretur, beatus Princeps Apostolorum Petrus eidem in visione apparens dixit: Carissime frater, jam dudum prima Galliarum Belgica fidem suscepit divina favente gratia; et nunc quia illi qui a me illuc sunt directi solverunt vicissim debitum morti, recens adhuc fides illius populi doctore indiget fidei. Noveris itaque, carissime, quia sicut Dominus noster tuæ sanctitati suam olim commendavit genitricem, sic et nunc tuæ dispensationi Metensem commendat Ecclesiam. Ex tuis itaque auditoribus illic dirige

l Patiens cum Joanne confertur.

m

n

Patiens in Gallias venit:

gentis lingua loquitur.

Act. 10. 46.

S. Petri monitu destinatus erat Metensibus.

Patientem nomine, cui Dominicum ovile pascendum injunge.

a Videtur deesse, describam, aut quid simile.
b Quo loco crucifixus, quo sepultus sit S. Petrus, dicemus xxix Junii. S. Hieronymus lib. de scriptorib. Ecclesiast. cap. 1, ait S. Petrum sepultum in Vaticano juxta viam triumphalem.

c Latinam portam nonnulli eandem fuisse putant, quæ Capena, a qua via Appia et Latina ducebantur. Erat Capena ad Orientem proximam.

d De hac re plenius agemus vi Maii.

e Alii quoque, ut ad illum diem dicemus, ad secunda marmora in Patmon (quæ una est e Sporadibus insulis) relegatum esse S. Joannem scribunt.

f Non Senatus, sed Stephanus Domitille, Flavii Clementis viduæ Procurator Domitianum interemit. Forte hic locus ita legendus: In brevi Domitianus detrahitur, a Senatu ejus edicta cassantur. Certe ejus morte, ut scribit Suetonius sub finem libri 8, Senatus adeo lætatus est, ut repleta certam curia non temperaret quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret: scalas etiam inferri, clypeosque et imagines ejus coram detrabi, et ibidem solo affligi juberet: novissime eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret. At Nerva Coccæus Domitiani successor, omnes qui impietatis in deos rei fuerant absolvi voluit, et exules in patriam reduxit, inquit Dio. Imo edicto vetuit, ne liceret aut impietatis aut Judaicæ sectæ quæpiam dehinc insimulari. Quæ de Christianis accipi debere dubium non est.

g De eo agemus xvi Januarius.

h Colitur xxviii Junii.

i De S. Benigno agemus i Novemb. de SS. Thyrso et Andochio, qui hic Andeolus dicitur, xxv Septemb.

k Extant to. 1, scriptorum Francicor. Duchesni divisiones aliquot Gallia, in quibus primo loco Belgica recensetur: celebrantur a Casare Gallorum fortissimi Belge. Verum idcirco potius Galliarum primam dici Belgicam crediderim, quod Præfector Prætorii Galliarum, Trevis sedem habeat, ut docet Bæverus noster Annal. Trevir. lib. 4, sed hoc post Diocletiani etatem. Id fortassis solum vult hic scriptor, Metas Belgicæ primæ urbem esse.

l Baronius ad an. xxxi. num. 30, ait, quod Joannis hæc fuerint nuptiæ, esse omnino commentitium ac nuper exogitatum, cum penes antiquos Patres nulla prorsus de hoc mentio habeatur, et nun. 31, ait ridiculam eam esse sententiam, potiusque assentendum esse Nicephoro asserenti eas nuptias fuisse Simonis Cananæ. At Rupertus Tullienus sub finem commentariorum in cap. 2, Joannis ita scribit: Hunc Joannem Evangelistam relictis nuptiis, (ipsius enim istas fuisse nuptias opinio fere omnium est) ipsum Dominum sequi cœpisse arbitramur. Venerabilis Beda tom. 7, vel, ut alii volunt, Alcuinus, homilia in die S. Joannis, Tradunt, inquit, historiae, quod cum de nuptiis volentem nubere vocaverit. Idem habet S. Thomas, 2, 2, q. 186, art. 4, ad 1. Legitur et in Præfatione in Evangelium S. Joannis in Glossa ordinaria, quam præfationem esse S. Hieronymi tradit isthæc Liranus, et vulgo supponunt. In eadem Glossâ extat Prologus in idem Joannis Evangelium, qui tribuitur S. Augustino, in quo isthæc leguntur. Iste siquidem est Joannes, quem Dominus de fluctu nuptiarum tempestate vocavit. Baronius hæc ita interpretatur, quasi accorem Joannes non ductam dimiserit, sed nunquam duxerit. Ipse S. Joannes Gertrudi sanctissimæ virginis isthæc revelavit, ut ipsa retulit lib. 4, Instruat divina piet. cap. 4. Ego per omne tempus vite mee frequentius recolens quam suavi familiaritatis amicitia amantissimus Magister meus et Dominus meus in me respexerit, imo rememoraverit illam continentiam, qua conjugem relinquens ipsum de nuptiis sum secutus, postea semper in omnibus verbis et factis meis hoc studium adhibui, ut diligenter caverem, ne mihi ipsi vel aliis aliquo modo darem occasionem, unde illa Magistro meo grata virtus, scilicet castitas, aliquo modo macularetur. Denique (ut alios innumeros omittam) Jacobus Tirus noster sub finem Chronici sacri ait neminem veterum hujus sententiæ refragari.

m Hæc referuntur in vita S. Joannis quæ Mileto, vel Melitoni Laodicensi Episcopo tribuitur, probaturque Joanni Hesselto, desunt in apocrypha illa quæ Prochori nomine vulgata.

n Atticum et Eugenium, de quibus fuse idem Melito.

An S. Joannes sponsus fuerit in nuptiis Cana. Joan. 2.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SIRMIENSIBUS

ANASTASIO, JUCUNDO, RATITE, PETRO, FLORO, TILE, FLORIANO, TATIA.

VIII JANUARI.

Martyrologium S. Hieronymi: Et in Sirmis Anastasi, Jucundi, Ratitis, Petri, Flori, Tili, Floriani, Tatiae. An idem sit Anastasius, quem vi Januarii ex eodem Martyrologio dedimus, haud prorsum est definire. Jucundum hoc die alia quoque habent Martyrologia: Notheri: In Græ-

cia Rustici, Timothei (de quibus infra agemus) et Jucundi. Idem esse videtur, et locus fortasse in Notkero mutilus. ms. Florarium: In Græcia S. Timothei et Jucundi. Idem recentiore manu adjectum erat ad vetus ms. Martyrologium Adonis monasterii S. Laurentii Leodii.

DE

DE SS. MARTYRIBUS INTERAMNENSIBUS

CLAUDIO, CARBONANO, TIBUDIANO, PLANIO.

ANNO CCLXX.
VIII JANUARI.

Ferrarius in generali catalogo Sanctorum VIII Januarii. Apud Interamnam Umbriae, sanctorum Martyrum Claudii, Carbonani, Tibudiani, et Planii, sub Claudio Imperatore. De iisdem in catalogo Sanctorum Italiae ex monumentis et veteri MS. Martyrologio Ecclesiae Interamnensis, ista tradit:

Sub Claudio
Imp. occisi.

2 Cum Claudius Imperator impia in Christianos edicta promulgasset, iique ubique ab ejus Praefectis ad necem conquirentur; Claudius militiae Interamnensis Princeps, una cum Carbonano, Tibudiano, et Planio militibus, impii Imperatoris jussa parvipen-

dens, Christianos in carceribus detentos fovebat, et cruciatos ad tormenta pro Christo fortiter ferenda animabat. Quapropter et ipsi jussu Praefecti comprehensi, ac in Christi confessione constantes, martyrii palmam accepere anno salutis CCLXX, quorum corpora secundo ab urbe Interamnensi lapide, ubi nunc Sancti Zenonis Martyris extat ecclesia apud torrentem sepulta sunt. Haec Ferrarius. De Interamna hac ad Norem egimus supra VII Januarii, cum de S. Valentino II, ejus Antistite.

DE SANCTIS EPISCOPIS TICINENSIBUS

MAXIMO I ET MAXIMO II.

CIRCA ANN.
CCLXX ET DX.
VIII JANUARI.

Maximum Ticinensem Episcopum Confessorem praeter Martyrologium Romanum, referunt hodie Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Molanus, Martyrol. Germanic. Hunc Baronius vult esse S. Epiphanius successorem, qui vi Synodo Romae habitae anno divi subscripsit. Sed praeter eum alius fuisse

Duo SS. Maxi-
mi Ticinen-
ses.

Maximus perhibetur, qui tamen quando sederit non omnino convenire inter scriptores tradit Ferrarius, sed probabilis videri octavum ejus Sedis Antistitem fuisse, inter Crispinum I et II de quo hos versus recitat:

Hunc Maximus ex ordine,
Sed amplior in meritis,
Insequitur ex munere,
Associatus Superis.

De S. Crispino I et III, egimus VII Januarii, de II agemus xxx Octobr.

2 Hujus Maximi meminit Bernardus Saccus Patricius Papiensis de Italicarum rerum varietate lib. 6, cap. 10, sic scribens: Major semper Christianorum fides atque constantia, quam clades, et perturbatio in unoquoque seculo probata est: praecipue in hoc, de quo scribimus, tempore, quod a Severi imperio ad Flavium Claudium fluxit, quem constat Imperatorem factum anno ab ortu Domini CCLXXI, Maximo Episcopo viro innocentissimo et eximio Ticinensibus presidente. Ita ille. Ast anno Christi CCLXVIII, circiter ix Kal. April. imperare cepit Claudius.

Sedit prior
tempore
Claudii.

3 Maximi (hujusne an secundi haud nobis liquet) et aliorum aliquot Ticinensium Episcoporum Acta a Paulo Diacono scripta testatur Galesinius: sed nusquam eum librum reperiri ait Ferrarius, qui ejus vitam ita describit in catalogo Sanctorum Italiae: Maximus Episcopus post S. Crispinum, ut plerique scriptores Ticinenses tradunt, Cathedram Episcopalem Ecclesiae Papiensis tenuit, magnaeque sanctitate et doctrina effulsit. Inter ea quae scripsisse fertur, multa de Regis officio memorantur. Solebat enim dicere Regem in arce justitiae, quae Regina virtutum est, constantem et rectum, sanctorumque legum cultorem, subditorum culpas punire debere, justos autem et insontes tamquam membra Dei, injurias ipsorum ulciscens, non attingere. Qui si judicat in veritate, thronum suum in aeternum firmat; sic enim principatus conservantur: imperia vero violenta non durant. Cum autem sanctus Episcopus populum aliquot annos verbo et exemplo gubernasset, non sine civium lacrymis in caelos abiens, corpore in ecclesia Cathedrali tumulatus fuit. De quo illud mirum narrant, quod quidam ad illius aram accedens pallium furaturus, ita arae adhaesit,

Ejus vita ex
Ferrario.Fur divinitus
punitus.

ut manus pedesve inde retrahere, donec mane Canonice ad ecclesiam convenientibus crimen suum confessus, veniam a S. Maximo impetravit, non potuerit.

4 Haec Ferrarius, qui Jacobum Guallam, et Stephanum Breventanum citat. Sed quod a Maximo multa de Regis officio scripta memorat Ferrarius, non facile adducor ut credam ad hunc pertinere. Nam qui tunc in Italia Reges, quorum occasione ille de Regis officio commentaretur? Deinde ipsi Imperatores adhuc Ethnici erant, neque scilicet institutionem ex hominis Christiani lucubrationibus peturi. Quid ergo? an iis temporibus librum ediderit vir sanctus, cujus nulla privatim aut publice constare posset utilitas?

De scriptis S.
Maximi.

5 Maximo II, missa est a B. Ennodio Dictio IX (quae Sirmondo nostro est III sacra) in dedicatione templi SS. Joannis, et Cassiani, et Antonini. In dictione vero VII data Stephano Vicario, dicenda ipsi Maximo ita scribit idem Ennodius: Ad te, venerabilis mihi Antistes Maxime, sermo est: cui in meritorum testimonio virtus coepit a vocabulo, in quo actus eloquitur, qui nomen appellat. Provida parentum tuorum diligentia prius te eligi voluit, quam probari. Te olim secularibus inhaerentem titulis castrensium sudor excoluit, et ad Ecclesiae gubernacula pars adversa solidavit: sicut Deus loquitur per Prophetam: Qui in modico fidelis, et in magno fidelis est. Te sacrarum Judex et consilii comitem meruit, et laboris. Bene venerandis initiandis altaribus, et in laica conversatione quod sacrum esset elegisti. Tu pudicitiae in illa aetate custos inventus es, in qua et lex obsequitur desideris. Satis enim est pueritiae ambitum, quem licentia fulcit, horreri. Christus milites suos, quos in personam Ducis attollat, inter acies quaerit hostiles. Adscitus Ecclesiae, Pontificem actibus implesti ante tempora dignitatis. Non fuit advena benignitas, quae naturae innixa radicibus de cano flore germen ostendit. Temporale est omne quod fingitur; perpetuum quod cum aetate maturescit. Non tibi sacerdotium rem doni credimus evenisse, sed praemii. Alius vulgi aura, gratia lenocinante commendatur: tibi rigida circa culpabiles districtio dedit affectum. Manet te singularis sapientia; quae licet generaliter optanda est, tamen existit in Magistro necessaria. Frustra monitoris personam suscipit, qui impacti non praevalet aestimare pondus officii. Vilissimis comparandus est, nisi praecellat scientia, qui est honore praestantior. Dedit tibi apicem res judicii, non favoris. Dignus Pontifice amor est, quem censura conciliat. Devenustat institutionis genium, qui per solam gratiam vult placere.

S. Maximus
II, Assessor
Comitis sa-
crarum lar-
gitionum ante
Episcopatum:
Luc. 16. 10.
castus in ju-
ventute:ceteris virtu-
tibus ornatus.

EX VARIIS.
Exemplo, ce-
teris prae-
ced.

placere. Tu his conditus et formatus caeli beneficiis, plus agendo populum instituis quam loquendo. Illa monita discipulorum conscientiam eruderant, quae praebentur exemplo. Sine pudore invitatur ad innocentiam, qui illam non fuerit ipse sectatus. Te inter secreta penetralium quasi testem metuunt, qui peccare disponunt. Nascentibus culpis metus et reverentia tua negat effectum. Qui inter exordia occurrit vitiiis, et occasionem lapsus adimit, et concupiscentiae purgat auctorem. Haec beatitudini tuae quasi strictim pro

linguae meae dedicatione dedicavi. Si precibus vitae successus arriserit, gestorum tuorum plena me relatione consecrabo, ut quae universis nota sunt, mansuris in posterum litteris, quatenus gaudeat aetas secutura, serventur. *Haec in laudem Maximi adhuc viventis Ennodius ejus successor, cujus Dictione sacra iv eidem missa Maximo est, et ab eo dicta cum dedicaretur basilica S. Joannis Baptiste, quem novo exemplo Apostoliam nominat, ut hic Lucam Prophetam.*

DE S. PATHEO MARTYRE.

VIII JANUARI. **M**artyrologium S. Hieronymi: Et alio loco Pathei. Martyrem remur cum nulla secus sentiendi causa, ut plerumque in eodem Martyrologio.

a ACTA S. a CARTERII, PRESB. ET MART.

Ex Meneis Graecorum.

b
SUB
DIOCLETIANO.
VIII JANUARI.
S. Carterius
Presbyter, po-
pulum docet:
quasitus latet:
dein offert se
quarentibus.

Dioeletiano imperante, et Urbano b Caesareae Cappadociae Praeside, Carterius Presbyter et Doctor Christianorum, domum in templum vertit, et coacta ingenti Christianorum multitudine instituit illos in vera fide, qua discerent Christum solum verum Deum colere; et praeter illum, nullum alium Deum agnoscere. Delatus ad Praesidem se ipsum in latebras abdidit. Sed illi Dominus apparuit, mandavitque ut se in apertum daret, seque ultro ipsum quaerentibus offerret: Ego, inquit, tecum ero. Multa enim tibi meo nomine patienda sunt, multique per te conversi salutem consequentur. Hic Carterius ingenti perfusus gaudio, Deo gratis actis, se ipsum in lucem dedit.

c
Serapidis ido-
lum dejecit:
dire torque-
tur:
sanatur ab
Angelo:
rursus cru-
ciatur:

2 Ac primum quidem ergastulo conclusus, dein ad Praesidem deductus, jussus est c Serapidi litare: sed Carterius precibus idolum dejecit. Tum a sedecim licitoribus fustibus atrociter contunditur, quatuor aliis carnificibus illi imminuentibus. Deinde a furca suspensus novacula unguis a manibus et pedibus excinduntur, ferreisque unguibus totum corpus raditur et carpitur. Qui conspectu dein Angeli recreatus omnibus tormentis superior, atque illico sanus extitit.

3 Dein rursus Praesidis jussu detentus, talis ferro

trajectis, supinus ignitum pectore vomerem gestavit. Praeterea coactus est in succensa ferrea sartagine residere: tum ei ardentibus subulis perforati pedes: atque ita rursus in carcerem retrusus est. Sub noctem iterum se ei videndum Salvator obtulit, compedibus solutum omni levavit molestia, atque e custodia eductum liberum dimisit. Quare complures cum sanum spectassent, eum adeuntes ab illo sacro fonte abluti sunt, et ab omnibus, quibus laborabant morbis, curati.

4 Appensa deinde pedibus manibusque saxa ingentia, quibus ita innexo distentoque fustibus venter converberatur: aduruntur accensis facibus latera: resinaque plagis infunditur: liquatum in os plumbum instillatur, ignitaque galea capiti imponitur. Ac demum in rogam conjectus, dum laudes gratiarum Deo concinit, in igne illaesus permansit. Hinc e circumstantibus Judaeus quispiam in rabiem actus, hastam vibrans per latus Martyris transadigit, mortemque infert, cum prius aquam e latere tam copiosam profudisset, ut etiam rogam exstingueret; quam secutus sanguis est, cum quo et animam in Dei manus edidit.

a Ignotus hic Latinorum fastis. Nam diversus est a Carterio qui 2 Novembr. colitur sub Licinio Sebaste passus.

b Haec Cappadociae metropolis est, circa Melae fluminis fontes, magnam adeptam plurimamque sanctis, quos tulit, ac praesertim Basilio magno, celebritatem.

c Unus hic e Diis Egyptiorum fuit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THEOPHILO ET HELLADIO.

VIII JANUARI. **D**e his viii Januarii Martyrologium Romanum: In Libya Sanctorum Martyrum Theophili Diaconi et Helladii, qui primo laniati ac testulis peracutis compuncti, demum in ignem conjecti animas Deo reddiderunt. Eadem fere habet Menologium Graecorum, addens sub Proconsule haec passos. Paulo fusius Menaea: Eodem die sancti Martyres Theophilus diaconus, et Eladius laicus passi sunt. Hi Libyae erant. Ob Christi vero confessionem comprehensi, et ad Proconsulem deducti, cum infide perseverarent, atrociter verberati sunt. Vinculae dein manus ac pedes tergumque ferro atque igne adustum: tum acutis compuncti

testis; cum identidem tormenta plura ingererentur, animas Deo tradiderunt. Galesinius: In Graecia beatorum Martyrum Theophili diaconi, et Helladii. Hi, in Libya nati, Christianae fidei cultores, idolorum cultum cum passim exagitarent, Proconsulis jussu virgis acerbae caesi, tum unguibus ferreis excarnificati, post in lumbis semiustulati, deinde testularum aculeis confossi, nihil unquam de constantia sua remiserunt. Itaque demum horribilem in modum raptati, contractis totius corporis ossibus, animas Deo reddiderunt.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
**TIMOTHEO, EUCTO SEU POLYEUCTO,
 RUSTICO, PISSEO VEL CIPISEO,
 SECUNDO, LUCIO, FELICE, JANUARIO, PALLADIO.**

VIII JANUARI.

De sanctis his Martyribus hæc habet Martyrologium S. Hieronymi : vi Id. In Græcia, Eucti, Rustici, Pissei, Timothei, Secundi, Luci, Felicis, Januari. In ms. quoque Rhinowiensi itidem perantiquo : In Græcia, Cipisei, Secundi, Timothei, Lucii, Rustici. *Timothei plures alii meminere : Beda : Timothei in Græcia. Notherus : In Græcia Polyecti, (viz dubito quin ille sit Euctus jam relatus, voce aut hic per prothesin, aut isthic per apharesin corrupta) et Palladii (fortassis hic est Palladius, qui vii Januar. Palladas vocatur in S. Hieronymi Martyrologio.) Et quibusdam interjectis pergit Notherus : In Græcia Rustici, Timothei, et Jucondi. Usuardi editio Lubecensis*

anni 1473, et Parisiensis 1536. Bellini editio Parisiensis anni 1521, et plurima mss. sub nomine Usuardi : In Græcia S. Timothei. Martyrologium Coloniense : In Græcia S. Timothei Confessoris. Carthusiani Coloniensis. in Addit. ad Usuar. et Martyrol. Germanic. In Græcia S. Timothei Confessoris, qui translatus est Constantinopolim ix Maii. At ix Maii ostendunt se de S. Timotheo Pauli discipulo agere, de quo nos xxiv Januarii. At de hoc S. Timotheo et sociis nihil habemus compertum. Timotheus Confessor in Græcia, in eodem Martyrologio Germanico, Maurolyco, Petro de Natalibus lib. 11, cap. 130, § 30, refertur, sed ix Januarii.

**DE S. EUGENIANO MARTYRE
 AUGUSTODUNI IN GALLIA.**

VIII JANUARI.

S. Eugenianum hodie refert Martyrologium Romanum, Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Martyrol. Germanic. ms. Florarium, Galesinius, qui Augustoduni in Gallia martyrium subisse in Notationibus testatur, uti et Petrus de Natalibus lib. 11, cap. ultimo, num. 29, sed hic v Id. Januar. ejus memorat Natalem. Antiquum ms. Monasterii S. Martini Trevisis : v Id. In Augustoduno Eugenii Episcopi et Martyris. Idem habet ms. S. Mariæ Ultrajecti. Nulum in catalogo Episcoporum Eugenianum vel Euge-

nium reperio, nisi forte inter Martyrium et S. Reticum sederit, nam deesse aliquot Episcoporum nomina suspicatur Claudius, Robertus. Wandelbertus :

Iduum post sexto Eugeniano vota feruntur. Dubitavimus an non fortassis idem esset qui Egemonius, de quo mox agemus. Sed eruditissimus Andreas Saussaius ut diversos celebrat; atque Eugenianum quidem hoc elogio : Augustoduni Æduorum S. Eugeniani Martyris in strenua concertatione pro fidei testimonio laureati.

**DE S. EGEMONIO VEL IGOMONO,
 EPISCOPO AUGUSTODUNENSI.**

VIII JANUARI.

Septimus Æduensis, sive Augustodunensis, Episcopus, memoratur a Claudio Roberto Igonomus, sive Igonomus, aut Egemonius, vel Egemonius : quem vii Januarii Sanctorum catalogo adscriptum exhibet Molanus in Additionibus ad Usuardum, Bellini editio Parisiensis anni 1521. Rabanus, Maurolycus, Galesinius, Martyrologium Coloniense, in quo perperam Egenio vocatur, uti in Lubecensi Usuardi editione anni 1473. Eugenianus. At Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard. ita habent : Egmonii, alias Egenionis Augustodunensis Episcopi et Confessoris, alias Martyris. Ferrarius Egmonem vocat. mss. quidam Egemonem, et Eugemonem. S. Egemonii meminuit et anti-

quissimum ms. Martyrologium S. Hieronymi : Augustoduni depositio Egemoni Episcopi. Meminit ejus et S. Gregorius Turon. De gloria Confessorum cap. 73 et 76. Et Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano : Augustoduni Æduorum depositio S. Egemonii Episcopi et Confessoris, qui religione et doctrina florentissimus, S. Cassiano hac in cathedra succedens, omni Episcopali virtute, et Pastoralis officii exemplis, gregi sibi credito præfuit. Demumque spectata in multis sanctimonia clarus, divina ut visione fruere, quam vehementer ardebat, migravit ad cælum. De S. Cassiano ejus decessore agemus 5 Augusti.

DE S. ATTICO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO.

§ I. Sanctitatis Attici memoria celebris : cultus sacer. Rerum gestarum Scriptores.

AN CH. CDXXV.
VIII JANUARI.
S. Atticus initio adversarius S. Chrysostomi.

Multi S. Joannem Chrysostomum acri studio impugnarunt, qui tamen errorem deinde suum agnoverunt, atque omni sanctitatis laude floruerunt. In his S. Atticus Episcopus Constantinopolitanus fuit, qui zelo immoderato et nequaquam secundum scientiam abreptus, non adversatus tantum est S. Chrysostomo, sed post Arsacium in ejus, etiam tum superstitis, Cathedram successit. Quod crimen penitentia deinde et recte factis egregie expiavit, et scriptis literis auctor S. Cyrillo Alexandrino fuit, ut Chrysostomi nomen diptychis inscriberet : quod hic postmodum, partim assiduis S. Isidori Pelusiote admo-

nitioibus, partim divina revelatione et Virginis Dei Matris benignitate magis exstimulatus, præstitit. Erant autem Diptycha, de quibus crebrior hic et alibi mentio fiet, Libri Ecclesiastici, gemini quidem, unde et διπύχια dicebantur : alter adhuc viventium, in quo a Presbytero vel Diacono nomina illuminatorum et susceptorum scribebantur; alter mortuorum, qui complectebatur nomina, statum, ordinem, obitumque Hierarcharum. De his videndi Meursius in Glossario, et la Cerda in Adversariis sacris cap. 42, n. 1 et c. 148, n. 6.

2 S. Attici in repurgandis hæresibus vigilantiam, in orthodoxa fide propugnanda sinceritatem, prædicant Patres Ephesini Concilii. S. Cyrillus variis in epistolis ac tractatibus, tum potissimum libro religiosissimis Regi-

Laudatur a SS. PP. et Cælestino Pontifice.

EX VARIIS.

nis inscripto, et Concilio præfixo. Theodoretus in Polymorpho, S. Prosper lib. de ingratis contra Pelagianos, et præcipue S. Cælestinus Papa in epistolis variis; a quo S. Atticus, sanctæ recordationis, reverendissimæ memoriæ vir, et Antistes Catholicus appellatur, ita epistola 12, missa, Fl. Actio, et Fl. Valerio xv, cc, Coss. id est an. Ch. CDXXXII, ad Theodosium Imperatorem, de Maximiano electo Episcopo Constantinopolitano: Fert illi, inquit, ac si sui corporis parti Romana testimonium, quæ hunc semper inter suos habuit et numeravit, Ecclesia: ferunt suorum merita, quibus sancte adhæserat, decessorum. Ita enim reverendissimæ memoriæ viro Attico, Catholicæ fidei propugnatori fortissimo, mente pariter et officio cohærebat, ut jam tunc futuri in eodem Episcopatus insignia præluerent. In epistola 13, eodem anno inscripta dicto Maximiano: Sequere priorum, inquit, a quibus eruditus es et nutritus, exempla Pontificum; Beatissimi Joannis in prædicando scientiam, S. Attici in repurgandis hæresibus vigilantiam, decessoris tui Sisinnii, cujus te successorem credimus, simplicem puritatem, ut de illa (ut solebamus) gratulemur Ecclesia. Et epistola 7, testatur ad se, gesta a Catholico tunc Antistite Attico directa: quæ cum aliis ejus operibus, quorum hinc inde apud antiquos Scriptores reliquæ supersunt, perierunt.

Colitur viii
Januarii.

3 Alia S. Cælestini Papæ testimonia ad calcem vitæ referuntur: hæc prælibanda duximus ne asperiore aliquorum in S. Atticum stylo ejus fortassis in dubium sanctitas revocetur, cui hunc viii Januarii diem sacrum Græci in Menæis sanxerunt, his verbis: Eodem die S. Atticus Patriarcha Constantinopolitanus in pace quievit. Non est quidem hoc die vita functus, sed fortassis aut elevatum tunc ejus corpus est, aut honores illi caelestes primum delati. Obiit enim x Octobris, quo eum die celebrant Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum. Attici, inquit, Constantinopolitani Episcopi, et Confessoris, cujus virtutes lib. ix, historiæ tripartitæ tanguntur. Martyrologium Germanicum eodem die: Sancti Constantinopolitani Episcopi Attici, de quo legitur in historia tripartita. Ferrarius in Catal. SS. Constantinopoli S. Attici Episcopi, annotatque eum a Cælestino Papa valde commendari.

et x Octobris.

4 Res illius gestas, præter citatos Auctores, prosequuntur S. Innocentius Papa in variis epistolis, qui tamen octo ante eum annis obiit. Socrates lib. 6 et 7 hist. Eccles. Theodoretus lib. 3 hist. Eccl. c. 34. Sozomenus lib. 8 et 9, hist. Eccl. Synesius Episcopus Cyrenes epist. 66, ad Theophilum Episcop. Alexandrinum. Palladius Episcopus Helenopolitanus in Dialogo de vita S. Chrysostomi, seu quisquis hujus auctor est, de quo agemus xxvii Januarii. Atque hi quidem omnes S. Attico synchroni extiterunt. Successerunt e Græcis alii vitæ S. Chrysostomi Scriptores, Georgius Episcopus Alexandrinus, Leo Imperator, et Metaphrastes, de quibus isthic exactius agetur. Theodorus Lector lib. 2 Collectaneorum. Auctor Chronici Alexandrini. Nicephorus in catalogo Episcoporum. Photius in Bibliotheca. Georgius Cedrenus in Histor. Compendio. Joannes Zonaras, et Michael Glycas in Annalibus, ab hoc tamen non tam S. Atticus describitur, quam ejus gesta aliqua Proclo attribuantur. Demum citatos secutus plurima prosequitur Nicephorus Callistus lib. 14, hist. Eccles. Ex Latinis præter citatos S. Innocentium, et S. Cælestinum Pontifices, memorant eum Cassiodorus lib. 10 et 11, historiæ tripartitæ. Marcellinus Comes in Chronico. Paulus Diaconus lib. 14, hist. miscellæ. Jacobus Billius lib. 1 observationum sacrarum cap. 26, et passim recentiores Chronologi: e quibus pluribus de eo disputat Baronius tomo 3 Annal. E nostris eum referunt Petavius lib. 13, de doctrina temporum, Jac. Gaultierius in Tabula Chronographica, Raderus in aula sancta Theodosii Imperatoris, et alii.

Gesta ejus qui
narrent.

§ II. Vita privata. Promotio ad Episcopatum. Translatio reliquiarum S. Samuelis.

Sozomenus lib. 8, cap. 27. Arsacius, inquit, cum exiguo tempore Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisset, est mortuus. Hujus successionem multis ambientibus, quarto post obitum illius mense ordinatur Atticus Constantinopolitani Cleri Presbyter, unus ex insidiatoribus Joannis. Hic quidem natione erat ex Sebastia Armenia: sed a puero ad religionem institutus per monachos hæresis Macedonianæ sectatores, qui tum temporis Sebastiae in hujus sapientiæ studio clarebant ex schola Eustathii progressi, quem Episcopum ac Præsulem ibi præstantissimorum monachorum fuisse jam ante commemoravimus. Hic autem cum ad virilem ætatem pervenisset, ad Catholicam Ecclesiam transiit. Et quoniam natura magis quam doctrina prudens erat, rerum agendarum insidiator fuit; ut qui et ad struendas insidias, et ad easdem evitandas sufficeret, ingenio pellaci, ita ut multis gratus esset.

Patria:

puerilis institutio:

* lib. 3, cap. 43.

conversio:

calliditas:

conciones:

6 In concionibus ecclesiasticis mediocris, ut hæc neque scripto dignæ viderentur auditoribus, neque eruditionis prorsus expertes. Nam cum affectatus esset, si quando occasione nactus erat, præcipuos quosque Græciæ scriptores lectitabat: et eo ipso, quod indoctus haberetur, dum de hisce disserteret, etiam doctos sæpenumero latebat. Ferebatur autem erga suæ opinionis homines industrius, adversus diversa sentientes formidabilis; et facile his ipsis quoties vellet incutere metum, et mox mutatas apparere mansuetus. Atque hunc quidem talem fuisse aiunt illi, qui hominem norant. Ex quibus Sozomenus id potuisse intelligere, atque utriusque probat, cum lib. 9, cap. 2, scribat se reliquiarum Sanctorum quadraginta militum et Martyrum apud Sebasten Armeniae (de quibus agemus ix Martii) interfuisse translationi, quæ contigit an. Christ. CDXXXVIII.

7 S. Atticum adhuc Presbyterum unum ex insidiatoribus Joannis fuisse constat ex Pseudo-synodo Chalcedone in suburbio Ruffini, in loco qui Δρζε, sive ad Quercum, dicebatur, adversus S. Chrysostomum a Theophilo Alexandrino ann. Ch. CDII, coacta, in qua Atticus contra eundem S. Chrysostomum testimonium dixit; ut habet Photius in bibliotheca. Tnemate lxx. Mox tertium, quoque, inquit, accusationis a Joanne diacono factæ caput examinatur (quod, ut ante dixit, pretiosarum rerum magnam vim dividendisset.) In eo capite Arsacius Archipresbyter, qui ipsi Chrysostomo successit, et Atticus Presbyter, nescio quo modo testes adhibiti, testimonium dixerunt, uti et Elpidius Presbyter. Idem et cum ipsis etiam Acacii Presbyter in quartum criminationis caput testati sunt (quod marmora S. Anastasiæ, quæ Nectarius illi ecclesiæ marmoribus ornandæ reliquerat, ipse vendidisset.) Postquam ita excussa fuere hæc, prædicti Presbyteri, ac præter eos Eudæmon et Onesimus sententiam accelerari postularunt. Itaque Synodi Præses Paulus Heracleæ Episcopus omnes sententiam dicere voluit, statutumque ut ipsis visum, beatum virum Sede pellendum, incipiente Gymnasio Episcopo, et finiente Theophilo Alexandrino numero omnes quinque et quadraginta. Hæc Photius. Hæresis Macedoniana, cujus sectator in prima adolescentia fuit S. Atticus, procreata a Macedonio Episcopo Constantinopolitano. Divinitatem Spiritui sancto eripiebat; eam exponunt S. Augustinus hæc. 32, S. Epiphanius 32, et damnarunt Patres in secunda synodo generali, Constantinopolitana prima.

In Pseudo-synodo testatur contra S. Chrysostomum.

8 Eadem, quæ ex Sozomene protulimus, refert Nicephorus lib. 13, cap. 29. Et breviter ita perstringit Socrates lib. 6, c. 18. Arsacius non diu illum gessit Episcopatum, nam sequenti anno, ad secundum consulatum Stiliconis, Anthemii autem primum, iii Idus Novembris mortem obiit. Cum autem de Episcopo deligendo

Creatur Episcopus Constantinopolitanus.

§ III. Graves inimicitiae inter Atticum et fautores S. Chrysostomi.

EX VARIIS.

gendo a multis vehementer laboratum esset, et ob eam caussam multum temporis preteriret, proximo anno, Arcadio jam sextum Cos. et Probo primum; Atticus, vir pietate eximius, ex Sebastia Armeniae oriundus, monasticam vitam genus ab ineunte adolescentia excolens, doctrina sane mediocri, sed prudentia naturaliter insita magis valens, Episcopus Constantinopol. creatus est. Fuit autem Stilico II, Consul cum collega Anthemio an. Ch. cōv, quo xi Novembris obiit Arsacius, a cujus obitu, cum quarto mense Atticus creatus sit Episcopus, ut Sozomenus et Nicephorus referunt, xi Martii die Dominica id forte contigerit an. Ch. cōvi, quo Arcadius Aug. vi, et Probus Consules erant.

Reliquiae S. Samuelis transferuntur Constantinopolim.

9 Eisdem consulibus Attico jam Episcopatum gerente, Constantinopolim ex Judea, ex oppido Silo, ut vult Salsianus noster tom. 3, Annal. Eccl. vet. testam. an. mundi 2977, nu. 7 et 17, translatae sunt reliquiae magis Sacerdotis et Prophetae Samuelis, Regum omnium Patris, Magistri ac Judicis. Theodorus Lector lib. 2, Collectan. Sub imperio, inquit, illius Arcadii, et Patriarcha Attico Constantinopolim allatae sunt reliquiae S. Samuelis et in prophetico ipsius loco juxta hebdomam, xii Calend. Julii collocatae. Eadem habet Nicephorus lib. 14, c. 10. S. Hieronymus contra haereticum Vigilantium, sacra haec lipsana magnifica pompa translata testatur. Dolet, inquit, Martyrum reliquias pretioso operiri velamine, et non vel pannis vel cilicio colligari, vel projici in sterquilinum, ut solus Vigilantius ebrius et dormiens adoretur. Ego sacri legi sumus, quando basilicas Apostolorum ingredi mur. Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andree, Lucae, et Timothei translulit Constantinopolim; apud quas daemones rugiunt, et inhabitatores Vigilantii illorum se sentire praesentiam confitentur. Sacrilegus deinde dicendus est et nunc Augustus Arcadius, qui ossa B. Samuelis longo post tempore de Judaea transtulit in Thraciam. Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed etiam fatui judicandi, qui rem vilissimam, et cineres dissolutos in serico et vase aureo portaverunt. Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, et tanta laetitia, quasi praesentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palestina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, et in Christi laudem una voce resonarent. Additur in Chronico Alexandrino: Eodem anno, Arcadio Aug. vi et Probo Coss. delatae sunt reliquiae S. Samuelis Constantinopolim per gradus scalasve Chalcedonenses mense Artemesio, xiv Calendas Junias, pompam ducentibus Arcadio Augusto et Anthemio Praefecto praetorio, Consulibus item, et Aemiliano Praefecto Urbi, et universo Senatu. Repositae sunt ad tempus in sanctissima Ecclesia magna. Dum forte ei templum adificaretur, in quod transferrentur, ut Baronius in notis ad Martyrol. Rom. ad xx Augusti, quo die de S. Samuele agemus, et in annalibus hoc anno num. 56, et Salsianus anno citato n. 18, extractum supponunt ex his verbis Procopii lib. 5, de aedificiis Justiniani Imperat. Φοβία δὲ, ἡ δεξιαμενὴς, ἀνοδομίστατος ὄστας ἐς τὸ τοῦ ἁγίου Σαμουὴλ, φρέαρ καὶ τεῖχος. Puteos autem, vel cisternas aedificavit hoc modo. In S. Samuelis, puteum et murum, etc. An S. Attici consilio auxilioque coeptum extrui S. Samuelis templum, non conicimus: proximo sane tempore extractum supponunt verba Theodori Lectoris, et Nicephori, quibus in prophetico ejus locum seu fanum juxta Hebdomam referuntur illatae, nulla facta mentione repositionis ad tempus in sanctissima Ecclesia Magna, alia a S. Sophiae templo, quod D. Chrysostomo ejecto a biennio conflagrarat et proximis annis reaedificatum, et a S. Attico dedicatum est, ut suo loco dicemus.

Palladius in dialogo de vita S. Chrysostomi circa medium, Substituitur, inquit, Arsacio Atticus Presbyter, totius contra Joannem machinationis architectus. Qui cum animadverteret Occidentalium sibi Episcoporum communicare neminem, neque ipsius civitatis populum, propter ea quae adeo injuste ac nefarie admissa fuerant; agit divinarum Scripturarum imperitus, ut qui non communicarent, Rescriptis conventi cogerentur. Habebat autem Rescriptum adversum Episcopos hujusce minas: Si quis Episcopo Theophilo, et Porphyrio, et Attico non communicat, Ecclesia pellatur, et a suis facultatibus prorsus projiciatur. Hinc jam aliis plus aequo gravati pondere, inviti quoque communicant. At vero pauperiores quique et in fide sana imbecilliores muneribus quibusdam ad communicandum attrahuntur. Qui vero genus et patriam, et corruptibilem gloriam, corporumque pressuram contempserunt, fuga ingenuitatem animi servavere; Evangelicum illud crebra memoria repetentes: Si vos in una civitate persecuti fuerint, fugite in aliam. Et Proverbiorum illud sibi met dicentes: Non proderunt substantiae in die irae. Profecti autem sunt alii quidem Romam, alii ad montes, alii in monasteriis servorum Dei a Judaica iniquitate servabantur. Continebat autem Rescriptum contra laicos, qui in dignitate erant constituti, ut magistratu et dignitate omni privarentur, milites ut baltheum amitterent, populares et artifices reliqui, persoluto gravi auri pondere, subjicerentur exilio. Verum dum ista geruntur, preces a fidelioribus quibusque sub dio magna cum afflictione sua quotidie fiebant, Salvatoris studio et amore, qui dixit: Ego sum via et veritas, et rursus: Confidite ego vici mundum.

Atticus sibi communicare nolentes varie affligit.

Matt. 10, 23. Prov. 1, 4.

Joan. 14, 6. Joan. 15, 33.

11 Haec Palladius: Similia ab aliis in vita S. Chrysostomi referuntur. Moritur, inquit Leo Imperator, Arsacius: Ei autem succedit Atticus. Quenam ab eo fiebant? Accusationes, ordinationes, Metropolitanum indigni qui mandentur memoriae. Quidam viri boni non ferentes haec videre, eunt Romam, ex quibus non rescivisset Antistes, singula refert Imperatori Honorio. At missa S. Chrysostomo Romam legatis legatio illa anno praecedenti vivo adhuc Arsacio contigit. Concilio tum Romae habito, missi hoc anno in Orientem Legati, qui in via, quod cum Attico communicare nolent, dira passi sunt, ad quos, inquit Georgius Alexandrinus destinaverunt, sive qui ex Imperiali aula erant aut asseclae Attici, offerentes eis ter mille nummos, postulantes ut persuasi Attico communicarent, sententiamque in Joannem latam silentio tegerent. Aliquanto aliter Metaphrastes: Incertum, ait, an ex iis qui erant Imperatricis, an ex iis qui erant Attici, quidam accedentes volebant eos, non gratis, nec parvo pretio, sed acceptis tribus millibus aureorum cum Attico quidem communicare, Joannis vero caussam negligere. Similia habet Nicephorus lib. 13, c. 33. Alii quoque Episcopi, qui partim a S. Chrysostomo Romam missi fuerant, partim ejus innocentiam defenderant, omnes aut relegati aut carceri mancipati, aut aliis modis exagitati. Quibus enarratis in dialogo Palladii additur: Reliqui de communione Joannis partim quidem Attico communicarunt necessitate compulsi, et ad alias Ecclesias Asiae translati, partim nescimus ubi sint.

Legati Pontificis alique Episcopi misere exagitantur.

12 Similitatem hanc cum vita S. Chrysostomi magna ex parte sopitam scribit Synesius epist. 66, ad Theophilum. A morte enim ejus (nam xiv Novemb. an. Ch. cōvii. Comanis ad Pontum Euaxinum defunctus est.) Theophilus Alexandrinus libellum ad B. Atticum scripsit scitum et eruditum, quem se perlegisse testatur. Eo libello hic illum adducebat ad recipiendos homines,

EX VARIIS.
Mortuo S.
Chrysostomo
recipiuntur
proscripti.

homines, ob initam scilicet cum S. Chrysostomo communicationem diversis sententiis damnatos atque proscriptos, vel voluntario exilio extorres; ut sic licentia iis ad propria redeundi impertita, dissensiones cum morte S. Chrysostomi paulatim deponerentur. Interea Pontifex Innocentius litteras ad Imperatorem acerrimas scripsit, quibus tum ipsum, tum Augustam, tum Theophilum excommunicat, et Arsacii mortui nomen declarat ex albo Episcoporum eradendum: Atticum ne vel nominat quidem, ut ex ipsis patet litteris, quas proferunt Georgius Alexandrinus in vita S. Chrysostomi, Gennadius, Glycas, Baronius ex Codice Vaticano Græco, sed ubique translatione varias. Nos eas hic damus ut tom. I Conciliorum ex Nicephoro recitantur, et sic habent:

13 Vox sanguinis fratris mei Joannis clamat ad Deum contra te, O Imperator, sicuti quondam Abel justus contra parricidam Cain: et is modis omnibus vindicabitur. Nec id modo admisisti, sed et jam pacis tempore persecutionem magnam adversus Deum et Ecclesiam ejus concitasti. Eiecisti e throno suo, re non judicata, magnum totius orbis Doctorem, et una cum eo Christum persecutus es. Neque de illo ita queror, (sortem enim, seu hereditatem cum sanctis Apostolis in Dei et Servatoris nostri Jesu Christi regno consecutus est) quamvis intolerabilis jactura ea sit; sed affligor propterea, quod primum de animarumstrarum salute, deinde de eis quæ sapientissima spirituali et divina doctrina et institutione ejus orbat, fame verbi Dei conficiuntur, sum sollicitus. Non enim Ecclesia tantum Constantinopolitana mellitæ illius lingue jacturam fecit, sed et orbis sub sole totus ad orbitatem redactus est, viro tam divino amisso, persuasione unius mulieris, fabulam hanc et spectaculum exhibentis. Verum excipiet illa et præsentem hic pœnam, et futurum sempiternum supplicium non post multos hosce dies ei adveniens. Tametsi enim B. Joannes vitam reliquit, fide servata, et fluctuantibus confirmatis, in æterna tamen secula sempiternarum deliciarum et immortalis vitæ hæreditatem est consecutus. Nova autem Dalila Eudoxia, quæ paulatim te erroris, seu seductionis novacula totondit, execrationem ex multorum ore sibi ipsi introduxit, grave et quod gestari nequeat peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens.

14 Itaque ego minimus, et peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego et rejicio te et illam a perceptione immaculatarum mysteriorum Christi Dei nostri. Episcopum etiam omnem, aut Clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora qua præsentem vinculi mei legeritis litteras, dignitate sua excidisse, decerno. Quod si, ut homines potentes, quemquam ad id via degeritis, et canones vobis a Servatore per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis, scitote non parvum id vobis peccatum fore, in horrenda illa judicii die; cum neminem hujus vitæ honor et dignitas adjuvare poterit, arcana autem et abdita cordium sub oculis omnium effundentur atque exhibebuntur. Arsacium, quem pro magno Joanne in thronum Episcopalem produxistis, etiam post obitum exauctoramus, una cum omnibus qui cum eo consulto communicarunt Episcopis: cujus etiam nomen sacro Episcoporum albo non inscribatur: indignus enim eo honore est, qui Episcopatum quasi adulterio polluerit. Omnis siquidem plantatio, quæ a Patre nostro in cælis plantata non est, eradicabitur. Ad Theophili anathematismum addimus abrogationem et absolutam a Christianismo alienationem. Georgius Alexandrinus sic concludit: Ad Theophili exauctorationem, addimus censuram excommunicationis, anathematismum et a Christianismo omnimodam ac perfectam alienationem.

15 Nicephorus lib. 13, cap. 33, ait hanc epistolam

ad Arcadium, Atticum, et Theophilum datam; qua illos excommunicationi et exauctorationi subjecit, at c. 24, recitata epistola, in qua Attici non fit mentio, addit: Neque vero etiam Atticum, qui post Arsacium thronum magni illius involavit, non accusavit. S. Innocentius Papa in epistola XVII, tomo I Concil. quæ est ad Alexandrum Episcopum Antiochenum eum a se suspensum fuisse scribit; seu, ut ante de Theophilo dixit, exauctoratum: quam censuram utrique necdum citata epistola ad eos missa inflictam arbitramur. Arcadius, inquit Georgius Alexandrinus, susceptis hisce litteris in mœrore constitutus, et anxio deliquio animi tabescebat. Jubet is inquiri, num qui in civitate supersint ex iis, qui adversus B. Joannem insidiosas molitiones instruxissent. Erant autem in ea civitate (ut fit forte) Menas, Theotecnus, et Eschricion consobrini Theophili Alexandriæ Episcopi, et Acacius qui ab ejus parte steterat; Severianus item Gabalorum Episcopus. Hos in civitate esse cum rescivisset Imperator, jubet eos omni cum ignominia et dedecore adduci, et illatos includi carceribus tantisper, dum de eorum gestis consulto inquisisset. Tum sane sedulo inquit adversos eos Episcopos qui scenam tracam peregerant. Eadem scripsit Arcadius Innocentio, ut ex codice Vaticano refert Baronius: rejecta enim culpa depositionis S. Chrysostomi in Episcopos addit: Ex quibus et qui adhuc hic extant, Acacium et Severianum, et eos, qui sceleratum Theophilum secuti sunt, ut quanta maxima celeritate comprehendi jussimus et eos qui illic sunt, ut pœnas dent ansibus suis debitas. In quibus altum de Attico silentium, forte quod a sacris decreto S. Innocentii suspensus, morem illico gessisset, proscriptos exulesque Episcopos ad proprias Sedes revocasset, et dum causa sua discuteretur, sententiæ ferendæ acquiesceret.

16 Hæc insinuat Georgius Alexandrinus: Cum responsi Arcadii lectione, inquit, Innocentius Papa intellexisset Imperatoris penitentiam, humilem ipsius modestiam demiratus est. Porro relatione eorum, qui pro potestate agebant, cum cognovisset ultionem esse expetitam de his, qui in magnum Joannem inclementer egerant, scribit Proclo pientissimo Cyzici Episcopo, ut ascenderet Constantinopolim, Imperatoresque efficeret participes incontaminatarum mysteriorum, et eam pasceret Ecclesiam tantisper, dum revocaretur, causa Attici discussa, numquam is dignus foret, cujus fidei concederetur tantæ illius civitatis Episcopatus. Proclus siquidem susceptis Papæ litteris moderandæ Cyzicenorum Ecclesiæ subrogavit Clericos fide dignos ac sanctos, qui suam absentis vicem supplerent, et ascendit Constantinopolim. Expleto autem sacrificio eis contrahidit incontaminatam hostiam. Per dies aliquot moram necens in civitate, populisque scripturam enarrans, parte aliqua eorum mœrorem solabatur ac levabat, etc.

17 Decisionem causæ S. Attici, quam hic non attingit, feliciter peractam opinamur, ipsis S. Innocentii verbis inducti. Hinc enim multis deinde annis elapsis, cum alia quæstio ob S. Chrysostomi nomen sacris dyptychis non inscriptum esset oborta, ita scribit ad Alexandrum Antiochenum: Scripta autem Attici Episcopi, quoniam cum vestris sunt porrecta, suscepimus, ne per vestram injuriam ille qui olim a nobis suspensus fuerat, repudiaretur. Et tamen satis abunde, quæ in actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri, ut si per omnia vestris consiliis actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, præstetur sane favore vestro, nostroque beneficio communionis atque litterarum a nobis gratia prorogata, subscriperunt Episcopi xxiv.

18 Hæc Innocentius. Suspensio vero illa olim inflicta, ἀπὸ τῆς ἀνομιᾶς, seu a negata communionis et litteratum gratia, distincta et tempore et pœnæ gravitate videtur. Suspensio enim hoc tempore quo S. Chrysostomus vivere desiit, Alexandro nondum ad Episcopatum promotus

S. Atticus a
sacris suspen-
sus.

Causa ejus
discutitur.

Absolvitur.

Aliam ab hac
suspensione
minorem ex-
communicationem postea
incurrit.

Epistola S.
Innocentii
Papæ ad Ar-
cadium Impe-
ratorem.

Excommuni-
cantur Arca-
dus et Eudo-
xia;

Arsacius de-
functus:

Theophilus
Alexandri-
nus.

promoto illata est, et sublata: id enim præter citatam Innocentii epistolam, reliqua vita Attici ostendit. Altera vero *ἡξωνοργία* non nisi ab Alexandri obitu Theodoto facta Antiochiæ Episcopo sublata, ut ostenditur infra ex Attici ad S. Cyrillum epistola. Quando autem inflata fuerit, non certo constat. Similis *ἡξωνοργία* appellatur a Joanne Moring lib. 2 *Exercitationum Ecclesiasticarum* c. 17, 18 et 19, minima excommunicatio, quam eo tempore plurimum usitatum fuisse ostendit, et fere intra aliqua sequentium capitulum constituisse; ut cum Coepiscopis neque civiliter, neque religiose communicaret: ab eo commendati Clerici non susciperentur: ei non esset cum collegis formatarum commercium; auctoritate denique suffragis, et concessu in Conciliis abdicaretur. Interim tamen in Ecclesia et diœcesi propria auctoritatem et dignitatem, cum Clericis et plebe diœcesana communionem integram et illibatam retineret. Ita jussit S. Leo Episcopus nonnullos, qui in conciliabulo Ephesino hæresi Eulychiana consensum præbuerant, suæ diœceseos communionem contentos, cæterorum caritate et amplexu mulctari. Ejus verba hic atterere non erit supervacaneum, quæ ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum sic scribit: Illud quidem, inquit, quod præsentibus et agentibus nostris constitutum est, approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communionem contenti. Sed cum Legatis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine volumus disponatur; quatenus hi qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare magis se eligunt quam tueri, pacis et communionis nostræ unitate lætentur, etc. Est epistola 40, data Idibus Aprilis Adelphio v. Cl. Cos. id est, an. Ch. cdxl.

§ IV. Laudabilis administratio Episcopatus. Miraculum Judei inter baptizandum sanati.

Socrates lib. 8, cap. 1, 2, 3, 4. Mortuo igitur Imperatore Arcadio Kalendis Maii Basso et Philippo Consulibus (an. Ch. cdxviii), Imperatore Theodosio octavam jam ætatis suæ annum agente, Atticus triennio Episcopatum Constantinopolitanum cum maxima laude procuraverat: vir, ut supra demonstravimus, doctrina mediocri, sed pietate et prudentia eximius: quamobrem Ecclesiæ ejus temporibus magnopere fuerunt amplificatæ. Nam non modo suæ ipsius fidei fautores concordia devinxit; verum etiam hæreticos sua obstupescit prudentia: quibus certe nihil voluit exhibere molestiæ ille quidem, sed ubi eos perterrefecerat, rursus se erga illos mansuetum et facilem declaravit. Quin etiam neque doctrinæ studia neglexit: quippe in veterum scriptorum monumentis evolvendis multum operæ posuit, inque eisdem magnam noctis partem contrivit, et propterea neque philosophorum, neque sophistarum argutiis capi et obstupesceri potuit. His qui cum eo in colloquium veniebant urbanus et blandus; qui autem erant affecti mostitia, cum illis condolecere visus est. Ne multis, omnia (ut est apud Apostolum) omnibus factus. Primum, cum Presbyterii gradum obtinisset, conciones quas summo studio confecerat, ad verbum edicens, in Ecclesia recitavit. Postea crebro usu et diligentia majorem audaciam adeptus, ex tempore concionari cœpit, rationemque docendi magis popularem secutus est. Verum ejus conciones non ejus generis fuere, ut merito vel ab auditoribus studiose perdiscerentur, vel monumentis mandarentur litterarum ad posteritatem. Sed de ejus natura, moribus, doctrina denique, satis superque videmus disseruisse. Jam vero ad res ejus temporibus gestas, quæ sunt dignæ hominum memoria, explicandas veniamus.

Theodosius Episcopus Agapetum hæreticum persequitur ex avaritia.

1. Corint. 9. 22.

S. Attici doctrina, prudentia, et conversatio.

etiam ex agris relegavit. Atque istud aggressus est, non de more Orthodoxæ Ecclesiæ, quæ homines persequi non solet; neque studio rectæ sinceraque fidei incitatus; sed turpis quæstus aviditati inserviens, ut ex hæreticis pecuniam cogeret. Itaque nihil reliquum fecit, quod ad Macedonianos vexandos pertineret: manusque Clericorum, qui de ejus erant Ecclesia, contra eos armare, ac infinitis fere machinis, quibus illos conturbaret, uti cœpit: in judicio vinctos sistere non desiit: maxime omnium Agapetum, illorum Episcopum, variis incommodis et molestiis affectit. At cum primarii provinciæ viri non satis habere virium et auctoritatis ei viderentur ad supplicium de Macedonianis sumendum, Constantinopolim celeriter contendit, mandatumque Præfecti provinciæ postulat. Dum Theodosius Episcopus his de rebus Constantinopoli moram facit, Agapetus, quem sectæ Macedoniæ præesse docui, ad rectam sanamque de fide opinionem redit. Nam consilio cum universo Clero inito et populo Ecclesiæ suæ convocato, persuadet, ut fidem Consubstantialis recipiant. Quo facto cum ingenti multitudine, imo vero cum populo universo ad Ecclesiam ire maturat. Ac precibus peractis, Sedem, in qua Theodosius considerare consueverat, capessit. Simul atque populum concordia vinculis in unum colligaverat, de reliquo fidem Consubstantialis docuit: unde Ecclesiarum administratione ad urbem Synada spectantium potius est.

21 His rebus ita constitutis, post paulo Theodosius Synada revertitur, Præfecti mandato fretus, quod secum attulerat. Atque ignarus rerum, quæ ipso absente acciderant, extemplo ad ecclesiam pergit. Inde ab omnibus, qui ibi aderant expulsus, Constantinopolim denuo proficiscitur. Qui simul atque eo adventabat, graviter suum statum coram Attico Episcopo deplorare, se inique Episcopatu ejectum docere cœpit. Atticus autem, ut intellexerat rem feliciter ad Ecclesiæ commodum cecidisse, verbis Theodosium lenire, suadere uti genus vite quietum et vacuum a molestiis consecraretur, communemque omnium utilitatem suis privatis commodis anteferet. Scribit præterea Agapeto, ut Episcopatum teneat nihilque molestiæ sibi ex offenso Theodosii animo suspicetur eventurum.

22 Atque ut hæc una res, quam temporibus Attici accidisse modo commemoravi, permultum profuit Ecclesiæ; sic eadem tempora et miraculis et donis sanationem nobilitata fuerunt. Nam Judæus, qui a multis jam annis paralyti conflictatus, in lecto decubuerat, cum omnia curationum et medendi genera, omnesque Judaicas preces ac vota expertus, nihil plane inveniret remedii, tandem ad baptismum Christianorum confugit, pro certo persuasus, hujus tamquam veri medici adjumento, se ad integram valetudinem restitutum iri. Quæ res erat quam primum Attico significata. Ille igitur Judæum fidei articulis insituens, et spem in Christum ei annuntians, jubet ad baptisterium in lecto apportari. Judæus paralyti oppressus, simul ac baptismum sincera fide receperat, et ex lavacro baptismatis erat elatus, confestim morbo liberatus est, et ad sanitatem restitutus. Hæc curatio divina Christi virtute nostris temporibus hominibus declarata fuit. Quæ quidem ex gentilibus complures ad credendum inducti, baptismum receperunt. Judæi autem quamvis signa et miracula quærent, signis tamen ad credendum induci non poterant. Eadem narrat Nicephorus lib. 14, cap. 11 et 12.

23 Paulus Diaconus lib. 14 historia Miscellæ cap. 1 et Cedrenus ad annum Theodosii II, Christi cdx hoc de Judæo sanato referunt miraculum. Anno ab Urbe condita, inquit Paulus, mclxv. Theodosius Junior in Oriente imperat: ejus imperii anno secundo Atticus Episcopus Constantinopolitanus Judæum quemdam paralyticum monens, suadens, atque baptizans, sanum ex lavacro reduxit: secundum enim Deum dicitur proventus

EX VARIIS.

Hic coesente convertitur, et ut verus Episcopus, recipitur.

Atticus suadet Theodosio ut quiescat.

Agapetum confirmat.

Judæus paralyticus, ab Attico baptizatus, subito convalescit.

Contigit id anno 400.

cadii Imp. filias, de fide et virginitate librum valde egregium, in quo preveniens Nestorianum dogma impugnat. *Hæc aliaque industriæ, sapientiæ, pietatisque ejus monumenta tempus edax rerum consumpsit. Quanti autem tum ponderis fuerint, ex Theodoro, Cyrillo, et Patribus Concilii Ephesini discimus, qui ex eo ut erudito et orthodoxo Antistite, Nestorium aliosque hæreticos oppugnant. Horum aliaque loca non abs re judicamus hic proponere.*

Fragmenta operum ejus.

29 *Theodoretus dialogo 2 Polymorphi hæc ex Epistola ejus ad Eupsychium profert: Quid ergo oportuit facere sapientissimum? Assumptæ carnis intercessione, et Dei Verbi ex Maria genito homini unione fit utrumque, ut qui ex utrisque unitus erat Christus, divinitate quidem disponens, in sua impatibilis naturæ maneret auctoritate; cum carne autem morte conversans, simul quidem et carni, cum qua generis affinitate junctus erat, se mortem per mortem despicere ostenderet; et simul etiam novi testamenti jura morte confirmaret. S. yrilus in libro religiosissimis Reginis nuncupato, qui parte 1 Concilii Ephesini extat, hæc ex S. Attici concione, ut apparet, die natali Christi habita recitat: Hodie Christus Dominus pro sua benignitate homo natus est. Nam ex Deo jam pridem ante natus erat. Addit his rursum: Benignitatis Verbum cum suapte natura exinanitionis capax non esset, exinanitur. Servili enim forma suscepta, semetipsum exinanivit. Qui expers erat carnis, carne induitur. Verbum caro factum est. Qui ob naturam corporis expertem sub tactum non veniebat, palpabilis efficitur. Qui principium nesciebat, secundum corpus initium sortitur. Qui absolute perfectus erat, incrementa sumit. Qui converti non potest, proficit. Qui dives est, in diversorio gignitur. Qui caelum nubibus tegit, fasciis involvitur. Qui Rex erat, in præsepio deponitur. Eadem parte 2 Conc. Ephes. act. 1, a Patribus ad hæresin Nestorii refutandam referuntur: Deinde ex eodem hæc adduntur. Si quem ambiguum facit Unigeniti inhumanatio, et Virginis partus, et passionum communicatio et erux, et mors et resurrectio, discens agnoscat hæc mundo salutem parere: non tamen indigna benignitate præstantioris existimari debent. Si enim turpe est Deo in Virgine habitare, turpius fuerit et eam condere. Quod si eam condens, nullam incurrit ignominiam, nec habitare in creatura dignum opprobrio judicavit. Si veropati malum est, liberari passionibus quantum est? Quare et mortuus est immortalis existens, ut mortem morti inferret, et resurrexit nostram constituens resurrectionem. Et hæc omnia suscepit, non natura Deitatis, sed assumptione carnis: illa quidem in asylius suæ habitans impassibilitatis, hac autem omnia passus et tolerans, ut fieret optimi instituti dux et legislator. Num hæc ex egregio ejus de fide et virginitate libro desumpta sint dubitamus.*

30 *Petavius lib. 13, de doctrina temporum refert ex Theophane Isdegerdem Persarum Regem Maruthæ Mesopotamiæ Episcopi sanctitate et miraculis impulsam, pæne Christianum esse factum: sed eo mortuo cum Abdaates Episcopus Persarum præpostero zelo templum Ignis incendisset, gravem an. Ch. cdxv, ortam in Christianos persecutionem ad annos v. Certe Indict. iii. Thodosio ix, et Constantio iii Coss. id est an. Ch. cdx, in Perside in Christianos persecutionem desævuisse scribit Marcellinus. In hac persecutione Christianis ex Perside ad Romanos confugientibus a S. Attico misericordie viscera fuisse expansa scribit Socrates l. 7, cap. 18. Isdigerde, ait, Rege Persarum qui Christianos Persidem incolentes minime fuerat persecutus, mortuo, Baratanes ejus filius susceptis regni gubernaculis a Magis ad eam rem impulsus, Christianos acerbè exagitare, cruciatus et tormenta varia Persarum more illis infligere. Itaque Christiani, qui inter Persas habitabant necessitate coacti ad Romanos con-*

Opitulatur oculibus Christianis.

fugere: orare ne illos tam misere opprimi patiantur. Atticus Episcopus illos supplices benigne excipere: omnem suam curam et cogitationem ad opem illis ferendam convertere: Imperatori Theodosio rem palam facere.

§ VI. Nomen S. Chrysostomi diptychis inscriptum.

Inter præclara hæc pietatis opera S. Atticum credimus ad Pontificem Romanum Innocentium subinde scripsisse: sed quod oborta controversia de inscribendo tabulis sacris nomine S. Chrysostomi, necdum sublata esset, communitio litterarum negata coegit Atticum sua scripta per Alexandrum Antiochenum communicare, ut ex epistola S. Innocentii ad Alexandrum § 2, diximus. Moritur interim S. Innocentius Papa an. Ch. 417, a cujus morte scribit Georgius Alexandrinus abrogatas et interlitas esse litteras Episcopatus Attici. S. Innocentio subrogatus S. Zosimus Græcus: cui sub finem anni sequentis defuncto successit S. Bonifacius. Ad hos potissimum opinamur eas ab Attico legationes destinatas, quarum meminit Theodoretus lib. 3, hist. Eccl. cap. 34. Quin etiam, inquit, isto excellenti totius terræ Doctore (Chrysostomo) mortuo, Episcopi Occidentis non prius cum Episcopis Ægypti, et Orientis, et Bospori, et Thraciæ communicare voluerunt, quam nomen illius sanctissimi viri in tabulas, quibus nomina Episcoporum mortuorum continebantur, retulissent. Atque Arsacium ejus successorem ne salutare quidem dignati sunt. Atticum autem qui succedebat Arsacio, qui quæ Legatos ad eos miserat, sæpeque pacem postulerat, postea tandem cum Joannis nomen in tabulis inscripsisset, receperunt.

32 *Hanc nominis S. Chrysostomi in diptycha relationem ita describit Socrates lib. 7, cap. 23. Atticus Episcopus mirum quantum rebus Ecclesiæ dederit incrementi: quippe tum eas prudentia administravit, tum populum doctrina ad virtutes studiose cohortatus est. Qui cum videret Ecclesiam propterea divisa esse, quod Joannitæ extra eam conventus agebant, præcepit, ut de Joanne, sicut de aliis Episcopis solet, in precibus mentio fieret. Nam ea ratione complures eorum ad Ecclesiam redituros speravit. Id anno Theodosii Imperatoris xiv, (Christi is erat cdxxi) contigisse vult Cedrenus. Eodem anno, inquit, Atticus Episcopus Joannis Chrysostomi nomen in sacras tabulas retulit. Cum constet ex ipsius S. Attici epistola ad S. Cyrillum, qua ei persuadet ut nomen quoque; Chrysostomi sacris tabulis inscribat, obitum Alexandri Antiochenorum Episcopi, ejusque successoris Theodoti consecrationem ante contigisse, quam S. Atticus memoriam S. Chrysostomi sacris precibus insereret, non nisi an. Ch. cdxxi, ut Cedrenus scribit, aut sequenti cdxxii, id factum videtur. Baronius refert ad an. Ch. cdxii, et obitum Alexandri ad præcedentem; in quo eum falli, præter citatum Cedreni locum, pluribus probari argumentis potest.*

33 *Theodoretus lib. 3, hist. Eccl. cap. 33, docet Alexandrum Antiochenam administrasse Ecclesiam, cum S. Cyrillus Alexandria Theophilo succederet; quod factum mense Octobri an. cdxii. Non ergo obierat Alexander anno præcedenti. Verba Theodreti sunt: Eodem tempore Cyrillus, filius sororis Theophili, Alexandria Episcopus fuit, avunculi in eo Præsulatu successor. Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopatum tunc gessit Joannes, vir plane insignis, successitque Cyrillo, de quo supra facta est mentio. Ecclesiam vero Antiochenam administravit Alexander, cujus pia vitæ ratio pulchre cum Episcopatu consentiebat. Constat deinde ex supra relata epistola Innocentii Papæ ad Episcopum Macedonia Maximianum, post synodum isthic provincialem habitam an. Ch. cdxiv, scripta, a S. Attico nec missas ullas ad eum, vel ad synodum fuisse*

EX VARIIS.

Legatos Romanam mittit.

Nomen S. Chrysostomi tabulis sacris inscribitur.

circa anno 421.

Alexander Antiochenus quando successerit fuerit.

EX VARIIS.

fuisse litteras, adeoque eidem communionem negatam : quod biennio post factum, quam putetur nomen S. Joannis sacris tabulis inscriptum. Deinde Alexandrum Episcopum ad an. Ch. cxxx, superfuisse certissime convincitur ex Theodoretis Theophilo, seu lib. 9, de vitis Patrum cap. 12, S. Zeno (quem eo capite descriptum, celebrabimus x Februarii) a morte Valentis (quæ contigit ipso Valente vi, et Valentiniano ii Coss. ut notat Idatius, in fastis Cons. id est an. Ch. cclxxxviii, v Idus Augusti) vitam anachoreticam auspicatus, quadraginta in ea annis perseverarat; cum senex quidem, sed satis adhuc robustis viribus urnam manu ferens cognitus est ab ipso Theodoro, qui tum sacros libros legebat Dei populo Antiochiæ juvenis ipse, paucam quandam languinem producens, ut de se testatur. Annum hunc Christi fuisse cdxviii, satis perspicue colligitur. Aliquo deinde elapso tempore, (dubium quanto) valetudine adversa afflictus Zeno, quas habebat pecunias tradidit Alexandro Episcopo, in pauperes distribuendas, atque altero cum supervixisset anno, e vita decessit, cui Alexander ut testamenti executor supponitur superfuisse. S. Zeno forte x Februarii an. Ch. cxxx, e vivis sublatus est, quem eodem labente anno fuerit secutus Alexander, adeoque Theodotus factus fuerit Antiochenus Episcopus anno sequenti; quo S. Atticus, inscripto tabulis sacris S. Chrysostomi nomine, ad S. Cyrillum potuit scripsisse. Itaque S. Cyrillus scribitur a Nicephoro lib. 14, cap. 28, præsumptæ contra S. Chrysostomum, quam dudum patrum suum Theophilum secutus conceperat, opinionis inserviisse. Quibus innuitur moram aliquam annorum fluxisse ab Episcopatu S. Cyrilli ad tempus, quo hæc difficultas fuerit submota.

Quando illi Theodotus successerit.

34 Evidentius hæc ex epistola S. Attici ad S. Cyrillum patebunt; ut mirum sit ob hanc obitum Alexandri a Baronio accelerari, et erroris condemnari qui Alexandrum ad Bonifacii tempora superfuisse scribunt. Theodoretus certe lib. 5, hist. Eccl. cap. 37, et Nicephorus lib. 14, cap. 30, de utriusque sedis, Romanæ et Antiochenæ successione, ita scribunt: Innocentio Episcopo Romano successit Bonifacius, Bonifacio Zosimus (inverso ordine, cum Zosimus Bonifacium præcesserit) Zosimo Cælestinus. Antiochiæ vero D. Alexandro vita defuncto Theodotus, continentia velut margarita, Ecclesiæ præsulatum obtinuit, etc., qui locus ob hujus laudem prolatus, videtur Pontificum Rom. catalogum texere ad Theodoti successione indicandam. Nicephorus alter in catalogo Episcoporum Antiochenorum, Theodoto (ut ab ejus in Episcopatu mora etiam ratio temporis petatur) quatuor solum annos attribuit. Baronius anno Ch. cdxvii, obisse decernit, quem tamen vult ante Synodo alieci, cum Sisinnio Episcopo Constantinopolitano, contra Messalianos interfuisse; locum ignorari asserit. Petavius lib. 13, de doctrina temporum synodum Sidæ in Pamphylia habitam scribit. Sed Photius, qui solus ejus meminit Themate 32, Constantinopoli habitam clare indicat; quo Sisinnii consecrandi gratia dicit evocatum cum reliquis Episcopis Theodotum. Facta est ea consecratio Theodosio xiii, et Valentiniano ii, Coss. id est an. Ch. cdxvii, pridie Kal. Mart. ita Marcellinus et Socrates. Ut ad eum annum vixerit, et solum quatuor annos Episcopus fuerit, non potuit nisi an. cdxvii, successisse Alexandro: adeoque hoc demum anno Atticus, inscripto diptychis S. Chrysostomi nomine, ad S. Cyrillum epistolam sequentem dederit; quam cum altera de eodem argumento ad Petrum et Aedesium Diaconos ex Nicephoro lib. 14, cap. 26, hic inseremus.

NOT. 124.

§ VII. Epistola ad S. Cyrillum de nomine S. Chrysostomi diptychis inscribendo.

Atticus Cyrillo felicitatem. Incidimus eo quo non putaveramus, et acquiescimus necessitate in eo quod minus ex sententia nostra processit, utilitatem a ju-

a

stitiæ præponentes. Et cogitationibus nostris ad populi concordiam inclinati, canonibus quidem Patrum detrimentum nullum afferimus, exacte autem verberum observationi universi orbis pacem præferimus. Non ignoro equidem et b B. Paulinum, cum Ecclesiasticas ederet constitutiones, sapienter occasionibus provida dispensatione usum esse. Scio etiam, qui in Sanctorum numero censetur, Patrem tuum Apostolicum c Theophilum in confusione et turba a Græcæ superstitionis studiosis excitata, exactum ad breve tempus observationem paci posthabuisse. Maximæ enim quæque urbes pelago fluctibus exagitato persimiles, ex sententia, civium non tam summa legum et constitutionum observatione, quam expeditissimis consiliis atque judiciis ad pacem et concordiam facientibus, regi atque administrari solent. Qua vero de causa litteras hæc scribam, accipe.

36 Novit sanctitas tua, ac potius illis ipsis oculis intuetur, quibus, qui in sanctis est, Pater noster Theophilus conspexit, qualis et quam ingens turba magnam hanc invasit urbem, atque ut in ea sanctorum fides et pietas, ne funditus erueretur, periclitata sit: adeo etiam, ut populus majore ex parte per factionem scissus, extra muros conventus egerit: et plerique Sacerdotes et collegæ nostri Episcopi a mutua communione descendentibus, bonam plantationem Domini Jesu Christi, parum abest quin evulserint, pacis commoditate seilicet aliquantulum distracta. Sed enim multo sane labore, multo sudore, et periculis multis desperationis plenis, plurima et maxima quæque communium Patrum nostrorum, atque etiam pietatis tuæ precibus et d conspiratione sopita sunt mala, et turba quidem illa conquievit, concordia vero et serena tranquillitas in orbis universi Ecclesiis obtinet.

37 Cum vero nonnulli nomen tantum Beati Joannis mysticis tabulis inscribi vellent; beatus Episcopus Alexander, Antiochenum istum dico, Constantinopolim venit, et multa ore confidenti verba fecit, vehementerque excitare populum voluit, ut vel nobis invitis necessario ejus, quem diximus, nomen ita inscriberetur. Quam rem accurate prorsus pietati tuæ ministri Dei religiosissimi Diaconi, Petrus et Aedesius exposuerunt. Præterit e longum tempus; et nos necessitate ea, quæ a populari rerum administratione provenit, premi incipiebamus, neque tamen quidquam schismatis et dissidii reliquias curabamus: cum ad nos ex Oriente Dei amatissimus f Acacius litteras dedit, religiosissimum Antistitem Antiochiæ Theodotum a populo, ut nomen Joannis in sacras tabulas referret, coactum esse, ut veniam rei ei, quam necessitate ille adductus fecisset, daremus, petens. Et tum bonus ille qui litteras ad nos pertulit Presbyter, caussam adventus sui indicans, rem hanc in vulgus magnæ urbis propalavit, et sententiam datæ ad nos epistolæ populo vulgavit: adeo ut parum abfuerit, quin tumultu plebis universæ urbs repleta sit. Ego vero hic demum perturbatus, et de rebus maximis discrimen summum veritus, piissimum Imperatorem adii, et cum eo de pace et tranquillo rerum statu egi. Atque ille, nihil esse periculi aut incommodi, respondit, si defuncti viri nomen, tranquillitatis, pacis, et populi concordia gratia inscriberetur.

38 Itaque ego ea re persuasus (quomodo enim necessitate præventus id non facerem?) ne religionis nostræ res ex multitudinis arbitrio, exemplo uno permissis, penderent, neve urbem ipsam populari administrationi assuefaceremus; nomen id in album referri jussi. Quare (ut equidem puto) neque in sacros canones commisi, neque judicio Patrum fraudem feci. Mentio namque ejus fit cum defunctis non solum Episcopis, sed et Presbyteris, Diaconis, et laicis ipsis, mulieribusque, cum quibus omnibus nobis Sacerdotii communio, aut earum rerum, quæ in sacra mensa mystice

In servandis sacris canonibus, etiam tempore servandum.

b

c

Foris conventus agunt Chrysostomi fautores.

d

Laborat Alexander, ut nomen ejus recipiatur in diptycha.

e

Quandiu sederit.

Idem suadet Acacius.

f

Consentit Theodosius.

Atticus tandem id facit.

g

mystice percipiuntur, participatio non est. Magna enim est inter defunctos et superstites differentia: ita ut etiam libri propter differentem eorum, quorum memoria conservatur, statum, discreti sint. Nihil enim Davidi obfuit honorifica Saulis sepultura, neque Apostolis Arij impietatis sectator *g* Eudoxius sub eadem sanctioris sacrificii ara positus; neque *h* Paulinus et Evagrius Ecclesie, qui schismatis et dissidii duces in Ecclesia Antiochena fuere, quod post obitum *i* non paucis hinc ab annis propter populi pacem, et concordiam mysticis tabulis sunt inscripti. Quamobrem ipse quoque *g* Egypti Ecclesiis, Ecclesiarum orbis totius pacificandarum gratia, ut mortui illius nomen inscribant, præcipe. Ita enim cum Patrum canones non transgredi, tum Ecclesiarum simul omnium concordiam plurimi facies. Te vero ea nobis, quæ convenit, rescripturum esse ad communem consensum et fraternitatem respicientem, persuasum habeo. Fraternitatem quæ tecum est, omnem ego, quique mecum sunt, salvere jubemus.

*Ident suadet
Cyrillo.*

39 *Hæc ad Cyrillum Atticus scripsit. Rem autem istam magis etiam urgens, aliam quoque epistolam ad Petrum et Aedesium diaconos ejus, hisce verbis dedit:* Ad Dei amantissimum Episcopum, fratrem nostrum Cyrillum, ita ut decuit, per epistolam scripsimus, ea quæ nomine Joannis in Ecclesiasticis tabulis relato, acta sunt. Nihil vero minus et ad pietatem vestram scribimus, quæ melius quam alii res nostras novit, ad pacem videlicet et tranquillitatem eas evasisse, de sententia præcipue piissimorum Principum, et omnium deinde Orientalium Episcoporum, ipsorumque adeo Occidentalium quoque; de Joanne sacris tabulis, non ut Episcopo, sed qui aliquando Episcopus fuerit, inserto, ut memoria ejus, propter communem orbis universi pacem coleretur: et summe necessariis rebus nostris, ventis aliquibus adversis obortis, et Ecclesie Christi noceamus. De his hactenus. In magnum vero desiderium nos profectio vestra adduxit, quod non eandem ex eorum qui nunc nobiscum sunt, quam ex vestro convietu percipiamus jucunditatem, adeo ut novitate familiaritatis eorum, quæ a consuetudine vestra multum differt, fere perturbemur. Quapropter rebus omnibus postpositis, operam date, ut deinceps ad nos recurratis, propter morum, quod experti sumus, discrimen, apud nos vehementiorem quam antea repertari caritatem. Litteris ejusmodi Cyrillus receptis, addit *Nicephorus*, maximore rem eam aversatus est, sicuti ex litteris ejus satis liquet, *quas. c. 27, recitat, de quibus et nos in ejus vita xxviii Januarii. Earum partem recitat Facundus Hermianensis Episcopus, lib. 4.*

a Caritas et utilitas publica de severitate constitutionum, (quas ardentis nimium zelo hactenus sibi defendendas opinatus fuerat Atticus) semper aliquid remittendum suadet.

b Paulus dicitur in editione Græcolatina ex recognitione Frontonis Duca, in antiquioribus Paulinus.

c De ejus obitu ex Isidoro Diacono, S. Joannes Damascenus lib. 3, de imaginibus circa fin. narrat eum quod S. Chrysostomi nomen passus non fuisset in Ecclesia recitari, non potuisse animam agere, donec ei allata fuit imago S. Chrysostomi: eam vero cum adorasset, spiritum emisisse. *v. Martii referunt eum Petrus de Natalibus, lib. 3, c. 178, et Ghinius in Natal. Sanctorum Canonorum.*

d S. Cyrillus, pridem auctoritate nixus Episcopali, remedium histe malis attulerat. *e* Videntur anni aliquot interjecti.

f Acacius Bereænsis Episcopus, de S. Chrysostomo pessime meritis, sed eam deinde labem detersit cum ad eum hac de re Innocentius Papa epistolam scripsisset, quæ est 19, tom. 1, Concilior. par. 1. Sed infelix oborta postea heresi Nestoriana, adversus S. Cyrillum et alios orthodoxos obstinate dimicans, labem abolitam fæde duplicavit.

g Hic ille est Eudoxius Arianus, a Constantio Imperatore ad sedem Constantinopolitanam promotus. De quo Sozomenus lib. 4, c. 25. Theodoretus lib. 2, c. 29. Baronius tom. 3 Ann. an. Ch. 360, num. 21, et seq. Gaullerius in Tabula Chronol. sæculo 4.

h Hi fuere Episcopi Antiocheni, factionis Eustathianorum, Ca-

tholici. Paulinus electus est an. Ch. cccclxii, cui Evagrius successit an. Ch. cccclxxxix. De iis agitur xii Februar. in vita S. Meletii. *i* Eos ab Alexandro Episcopo Antiocheno sacris tabulis inscriptos colligimus etiam ex epistola Innocentii 17 ad Alexandrium, et 19 ad Acacium, et Theodoretii lib. 3, cap. 15.

§ VIII. Conversio Eudocie Imperatricis. Attici auctoritas Ecclesiastica. Eleemosinæ.

Indict. iii, inquit Marcellinus in Chronico, Eustathio et Agricola Coss. id est ann. Christ. cxxxix, Theodosius Imperator Eudociam Achivam duxit uxorem. *Consentit Chronicon. Alexandrinum his verbis:* Hoc anno, *isdem Coss. et Indict. citatis,* Theodosius Augustus accepta in conjugem Athenaide dicta Eudocia, celebravit nuptias mense Desio; vii Idus Junias. Hanc Athenaida, inquit Socrates lib. 7, cap. 21, cum Imperator uxorem duceret, Atticus Episcopus, qui eam Christianam efficiebat, inter baptizandum Eudociam appellavit. *Cedrenus etiam:* Eodem anno, inquit *citatum referens,* mortuus est Athenis Leontius Philosophus: is testamento suo omnes facultates filiis legavit, Athenaidi filie tantum aureos centum, addita hac causa: Sua ei sufficiet fortuna. Hanc Athenaidem, Athenis Constantinopolim adductam, cum videret Pulcheria et forma corporis præstare, et ingenio esse egregio atque facundia ornatam, ad Episcopum urbis Atticum missam baptizavit, Eudocieque nomen tribuit, Imperatorique fratri suo nuptum tradidit. *Hæc Cedrenus. Patris obitus, Athenaidis adventus Constantinopolim, et ad fidem Christi conversionis præcedentem annum referentur in Chronico Alexandrino, quod sequitur Raderus noster cap. 4, Aula sanctæ. Paulus Diaconus lib. 14, histor. miscell. narrata quam Theodosius Persis intulerat clade, addit cap. 7; Victoria siquidem auxilio Dei de Persis collata, Romani plurimi polentes eloquiis conscribebant laudes Imperatoris: ejus uxor heroico metro poemata multa confecit, erat enim eloquens, filia Leontii Sophistæ Atheniensis, a patre omnibus lectionibus erudita; quam dum Imperator ducturus esset uxorem, Christianam Atticus fecit Episcopus, et in baptisate, cum prius vocaretur Athenais, Eudocie nomen imposuit.*

41 *Hoc eodem anno rescripsit Theodosius, Constantinopolitani Præsulis jura ad Illyricum extendi, L. 6, de Sacrosanct. Eccles. et L. 45, de Episc. et Cler. C. Theod. Legis hic est textus:* Omni innovatione cessante, vetustatem et canones pristinos Ecclesiasticos, qui usque nunc tenuerunt, etiam per omnes Illyrici provincias servari præcipimus. Si quid dubietatis emergerit, id oporteat non absque scientia viri reverendissimi sacrosanctæ legis Antistitis Ecclesie Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur, conventui Sacerdotali sanctoque judicio reservari. Dat. Pridie Idus Julii, Eustathio et Agricola Coss. *Hæc veteris Romæ prærogativa, concessa aut certe arrogata fuit canone 3 Concilii n. Œcumenici Constantinopoli habiti an. Ch. cccclxxxi, his verbis:* Constantinopolitanæ civitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quod sit nova Roma *Quod decretum etsi ratum non habuit Romanus Antistes, videtur tamen aut Attico peculiariter eum potestatem delegasse, aut potius dissimulasse. Id Socrates inquit lib. 7, c. 28. Mortuo, inquit, Cyzicorum Episcopo, Sisinius Proclum Cyzici Episcopum designat. Quem ad illam urbem profecturum anteverunt Ciziceni, Dalmatiumque Monachum Episcopum ordinant. Hoc ab illis factum est, neglecta illa lege, quæ jubet, ne quis Episcopus designetur absque sententia et auctoritate Episcopi Constantinopolis. Legem autem propterea neglexerunt, quod Attico soli, ut illi putabant, nominatim illam auctoritatem concederet.*

42 *Ejus in egenos liberalitatem ita describit idem Socrates cap. 25. Porro ad dandum, inquit, adeo propensus fuit, ut non modo pauperibus, qui in ipsius*

EX VARIIS.

Athenais baptizata ab Attico, Eudocia dicitur.

Egregie erudita.

Sedis Constantinopolitanæ eminentia, post Romanam.

Peculiariter Attico concessa.

Attici liberalitas in pauperes.

EX VARIIS.

Ecclesiis erant, diligenter prospiceret; verum etiam vicinis civitatibus pecuniam mitteret, qua egentium levaretur inopia. Nam Calliopo Ecclesiae Nicænae Presbytero misit trecentos aureos, simulque litteras dedit in hanc sententiam: Calliopo Atticus in Domino salutem. Certior equidem factus sum, infinitos in vestra urbe fame opprimi, piorumque egere elemosyna. Cum infinitos dico, intelligo multitudinem, cuius certum numerum ostendere nequeo. Quoniam igitur numerum pecuniae ipse ab eo accepi, qui divitias large, et quasi plena manu iis qui eas probe administrant, suppeditat, usuque venit, ut nonnulli egestate premantur, quo alii qui opes habent, easque minime istis largiuntur, penitus explorati sint; tu frater carissime, istos trecentos aureos a me accipe, eosque in pauperes, uti volueris impende. Velis autem in eos conferre, non qui ventris causa quasi mercaturam per totum vitae tempus mendicando exercent, sed qui mendicare erubescunt. Neque in hac officii parte ullam sectae aut religionis cuiusquam rationem ducas, neque porro respectum ad eos, qui a nobis in fidei sententia dissentiunt, habeas: sed in illud unum incumbas, ut qui fame cruciantur, eos alimentis subleves. Hoc modo ab illo egentibus, etiam qui longo locorum intervallo ab eo distabant, sedulo prospectum fuit.

Quibus præcipue vellet succurri.

43 *Et paulo inferius*: Eodem, accedit, inquit quod Atticus in nominibus rebus imponendis disertus fuit. Nam stationem quæ in ostio Ponti Euxini sita est, veteri nomine *φωρμαρία*, id est veneficam appellatam. Ille *θεραπεύσιον*, id est medicinam vel curationem vocavit: ne cum ibi forte conventus ageret, locum ad eam rem fædo nomine nuncupatum præscriberet. Quin etiam suburbium quoddam Constantinopolis Argyropolim nominavit, tali causa adductus: Chryopolis est vetus statio in ipso capite Bospori. Hujus mentionem faciunt complures veteres scriptores, ut Strabo, Nicolaus Damascenus, et admirabilis ille ac disertus Xenophon, qui tum in libro sexto de Ascensu Cyri, tum in primo de rebus gestis Græcorum de eo memorat, quod ab Alcibiade muro circumdata fuit, et *δεκατενέριον*, id est, locus ad decimas exigendas in illa constructum; nam qui a Ponto nave conscensa solvunt, ibi decimas pensitant. Itaque Atticus cum intelligeret locum e regione situm tam splendido nomine donatum, hunc etiam Argyropolim nominandum esse dixit. Quod simul atque protulerat, locus illico illud nomen obtinuit.

Nomina quibusdam locis apta imponit.

§ IX. Ecclesia contra Hæreticos propugnata. Obitus S. Attici.

Laudatur S. Atticus a plurimis sanctis Patribus quod insignis fuerit orthodoxia, et acer hæresicon expugnator. Egregium ejus facinus in Pelagianorum legatione confutanda atque rejicienda S. Prosper lib. de Ingratis, contra Pelagianos, deprædicat his versibus:

Refutat et rejicit Pelagianos.

Quid loquar et curam, magna quam gessit in urbe Constantinopoli, docto bonus ore sacerdos Atticus, antiqua legatos hæreticorum Confutando fide; de qua tunc impia corda, Quamvis se obducto tegerent velamine formæ, Judici et tacite tulerint tormenta repulsæ?

Contra Messalianos rescribit.

Sed et Augustinus, inquit Baronius an. 423, num. 20, dum agens contra Julianum affirmat Pelagianam hæresim fuisse damnatam Constantinopoli, Attici Episcopi præconia celebravit. De ejus contra Messalianos hæreticos zelo ita Photius in Bibliotheca, tmemate 32. Scripsit et Atticus Constantinopolitanus Episcopus in Pamphylia existentibus, ut undique Messalianos veluti sacros ac detestandos exturbarent. Quin et idem ad Amphilochem Sidæ præsidem similiter scripsit. Fuit hic Amphilochem Iconii Episcopus, qui cum aliis viginti quinque Episcopis Sidæ in Pamphylia

contra Messalianos synodum habuit. Horum errores breviter et dilucide enumerat Gualterius in Tabula Chronographica seculo 4, cap. 21.

46 S. Cyrillus Alexandrinus sacratissimam Virginem Mariam a S. Attico Deiparam fuisse nuncupatam testatur epist. 2, ad Nestorium, ep. 7, ad Clericos Constantinopolitanos dissidiis ideo laborantes, ep. 14, ad Acacium Beroensem Episcopum, ubi ad hanc Nestorii blasphemam excommunicationem si quis Mariam Deiparam esse dicit, anathema sit, ita arguit: Quid igitur in Ecclesiis orthodoxorum cum sanctis Patribus anathemate percussi faciemus? Invenio namque in commentariis etiam celeberrimæ memoriæ Athanasium Episcopum sæpenuero eam nominasse Deiparam. Nec hunc solum, sed et beatum Patrem nostrum Theophilum, et multos alios ex sanctis Patribus illorum temporum Episcopos, tam Basilium quoque quam Gregorium, et ipsum etiam beatum Atticum. Arbitror autem neminem fuisse orthodoxorum, qui Deiparam eam vocare sit veritus, etc.

S. Mariam virginem, Deiparam appellat.

47 Socrates cap. 23 citato refert eum, ne Sabbatiani suæ factionis auctorem colerent, effecisse, sublato clam ejus cadavere. Porro, inquit, cum audiret aliquando, eos qui se a Novatianis propter festi Paschatis observationem separaverant, corpus Sabbatii ex insula Rhodo (in ea namque exul mortem oppetiit) transportasse, sepultura cohonestavisse, et super tumulum ei preces adhibuisse; quosdam noctu eo misit, illisque dedit in mandatis, ut corpus Sabbatii in alio sepulchro conderent. Qui autem illuc de more suo venerunt, cum tumulum effossum reperirent, de reliquo sepulchrum Sabbatii colere destiterunt.

Corpus Sabbatii hæretici clam effodi jubet, ne a suis colatur.

48 De Socrate observavit Billius lib. 1, observationum sacrarum cap. 26, cum maluisse Novati perfidiam, atque impium schisma sequi, quam Ecclesie fidem et unitatem amplecti, ideoque non modo oblata, sed etiam interdum quæsitâ occasione in Novatianorum laudem multa commemorare; miracula eorum pietati et vitæ sanctitati attribuire atque asserere, etc. quo ex genere ea esse apophthegmata, quæ sequuntur, et ab Attico non tam pronuntiata, quam ei a Socrate afficta credunt Billius et Baronius. Hæc ante præstringenda duximus, quam verba Socratis proferremus. Præterea, inquit loco citato, cum quidam ei dicerent: Novatianos non debere intra civitates conventus agere, respondit: Non nostis quanta sint incommoda peressi, dum nos, regnantibus Constantio et Valente, gravi persecutionis procella jactaremur; et quod aliis quoque temporibus se testes fidei nostræ præbuerint? Quietiam jam olim ab Ecclesia separati, nihil de fide novare aggressi sunt. Adde his, quod cum Nicæna esset Episcopi ordinandi gratia, ibique Asclepiadem Novatianorum Episcopum ætate admodum ingravescente cerneret, rogavit, quot annos fuisset Episcopus? Cui quinquaginta, respondenti: Beatus, inquit, es revera qui tanto temporis spatio tam præclarum munus administraveris. Ad eundem porro Asclepiadem dixit: Novatum equidem laudo, Novatianos autem neutiquam probare possum. Hoc ejus dictum tamquam insolens, et valde peregrinum admiratus Asclepiades: Quomodo, inquit, istud dicis Episcopo? Tum Atticus: Ego, inquit, illum laudo, quod cum illis qui idolis sacrificassent, communicare recusavit; nam istud ipsum ipse equidem fecissem. At Novatianos minime proba, quod laicos, qui leviter deliquerint, communione excludant. Ad hæc respondet Asclepiades: Præter idolis sacrificandi peccatum, sunt alia multa peccata ad mortem, uti ex sacris litteris perspicuum est: ob quæ vos solum Clericos, nos laicos etiam communione excludimus, potestate soli Deo illis ignoscendi permissa.

Quædam in favorem Novatianorum dicta factaque ab Attico aut ei a Socrate Novatiano afficta.

49 Idemque Atticus suam ipsius mortem præscivit. Quippe Nicæa decedens, dixit Calliopo, illius Ecclesie Presbytero: Matura Constantinopolim ante autumnum accedere, ut me vivum denuo cernas: quod

Suam mortem prædicat Atticus.

Moritur 10
Octob. anno
425.

Laudatur a
Cælestino Pa-
pa.

quod si moram feceris, non me vita fruentem repe-
ries. Neque cum istud diceret aberravit a vero :
quippe vigesimo primo anno, quo Episcopatum ges-
serat, vi Idus Octobris morte occubuit, ad undeci-
mum consulatum Theodosii, et Cæsaris Valentiniani
primum. Imperator Theodosius Thessalonica rever-
tens, ad funus ejus efferendum non pervenit. Nam
pridie quam Imperator Constantinopolim ingredere-
tur, Atticus sepulchro conditus fuit. *Hactenus Socrates.*
Eadem fere Nicephorus lib. 14, cap. 24, quibus reliqui
omnes in anno mortis et tempore dignitatis Episcopalis
administratæ consentiunt. Denique; S. Cælestinus
Pontifex epistola 7, quæ extat tomo 1, Concil. Ephesini
cap. 17, scripta ad Nestorium Theodosio xiii, et Valen-
tiniano iii, AA. Coss. (is est annus Chr. DCXXX.) hoc
eum elogio exornat : Sanctæ recordationis Atticus,
Catholicæ Magister fidei, et vere B. Joannis etiam
ad ista successor, eos (Pelagianos) ita persecutus est
pro Rege communi, ut iis nec standi quidem illic
copia præstaretur. Mansit nos post ejus exitum solli-
citudo vel maxima, cum successor ipsius, utrum
etiam in ejus fide succederet, quæreremus, quia dif-
ficile est continuari, quæ bona sunt: nam sibi sæpe
alternis vicibus mala succedunt. Habuimus tamen

post hunc, a quo eram continuo deserendi, sanctum
Sisinnium celebratum simplicitate et sanctitate colle-
gam, eam fidem, quam invenerat, prædicantem.
Eum celebrant Græci in Menæis xi Octobris. Sisinnio
successit Nestorius, quo ob impietatem in exilium acto,
fuit Episcopus Maximianus, cujus ante meminimus. Hic
successorem habuit S. Proclum, qui (ut verba Socratis
lib. 7, cap. 40, huc transferam) eum ad ætatem viri-
lem perveniret, multum cum Episcopo Attico versa-
tus est, illiusque scriba fuit. Atticus ad gradum
diaconatus evehit. Ac cum presbyterii honore dignus
putaretur, a Sisinnio, ut supra demonstravi, ad Epi-
scopatum Cyzici designatus est. Sed hæc jam ante
factitata erant. Id temporis vero sedem Episcopalem
Ecclesiæ Constantinopolitanæ obtinuit. Vir erat
morum probitate præter ceteros eximius. Quippe in-
stitutus ab Attico omnes ejus virtutes sedulo imita-
tus est. Tolerantiam, quæ etiam Atticus præditus fuit,
multo magis quam Atticus excoluit. Nam Atticus
cum tempus postularet, hæreticis terrore incussit.
Proclus omnibus se mansuetum et facilem præ-
buit, etc. De S. Proclo cum Martyrologio Romano
fusius agemus xxiv Octob.

DE SS. DOMINICA, GEORGIO CHOZEBITE. ÆMILIANO CONFESSORE.

CIRCA ANN.
CDLXXV.
VIII JANUARI.

Vita Domi-
nica, ex
Menæis.

Dominicam, sive Dominicam, ceteris Latinorum
fastis ignotam, uti et Georgium Chozebiten, et
Æmilianum, in *Addit. ad Usuardum retulit*
Molanus, his verbis : Die octava sanctæ Ma-
tris Dominicæ : et sanctorum Patrum Georgii Chozeb-
isti, et Æmiliani Confessoris. De iis Græcorum
Menæa. S. P. N. Georgii Chozebite, et S. M. N.
Dominicæ, et Æmiliani Confessoris.

2 De Dominica deinde ista commemorant eadem *Me-*
næa : Vixit hæc Theodosii Magni imperio, provixit-
que usque ad Leonem et Zenonem Augustos. Cartha-
gine in Africa nata, ex occasione quadam cum
quatuor virginibus Constantinopolim venit. Nectarius
ibi tum Archiepiscopus ex divina revelatione illas
suscipit, et salutari baptismatis unda tinxit. Vene-
randa porro Dominica solitariam vitam complexa, et
virilibus exercitiis laboribus, ad summum virtutis
culmen provecta, a Deo multis admirandis operibus

dignata et illustrata est, multisque, quæ eventura
erant, vaticiniis editis, ad Dominum migravit. *Hacte-*
nus Menæa. Imperarunt qui hic nominantur Imperato-
res, Theodosius Magnus, a 16 Januarii, 379 usque
ad 17 Januarii, 395. Leo Thrax a 7 Februarii 437,
usque ad initium anni 474. Zeno a mense Februar.
an. 474 usque ad an. 491. Nectarius an. 381 creatus
Constantinopolitanus Episcopus, sedit usque ad 27 Se-
ptemb. 397 coliturque a Græcis xi Octobr.

3 Dominicam celebrat quoque *Menologium Christo-*
phori Proconsulis Mitylenæi, et epitome Maximi Cythe-
ræi. Tres simul recenset Calendarium Græcorum a
Genebrardo editum his verbis : Domneca. Georgius
Chozebites. Æmylianus Confessor. Eorundem memi-
nit Græcorum Horologium : Sanctæ Matris nostræ
Dominicæ, et SS. PP. NN. Georgii Chozebite, et
Æmiliani Confessoris.

NOT. 125.

DE S. SEVERINO PRESBYTERO NORICORUM APOSTOLO.

AN. CH.
CDLXXXII.
VIII JANUARI.
S. Severini
in sacris fa-
stis nomen.

Celebratur S. Severinus Presbyter hoc elogio a
Martyrologio Romano vi Id. Januarii : Eodem
die apud Noricos S. Severini Abbatis, qui
apud eam gentem Evangelium propagavit, et
Noricorum dictus est Apostolus. Ejus corpus ad Lu-
cullanum prope Neapolim divinitus delatum, inde
postea ad monasterium S. Severini translatum est.
De eodem Molanus in Addit. ad Usuard. In Norico
depositio S. Severini Abbatis, qui spiritu prophetiæ
et miraculis late claruit, et juxta Neapolim translatus
est in castrum Lucullanum. In recentiori editione idem
Molanus quæ in Usuardo dicuntur de S. Severino fratre
S. Victorini (de quo paullo inferius hoc ipso die) ad
hunc transtulit, his verbis : Neapoli Campaniæ natale
S. Severini: qui Severinus post multarum virtutum
perpetrationem, plenus sanctitate quievit. Plane hic
esse videtur Severinus qui Neapoli colitur, ut dicemus
cum de S. Severino Septempedano Episcopo erit sermo.
Meminit quoque S. Severini hoc die ms. Martyrologium
monasterii Richenbergensis in Bavaria, Bedæ præferens
nomen : Item in Bavaria provincia, Patavino oppido,
Severini Confessoris, viri sanctissimi, spiritu pro-
phetiæ præditi, cujus vita habetur. Maurolycus : In

Pannonia prope Noricum parvumque oppidum Asta-
rim, Severini Abbatis, viri prophetico spiritu mira-
culisque clari, tempore Attilæ. *Sed multipliciter hal-*
lucinatur Maurolycus : Nam in Norico ipso, sive Austria
mortuus est; non Astari, seu potius Asturis, sed juxta
Flavianas, sive Viennam; nec Attilæ tempore, sed xxviii
annis post ejus mortem, id est fere sexennio ante victum
ab Odoacre Febanum, quod accidit Cos. Boetio solo,
anno Christi CDLXXXVII. Galesinius : In Noricis S.
Severini Abbatis, qui et spiritu prophetiæ, et vitæ
disciplina singulari, et rebus multis mirabiliter gestis
clarus, abiit ad Dominum. Ejus corpus Gelasii Pon-
tificis auctoritate, ab Victore Episcopo ad Luculla-
num oppidum, quod est prope Neapolim, translatum
est. Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum :
Severini Abbatis, qui defuncto Attila Hunnorum
Rege, prophetico spiritu, vita et miraculis claruit.
Martyrologium Germanicum prolicum ejus elogium
habet, sed in multis eget correctione; ut cum in Hungaria
juxta Astarim oppidum esse sepultum refert, atque in
Hungaria vivisse ipso tempore quo Attila late provincias
vastabat, etc.

2 Vitam S. Severini scripsit Eugippius Presbyter
ejus Vita ab Eu-
gippio scripta.

EX VARIIS.

ejus discipulus, quem alii Eugippium, alii Euyppium, alii Egippium, Crusenius Egippum, Laxius Eugippum, Sabellicus Ennead. 8. lib. 2. Egisippum perperam, ineptius Irenicus Exeg. German. lib. 3, cap. 14, Creptium appellavit. Meminere Eugippii S. Isidorus libro de viris illustrib. cap. 13, Honorius Augustodunensis, et alii. Diversus est ab eo Eugippio quem Sigebertus cap. 39, tradit ex operibus S. Augustini codicem magnæ utilitatis ad Probam virginem dedisse, si is, ut ipse quidem scribit, temporibus Pelagii II, Papæ, et Tiberii Imperatoris vixit. Scripsit noster hic, ut ipsemet in epistola ad Paschasium Diaconum testatur, vitam S. Severini biennio post Consulatum Importuni, id est Coss. Felice et Secundino, anno Christi dxi, non igitur, ut vult Ferrarius in Catalogo SS. Ital. S. Gelasii Papæ jussu, qui an. 496 decessit, ut XXI Novembr. dicemus. Hanc vitam primus vulgavit Laurentius Surius, atque ex alio ms. codice Baronius tom. 6 Annalium; sed perfectius, additis eruditissimis scholiis, Marcus Velserus. Quas editiones cum ms. D. Nicolai Belfortii contulimus, addidimusque Eugippii ad Paschasium epistolam ex eodem ms. et tom. 6 Antiq. lect. Henrici Canisii.

Non fuit Episcopus harenas.

3 Res a S. Severino præclare gestas, ex Eugippio haustas, descripsit Joannes Cuspinianus in Austria, qui tamen Ottonem Frisingensem lib. 4, cap. 30 et Gotfridum Viterbiensem Chron. parte 16, temere secutus, Archiepiscopum Ravenatensem facit, prædicationis gratia in eas oras profectum. Fuit Archiepiscopus Ravenas S. Severus, de quo 1 Februarii agemus, sed S. Severino multo antiquior. Hieronymus Rubeus Histor. Raven. lib. 3, Ottonem Frisingensem citans, Severinum Noricorum Apostolum domo quidem Ravenatensem fuisse non negat, sed alterius urbis Episcopum, aut ne Episcopum quidem. Velserus minus exacte Rubeum legit, neque enim hic Severum negat, ut ille citat, Antistitem fuisse, sed Severinum, quem discrete fatetur in Noricum venisse.

Aventinus notatus.

Acta quoque S. Severini recenset Joannes Aventinus Annal. Boior. lib. 2, sub finem, parum fideliter, ut conferenti patebit, et nos subinde inferius indicabimus. De ejus patria ac fratre isthæc temere confingit: Hic Africa oriundus... post mortem Attilæ, haud scio an crudelitatem Vandalorum devitans, ad has Romanorum provincias cum fratre Victorino concessit. Meliori fide Severini gesta commemorant Andreas Brannerus noster lib. 4, Annal. Boicor. Matthæus Raderus noster tom. 1, Bavariæ sanctæ, M. Velserus rer. Boic. lib. 3, Franciscus Haræus, Henricus Fabricius Germanice. Heribertus Rosweydtus Belgicæ, Jacobus Tigeon Gallicæ. Zacharius Lippelous tom. 1, Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 36. Philippus Ferrarius in Catal. SS. Ital. Agit quoque de eo Wiguleus Hundius tom. 1, Metropol. in Episcopor. Laureac. catalogo. Christophorus Gewoldus ibidem in Annotat. Chronicon Richebergense ab eodem Gewoldo editum.

Qui de S. Severino scripsere.

4 Meminit præterea S. Severini Paulus Diaconus lib. 1 de gestis Longobardorum cap. 19, his verbis: In his Noricorum finibus Beati tunc erat Severini cœnobium, qui omni abstinentiæ sanctitate præditus, multis jam erat virtutibus clarus: qui cum iisdem in locis, ad vitæ usque metas habitasset, nunc tamen ejus corpus Neapolis retinet. Hic sapius hunc, de quo diximus, Felethem, ejusque conjugem, cujus vocabulum Gisa fuit, ut ab iniquitate quiescerent, verbis cælestibus monuit. Quibus pia verba spernentibus, hoc quod eis postmodum contigit, longe antea futurum prædixit. Sigebertus in Chronico ad an. 479, Vincentius Bellövacensis lib. 20, cap. 99, Carolus Sigonius lib. 15, de Occidentali Imperio ad an. 487, Beatus quoque Ennodius in vita S. Antonii Lirinensis, quam xxviii Decemb. dabimus, ita scribit: Qui ne sancti instituta propositi per parentum blandimenta frangeret, annorum ferme octo genitoris tutela nudatus est. Mox tamen ad illustrissimum virum Severinum

S. Antonius 28 Dec. ejus discipulus.

ignara fuci ætas evolavit: qui dum eum mulceret oculis, futura in puero bona quasi transacta relegabat. Fuit enim cujus meritis nihil esset absconditum. Ille hunc sibi futurum participem, pia ubique voce prædicabat: credo, ut incipientis tirocinia spesamniata solidaret. Refert deinde quomodo Severino mortuo, ad Constantiam Laureacensem Antistitem patrum suum abierit; hoc quoque defuncto in Italiam a famulis sit deductus, tum nimirum cum S. Severini reliquiæ e Norico asportatæ sunt.

3 Agit quoque de Severino Cæsar Eugenius Caraciciolus in Neapoli sacra, sed quedam tradit quæ cum Eugippii historia non consentiunt, ideoque fidem non merentur; ut cum natum ait in Norico sive Hungaria, sed Austriam et Hungariam vastante Attila, Romam profectum, ibi monachico habitu indutum; tum Mediolanum in patriam rediisse: fundasse duo monasteria in urbe Germaniæ Bettulia, etc. Ea videtur ex Ambrosio Staibano accepisse, qui eadem scribit, nisi quod non Roma, sed in Tuscia, a discipulis S. Augustini habitum ejus ordinis tradat accepisse; reversum vero in patriam ut Christianis sub Attilæ tyrannide gementibus animos adderet, ac leproso Mediolani reddidisse sanitatem.

Perperam de Severino scripta.

6 Nolimus equidem negare eum S. Augustini sectatum fuisse instituta, cum nihil in alterutram partem, antiqui prodiderint: sed qui id asserunt recentiores, proferre oportet, ut fidem reperiant, veterum certa testimonia. Certe quæ Nicolaus Crusenius Monachismi Augustiniani part. 2, cap. 1, de eo scribit, haud solida sunt, præsertim cum Aventini conjecturam de Africa patria, ejusque relinquendæ causam, probat, atque ita refert ut ex Eugippio hausta videatur. Tum vero quæ subjicit ridicula sunt: Hic Severinus, ut auctor est Ambrosius Staibanus, monachus Augustiniani fuit sub disciplina quondam Severi Milevitani Episcopi, de quo sæpius agit S. Augustinus. Hujus dum virtutes imitari studeret, et jam ad illas proxime accederet, ab omnibus Severinus, quasi parvulus Severus, est appellatus. Supervenientibus interim Wandalis, cum fratre Victorino et alii migrat ad Favianorum urbem et provincias Vindeliciæ Romanis adhuc subditas, ubi ingentia commoda incolis et vicinis contulit. Meminit quidem S. Augustinus ep. 34, in fine, Severi Milevitani Episcopi discipuli sui. Sed unde disciplinatum monachismi constat intelligi debere? Ubi ejus discipulum fuisse Severinum, deque ipsius nomine diminutive sic appellatum tradit Staibanus? Et ut traderet, at qua auctoritate?

An ordinis S. Augustini fuerit.

Fictitia nominis ejus origo.

7 Agitur Neapoli S. Severini Translatione celebris x Octobris, ut infra dicemus, cum post vitam de Translatione agemus.

Translatio 10 Octob.

8 Christophorus Phræislebius, (haud scimus quem secutus auctorem, nullum certe citat) tradit S. Severinum Diocletiani tempore Episcopum fuisse Neapolitanum: deinde ad partes Noricas venisse, et juxta Oenum fluvium monasterium construxisse, ibique cum paucis monachis juxta Evangelicam Apostolicamque doctrinam, omni pietate et castitate præditum, in oratione et jejunio vitam duxisse. Incertum, de S. Severino agat Apostolo Noricorum, a quo illud constructum monasterium, an de eo quem alii Episcopum fuisse Neapolitanum tradunt. Videtur sane temere utrumque confundisse, et de Episcopi ætate sententiam Petri de Natalibus secutus.

VITA

AUCTORE EUGYPPIO PRESBYTERO.

Epistola Auctoris ad Paschasium Diaconum.

Domino sancto ac merito venerabili Paschasio, Eugippius in Domino salutem. Ante hoc ferme biennium, Consulatu scilicet a Importuni, epistola cujusdam laici nobilis ad quemdam directa Presbyterum nobis

a

*basilicus ce-
lebris mona-
chus.*

b

c

*Eugippius
rogat Pascha-
sium ut vitam
S. Severini
scribat :*

nobis oblata est ad legendum, continens vitam *b* Basilici monachi; qui quondam in monasterio montis, cui vocabulum est Titas, super *e* Ariminum commoratus, post in Lucania regione defunctus est, vir et multis et mihi notissimus. Quam epistolam, cum a quibusdam describi cognoscerem, cœpi mecum ipse tractare, nec non et viris religiosis edicere, tanta per B. Severinum divinis effectibus celebrata, non oportere celare miracula.

2 Quæ cum auctor Epistolæ præfata rescisset, animo promptiore mandavit, ut aliqua sibi per me ejusdem S. Severini mitterentur indicia, quibus instructus libellum vitæ ejus scriberet, posteriorum memoriæ profuturum. Hæc ergo protinus oblatione compulsus, Commemoratorium nonnullis refertum indicis ex notissima nobis et quotidiana Majorum relatione composui, non sine magno mœrore animi, injustum scilicet reputans, ut te superstitute laicus a nobis hoc opus efficere rogaretur: cui et modus et color operis non sine præsumptione quadam possit injungi, ne forsitan seculari tantum litteratura politus, tali vitam sermone conscriberet, in quo multorum plurimum laboraret incitiam; et res mirabiles, quæ diu quadam silenti nocte laterant, quantum ad nos attinet, ignaris liberalium litterarum obscura dissertitudine non lucerent. Sed non ultra lucernæ illius igniculum, te velut Sole splendente, perquiram, tantum ne mihi peritiæ tuæ radios nube quadam excusationis obducas, imperitiam videlicet accusando. Noli, obsecro, tam duris me verberare sermonibus, dum dicis: Quid tibi aquas expectare de silice? Jam utique non expecto de silice plateæ secularis, sed a te, qui spiritalibus spiritalia comparans, nos de firmissima petra illo quo profusus orationis melle recreabis; de quo jam nectareum suavissimæ promissionis gustum dirigens præcipis, ut Commemoratorium vel indicia vitæ sæpe dicti Severini transmitterem, quæ donec in tuæ constructionis libellum transire mereantur, nequaquam animum recensentis offendant. Quisquis enim ad construendam domum architectum requirit, necessariam sollicitè materiam præparet: quod si moles ad instar parietum impolitæ componatur, artifice tardante, lapidibus, numquam ædificasse dicendus est, ubi nulla magistri structura prorsus intraverit, nulla rite subjiçiantur fundamenti munimina: sic ego quoque pretiosam materiam ingenio vestro, vilissima compositione vix præparans non putari debeo conscripsisse quod cupio, ubi nulla disciplina liberalis constructio, nullus Grammatici culminis decor existit. Habet plane certum fundamentum solius fidei, quo sanctum virum mirandis constat claruisse virtutibus, quod per manus linguæ tuæ nunc offero collocandum, de tui operis fastigio laudes Christo debitas redditurus.

*Miracula S.
Severini in
Lucullano.*

3 Illa quoque precor virtutum beneficia sanitatumque remedia, quæ vel in itinere, vel hic apud ejusdem beatissimi Patris memoriam divina sunt peracta virtute, digneris adnectere; quæ quoniam fidelis portitor filius vester Deo gratias optime novit, verbo commendamus intimanda, sperantes nos bajuli nomen etiam de tui operis perfectione jugiter esse dicturos; ut Dei fidelissimus famulus tantis virtutibus opulentus, sicut ad Sanctorum gloriam suis per Christi gratiam meritis evehitur, sic ad humanam memoriam tuis litteris consecratur. Sane patria, de qua fuit oriundus, fortasse necessario a nobis requiritur, ut inde, sicut moris est, texendæ vitæ sumatur exordium. De qua licet me fatear nullum evidens habere documentum, tamen quid hinc habendum, et a te cognoverim, non tacebo.

*Patriam
suam dissi-
mulat.*

4 Cum multi igitur Sacerdotes et spirituales viri, nec non et laici nobiles atque religiosi, vel indigenæ, vel de longinquis ad eum regionibus confluentes sæpius hæsitarent inter se querentes, cujus nationis

esset vir, quem tantis cernerent fulgere virtutibus, nec ullus penitus ab eo auderet inquirere; tandem *d* Pirmenius quidam Presbyter Italiae, nobilis et totius auctoritatis vir, qui ad eum confugerat tempore quo Patricius *e* Orestes inique peremptus est, interfectores ejus metuens, eo quod interfecti velut pater fuisse diceretur; post multos itaque familiaritatis adeptæ dies, erupit quasi pro omnibus, et ita seiscitatus est dicens: Domine sancte, de qua provincia Deus his regionibus tale lumen donare dignatus est? Cui vir Dei faceta primum hilaritate respondit: Si fugitivum putas, para tibi pretium, quod pro me possis, cum fuero requisitus, offerre. His talia *f* serio subjiciens mox: Quid prodest, inquit, servo Dei significatio loci, vel generis sui, cum possit id tacendo sanctius vitare jactantiam, utpote sinistram, qua nesciente cupio opus bonum Christo donante perficere, quo merear dexteræ socius fieri et supernæ patriæ civis abscribi? Quam si me indignum veraciter desiderare cognoscis, quid te necesse est terrenam cognoscere, quam requiris? Verumtamen scito, quia Deus, qui te Sacerdotem fieri præstitit, ipse me quoque periclitantibus his hominibus interesse præcepit. Et tali memoratus Presbyter responsione conticuit, nec quisquam ante vel postea beatum virum super hac parte percontari præsumpsit. Loquela tamen ipsius *g* testabatur hominem omnino Latinum: quem constat ad quandam Orientis solitudinem fervore perfectioris vitæ fuisse profectum; atque inde post ab *h* Norici Ripensis oppida, Pannoniæ superiori vicina, quæ barbarorum crebris premebantur incursibus, divina compulsum revelatione venisse; sicut ipse *i* causa secretiore, tamquam de alio loqueretur, ferre solitus erat, nonnullas Orientis urbes nominans, et itineris immensi pericula se mirabiliter transisse significans. Hæc igitur sola, quæ retuli, quotiens de B. Severini patria sermo ortus est, etiam ipso superstitute, semper audivi. Indicia vero mirabilis vitæ ejus huic epistolæ conjuncta prælati capitulis commemoratorio recensita, fient, ut rogavi, libri vestri magisterio clariora. Superest ut ejus orationibus tuas sociare non desinas, et indulgentiam mihi poscere non desistas.

a *Alitis Opportunus vocatur, Consul fuit solus an. Christ. dñx, qui erat Anastasii Imperatoris xviii.*

b *Belfort. Bassi. De monte vero Titano, sive Titano, ubi nunc vicus S. Marini nuncupatus, agens in Septemb. ad vitam S. Marini.*

c *Celebris ad mare Adriaticum urbs, cui a cognomine fluvio nomen. d Belf. Pygmenius. Brauner. Primenius.*

e *Hic Dux militum a Julio Nepote Imperatore creatus, adversus eum rebellavit, filiumque suum Momyllum, qui et Augustulus, pridie kalend. Novemb. 475. Imperatorem constituit. Odoacer ab Orestis armis advocatus in Italiam, eum fratremque ejus Paulum occidit, Augustulum relegavit in Campaniam, an. 476. Basilisco ii, et Armato Coss. f Baronius Senior legit.*

g *Editio Hen. Canisti hic interjicit Africanum, quæ vox aberat a ms. Belfortii et Baronii, nec videtur necessaria. Braunerus Romanum suspicatur: favet Baronius. Africa oriundum scribit Aventinus, ut diximus.*

h *Noricum Ripense est, quiddam ab Æno, Raetiarum et Vindelicæ termino, ad Pannonos usque in Danubii ripa jacet. Velsler. ad c. 1. i Baron. clauso sermone.*

EPISTOLA PASCHASII DIACONI

ad Eugippium Presbyterum.

Domino sancto semperque carissimo Eugippio Presbytero Paschasius Diaconus. Frater in CHRISTO carissime, dum nos peritiæ tuæ facundia et otii felicitate pendens, amaritudines occupationesque multiplices peccatorum retractare contemnis, pudoris jacturam dilectionis contemplatione sustine. Dixeristi Commemoratorium, cui nihil possit adjicere facundia peritorum; et opus quod Ecclesiæ universitas possit recensere, brevi reserasti compendio, dum B. Severini finitimas Pannoniorum provincias incolentis, vitam moresque verius explicasti, et quæ per illum divina virtus est operata miracula, diuturnis mansura temporibus tradidisti memoriæ posterorum. Nesciunt facta piorum præterire cum sæculo: ut omnes

AUCTORE
EUGIPPIO.

d

e

f

g

h

i

a
*Paschasius
vitam S. Se-
verini ab Eu-
gippio scri-
ptam laudat.*

AUCTORE
EUGIPIO.

omnes presentem habeant, et secum quodammodo sentiant commorari, quibus eum relatio pervexerit lectionis. Et ideo quia tu haec, quae a me narranda posebas, elocutus es simpliciter, explicasti facilius; nihil adiciendum labori vestro studio nostro credidimus *b*. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus. Facilius virtutes magistrorum a discipulis exponuntur, quae suggeruntur crebrius conversatione docentium.

Utilitas ex
vitis Sancto-
rum.

1. Petr. 5. 3.
1. Tim. 4. 12.
Hebr. 11.
1. Mach. 2.

6 Divinis charismatibus inspiratus, scis bonorum mentibus excolendis quantum gesta Sanctorum utilitatis impertiant, quantum fervoris attribuant, quantum puritatis infundant, de qua re Apostolicae vocis auctoritas latius innotescens: Forma, inquit, estote gregi: et B. Paulus Timotheo praecipit: Forma esto fidelibus. Unde idem Apostolus justorum catalogum summa brevitate contextens, ab Abel incipiens insignium virorum pergit narrare virtutes. Sic et ille fidelissimus Mathathias, morti gloriosissimae jam propinquans, filiis suis hereditario jure Sanctorum exempla distribuit, quorum certaminibus admirandis *c* celerius excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis fervore contemnerent. Nec paterna liberos fefellit instructio: tantum enim profuerunt memoratis facta majorum, ut apertissima fide armarentur, Principes detererent, castra sacrilega superarent, cultus arasque daemoniacas longe lateque diruerent, civicamque coronam, sertis decoratam perennibus, splendenti patriae providerent. Unde et nos ornamentis sponsae Christi quiddam fraterno ministerio providere gaudeamus, non quo illis, ut credo, temporibus defuerit clarior vita majorum, sed quod domum magni Regis plurimorum vexilla trophaeorum habere conveniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate virtutum, sed optatis successibus eatenus ampliatur.

a Hanc epistolam contulerat olim Rosneydus noster cum ms. Balthasaris Moreti, cum quo fere consentiebat Belforti codex.

b Hinc liquet falsi Wiguleum, qui Metropolis tom. 1, in Balthasari Episcopo, catal. Paschasium vita S. Severini auctorem facit. *c* mss. Belf. et Mor. celeberris.

VITA

S. SEVERINI.

CAPUT I.

S. Severinus in Norico varia praedicat: laborantibus subvenit.

a Tempore quo *a* Attila Rex Hunnorum defunctus est, utraque Pannonia, ceteraque confinia Danubii rebus turbabantur ambiguis: ac primum inter *b* filios ejus de obtinendo regno magna sunt exorta certamina, qui morbo iniquae dominationis inflati, materiam sui sceleris accepere patris inferitum. Tunc itaque sanctissimus Dei famulus Severinus de partibus Orientis adveniens, in vicinis Norici Ripensis et Pannonicorum partibus, quod *c* Asturis dicitur, oppido morabatur, vivens juxta Evangelicam Apostolicamque doctrinam, omni pietate et castitate praeditus, in confessione Catholicae fidei venerabile propositum sanctis operibus adimplebat. Dum ergo talibus exercitiis roboratus palmam supernae vocationis innocue sequeretur, quadam die ad Ecclesiam processit ex more: tunc Presbytero, clero, et civibus requisitis, coepit tota mentis humilitate praedicere, ut hostium insidias imminentes orationibus ac jejuniis, et misericordiae fructibus inhiberent. Sed animi contumaces ac desiderii carnalibus inclinati, praedicationis oracula infidelitatis suae discrimine probaverunt. Famulus autem Dei reversus, ad hospitium quo ab ecclesiae fuerat custode susceptus, diem et horam imminenti excidii prodens: De contumaci, ait, oppido et citius perituro festinus abscedo. Inde ad proximum quod *d* Commagenis appellabatur oppidum declinavit. Hoc barba-

Praedicat
adventum
hostium.

rorum intrinsecus consistentium, qui cum Romanis foedus inierant, custodia servabatur arcissima, nullo ingrediendi aut egrediendi facilis licentia praestabatur. A quibus tamen Dei famulus, cum esset ignotus, nec interrogatus est, nec repulsus. Itaque mox ingressus ecclesiam, cunctos de salute propria desperantes, jejuniis et orationibus atque elemosinis hortatur armari, proponens antiquae salutis exempla, quibus divina protectio populum suum contra opinionem omnium mirabiliter liberasset. Cumque salutem omnium in ipso discrimine articulo promittenti credere dubitarent, senex qui dudum in Asturis tanti hospitis susceptor extiterat, venit, atque a portarum custodibus sollicita interrogatione discussus, interitum sui oppidi habitu verboque monstravit, adiciens eadem die qua quidam homo Dei praedixerat, barbarorum vastatione fuisse deletum. Quo audito solliciti responderunt: Putasne ipse est, qui desperatis rebus, Dei nobis subsidia pollicetur? Mox igitur in ecclesia recognito Dei famulo, senex ejus pedibus prostratus aiebat, ipsius se meritis liberatum, ne cum caeteris oppidanis subiret excidium.

Alio migrat:
lata isthic
praedicat.

8 His auditis habitatores oppidi memorati incredulitati veniam postulantes, monitis viri Dei sanctis operibus paruerunt, jejuniisque dediti in ecclesia per triduum congregati, errata praeterita castigabant genitibus et lamentis. Die autem tertio cum sacrificii vespertini solemnitas impleteretur, facto subito terrae motu, ita sunt barbari intrinsecus habitantes exterriti, ut portas sibi Romanos cogere aperire velociter. Exeuntes igitur *e* cuncti diffugerunt, aestimantes se quam vicinorum hostium obsidione vallatos, auctoque terrore divinitus, et noctis errore confusi, mutuis se gladiis concederunt. Tali ergo adversariis internatione consumptis, divino plebs servata praesidio, per sanctum virum armis didicit pugnare colestibus.

Miraculo fusi
barbari.

9 Eodem tempore civitatem nomine *f* Favianis saeva fames oppresserat: hujus habitatores unicum sibi remedium a fore crediderunt, si ex supra dicto oppido Comagenis hominem Dei religiosus precibus invitarent. Quos ille ad se ventum ire praenoscens, cum haesitaret utrum pergeret, cum eis neque, a Domino, ut cum eis pergeret commonetur. Quo cum venisset, coepit civibus suadere dicens: Poteritis poenitentiae fructibus a tanta famis pernicie liberari. Qui cum talibus proficerent institutis, beatissimus Severinus divina revelatione cognovit, quandam viduam nomine Proculam fruges plurimas occultasse, quam productam in medium arguit vehementer. Cur, inquit, nobilissimis orta natalibus, cupiditatis te praebes ancillam, et extas avaritiae mancipium, quae est, docente Apostolo, servitus idolorum? Ecce Domino famulis suis misericorditer consulente, tu quid de male partis facias non habebis, nisi forte frumenta diu denegata in Danubii fluentia projiciens, humanitatem piscibus exhibeas, quam hominibus denegasti. Quamobrem subveni tibi potius quam pauperibus, ex his quae adhuc te aestimas Christo esuriente servare. Quibus auditis magno mulier pavore perterrita, coepit servata libenter erogare pauperibus. Igitur non multo post rates plurimae de partibus Rhaetiarum, mercibus onustae quam plurimis, insperate videntur in littore Danubii, quae multis diebus crassa *g* Eni fluminis glacie fuerant *h* congelatae: quae Dei imperio mox solutae, ciborum copias fame laborantibus detulerunt. Tunc coeperunt omnes Deum insperati remedii largitorem continuata devotione laudare, qui malo diurnae famis interire crediderant, fatentes rates extra legitimum tempus a glacie resolutas frigore servi Dei precibus advenisse.

Ephes. 5. 5.
Recondentem
frumenta fami
tempore
arguit.

g
h
Inspirato
adest annona.

a Anno 454.

b Quorum, ut Jornandes de rebus Geticis cap. 50, scribit, per licentiam libidinis pene populus fuit. Major natu Ellac dicebatur, Chabas atis: hic cum Aladario fratre praetio memorabili congressit

congressus, quo Hunnorum omnino fracta vires. *Vels. lib. 2, rer. Boic.*

e Sur. Baron. Har. Casturis. Lazius Castuns, et Casturis, id est, ut ait, Castris Augustis, audaci conjectura, ut Velsus censet. Petr. de Nat. et Ferrar. Astaris. In notitia Imperii sub Duce Pannonia 1, et Norici Ripensis extat Austuris: Orietius Astura vocat. Aventinus lib. 2 Amal. Asturum oppidum in confinio Norici Ripensis et Pannoniae perit, his scilicet Severini temporibus. Cuspinianus in Austria descript. in vita S. Colomanni vult Stokeraw, esse Guidus Pancirolos Comment. in Notit. Imp. c. 83. Mystia oppidum facit. Stephano Asutas dictum, ut ait. Eam vocem in Stephano non reperimus, sed "Αστυρα, et "Αστυρος civitatem Mystia Asiatica versus Troadem.

d Petrus de Nat. Commagonis. Velsus Comagenis, puta castris. Comagenas habet Antoninus in Itinerario, Cuspinianus Kaunberg dicit, ait, Lazius Hohenburg. Hoc oppidum Ferrarius tunc hostili obsidione cinctum fuisse scribit; perperam, ut hinc patet, e ms. Belf. concitii. Braunerus putat hos barbaros reliquias fuisse exercitus Attila, alii Boios.

f Cuspin. Flavabis Gothico vocabulo dictam scribit, ut Batabis quae nunc Batavia. Velsus Castra Fabiana, a cohorte fortassis Fabia aut Fabiana. A Fabianis, truncatis extremis utriusque syllabis, et A in E mutata deflexum Wien, quae alias Vindobona, Austria nunc metropolis. Georgius Brunus in theatro urbium id non probat, sed nil certius profert.

g Quidam Eni, melius Oeni. Retos a Noricis distinguit, et ad Batava miscetur Danubio. Vels. ms. Belf. Rheni. mendose.

h Al. colligatæ.

CAPUT II.

Victoriam, aliaque praedicat, aut impetrat.

Per idem tempus inopinata surreptione praedones barbari quaecumque extra muros hominum pecudumque repererant duxere captiva. Sicque plures de civibus ad virum Dei cum lacrymis confluentes illatae calamitatis exitium retulerunt, simul ostendentes indicia recentium rapinarum. Ille vero Mamertinum percunctatus est, tunc *a* Tribunum, *b* qui post ordinatus est Episcopus, utrum aliquos secum haberet armatos, cum quibus latrunculos sequeretur instantius. Qui respondit: Milites quidem habeo paucissimos, et ideo non audeo cum tanta hostium multitudine confingere. Quod si tua veneratio praecipit, quamvis auxilium nobis desit armorum, credimus tua nos fieri oratione victores. Et Dei famulus ait: Etiam si inermes sunt tui milites, nunc ex hostibus armabuntur: nec enim numerus aut fortitudo humana requiritur, ubi propugnator Deus per omnia comprobatur: tantum in nomine Dei perge velociter, perge fidenter; nam Domino misericorditer praeeunte, debilis quisque fortissimus apparebit: Dominus pro vobis pugnabit, et vos tacebitis. Vade ergo festinus, hoc unum ante omnia servaturus, ut ad me quos ex barbaris ceperis perducas incolumes. Exeuntes igitur in secundo miliario super rivum qui vocatur *c* Dicumta praedictos latrones inveniunt, quibus in fugam repente conversis, arma omnium sustulerunt: ceteros vero vincetos ad Dei famulum, ut praecerat, adduxerunt captivos. Quos absolutos vinculis, cibo potuque refectos, paucis alloquitur: *Ite, et vestris denuntiate complicitibus, ne aviditate praedandi ultra huc audeant propinquare; nam statim caelestis vindictae iudicio punientur. Deo pro suis famulis dimicante, quos ita consuevit divina virtute protegere, ut tela hostium non eis inferant vulnera, sed arma potius subministrent. Dimissis itaque barbaris, ipse de Christi miraculis gratulatur, de cuius miserationibus promittit, nunquam illud oppidum hostium praedas ulterius experturum, si cives tantum ab opere Dei nec prospera nec adversa retraherent.*

11 Deinde B. Severinus in locum remotiorem secedens qui *d* ad Vineas vocabatur, cellula parva contentus, ad praedictum oppidum remeare divina revelatione compellitur, ita ut quamvis eum quies cellulae delectaret, Dei tamen jussis obtemperans, monasterium haud procul a civitate construeret, ubi plurimos sancto coepit informare proposito, factis magis quam verbis animas instruens auditorum. Ipse vero ad secretum habitaculum, quod *e* Purgum oppidum appellatur ab accolis, quinque a Favianis di-

stans milliariis, saepius secedebat, ut hominum declinata frequentia, quae ad eum venire consueverat, oratione continua Deo protinus inhaereret. Sed quanto solitudinem incolere cupiebat, tanto crebrius revelationibus monebatur, ne praesentiam suam populis denegaret afflictis. Proficiebat itaque per singulos dies ejus meritum, crescebatque fama virtutum, quae longe lateque discurrens, caelestis gratiae in eo signa pandebat. Nesciunt enim latere quae bona sunt, cum juxta sententiam Salvatoris, nec lucerna sub modio contegi, nec in monte posita civitas possit abscondi.

Inter cetera enim magnalia quae illi Salvator indulserat, praecipuum abstinentiae munus accipiens, carnem suam plurimis subjugabat inediis, docens corpus, quod cibis abundantioribus nutritur, animae interitum protinus allaturum. Calceamento nullo penitus indutus, ita media hyeme, quae in illis regionibus saeviore gelu torpescit, nudis pedibus semper ambulare contentus, singulare patientiae dabat indicium. Ad cujus immanitatem frigiditatis comprobendam, testem constat esse Danubium, ita saepe glaciali nimietate concretum, ut etiam plaustris solidum transitum subministret. Qui tamen talibus per Dei gratiam virtutibus sublimatus, intimam humilitatem fatebatur dicens: Ne putetis mei meriti esse quod cernitis, vestrae est potius salutis exemplum. Cesset jam humana temeritas, elationis supercilium comprimatur, ut aliquid boni possimus, eligimur, discente Apostolo. Qui elegit nos ante constitutionem mundi, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus. Orate imo pro me, ut non ad condemnationis cumulum, sed ad justificationis augmentum Salvatoris mihi dona proficiant. Haec et his similia solebat proferre cum fletibus, miro erudiens homines humilitatis exemplo, cujus virtutis fundamento munitus, tanta divini muneris claritate fulgebat, ut ipsi quoque hostes haeretici, reverentissimis eum officiis honorarent.

12 f Rugorum siquidem Rex, nomine *g* Flacciteus, in ipsis regni sui coepit nutare primordiis habens *h* Gothos ex inferiore Pannonia vehementer infensos, quorum innumera multitudine terrebatur. Is ergo beatissimum Severinum in suis periculis tamquam caeleste consulebat oraculum. Ad quem, dum vehementissime turbaretur, adveniens, deflebat se a Gothorum Principibus ad Italiam transitum postulasse, a quibus se non dubitabat, quia hoc ei denegatum fuerat, occidendum. Tunc ergo a viro Dei hoc responsum praedictus accepit: Si nos una Catholica fides annexerit, magis me de vitae perpetuitate debui consilere; sed quia de praesenti tantum salute sollicitus, quae nobis est communis, interrogas, instruendus ausculta. Gothorum nec copia, nec adversitate turbaberis, quia cito securus, eis discedentibus, tu desiderata prosperitate regnabis: tantum ne humilitatis meae monita praetermittas. Non te itaque pigeat pacem appetere etiam minimorum, et nunquam propriis virtutibus inmitaris. Maledictus, inquit Scriptura, qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. Disce igitur insidias cavere, non ponere; in lectulo pippe tuo pacifico fine transibis. Qui cum tali admonitus oraculo laetus abscederet, perlato sibi quod turba latrocinantium et barbari aliquos captivassent ex Rugis, ad virum Dei misit protinus consulendum. Qui sanctis eum mandatis, ne praedones sequeretur, Domino sibi revelante, praemonuit, dicens: Si eos secutus fueris, occideris; cave ne annem transeas, et insidiis, quae tibi tribus locis paratae sunt, improvida mente succumbas: nam cito nuntius fidelis adveniet, qui te de his omnibus efficiet certiorum. Tunc captivorum duo ab ipsis hostium sedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quae a beatissimo viro, Christo sibi revelante, erant praedicta. Igitur frustratis insidiis adversantium,

AUCTORE
EUGENIO.

Extruit mo-
nasterium.

Nudis pedibus
etiam hyeme,
incedit.

Ejus humi-
litas.

f g

h

Rugorum
Regem salu-
taribus mo-
nitiis instruit.

Jerem. 17. 5.

Detegit ei pa-
ratas insidias.

a b
Victoriam
pollicetur.

c
Captivos cibo
refectos di-
mittit.

d
Amat solitu-
dinem.

e

ACTORE
EGYPTIO.
Curat infirmum qui 12
annis decubuerat.

adversantium, Flacciteus incrementis auctus prosperioribus, vitam rebus tranquillissimis terminavit.

13 Post hæc autem quidam Rugus genere, per annos duodecim incredibili ossium dolore contritus, omni caruerat incoluntate membrorum, cujus cruciatus intolerabilis circumquaque vicinis factus erat ipsa diuturnitate notissimus. Itaque nihil proficiente diversitate remedii, tandem vidua mater ad sanctum virum vehiculo filium deduxit impositum, et ante januam monasterii projiciens desperatum, continuatis fletibus reddi sibi unicum filium precabatur incoluntem. Sed vir Dei sentiens a se magna deposci, fletu commotus aiebat: Quid opprimor opinione fallaci? Cur æstimor posse quod nequeo? Non est virtutis meæ præstare tam grandia: consilium tamen do, tamquam misericordiam consecutus a Domino. Tunc mandat mulieri, ut pauperibus aliquid pro suis viribus largiretur. Illa nihil morata, vestem qua induta erat se velociter exuens, egenis dividere properabat. Quo audito vir Dei, fervorem ejus admirans, iterum mandat ut suis operiretur amictibus, dicens: Cum tuus filius tecum Domino sanante perrexerit, opere vota supplebis. Igitur indicto paucorum dierum de more jejunio, fuis ad Deum precibus, illico sanavit infirmum, atque incoluntem suis gressibus ambulatam remisit ad propria. Qui cum postea nudinis frequentibus interesset, stupendum miraculum cunctis videntibus exhibebat: nonnulli enim dicebant: Ecce ille qui fuerat corporis putredine fractus: aliis autem, quod ipse esset, omnino negantibus, grata contentio nascebatur. Ex illo enim tempore quo est reddita sanitas desperato, universa Rugorum gens ad Dei famulum frequentans cœpit gratulationis obsequium reddere, et opem suis postulare languoribus. De aliis etiam gentibus ad quas tanti miraculi fama pervenerat, multi Christi militem videre cupiebant.

14 Qua devotione etiam ante hoc factum quidam barbari cum ad Italiam pergerent, promerendæ benedictionis ad eum intuitu diverterunt: inter quos et i Odovachar, qui postea regnavit Italia, vilissimo tunc habitu, juvenis statura procerus advenerat. Qui dum se, ne humile tectum cellulæ suo vertice contingeret, inclinasset, a viro Dei gloriosum se fore cognovit. Cui etiam valedicenti: Vade, inquit, ad Italiam, vade, vilissimis nunc pelibus coopertus, sed multis cito plurima largiturus.

a Præsidentem facit Aventinus: improbat merito Velserus.

b Aberant hæc a codice Surii, Velserus glossema suspicatur, quod eodem fere tempore Mamertus Viennæ Galliarum Episcopus vixerit, de quo xi Maii agemus. Mamertinum Viennæ Austria primum Episcopum eruit Laxius, veterisque chronici fide confirmat; parum solide, Velsero iudice. c Sur. Taguntia. Belf. Gyntia. Rader Jaguntia, seu Dientia. Staib. Tuguntia.

d Belf. Ad Juncas. Cella rudera in pago Sileringa ecclesie testatur Laxius, et pago nomen esse a S. Severino. Cuspiniatus isthic villam, ubi cella Severini vestigia, ob ejus memoriam emisse se testatur. Distat magno miliari a Vienna. At monasterium majus fuisse ait Laxius in loco qui Heiglstat dicitur, id est, locus sanctus, a Sanctorum isthic habitatione. Inde saxa abstrudit S. Leopoldus ad Neoburgi claustralium ædificationem, ut xv Novemb. in ejus vita dicemus. Ferrarius hoc monasterium S. Severino a Rugorum Rege constructum scribit.

e Burckensdorf interpretatur Cuspiniatus: sed quod Flaccitheum Rugorum Regem isthic ait habitasse, non probat. Staibanus et Engenius hic in solitudinem abiisse sanctum scribunt Burgum dictam.

f Sur. Rugorum, quod magis arridet Velsero. Ii regionem coluisse videntur, que Viadro ac Viper a fluminibus continetur in Pomerania Ducatu: unde profectus quadam eorum copie prope Danubium condescerunt. Paulus Diacon. lib. 1. de gestis Longobard. ditionem quam Feltheus Rugorum Rex incolerat, quam, inquit, a Norici finibus Danubius separat, vocat Rugiland, que Latino eloquio Rugorum patria dicitur. Raderus putat a Gothis infestatum, ab Oceano profugum, eas oras insedisse: cum contra in his ipsis oris, bello occupatis, a Gothis vicinis premeretur. Staibanus ait eum victoriam de Gothis retulisse, a Severino predictam.

g Alii Flaccitheus, Flacciteus, Flaccitheus; Irenico Flaccitetus.

h Ii post Attilæ mortem a Romanis sedes in Pannonia acceperunt. Jornandes de reb. Getic. cap. 30.

i Belf. Odovacar. Jornand. Odovacar. alibi Odobagar, et Otachar: Aventino Odagrius, et Odacer, vulgo Odoacer, qui an. 476 Rex Italiae factus.

Contemptus vindicatur: reliquias conquirat: honores refugit.

Flecteus quoque Rex, qui et Fava, memorati filius Flacitei, paternam secutus industriam, sanctum virum cœpit pro regni sui frequentare primordiis. Hunc conjux feralis et noxia, nomine Gisa, semper a clementiæ remediis retrahebat. Hæc ergo inter cetera iniquitatis suæ contagia, etiam rebaptizare quosdam est conata Catholicos, sed ob Sancti reverentiam Severini, non consentiente viro, a sacrilega quantocyus intentione defecit. Romanos tamen duris conditionibus aggravabat, quosdam etiam Danubio jubebat abduci. Nam cum quadam die in proximo a Favianis vico veniens, aliquos ad se transferri Danubio præcepisset, vilissimi scilicet ministerii servitute damnandos, dirigens ad eam vir Dei, ut eos dimitteret postulabat. Verum illa facibus feminei furoris exæstians, mandata reportari jussit asperima: Ora, inquit, tibi serve Dei in tua cellula delitescens, liceat nobis de servis nostris ordinare quod volumus. Hæc igitur audiens homo Dei: Confido, inquit, in Domino Jesu Christo, quia necessitate compelletur explere, quod prava voluntate desepit. Velox itaque secuta correptio, animum prostravit arrogantis: quosdam enim aurifices barbaros, pro fabricandis regalibus ornamentis clauserat arcta custodia. Ad hos filius memorati Regis admodum parvulus, nomine Fridericus, eodem die quo Regina servum Dei contempserat, puerili motu concitus introivit. Tunc aurifices infantis pectori gladium imposuere dicentes, quod si quis ad eos absque juramenti præfixo ingredi conaretur, parvulum regium primitus transfigeret, et semetipsum postea trucidarent; quippe cum sibi nullam spem vitæ promitterent, mæcerati diuturnis ergastulis. His auditis Regina crudelis et impia, vestibus dolore conscissis, talia clamabat: O serve Dei Severine, sic a Deo tuo illatæ vindicantur injuriæ? Hanc mei contemptus ultionem effusis precibus postulasti, ut in mea viscera vindicares? Itaque multiplices contritione ac miserabili lamentatione discurrens, fatebatur se pro scelere contemptus, quod in servum Dei commiserat, plagæ præsentis ultione percelli, confestimque directis equibus veniam petitura, et Romanos quos ea die tulerat, pro quibus rogantem contempserat transmisit; et aurifices protinus accipientes sacramentum ac dimittentes infantulum, pariter et ipsi dimissi sunt. His auditis reverentissimus Christi servus gratias Creatori referebat immensas, qui ob hoc interdum differt vota petentium, ut fide, spe et caritate crescente, dum minora petuntur, majora concedat. Id namque egit virtus omnipotentis ac Salvatoris, ut dum liberos seva mulier subjecit servituti, servientes cogere reddere libertati. Quibus mirabiliter impetratis, Regina statim ad servum Dei properans cum marito, monstrat filium quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum, promittens se ejus nequaquam ultra jussionibus obviare.

16 Magna quoque Dei famulo, prophetiæ gratia prædico, in redimendis erat captivis industria. Studiosius etenim insistebat barbarorum ditione vexatos genuinæ restituere libertati. Interea cuidam cum conjugis liberisque redempto, præcepit transvadere Danubium, ut hominem ignotum in mundinis quaereret barbarorum, quem in tantum divina revelatione didicerat, ut etiam signa staturæ, capillorumque colorem, vultus ejus ac vestis habitus indicaret, et in qua parte nudinarum reperitur eum foret ostenderet, addens, ut quidquid reperta ei diceret persona, reversus sibi maturius intimaret. Profectus itaque cuncta, sicut vir Dei prædixerat, miratus invenit. Is ergo ab eodem homine, quem reperisse se mirabatur, interrogatus

a
Regina crudelis S. Severinum contemnit.

b

c
In filii periculo, ejus opem implorat, experitur; gratias agit.

d
S. Severinus captivos redimit.

e
d
prophetiæ spiritu claret.

i
Odoacri regnum Italiae prædicit.

interrogatus audivit dicente : Putasne possum invenire hominem qui me ad virum Dei, cujus ubique fama diffunditur, qua voluerit mercede perducatur? Diu est enim quod ipsos sanctos Martyres, quorum reliquias fero, suppliciter interpellor, ut tali ministerio tandem aliquando solvar indignus, quod huc usque non temeraria præsumptione, sed religiosa necessitate sustinui. Tunc nuntius hominis Dei, ejus illum aspectibus presentavit, qui debito e Sanctorum Gervasii et Protasii Martyrum reliquias honore suscipiens, in basilica, quam in monasterio construxerat, collocavit officio Sacerdotum. Quo in loco Martyrum congregavit sanctuaria plurimorum, quæ tamen præeunte semper revelatione moruisti, sciens adversarium sæpe subrepre sub nomine sanctitatis.

e
SS. reliquias colligit.

Recusat Episcopatum.

f

Monacho instruit.

17 Episcopatum quoque honorem ut susciperet postulatus, *f* præfinita responsione conclusit, sufficere sibi diens quod solitudine desiderata privatus, ad illam divinitus venisset provinciam, ut turbis tribunalium frequentibus interesset. Daturus nihilominus monachis formam, sollicitior admonebat beatorum Patrum vestigiis inhærere, quibus sanctæ conversationis acquireret instructio, adhibendamque operam ne is qui parentes reliquit et seculum, pompæ secularis illecebras retrorsum respiciendo cuperet quas vitaverat, et ob hoc uxoris Loth exemplum terribile proponebat. Memorabat etiam timore Dei mortificanda esse incentiva libidinum, nec aliter superanda corporalis delectationis asseruit incendia, nisi fuissent per Dei gratiam lacrymarum fonte restincta.

a *Alibi Feletheus dicitur, a Paulo Diac. lib. 1. c. 19. Feletheus, et Feva, (Velsar. et Laxius l. 12. Beip. Rom. Fethia legunt) aliis Febanus, Filtheus, Favia, Favianus, Felteus; Belf. Seva. Brauero etiam Faba. Bad. Feletus. Pet. de Nat. Feuba. Staib. Feletus et Seletus; et hic uxorem ejus Lisam vocat.*

b *Aventinus solita temeritate, aurifices et Phrygiones Romanos vocat; pro his intercessisse Severinum ait, morbo tentatum Gissæ filium, sanatum precibus Severini.*

c *Belf. et Baron. presidio.*

d *Monet Velserus hic non publici mercatus locum, sed vicium paganum intelligi; utrumque eadem Germanica voce Marcht esse. e* *Columbar. xix Junii.*

f *Staiban. et Engenius ab Odoacre et oblatum Episcopatum scribunt. Quis id tradit?*

CAPUT IV.

Captivos et afflictos juvat : sacrilegos emendat.

Captivos ex prædonum manibus liberat.

Quidam vero, nomine Maurus, basilicæ monasterii fuit aditus, quem B. Severinus redemerat de manibus barbarorum. Huic quadam die præcepit vir Dei dicens : Cave ne hodie transgrediaris alicubi; alioquin imminente periculo non carebis. Hic ergo contra præceptum tanti Patris, secularis cujusdam hominis persuasione, meridie ad colligenda poma in secundo a Favianis milliario egressus, mox a barbaris Danubio transvectus est cum suo persuasore captivus. In illa hora vir Dei dum in cellula legeret, clauso repente codice, Manrum, ait, cito requirite : quo nusquam reperto, ipse quantocyus Istri fluentia prætermans, latrones propteranter insequitur, quos vulgus a Scamaros appellabat. Cujus venerandam præsentiam non ferentes, supplices quos ceperant reddidere captivos.

a

b

Ab omnibus oppidis expellitur.

c

d

19 Cum adhuc Norici Ripensis oppida superiora constant, et pene nullum castellum barbarorum vitaret incursus, tam celeberrima S. Severini flagrabat opinio, ut certatim eum ad se castella singula pro suis munitionibus invitarent, credentes quod ejus præsentia nihil eis adversi eveniret. Quod non sine gratia divini muneris agebatur, ut omnes ejus monitis, quasi cœlestibus terrentur oraculis, exemploque illius bonis operibus erudirentur. In castellum quoque, cui erat c Cucullis vocabulum, devotionibus accolarum vir sanctus venerat advocatus, ubi factum grande miraculum neque reticere : quod tamen d Marciani post presbyteri nostri, cujus ejusdem loci stu-

penda miracula, relatione cognovimus. Pars igitur plebis in quodam loco nefandis sacrificiis inhærebat. Quo sacrilegio comperto vir Dei, multis plebem sermonibus allocutus, jejuniū triduanum per Presbyterum loci suasit indici, ac per singulas domos cereos afferre præcepit, quos propria manu unusquisque parietibus affixit ecclesiæ. Tunc psalterio ex more decurso, ad horam sacrificii Presbyterum et Diacōnum vir Dei adhortatus est, tota cordis alacritate secum commune Dominum deprecari, quatenus ad sacrilegos discernendos lumen suæ cognitionis ostenderet. Itaque cum multis largissimis fletibus, cumque fixis genibus precaretur, pars maxima cereorum, quod fideles attulerant, subito est accensa divinitus, reliqua vero eorum qui prædictis sacrilegiis infecti fuerant, volentesque latere negaverant, maccensa permansit. Tunc ergo qui eos posuerant divino declarati examine, protinus exclamantes secreta pectoris satisfactionibus prodiderunt, et suorum testimonio cereorum manifesta confessione cuncti propria sacrilegia testabantur. O clemens potentia Creatoris! cereos animosque inflammans, accensus ignis in cereis refulsit et in sensibus. Visibilis lux liquabat ceras in flammam, at invisibilis corda fatentium solvebat in lacrymas. Quis credat amplius eos, quos sacrilegus error involverat, postea claruisse bonis operibus, quam eos quorum cerei fuerant accensi divinitus?

ACCITORE
ΕΥΓΕΝΙΟ.
Nefanda sacrificia miraculose detegit, et abolet.

20 Alio rursus tempore in finibus ejusdem castelli, locustæ frugum consumptrices copiose insederant, noxiis morsibus cuncta vastantes. Tali ergo peste percursi mox Presbyteri ceterique mansores, S. Severinum summis precibus adierunt, dicentes : Ut tantæ plagæ auferatur atrocitas, orationum tuarum experta suffragia postulamus, quæ magno dudum miraculo in accensis cereis multum apud Dominum valere conspeximus. Quos ille religiosius allocutus : Non legistis, ait, quid auctoritas divina peccanti populo præceperit per Prophetam dicens : Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis et fletu? et post pauca : Sanctificate, inquit, jejuniis, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, et cetera quæ sequuntur. Hæc explete, ut dignis operibus malitiam presentis temporis facile evadatis : nullus a me ad agrum exeat, quasi humana sollicitudine locustas vetiturus, ne divina amplius indignatio provocetur. Nec mora, ergo omnibus in ecclesiam congregatis, unusquisque in ordine suo psallebat ex more. Omnis ætas et sexus, quæ etiam voce non poterat, precem Deo fletibus offerebat, eleemosynæ fieri non cessabant, quidquid bonorum operum præsens necessitas exigebat, sicut Dei famulus præceperat implebatur. Omnibus ergo hujusmodi studiis occupatis, quidam pauperrimus opus Dei cœptum deserens, ad agrum propriæ segetis invisendæ causa, quæ perparva inter aliorum sata jacebat, egressus est, totaque anxius die locustarum nubem impendentem qua potuit exturbavit industria, moxque ecclesiam communicaturus intravit; sed segetem ejus exiguam, multis vicinorum circumdatam frugibus, locustarum densitas devoravit. Quibus ea nocte ab illis finibus e exterritis imperio divino, probatum est quantum valeat fidelis oratio. Mane quippe sancti operis temerator atque contemptor, rursus ad agrum suum male securus egrediens, eum locustarum pernicie funditus invenit abrasum, et omnium circumquaque sationes integras vehementer admirans, ad castellum lamentosa vociferatione revertitur; cumque id quod acciderat indicasset, ad hujusmodi videndum cuncti exiere miraculum, ubi quasi ad lineam regularem contumacis hominis segetem locustarum morsus ostenderant. Tunc omnium vestigiis provolutus, intercessionibus eorum delicti sui veniam fusa lamentatione posebat. Ob quam rem monendi occasionem homo Dei reperiens, doce-

Locustas precibus arceat.

Joel. 2. 12. 13.

Cujusdam punita inobedientia.

e

AUCTORE
EUGIPPIO.

bat universos ut omnipotenti Deo discerent obedire, cujus imperiis obtemperant et locustæ. Pauper vero prædictus flebiliter allegabat, posse se mandatis obedire de cetero, si ulla spes qua viveret sibi remansisset. Tunc ergo vir Dei ceteros allocutus: Justum est, inquit, ut qui proprio supplicio humilitatis vobis et obedientiæ dedit exemplum, liberalitate vestra anni præsentis alimenta percipiat. Collatione itaque fidelium correptus homo pauperimus et ditatus, didicit quantum dispendii incredulitas inferat, quantumque beneficii suis cultoribus divina conferat largitio.

^a Belf. Scameras. *Velserus non gentis sed latrocinii nomen esse scribit.* ^b Sur. intraret, nec omnino damnat Velserus.

^c Sur. Cocullis. *Pet. de Nat. Cocullo, Laz. Catullus, qui Tulliam hodie dici arbitrat. Staiban. et Eugenius hoc Fabianis gestum scribunt.*

^d Al. Majorani, et Majoriani. *Merito reprehendit Lazium Velserus, quod hinc asserat, Marcianum ex monacho canobii S. Severini Fabianensium Episcopum proxime post Mamertinum constitutum.* ^e Ms. Belf. exterminatis.

CAPUT V.

Varia alia edit miracula.

^a **I**tem juxta oppidum quod a Juba appellatur, cum quadam die intrantes basilicam, ætatis tempore, solemnitatem vespere reddidit, ad accendenda luminaria ignem minime reperissent, flammam concussis ex more lapidibus elicere nequiverunt, in tantum alterutra ferri ac petrae collisione tardantes, ut tempus vespertinae solemnitatis efflueret. At vir Dei genibus humi fixis orabat attentius. Mox igitur in conspectu trium spiritualium, qui aderant tunc, virorum, cereus quem idem Severinus sanctus manu tenebat accensus est. Quo lucente, sacrificio vespertini temporis ex more suppleto, gratiæ Deo referuntur in omnibus. Quod factum, licet vir memoratus hos qui huic interfuere miraculo celare voluerit, sicut et multa magna, quæ per illum divinis sunt effectibus celebrata; claritas tamen tantæ virtutis occultari non potuit, se ad magnam ceteros fidem excellenter accendit.

²² Accidit etiam ejusdem loci quandam mulierem diutino languore vexatam jacereseminecem, exequiis jam paratis; cujus proximi mæsto silentio voces funereas quodam fidei clamore presserunt, et ante ostium cellulae sancti viri corpus jam pene exanime deposuere. Videns ergo homo Dei clausum aditum oppositione lectuli, ait ad eos: Quidnam est quod facere voluistis? Responderunt: Ut oratione tua vitæ reddatur exanimis. Tunc ipse lacrymabundus exclamans ait: Quid a parvo magna deposcitis? Cognosco me prorsus indignum, utinam merear veniam pro meis invenire peccatis. Et illi, Credimus, inquit, quod si oraveris reviviscit. Tunc S. Severinus fuis illico lacrymis, in oratione prostratus est, et muliere protinus resurgente, allocutus est eos: Nolite quidquam horum meis operibus applicare, hanc enim gratiam fidei vestrae fervor emeruit, et hoc fit in multis locis et gentibus, ut cognoscatur quod unus sit Deus, faciens in cælo et in terra prodigia, excilians perditos in salutem, et mortuos vitæ restituens. Mulier vero sanitate percepta, opus ^b agrale die tertio juxta morem provinciae propriis cepit manibus exercere.

²³ ^c Quintanis appellatur ^d secundarum municipium Rætiarum super ripam Danubii situm, huic ex alia parte parvus fluvius, ^e Businca nomine, propinquabat. Is ebrebra inundatione Danubii superfluentis excrescens, nonnulla castelli spatia, quia in plano fundatum erat, occupabat. Ecclesiam etiam loci ejus mansores extra muros ex lignis habuere constructam, quæ pendula extensione porrecta, defixis in altum stipitibus sustentabatur et fureulis, cui ad vicem solitabularum erat levigata conjunctio; quam quoties ripas excessisset, aqua superfluentis occupabat. Quintanensium itaque fide S. Severinus illuc fuerat invi-

tatus, ubi cum tempore siccitatis venisset, interrogabat cur tabulata nudatis obstaculorum tegminibus apparerent? Acolæ responderunt: quod frequenti fluminis alluvione quidquid fuisset superstratum continuo laberetur. At ipse: Sternatur, inquit, super tabulata in Christi nomine nunc pavementum, nam videbitis amodo fluvium cælesti jussione prohibatum. Pavimento itaque perfecto, ipse vir Dei accepta securi subter descendens, postes facta oratione percussit, atque ad aquam fluminis, venerandæ crucis expresso signaculo dixit: Non te sinat Dominus meus Jesus Christus hoc signum crucis excedere. Ex illo itaque tempore cum ex more fluvius crevisset in cumulos, ambissetque viciniam quam solebat, ita spatii ecclesiae erat inferior, ut nunquam sancti patibuli signaculum, quod impresserat homo Dei, prorsus excederet.

²⁴ Accidit autem ut castelli ^f Presbyter memorati admodum venerabilis, Silvinius nomine, moretetur: et cum in ecclesia feretro posito noctem pascentes duxissent ex more pervigilem, jam crescente diluculo, rogavit vir Dei fessos Presbyteros et Diaconos universos parumper abscedere, ut post laborem vigiliarum somno se aliquantulum recrearent. Quibus egressis, homo Dei ostiarium, Maternum nomine, interrogat, utrum omnes, ut dixerat, abscessissent. At illo respondente cunctos abiisse: Nequaquam, ait, sed latet hic quidam. Tunc janitor ecclesiae septa secundo perlustrans, nullum intra eam mansisse testatur. Verum Christi miles Domino sibi revelante: Nescio quis, ait, hic delitescit. Tertio itaque diligentius perscrutans, quandam inventi virginem consecratam, locis se occultioribus abdidisse, quam ergo memoratus sic increpavit aditus: Cur iste famulo Dei posito tuam credidisti potuisse latere presentiam? At illa: Pietatis, inquit, me amor talia facere persuasit; videns enim cunctos foras expelli, putavi mecum quod servus Christi invocata divina majestate presentem mortuum suscitaret. Exeunte igitur memorata virgine, homo Dei cum Presbytero et Diacono janitoribusque duobus, in oratione curvatus postulavit fletu largissimo, ut opus solitæ majestatis divina virtus ostenderet. Tunc oratione completa a Presbytero, ita cadaver vir beatus alloquitur: In nomine Domini nostri Jesu Christi, sancte Presbyter Silvine, loquere cum fratribus tuis. Et subito oculos defunctus aperuit. Vix vero presentibus homo Dei tacere præ gaudio persuasit; et denuo ad eum: Vis, inquit, rogemus Dominum ut te adhuc servis suis in hac vita condonare dignetur? At ille ait: Per Dominum te conjuro ne diutius hic tenear, et frauder quiete perpetua, in qua me esse jam cernebam. Statinque reddita oratione quievit exanimis. Hoc autem factum S. Severini adjuratione ita celatum est, ut ante mortem ejus non potuisset agnosci; ego tamen hæc quæ retuli Marci Subdiaconi et Materni janitoris relatione cognovi. Nam Presbyter et Diaconus tanti testes miraculi, ante sanctum virum, cui juraverant nulli se quod viderant proditoribus, obisse noscuntur.

^a Ms. Belf. Juvao. *Lazius Juvavo; et Juvaviam interpretatur, improbane Velsero. Pet. de Nat. et Staib. Joviaco.*

^b Ita Belf. alii sacrale.

^c Notitia Imperii, sub Duce Ratiæ I et II, habet Præfectum Aliae primæ Flaviæ Retorum Quintanis. *Antoninus Quintianus vocat, Kuntzen nunc dici tradunt, Caspianus Cuntzing. Ficus est ad dextram Danubii ripam, supra Batava.*

^d De Rætiarum finibus agit Velserus lib. 1, rer. Augustanarum, et Cluverius Germania antiquæ lib. 5. *Secundam Rætiam voluit lacu Brigantino et Oeno flumine conclusam fuisse.*

^e Ita Ms. Belfortii. *ms. Velseri Quintana, præfert tamen ipse Surii lectionem Quintanica.*

^f *Lazius modo Silvinius, modo Silvium vocat, et Episcopum facit, a Severino consecratum, qui ipse non nisi Presbyter fuit. Merito rerum Ecclesiasticarum in eo auctore imperitiam reprehendit Velserus, et malam fidem, quippe qui hæc veluti ex Eugippio hausta proferat. Aventinus extare Quintanis, sive Künzen vico, templum scribit, ubi D. Silvinius Mysta Vindellicorum, familiaris Severino, humatus colitur. Raderus eum tom. 2. Bavaria sancta, ut Beatum, prædicat; sed falsis memoria est, cum tom. 1 scripsit isti miraculo adfuisse solos Presbyterum et Diaconum.*

CAPUT

*Signo Crucis
fluvii eluvio-
nem reprimi-
mit.*

*Divinitus co-
gnoscit ali-
quem in tem-
plo latere.*

*Mortuum in-
terrogat, ille
respondet.*

*Miraculum
celari jubet.*

*Cereus S. Se-
verini mira-
culose acce-
ditur.*

*Quandam jam
depositam sa-
nitati resti-
tuit.*

*Aliena fidei
id adscribit.*

CAPUT VI.

*Captivos, pauperes, afflictos, juvat.**Captivis et pauperibus subvenit.*

Talibus igitur B. Severinus per Christi gratiam opulentus muneribus, captivorum etiam egenorumque tantam curam ingenita sibi pietate susceperat, ut pæne omnes per universa oppida vel castella pauperes, ipsius industria pascerentur: quibus tam læta sollicitudine ministrabat, ut tunc se crederet tantummodo saturari, vel abundare bonis omnibus, quando videbat egentium corpora sustentari. Et cum ipse hebdomadarum continuatis jejuniis minime frangeretur, tamen esurie miserorum se credebatur afflictum. Cujus largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplantas, quamvis ex duro barbarorum imperio famis angustias sustinerent, devotissime tamen frugum suarum decimas pauperibus impendebant. Quod mandatum licet cunctis ex lege notissimum sit, tamen quasi ex ore Angeli præsentis audirent, grata devotione servabant. Frigus quoque viri Dei tantum in nuditate pauperum sentiebat: siquidem specialiter a Deo perceptorat, ut in frigidissima regione, mirabili abstinentia castigatus, fortis et alacer permaneret. Pro decimis autem, ut diximus, dandis, quibus pauperes alerentur, a Norici quoque b Presbyteros missis exhortabatur epistolis. Ex qua consuetudine cum nullam ad eum erogandarum vestium copiam direxissent, interrogavit eos qui venerant, si ex civitate quoque c Tiburnia similis collatio mitteretur? Respondentibus etiam inde protinus affuturos; vir Dei nequaquam eos venire signavit, sed dilatat eorum oblationem prædixit barbaris offerendam. Itaque non multo post cives Tiburniæ, vario cum obsidentibus Gothis certamine dimicantes, vix inita fœderis pacatione, inter cetera etiam largitionem jam in unum collatam, quam mittere famulo Dei distulerant, hostibus, ut prædixerat, obtulerunt.

*Atios ad idem excitat.**a b Tarditas in pio opere punita.**c**d**Decimarum neglectus punitas.**Jejunio rubigo aversa.**e**Sarpe venit Passavium Severinus.**f**g**h**Captivorum liberationem impetrat.*

aliquem dirigeret, ad id opus maturius exequendum; statimque missus Amantius Diaconus, e vestigio Regem subsequitur, ejusque pro foribus excubans, multis diebus non potuit nuntiari. Cui re, pro qua directus fuerat, non peracta, tristissimo revertenti apparuit quidam effigiem Sancti præferens Severini, qui eum minaci appellatione perterritum sequi se jussit. Cumque pavens atque concitus sequeretur, pervenit ad januam Regis, statimque dux ille prævius ex oculis mirantis evanuit. Verum Regis internuntius Diaconum, unde esset, et quid speraret interrogat. Ille rem breviter insinuans, oblati Regi, receptisque remeavit epistolis. Dimissus igitur, revexit fere septuaginta captivos, insuper promissionem Regis gratam deferens, qua spondit se, cum diligenter provinciam peragraverit, remissurum quantos in eadem reperturus fuisset numeros captivorum. Pro qua re postmodum S. Lucillus Presbyter destinatus, magnam miserorum copiam ex captivitate revocavit.

a Noricum mediterraneum interpretatur Velserus, quoties non additur Ripense. b Ms. Belfortii, populus.

c *Stur*, Figurina, Lazio Tiberina, et Tiberia. Quidam Ratisponam, sine Reginoburgum interpretantur, parum probabiliter, cum Egypti atate Tiburnia Norici metropolis esset, Reginoburgum Ratiæ secundæ civitas. Aveninus S. Viti in Carinthia, oppidum facit, atque isthic Tiburniæ vestigia extare. Apud Ptolemaum civitas Norici est *ερεοπηια*. Forlassis *ερεοπηια* pro Teburnia vel Tiburnia scriptum fuit. Villach oppidum ad Drauum esse censet Cluverius. Velserus vocem Tiburnia suspectam habet: extabat ea in ms. Belfortii, et retinetur a Brauero. Teurnia inter oppida Norici recensetur et a Plinio lib. 3, c. 24.

d Alii Laureacum scribunt. Vicus nunc esse exiguus dicitur sub montibus Ensi oppidi, vetusto etiamnum nomine Lorcb. Lauriaci meminit Antoninus in Itinerario, et Notitia Imperii, quæ Præfectum legionis secundæ isthic collocat, ac deinde et Præfectum classis Lauriacensis nominat. M. Aurelii, aut potius Aureliani opus censet Velsler, 3, Boicar.

e De eo egimus vi Januarii ad S. Valentini vilam, rectus Batava Noticia Imper. sub Duce Ratiæ: Tribunus cohortis novæ Batavorum, Batavis.

f Eorum tunc valida res in Germania magna, e qua in Ratiam quoque progressi, imo et Belgicam, ubi memorabili prælio paullo post domiti a Clodoveo Francorum Rege ad Tolpiacum oppidum ann. Christi 496. g Raderio Gibaldus.

h Hinc colligas Avenini malam fidem, qui simulasse solum, se Severini visendi causa venire, Gibuldum scribit.

i Ms. Belfortii Lucillus. Lazius Episcopum facit Batavensem; inde Fabianensem, sine auctore. Aveninus D. Lucilium Episcopum vocat.

CAPUT VII.

Varia divino spiritu prædicit.

Per id tempus quo Romanum constabat imperium, multorum milites oppidorum pro custodia limitis publicis stipendiis alebantur. Qua consuetudine desinente, simul militares turmæ sunt deletæ; cum limite Batavino utrumque numero perdurante, ex eo perrexerunt quidam ad Italiam, a extremum stipendium commilitonibus allaturi, quos in itinere peremptos a barbaris nullus agnoverat. Quadam ergo die dum in sua cellula legeret S. Severinus, subito clauso codice, cum magno cœpit lacrymare suspitio, astantes juvenes jussit ad fluvium properanter excurrere, quem in illa hora humano firmabat cruore respergi, statimque nuntiatum est, corpora præfatorum militum fluminis impetu ad terram fuisse delata.

29 b Paulinus quidam Presbyter ad S. Severinum fama ejus latius percurrente pervenerat: hic in consortio beati viri diebus aliquot remoratus, cum redire vellet, audivit ab eo: Venerabilis Presbyter festina, quia cito dilectionem tuam, populorum desiderii, ut credimus, oblectantem, dignitas Episcopatus ornabit. Mox remeante ad patriam, sermo in eo prædicantis impletus est. Nam cives Tiburniæ, quæ est metropolis Norici, coegerunt prædictum virum summi sacerdotii suscipere principatum.

30 Basilicæ extra muros oppidi Batavini, in loco nominec Boitro trans Oenum fluvium constituta, ubi cellulam paucis monachis ipse construxerat, Martyrum reliquiæ quærebantur. Ingerentibus ergo se Presbyteris

*Auctore Eugippio.**i**Diacono cui-dam apparet.**a**Eodem militum absens cognoscit.**b**Paulino Episcopatum prædicit.**c**Cladem Passavium inferendam præannuntiat.*

AUCTORE
EUCIPPUS.

d

e

f

g

S. Joannis
reliquias
mirabiliter
nanciscitur.

h

Salisburgen-
ses monet ut
fugiant.

k

l

Negligentes
ab Heratis
oppressi.

sbyteris ut mitterentur ad sanctuaria deferenda, hæc B. Severinus monita proferebat : Quamvis cuncta mortalium opere constructa pereant, hæc tamen ædificia præ ceteris celerrime relinquenda sunt; et ideo pro reliquiis Sanctorum nullum laborem debere suscipere, quia ultro. S. Joannis eis benedictio deferetur. Interea beatum virum cives oppidi memorati suppliciter adierunt, ut pergeret ad *d* Favianam Rugorum Principem, mercandi eis licentiam postularet. Quibus ipse : Tempus, inquit, hujus oppidi appropinquavit, ut desertum, sicut cetera priora castella cultore destituta, remaneat. Quid ergo necesse est locis mercimonia providere, ubi ultra non poterit apparere mercator? Respondentibus illis, non se debere contemni, sed consueto sublevari regimine; quidam Presbyter hæc diabolico spiritu repletus adjecit : Perge, quæso, Sancte, perge velociter, ut tuo discessu parumper a jejuniis et vigiliis quiescamus. Quo dicto, vir Dei lacrymis urgebatur ingentibus, quod in ridiculam vanitatem cunctis audientibus Sacerdos eruperat. Aperta namque scurrilitas latentium est testificatio delictorum. Sanctus itaque, vir cur ita fletet interrogatus a fratribus; Video, inquit, plagam gravissimam nobis absentibus huic loco protinus eventuram; et Christi sacraria (quod non sine gemitu cogor exprimere,) humano sanguine redundabunt, in tantum, ut etiam locus iste violandus sit, nam in baptisterio loquebantur: Ad antiquum itaque et omnibus majus monasterium suum, juxta muros oppidi Favianis, quod *e* centum et ultra millibus aberat, Danubii navigationibus descendebat. Mox igitur eo discedente *f* Chumimundus paucis barbaris comitatus, oppidum, ut Sanctus prædixerat, Batavis invasit; ac pene cunctis mansoribus in messe detentis, quadraginta viros oppidi, qui ad custodiam remanserant, interemit. *g* Presbyterum quoque illum, qui tam sacrilege contra famulum Christi in baptisterio fuerat elocutus, ad eundem locum confugientem, insequentes barbari peremerunt. Frustra enim illic offenso Deo veritatis inimicus accessit, ubi tam impudenter excesserat.

31 Igitur sanctissimus Severinus dum in monasterio Favianis Evangelium legeret, oratione completa consurgens, scapham sibi illico jubet preparari, et mirantibus his qui aderant, ait : Sit nomen domini benedictum, reliquiis beatorum Martyrum oportet nos occurrere. Nec mora : transmeant Danubium, inveniunt hominem consistentem in ripa ulteriore fluminis, ac multis eos precibus postulante, ut ad servum Dei, ad quem fama vulgare olim venire cuperet, duceretur. Mox itaque ei Christi servo demonstrato, suppliciter S. Joannis Baptistæ reliquias obtulit, multis apud se servatis temporibus. Quas Dei servus debita veneratione suscipiens, basilicam S. Joannis, sicut prædixerat, ultronea benedictione collata, sacravit officio Sacerdotum.

32 Ad habitatores præterea oppidi quod *h* Jopia vocabatur, *i* septuaginta et amplius a Batavis millibus disparatum, solita vir Dei revelatione commonitus, Moderatum nomine, cantorem Ecclesiæ destinavit, præcipiens ut habitationem loci illius omnes sine cunctatione relinquerent, mox enim perituros fore si contemnerent imperata. Aliis ergo de tanto præsidio dubitantibus, aliis non credentibus prorsus, iterum misit *k* Quintasium quemdam, cui lacrymans ait : Perge velociter, denuntians eis, si in hac nocte remanserint, sine dilatione capientur. Sanctum quoque *l* Maximum spiritualis vite Presbyterum instantius imperat admoneri, ut saltem ipse contemptoribus derelictis, properaret a cœlesti misericordia liberari; de quo sibi Dei famulus magnam dicebat inesse molestiam, ne forte salutiferum differendo mandatum, imminenti subjaceret exitio. Prædictus itaque pergens imperata supplevit, et reliquis incredulitate nutantibus, nuntius viri Dei Presbytero retinente se,

atque hospitalitatem præbere cupienti, nullatenus acquievit. Qua nocte *m* Heruli insperate protinus irruentes, oppidumque vastantes, plurimos duxere captivos, Presbyterum vero memoratum patibulo suspenderunt *n*. Quo audito servus Dei graviter doluit præmonitos non curasse.

33 Deinde quidam de Norico, *o* Maximinus nomine, servum Dei frequentare solitus erat. Et cum pro familiaritate, quam meruerat, in monasterio sancti viri diebus aliquot moraretur, ejus informatur oraculis patriam suam grave repente exitium subituram. Qui acceptis litteris ad S. Paulinum Episcopum designatis, remeavit instantius. Igitur memoratus Antistes litterarum tenore prestructus, universas dioceses cive castella, scriptis propriis vehementer admonuit, ut triduo jejunio, quod littere viri Dei signaverant, exitio venturæ cladis occurrerent. Quibus jussa complentibus, terminato jejunio ecce Alamannorum copiosissima multitudo feraliter cuncta vastavit. Castella vero nullum sensere periculum, quæ lorica fidelis jejunii, et laudanda cordis humilitas adversus hostium ferociam fidenter armaverat.

a S. Augustinus lib. 18. de civitate Dei, c. 18. caballum se scilicet factum, annonam inter alia jumenta bajulasse militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retia deportatur; *Vites* : Retia et reticulum genus est sacculi, quo viatores panem, carnes, et poma gestare consueverant. *At Viterus legit* : quæ dicitur Retica, quoniam ad Retias deportatur; *putaque stipendium eadem opera delatum. Et sane de Italia isthic Augustino est sermo.*

b Ab hoc Paulino Episcoporum suorum catalogo auspiciatur *Reginoburgenses. Primus id scripsisse fertur Conradus de monte quellarum. Refutat id Velerus, assentiente Raderi nostro. Patet ex his quæ ad cap. 6 dicta sunt.*

c Lax. Boioto. Is locus esse videtur, quem Ptolemæus Boiodorum vocat tab. 5. Europa, cap. 14, et Vindevicæ adscribit, cum inter Batava et Boiodorum Genus fiat Norici et Vindelicæ limes. Antoninus et Notit. Imp. Boiodorum, Tabula Peutingeriana Boiodorum. Instat hodie vocatur, quasi Oeni civitatem dicas. Est isthic Flavio, Boiter, sine Boitra, qui vetustum nomen retinet : visitur isthic ecclesia S. Severini sacra, quæ cellæ, cujus hic mentio fit, memoriam servat. *d* Favam videtur legendum.

e Censetur inter Passavium et Viennam circiter 40 miliaria Germanica.

f Jornandi Hunimundus, Helfortio Humibundus. Suevorum Rex erat.

g Aventinus Episcopum facit, ejusque jocum antea in Sanctum conjectum ita exponit, aut depravat potius : Abi sane quo vis gentium, inquit, nam si diutius hic manseris, inedia omnibus nobis, quemadmodum munitatis, perendum est.

h Aventinus, Hundius atque Juvavia legunt, quæ nunc Salisburgum vs. Belf. Lubianum. Rad. Topia.

i Ms. Belf. viginti. *k* Belf. Quintarium.

l Belf. Maximianum. Lazius et Aventinus, sine tabulis et testibus, Episcopum faciunt. Raderus tom. 1, Bavaria sanctæ Sanctum et Martyrem vocat.

m Lazius hanc irruptionem tribuit Alemannis; Aventinus Herulis, Alemannis, atque Germanorum nationibus. Meminit Paulus Diac. lib. 1, cap. 20. Rodulphi Herulorum Regis, et cap. 9, inter populos Odoacri parentes recenset Herulos. Braunerus hanc Juvaviæ directionem Odoacri adscribit.

n Addit Aventinus : Amplius quinque quinquaginta quinque cum ipso symmastas contrucidant, e rumpiisque cavernis, quo fugerant, sicut adhuc monstratur, præcipites agunt. Humati esse referuntur in æde D. Amandi, quæ nunc est D. Margarite. Agit de his quoque Bruschi in Patavia, atque cavernas illas etiamnum Salisburgi apud S. Petrum ostendi. Consentit Braunerus, ut supra diximus. *o* Idem infra Maximus appellatur.

CAPUT VIII.

Periclitantibus, ægris, egenis subvenit.

Post hæc leprosus quidam Mediolanensis territorii, ad S. Severinum, fama ejus invitante, perrexerat : hunc sanitarum remedia implorantem suppliciter, monachis suis indicto jejunio commendavit, qui continuo Dei gratia mundatus est. Cumque recepta sanitate redire suaderetur ad patriam suam, prostravit se pedibus sancti viri, petens ne ulterius ad sua redire cogere, cupiens scilicet ut lepram quoque peccatorum, sicut carnis, effugeret, vitamque in eodem loco fine laudabili terminaret. Cujus animum religiosum vir Dei vehementer admirans, paucis monachis paterna jussione præcepit, frequentatis cum eo jejuniis in oratione continua permanere, ut Dominus ei quæ essent opportuna concederet. Tantis itaque remediis

m

n

o

Hostium in-
cursus præ-
dicti : jejunio
propulsati.Leprosus
mundat.

remediis præmunitis, intra duorum mensium spatium vite mortalis est compedibus absolutus.

Romanis
victoriam
obtinēt.

35 Eodem tempore mansores oppidi Quintanensis, creberrimis Alamannorum incursionibus defessi, sedes proprias relinquentes, in Batavis oppidum migraverunt. Sed non latuit eosdem barbaros confugium prædictorum : qua causa plus inflammati sunt, credentes duorum populorum oppidorum uno impetu prædarentur. Sed B. Severinus orationi fortius incubans, Romanos exemplis salutaribus multipliciter hortabatur, prænuuntians hostes quidem præsentis Dei auxilio superandos, sed post victoriam eos qui contemnerent ejus monita perituros. Igitur Romani omnes sancti viri prædicatione firmati, spe promissæ victoriæ adversus Alamannos instruxerunt aciem, non tam materialibus armis, quam sancti viri orationibus præmuniti. Qua congressione victis ac fugientibus Alamannis, vir Dei ita victores alloquitur: Filii, ne vestris viribus palmam præsentis certaminis imputetis, scientes vos Dei, nunc præsidio liberatos, ut hinc parvo intervallo temporis, quasi quibusdam concessis induciis, discedatis. Mecum itaque ad oppidum Lauriacum congregati descendite. Hæc homo Dei plenus pietate commonuit. Sed Batavinis genitale solum relinquere dubitantibus, sic adjecit: Quamvis et illud oppidum, quo perginus, ingruente barbarie sit quantumcunque relinquendum, hinc tamen nunc pariter discedamus. Talia commonentem secuti sunt plurimi, quidam reperti sunt contumaces, nec defuit contemptoribus gladius inimici. Quicumque enim ibidem contra hominis Dei interdictum manserunt a Thuringis irruentibus in eadem hebdomade alii quidem trucidati, alii in captivitate deducti, penas dedere contemptus.

Iterum cla-
dem Passavii
prædicat.

a

36 Igitur post excidium oppidorum in superiore parte Danubii, omnem populum in Lauriacum oppidum transmigrantem, qui S. Severini monitis paruerant, assiduis hortationibus præstruebat, ne in sua virtute confiderent, sed orationibus et jejuniis atque eleemosynis insistentes, armis potius spiritualibus munirentur. Præterea vir Dei quadam die cunctos pauperes in una basilica statuit congregari, oleum prout posebat ratio largiturus; quam speciem in illis locis difficillimam negotiatorum tantum deferebat adventio. Igitur tanquam benedictionis accipiendæ gratia major egenorum turba confluit, pretiosum quippe ibidem hujus liquoris alimentum auxit turbam numerumque poscentium. Tunc Beatus oratione completa, signoque crucis expresso, solum sibi scripturæ sanctæ sermonem cunctis audientibus exprimens ait: Sit nomen Domini benedictum. Tunc cœpit oleum propria manu ministris implere portantibus, imitatus servus fidelis Dominum suum, qui non ministrari venerat, sed potius ministrare, sequensque vestigia Salvatoris, gaudebat augeri materiam, quam officio dexteræ sinistra nesciente fundebat. Completis itaque vasculis pauperum, nihil minuebatur in manibus ministrantium. Tantum igitur Dei beneficium dum circumstantes tacite mirarentur, unus eorum cui nomen erat b. Biennius magno timore perterritus exclamavit dicens: Domine mi, crescit hic cacabus olei, et in modum fontis exundat. Sic liquor ille gratissimus, prodita virtute, subtractus est. Cui statim Christi famulus exclamans ait: Quid fecisti frater? Obstruxisti commoda plurimorum: ignoscat tibi Dominus Jesus Christus. Sic aliquando mulier vidua debitis onerata, Helisæi Prophætæ jussis instruitur, ex olei stilla quam habebat vasa replere quam plurima. Quod cum fecisset, et adhuc vasa a filiis deposceret, ubi audivit numerum defecisse vasorum, mox stetit oleum.

Id non deficit,
nisi prodito
miraculo.

b

37 Per idem tempus Maximus Noricensis, cujus fecimus superius mentionem, fidei calore succensus, media hyeme, qua regionis illius itinera gelu torpente clauduntur, ad B. Severinum audaci temeritate, vel

magis, ut postea claruit, intrepida devotione venire contendit; conductis plurimis comitibus, qui collo suo vestes captivis et pauperibus profuturas, quas Noricorum religiosa collatio congregaverat, bajularent; itaque proveci c ad summa Alpium cacumina pervenerunt, ubi per totam noctem nix tanta confluit, ut eos magnæ arboris protectione vallatos, velut ingens fovea demersos includeret. Et cum de vita sua penitus desperarent, vidit ductor comitum per soporem in effigie virum Dei stantem ac dicentem sibi: Nolite timere, pergite quo cœpistis. Hac vero revelatione protinus animati, cum cœpissent etiam fide magis quam gressibus proficisci, subito divino nutu ingentis formæ ursus e latere veniens viam monstraturus apparuit, qui se tempore hyemis speluncis abditare consuevit, et mox cupitum reserat iter, et per ducenta fere millia non ad sinistram devians non ad dexteram, viam demonstravit optabilem. Tanta enim eos intercapedine præcedebat, quanta d regente vestigio semitam præpararet. Itaque progrediens bestia per eremi vastitatem, viros qui egenis deferebant solatia non reliquit, sed usque ad habitacula hominum qua potuit humanitate perduxit, et mox in unam partem officio divertit expleto; ostendens tanto ducatus officio, quid homines hominibus præstare debeant, quantumque caritatis impendere, cum desperantibus iter bestia sæva monstraverit. Igitur cum servo Dei nuntiarentur qui venerant, ait: Sit nomen Domini benedictum. Ingrediantur quibus viam qua venirent ursus aperuit. Quo audito illi stupore repleti; mirabantur enim virum Dei referre id quod in absentia provenerat.

AUCTORE
ELEGITIO.

c

In via peri-
clitantibus ap-
paret:

d

His ursus viam
ostendit.

a *Velserus, Turcilingis mavult, qui haud inde procul colebant, Odoacri parentes.*

b *Ms. Belf. sapientissimus.*

c *Hinc sane patet Paulinum, hujus Maximi, sive Maximini, ut num. 33, dicitur, Episcopum, non fuisse Reginoburgensem; nec Tiburniam esse Reginoburgum.* d *Belf. recent.*

CAPUT IX.

Multis contra hostes præsidio est; barbaris venerabilis.

Cives item oppidi Lauriaci, et superiorum transfuge castellorum, ad suspecta loca exploratoribus destinatis, hostes quantum poterant humana sollicitudine præcavebant. Quos servus Dei divinitatis instinctu commonitus, præsaga mente præstruxit, ut omnem paupertatis suæ sufficientiam intra muros concluderent, quatenus inimicorum feralis incursio, nihil humanitatis inveniens, statim fame compulsam inmania crudelitatis cœpta desereret. Hæc per a triiduum contestatus, advesperascente jam die, Valentem nomine, monachum mittens ad S. Constantium ejusdem loci Pontificem, et ad ceteros commanentes: Hæc, inquit, nocte dispositis per muros ex more vigiliis districtius excubate, supervenientis hostis caventes insidias. At illi nihil adversi per exploratores sentire se penitus affirmabant. Sed Christi præco præmonere non desinens, dubitantibus voce magna clamabat, eadem nocte eos asserens capiendos, nisi imperiis fideliter obedirent, sæpius repetens: Me, inquit, lapidate si mentitus fuero. Itaque tandem aliquando muris invigilare compulsi, expleta consueti operis in noctis principio psalmodia, cum celeberrimo cœpissent vigilare concursu, acervus fœni cominus positus, ex facula bajuli nolentis accensus, lumen non incendium reddidit civitati. Qua occasione vociferantibus cunctis, hostes silvarum occultatione morantes, subito splendore clamoreque perterriti, putantes se præcognitos, quieverunt, ac mane facto circumdantes civitatem et ubique discurrentes, cum nihil victualium reperissent, diriperunt animalium gregem cujusdam hominis, qui servo Dei prædicente contumax sua tutari contempserat, et recesserunt. Illis autem abeuntibus

Hostium ad-
ventum præ-
muniti, ur-
gelque ad vi-
gilandum.

a

AUGUSTO
EUGIPPIO.

abeuntibus cives portis egressi, haud procul a muris scalas jacentes inveniunt, quas ad urbis excidium preparatas barbari vigilantium clamore turbati in nocte jactaverant. Quapropter memorati cives veniam a Christi famulo precabantur humiliter, confitentes corda sua lapidibus esse duriora, qui rebus praesentibus agnoverunt in sancto viro gratiam viguisse prophetica; atque in uno impetuisset plebs inobediens universa captiva, nisi eam liberam viri Dei consueta conservasset oratio, Jacobo Apostolo protestante: Multum, inquit, valet deprecatio justis assidua.

Jac. 5. 16.

b
Feletheo persuadet ne Romanos in sua oppida abducant.

39 Feletheus Rugorum Rex, qui et Fava, audiens cunctorum reliquias oppidorum, quae barbaricos evaserant gladios, Lauriacum se per Dei famulum contulisse, assumpto veniebat exercitu, cogitans repente detentos abducere, et in oppidis sibi tributariis atque vicinis, (ex quibus unum erat b Favianis) quae a Rugis tantummodo dirimebantur Danubio, collocare. Quamobrem graviter universi turbati, S. Severinum adire suppliciter, ut in occursum Regis egrediens, ejus animum mitigaret. Cui tota nocte festinans, in vicinissimo ab urbe milliario matutinus occurrit. Rex ergo adventum ejus protinus expavescens, testabatur illius se fatigatione plurimum praegravatum, causam repentinae cursivis inquiri. Cui servus Dei, Pax tibi, inquit, Rex optime: Christi legatus advenio, subditis veniam precaturus. Recole gratiam, divina beneficia recordare, quibus pater tuus se frequenter sensit adjutum. Nam cunctis regni sui temporibus nihil me inconsulto gerere praesumebat. Qui monitis non resistens salutaribus, crebris prosperitatibus recognovit, quanti valeret obedientis animus, quantumque triumphatoribus prosit, suis non timere victoriis. Et Rex inquit: Hunc populum pro quo benivolus precator accedis, non patiar Alamannorum aut c Thuringorum iniquorum saeva depredatione vastari, vel gladio trucidari, aut in servitium redigi, cum sint nobis oppida et castella in quibus debeant ordinari. Cui servus Christi constanter ita respondit: Numquid arcu tuo et gladio homines isti a praedonum vastatione creberima sunt erepti, et non potius Dei munere, ut tibi paullisper obsequi valeant, reservati? Nunc ergo, Rex optime, consilium meum ne respuas, fidei meae hos committe subjectos, ne tanti exercitus compulsionem vastentur potius quam migrentur. Confido enim in Domino meo, quod ipse qui me fecit horum calamitatibus interesse, in ducendis eis idoneum faciet promissorum. His auditis Rex modestis allegationibus mitigatus, cum suo remeavit exercitu. Igitur Romani quos in sua S. Severinus fide susceperat, discedentes de Lauriaco pacificis dispositionibus, benivola cum Rugis societate vixerunt. Ipse vero Favianis degens in antiquo suo monasterio, nec admonere populos, nec praedicere futura cessabat, asserens universos in Romani soli provinciam absque ullo libertatis migraturos incommo.

Futura multis praedicit.

Ab Odoacre litteras accipit.

Praedicit quod annis sit regnaturus.

d

40 Iisdem temporibus Odoabar Rex S. Severino familiares litteras dirigens, si qua speranda duceret, dabat suppliciter optionem, memor illius praesagii quo eum expresserat quondam regnaturum. Tantis itaque Sanctus alloquiis invitatus, Ambrosium quendam exultantem rogat absolvi. Cujus Odoabar gratulabundus paruit imperatis. Quodam etiam tempore dum memoratum Regem multi nobiles coram sancto viro humana, ut fieri solet, adulatione laudarent, interrogat quem Regem tantis praconiis pretulissent? Respondentibus Odoabarum Regem. Odoabar, inquit, integer inter tredecim et quatuordecim annos, videlicet integros regnabit; finem vero regni ejus significans; d et his dictis adjecit, citius illos quod ipse praedixerat probaturos.

a Ms. Belf. quadrimum.

b Non tamen hinc sequitur, quod scripsit Loxius, regiam isthic fuisse Rugorum, qui adhuc trans Danubium habitabant, sed No-

rici oppida aliqua vel habebant tributaria, vel ea pacto stipendio tuebantur contra alios barbaros.

c Velsesus manuit Turcingorum.

d Hic aliquid deesse suspicatur Velsesus.

CAPUT X.

Egritudines curat: pericula praedicit et depellit.

Ab oppidaneis Comagenensibus, apud quos primum quondam innouerat B. Severinus, suppliciter rogatus advenit. Cujus comperta praesentia, unus ex optimatibus Felethei Regis filium suum adolescentem diuturno languore vexatum, cui jam parabat exequias, transjecto Danubio pedibus ejus projecit, et lacrymans: Credo, inquit, homo Dei, te filio meo velocem impetrare divinitus posse sanitatem. Tunc data oratione, qui semivivus allatus fuerat, statim patre mirante surrexit, et perfecta protinus revertitur sanitate.

Panne depositum sanat.

42 Elephantiosus quidam, a Telo nomine, de longinquis regionibus S. Severini invitatus virtutibus venit, rogans ejus orationibus mundari. Accepto itaque ex more praecocepto, jubetur Deum totius gratiae largitorem sine cessatione lacrymabiliter exorare. Quid plura? precibus beati viri idem leprosus divina opitulatione mundatus, dum commutat mores in melius, mutare meruit et colorem, Regis aeterni magnalia tam suis quam plurimorum vocibus longe lateque denuntians.

a
Leprosam mundat.

43 b Bonosus quoque monachus B. Severini, barbarus genere, qui responsis ejus inhaerebat, oculorum imbecillitate plurimum praegravatus, medelam sibi praestari ejus oratione poscebat, aegre ferens adventitios et externos salutaris gratiae sentire praesidia, sibi que nullam remediorum opem aliquatenus exhiberi. Cui servus Dei: Non tibi, inquit, expedit filii corporeis luminibus aciem habere perspicuam, et exterioris oculi clarum praefere conspectum: ora magis ut obtutus vegetetur interior. Talibus ergo monitis informatus, dedit operam corde magis videre quam corpore, meruitque absque ullo fastidio mirabiliter in orationis perfici jugitate continuus, et per quadraginta fere annos in monasterii excubiis perseverans, eodem quo conversus est fidei calore transivit ad Dominum.

b
Quibusdam sanitas perniciosa est.

44 In loco c Boitro superius memorato, quosdam tres monachos sui monasterii doctor humilis superbiae foeditate respersos, dum pro suis singulos excessibus increpatos, durare in pernicie comprobasset, oravit ut eos Dominus in adoptionem recipiens filiorum, paterno dignaretur flagello corripere. Prius ergo quam orationem effluis lacrymis terminaret, uno momento iidem monachi daemone corripiente vexati, contumaciam suam pectorisque fastum, ac superbiam cordis, miserabilibus vocibus fatebantur. Absit ut cuiquam hoc crudele videatur aut noxium, quia traditi sunt hujusmodi Satanae in interitum carnis, sicut beatus docet Apostolus, ut spiritus salvus sit in die nostri Jesu Christi; d cum B. Ambrosius Mediolanensis Episcopus servum Stiliconis, auctorem falsarum epistolarum deprehensum, dixerit oportere tradi Satanae, ne talia imposterum auderetmittere; quem eodem momento, cum adhuc sermo esset in ore Sacerdotis, spiritus immundus arreptum coepit discerpere. e Severus quoque Sulpitius refert ex relatione Posthumiani, virum quendam magnis virtutibus signisque mirabilem, ad expellendam de corde suo jactantiae vanitatem quam incurrerat, exorasse ut permissa in se mensibus quinque diaboli potestate, similis his fieret quos ipse curaverat. Idem post pauca: Itaque correptus a daemone, tentus in vinculis, omnia quae emergentem ferre solent perpassus; quinto demum mense curatus est, non tantum a daemone, sed quod illi erat utilius atque optatius, ab elationis

c
Tres superbi monachi corripuntur a daemone, ipso orante:

1. Cor. 5. 3.

d

e

Eos liberal.

elationis vanitate. Prædictos itaque monachos vir Dei delegatos fratribus per dies quadraginta arduis abstinentiæ remediis mancipavit. Quibus expletis, data super eos oratione, a potestate dæmonis eruit, nec solum corporis sanitatem, sed et mentis imperit. Quo facto sancto viro reverentiæ terror accevit, et ceteros major disciplinæ metus obtinuit.

Suorum periculum divinitus cognoscit, et propulsat.

43 Marcianum monachum, qui postea Presbyter ante nos monasterio præfuit, ad Noricum cum Renato fratre direxerat. Et cum dies tertius laboraret, ait fratribus: Orate carissimi, quia gravis hac hora Marcianum tribulatio comprimit et Renatum, de qua tamen citius Christi liberabuntur auxilio. Tunc monachi, quæ ab eo dicta sunt protinus annotantes, illis post menses plurimos redeuntibus, diem horamque periculi qua barbaros edeant indicantibus, sicut signaverant approbaverunt.

Prædicit morbos suorum, et sanabat.

46 Item beatissimus Severinus monacho, Urso nomine, repente præcepit quadraginta dierum districtiore jejunio, venturæ calamitati, abstinentia ciborum et lamentis occurrere, dicens: Imminet tibi corporale periculum, quod Dei præsidio parvi panis et aquæ remediis expiabis. Quadagesimo itaque die mortifera papula in brachio jejunantis apparuit, quam mox ad ipsum ingressus suppliciter demonstravit. Cui Sanctus Dei famulus: Noli metuere prænuntiatum tibi ante dies quadraginta discrimen, statimque propria manu signo crucis obducto, mirantibus qui aderant papula lethalis evanuit. Hoc unum de domesticis sanitatibus narrasse sufficiat, prolixo operis fastidium declinando. Nam sæpius suorum ægrotudines monachorum Christo sibi revelante prænuntians, iisdem quibus prævidebat muneribus et sanabat.

Oratio ejus:

47 A discipulorum suorum quoque cellula spiritalis doctor non longius habitabat, in orationibus et abstinentia jugiter perseverans, cum quibus tamen matutinas orationes, et propriam noctis principio psalmodiam solemniter adimplebat; reliqua vero orationum tempora, in parvo complebat oratorio, quo manebat. In quibus sæpe cælestibus informabatur oraculis, multa futura per Dei gratiam prædicabat, multorum etiam occulta cognoscens, ut opus erat proferebat in medium, et singulis remedia, prout poscebat modus ægrotudinis, providebat. Status ejus unum erat in oratorii pavimento cilicium, omni tempore ipso quo vestiebatur amictu, etiam dum quiesceret, utebatur. Nunquam ante solis occasum nisi certa solvit festivitate jejunium. Quadagesimæ vero temporibus una per hebdomadam refectione contentus, æquali vultus hilaritate fulgebat. Aliena quasi propria errata deflens, quibus poterat præsidium temperabat.

revelationes:

lectus:

jejunia.

a Sur. Thegio.

b Sur. Bonos. Pet. de Natal. Bonus.

c Sur. Barotro. Belf. Bolotto, mendose.

d Refert id Paulinus in vita S. Ambrosii, vii Decemb.

e Dialogo 1, cap. 3. referturque lib. 4, de vitis PP. cap. 3.

CAPUT XI.

Mortem suam prædicit, suos ac Reges monitis instruit, obit.

Rugorum Regem et Reginam monet moriturus.

a

Deinde post multos agones et diuturna certamina, cum se B. Severinus de hoc seculo transiturum Domino revelante sensisset, memoratum Rugorum Regem Favam cum uxore ejus crudelissima, nomine Gisa, ad se venire commonuit. Quem cum salutaribus exhortatus esset affatibus, ut ita cum sibi subjectis ageret, quo se jugiter cogitaret pro statu regni sui rationem Domino redditurum, aliisque verbis intrepide monuisset, a protenta manu Regis pectus ostendens, Reginam interrogationibus arguebat his: Hanc, inquit, animam, Gisa, an aurum argentumque plus diligis? Cumque illa maritum se diceret cunctis opibus anteferre. Vir Dei sapienter: Ergo, inquit, desine

innocentes opprimere, ne illorum afflictio vestram magis dissipet potestatem: etenim tu sæpemensuetudinem Regis convellis. At illa: Cur, inquit nos sic accipis serve Dei? Cui ipse: Contestor, ait, vos ego humilis, jam profecturus ad Dominum, ut ab iniquis actibus temperantes, piis mores honestetis operibus. Huc usque regnum vestrum auctore Domino prosperatum est, jam ex hoc vos videritis. His monitis Rex cum conjuge sufficienter instructi, valedicentes ei profecti sunt.

49 Tunc Sanctus non desinebat de suæ migrationis vicinia suos alloqui dulcedine caritatis, quod quidem facere nec ante cessaverat. Scitote, inquit, fratres, sicut filios Israel constat ereptos esse de terra Ægypti, ita cunctum populum terræ hujus, oportet ab injusta barbarorum dominatione liberari. Etenim omnes cum suis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam provinciam absque ulla sui captivitate pervenient. Sed mementote præcepti S. Joseph Patriarchæ, cujus ego vos indignum et infimum attestatio convenio: Visitatione visitabit vos Dominus, et tolletis ossa mea hinc vobiscum, quod non mihi, sed vobis est profuturum. Hæc quippe loca nunc frequentata cultoribus, in tam vastissimam solitudinem rediguntur, ut hostes æstimantes auri se copiam repturos, etiam mortuorum sepulturas effodiant. Cujus vaticinii veritatem eventus rerum præsentium comprobavit. Levare ergo suum corpusculum Pater sanctissimæ probitatis providis argumentis præcepit, ut dum generalis populi transmigratio provenisset, indivisa fratrum, quos adquisierat, congregatio proficiscens, obtentu memoriæ ejus in uno sanctæ societatis vinculo permaneret.

50 Diem etiam quo transiturus esset idem B. Severinus e corpore ante duos et amplius annos hac significatione monstravit. Epiphaniorem die, cum sanctus se Lucillus Presbyter Abbatis sui b S. Valentini, Rætiarum quondam Episcopi, diem depositionis annua solemnitate in crastinum celebraturum sollicitus intimasset, idem famulus Dei ita respondit: Si B. Valentinus hæc tibi celebranda solemnia delegavit, ego quoque tibi in eodem die vigiliarum mearum studia observanda, migraturus e corpore, derelinquo. In his sermonibus tremefactus, cum se magis, utpote homo decrepitu enixius commendaret, quasi primitus transiturus, adjecit: Hoc erit, sancte Presbyter, quod audisti, nec enim Domini constitutum humana voluntate præteriet.

51 Præterea cum c Fridericus a fratre suo Rugorum Rege Fava ex paucis quæ super ripam Danubii permanserant oppidis unum acciperet Favianis, juxta quod S. Severinus, ut retuli commanebat, et ad eum idem Fridericus ex more salutaturus accederet; cœpit ei miles Christi iter suum enixius indicare, sub contestatione hæc proloquens: Noveris me, inquit, quantocyus ad Dominum profecturus, et idcirco commonitus præcaveto, ne me discedente aliquid horum quæ mihi commissa sunt attaminare pertentes, et substantiam pauperum captivorumque contingas, indignationem Dei, quod absit, tali temeritate sensurus. Sed Fridericus inasperata commonitione perculsus: Cur, inquit, hac contestatione confundimur, cum non optemus tantis orbari præsidiiis, et sanctæ largitioni tuæ, quæ omnibus nota est, conferre aliquid nos deceat, non auferre, quatenus solita, sicut et pater noster Flaccitheus, tua merear oratione muniri, qui experimento didicit sanctitatis tuæ meritis se fuisse semper adjutum? Et ille: Qualibet, inquit, occasione meam cellulam volueris lædere, et hic statim probabis, et in futuro solves, quam non opto, vindictam. Tunc Fridericus promittens se Christi famuli monita servaturum, remeavit ad propria. Doctor vero dulcissimus non cessabat suos alloqui per momenta discipulos, dicens: Confido de gratia Christi mei Jesu, quia

AUCTORE EUGIPPIO.

Prædicit Norici vastitatem:

jubeat corpus suum in Italiam deportari.

Gen. 50. 24.

b

Diem mortis suæ biennio ante prædicit.

c

Friderico Regi justitiam commendat.

ACCITORE
EGYPTIO. quia vobis in opere suo durantibus, et meae memoriae pacata societate conjunctis, aeternae vitae bona tribuet, nec solatia praesentium denegabit.

Monita discipulis data. 32 Nonis itaque Januariis cepit tenuiter lateris dolore pulsari, quo durante per triduum, medio noctis tempore fratres adesse praecipit, quos de corpore suo commonens, et paterna informatione corroborans, instanter ac mirabiliter talia prosecutus, aiebat: Filii in Christo carissimi, scitis quod B. Jacob conditione mortis instante, filios suos adesse praecipiens, propheticae benedictionis affatibus singulos quosque remunerans, mysteriorum arcana prodidit futurorum. Nos vero infimi ac tepidi, tantaque impares pietati, hanc praerogativam nostris usurpare viribus non audemus, unum tamen quod humilitati congruit non tacebo, mittens vos ad exempla majorum, quorum intuentes exitum conservationis, imitamini fidem. Abraham namque vocatus a Domino, fide obedivit ut exiret in locum quem accepturus erat in possessionem. et exiit nesciens quo venturus esset. Hujus igitur beati Patriarchae imitamini fidem, imitamini sanctitatem: terrenam despiciete patriam, caelestem semper inquirete. Confido autem in Domino, quod mihi de vobis aeterna lucra provenient. Video enim vos gaudium meum fervore spiritus ampliase, amare justitiam, fraternae caritatis vincula diligere, castitati operam dare, humilitatis regulam custodire: haec, quantum ad hominis spectat intuitum, laudo confidenter et approbo. Sed orate ut quae humanis aspectibus digna sunt, aeternae discretionis examine firmentur, quia non sicut videt homo videt Deus. Ille siquidem, sicut divinus sermo denuntiat, omnia corda scrutatur, et omnium mentium cogitationes antevenit. Assiduis ergo precibus hoc orate ut oculos cordis vestri Dominus illuminet, eosque, sicut oravit B. Heliseus, aperiat, quo possitis agnoscere quanta nos circumstant adjumenta Sanctorum, quanta fidelibus auxilia praeparantur; Deus enim noster supplicibus appropinquat. Non desit militantibus jugis oratio: non pigeat agere penitentiam, quos non puduit facinus perpetrare: non pigeat lugere peccantes, si quo modo offensa divini iudicii lacrymarum vestrarum inundatione placetur, quia spiritum contribulatum, suum est dignatus vocare sacrificium. Sinus igitur corde humiles, mente tranquilli, delicta omnia praecaventis, ac divinorum semper memores mandatorum, scientes non prodesse nobis cum humilitate vestis nomen monachi, vocabulum religionis, speciem pietatis, si circa mandatorum observantiam degeneres inveniamur et reprobi. Mores igitur, filii carissimi, longi sermonis affatu? Superest ut beati Apostoli ultima oratione vos persequar, ita dicentis: Etnunc commendo vos Deo, et verbo gratiae ejus, qui potens est conservare vos, et dare hereditatem in sanctificationibus. Ipsi gloria et imperium in saecula saeculorum, Amen.

Act. 20. 32. 33 Post hujusmodi igitur aedificationis alloquium, cunctos per ordinem ad osculum suum jussit accedere, et Sacramento communionis accepto fieri se penitus prohibet, totumque corpus signo crucis extenta manu consignans, ut psallerent imperavit. Quibus mororis effusione cunctantibus, ipse psalmum protulit ad canendum: Laudate Dominum in Sanctis ejus, omnis spiritus laudet Dominum. Sextis itaque Januarii Idibus, nobis vix praefletu respondentibus, in hoc versiculo quievit in Domino. Quo sepulto, credentes omnimodo seniores nostri quae de transmigratioe praedixerat, sicut et multa alia, infecta praeterire non posse, locellum ligneum paraverunt, ut cum

praenuntiata populi transmigratio provenisset, praedictoris imperata compleverent.

a *Stalbanus scribit eum Reginae manum prehensisse, perperam, ut patet.*
b *De eo egimus vii Januarii.*
c *Ms. Belf. Fridericus. Vels. Friderichus.*

CAPUT XII.

In Italiam S. Severini corpus transfertur.

Fridericus vero B. Severini morte comperta, pauper et impius, barbara cupiditate semper immanior, vestes pauperibus deputatas, et alia nonnulla credit auferenda. Cui sceleris sacrilegium, copulans, calicem argenteum, ceteraque altaris ministeria praecipit auferenda. Quae cum imposita essent sacris altaribus, nec anderet directus villicus ad tale facinus suas manus extendere, quemdam militem, a Avicianum nomine, compulsi diripere memorata. Qui quamvis invitus praecipia perficiens, mox tamen incessabiliter vexatus omnium membrorum tremore, daemone quoque corripitur. Is ergo velociter consilio meliore correxit errata. Suscepit namque professionis sanctae proposito, in insulae solitudine armis caelestibus mancipatus, militiae commutavit officium. Fridericus autem immemor contestationis et praesagii sancti viri, abrais omnibus monasterii rebus, parietes tantum, quos Danubio non potuit transferre, dimisit. Sed mox in eum ultio denuntiata pervenit; nam intra mensis spatium a Friderico fratris filio interfectus, praedam pariter amisit et vitam. Quapropter Rex Otachar b Rugis intulit bellum, quibus etiam devictis, et Friderico fugato, patre quoque Fava capto, eum ad Italiam cum noxia conjuge supra memorata, videlicet Gisa, transmigravit.

35 Post audiens idem Odachar Fridericum ad propria revertisse, statim fratrem suum misit cum multis exercitibus c Aonulphum, ante quem deno fugiens Fridericus, ad d Theodoricum Regem, qui tunc apud e Novam civitatem provinciae Moesiae morabatur, profectus est. Aonulphus vero praecipio fratris admonitus, universos jussit ad Italiam migrare Romanos. Tunc omnes incolae tamquam de domo servitutis Aegyptiae, ita de quotidiana barbarie frequentissima depraedationis educti, S. Severini oracula cognoverunt. Cujus praecipii non immemor venerabilis noster Presbyter Lucillus, dum universi per Comitem f Pierium compellerentur exire, praemissa cum monachis vespere psalmodia, sepulturae locum imperat aperiri. Quo patrefacto, tanta nos suavitate fragrantia omnes circumstantes accepit, ut praenimio gaudio et admiratione prosterneremur in terram: deinde humaniter aestimantes ossa funeris invenire disjuncta, (nam annus g sextus depositionis ejus effluxerat.) integram corporis compagem reperimus. Quo miraculo, immensas gratias retulimus omnium conditori, quia cadaver Sancti, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus accesserat condientis, cum barba pariter et capillis usque ad illud tempus permansisset illaesum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo jam tempore ante preparato funus includitur, carpentum trahentibus equis mox evehitur, cunctis nobiscum provincialibus idem iter agentibus, qui oppidis super ripam Danubii relictis, per diversas Italiae regiones varias suae permigrationis sortiti sunt sedes. Sancti itaque corpusculum ad castellum nomine h Montem Feletem multis emensis regionibus oportatum est.

36 Per idem tempus multi variis occupatis languoribus, et nonnulli spiritibus immundis oppressi, melam divinae gratiae sine ulla mora senserunt. Tunc et mutus quidam ad id castellum suorum miseratione perductus est, qui dum in oratorium, quo sancti viri corpusculum super carrum positum adhuc permanebat, alacer pervenisset, ac sub eo clauso oris sui ostio in cordis cubiculo supplicaret, illico lingua ejus in orationem

Sacra diripiens a daemone corripitur: fit monachus.

a

Ree sacri-legus punitur.

b

c

d

e

f

g
S. Severini corpus post 6 annos illatum, deferitur in Italiam.

h

Claret miraculis.

Mutus ejus
meritis loqui-
tur.

orationem resoluta, laudem dixit Altissimo. Cumque reversus ad hospitium, quo suscipi consueverat, interrogatus fuisset ex more, nutu signoque pulsatus, et orasse se, et laudem Deo obtulisse clara voce respondit. Quo loquente pavefacti qui eum noverant, ad oratorium cum clamore currentes, sancto Lucillo Presbytero, simulque nobis qui cum illo eramus, ignorantibus quid venerat indicarunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, divinæ clementiæ gratiarum retulimus actiones.

i
Corpus S. Se-
verini in Cas-
tello Lucu-
llano magni-
fice conditum.

37 Igitur illustris fœmina i Barbaria B. Severinum, quem fama vel litteris cum suo quondam jugali optime noverat, religiosa devotione venerata est. Quæ cum post obitum ejus audiens corpusculum Sancti in Italiam multo labore perductum, et usque ad illud tempus terræ nullatenus commendatum, venerabilem Presbyterum nostrum k Marcianum, sed et cunctam congregationem litteris frequentibus invitavit. Tunc S. Gelasii Sedis Romanæ Pontificis auctoritate, et Neapolitano populo exequiis reverendis occurrente, in castello l Lucullano per manus S. Victoris Episcopi, Mausoleo, quod prædicta fœmina condidit, m ex parte collocatum est.

Multi isthic
sanati.

38 Qua celebritate multi languoribus diversis afflicti, quos recensere longum est, receperunt protinus sanitatem. Inter quos quædam venerabilis ancilla Dei, Processa nomine, civis Neapolitana, cum gravissimum ægritudinis pateretur incommodum, sancti funeris provocata virtutibus, in itinere propeanter occurrit, ingressa sub vehiculum, quo corpus venerabile portabatur, statim caruit omnium languore membrorum.

n
Cæcus illu-
minatus.

39 Tunc et n Laodicus quidam cæcus, inopinato psallentis populi clamore percussus, sollicitè suos quid esset interrogat! Respondentibus quod cujusdam sancti Severini corpus transiret; punctus ad fenestram domus, in qua manebat, se duci rogat, de qua poterat a sanis eminus multitudo psallentium atque vehiculum sancti corporis contemplari. Cumque fenestræ enixius incumbere atque oraret, protinus prospicit sigillatim demonstrans omnes notos atque vicinos. Quo facto, cuncti qui audierant, gratias Deo lacrymantibus gaudiis retulerunt.

o p

60 o Marinus quoque Primicerius p sanctæ Eccle-

siæ Neapolitanæ, cum sanitatem post immanissimum capitis dolorem recipere non posset, caput vehiculo credens apposuit, et mox a dolore liberum sublevavit; memorque illius beneficii, semper in die depositionis ejus occurrens, devotum sacrificium Deo cum gratiarum actione reddebat. Verum multis plura scientibus, sufficiant ista de innumeris, quæ ingressu ejus gesta sunt beneficiorum virtutumque retulisse miracula. Monasterium igitur eodem loco constructum, ad memoriam beati viri hactenus perseverat, cujus meritis multi obsessi a dæmonibus curati sunt, et diversis obstricti languoribus receperunt ac recipiunt, operante Dei gratia, sanitatem, cui est honor et gloria per infinita sæcula sæculorum, Amen.

AUCTORE
EUGIPPIO.
Alius dolore
capitis libe-
ratus.

Monasterium
S. Severini
nomine con-
struitur.

- a Sur. Avicianum.
b Id factum an. 487, Boetio Consule. Ex his porro quæ hic nar-
rantur refellitur, Irenicus qui lib. 3. Exeg. Germ. c. 14, Feletheum
ait sine liberis defunctum, Gise regnum reliquisse: hanc Subæ
nuptiam Hunulphum peperisse et Odoacrem Italiæ Regem.
c Sur. Brauner. Sigon. Onulfum. Aventin. Anulfum, Staib.
Mulfum.
d Hic paulo post, anno nimirum 489, Italiam invasit, atque
Odoacrem aliquot præliis vicit.
e Al. Novas, Staib. Nonas, mendose. Notitia Imperti plures
Novas vel ad Novas habet. Hæc ad Danubium sila in Moesia in-
feriore. Credita erat Theodorico tum Moesia inferioris et Dacia
Ripensis pars.
f Sur. et Staib. Pigerum. Militaris hic fuisse Comes videtur,
non ut vult Avenlinus, Vindelicia et Norici Præses.
g Migratio hæc contigit post captum an. 487, Feletheum ante
motum an. 489 a Theodorico bellum, ergo 487, vel potius 488. Unde
colligi potest S. Severinum an. 482, sexennio nimirum ante esse
mortuum; non 491, ut scripsit Hunnius. Tum quoque S. Anto-
nium, de quo xxvii Decemb. agetur, ex Norico in Italiam mi-
grasse, existimat Braunerus.
h Haud satis liquet, quod id castellum fuerit. Est in Venetorum
Carnorumque finibus Feltria ad Plavim flumen urbs Episcopalis,
antiqui nominis. An hæc S. Severini corpus deportatum? an potius
in Umbriam, cujus pars Monte Feltræ dicitur inter Concham et
Marechiam flumina, ubi oppidum in edito colle vulgo S. Leo, olim
Mons Feretratus, forte Feretrus, Græcis ἱερατικὸς σταβίου. Staiba-
nus ad Montem Seletum, Engenius ad Siletum, auctas Sancti ex-
vias scribunt.
i Baron. Barbara.
k Engen. Martinum.
l Siletum fuit hoc oppidum, sive castellum, inter Neapolim et Pu-
teolos. Non est vero, ut suspicabatur Velserus, oppidum Picentiu-
rum proxime Nucernam, S. Severini dictum Lucullanum nunc
dici Castellum del Ovo scribit Cesar Engenius.
m Hæc duo verba, ex parte, aberant a ms. Belfortii.
n Alii Laodicus.
o Sur. Marianus.
p Addunt Sur. et Belf. cantorum.

DE TRANSLATIONE S. SEVERINI.

X OCT. AN.
CR. CMX.
Tres S. Seve-
rini transla-
tiones:

Ter reliquæ sunt S. Severini translatae: primum anno 488, sexennio ab ejus obitu, ex monasterio quod juxta Fabiana construxerat, in Italiam ad montem Feletem; sive in Feltria nunc est, sive oppidum S. Leonis, olim Mons Feretratus, aut Feretrus dictum in Umbria inter Ariminum et Crustuminum, vulgo Marechiam et Concham, amnes; sive Filetus vicus Marrucinorum, quem Leander Falletum vocat; seu quis alius locus. Eam translationem describit, qui interfuit Eugippius supra cap. 12, num. 33, uti et secundam quæ post annum Christi 492, ante tamen finem anni 496, contigit, cum S. Gelasii Pontificis auctoritate ad castrum sive oppidum Lucullanum, quod ad Luculli celeberrimam villam, inter Neapolim ac Puteolos extractum erat, sacra deporta sunt pignora, ac magnifico condita Mausoleo.

Monasterium
in Lucullano.

2 Isthic conditum deinceps cœnobium est, cujus meminit S. Gregorius lib. 2, ep. 40, his verbis: Mancipia autem si qua de cetero in monasterio S. Severini, vel in alia ecclesia ejusdem castelli de civitate refugerint, etc. Et lib. 7, ep. 18, ad Anthemium Subdiaconom, oratorii S. Severini meminit. Postquam is, inquit, qui ad Episcopatum Surrentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum Presbyterum oratorii S. Severini, quod in castro Lucullano situm est, elegerunt. De reliquiis S. Severini agit

lib. 2, ep. 38, ad Petrum subdiacomm Campaniæ: Quia igitur ecclesiam positam juxta domum Merulanam regione tertia, quam superstitio diu Ariana detinuit, in honorem S. Severini cupimus consecrare; Experientia tua reliquias B. Severini summo opere debita cum veneratione transmittat. Rursusque lib. 7, ep. 83, Indict. 2, ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: Januaria religiosa femina sanctuaria beatorum Severini Confessoris, et Julianæ Martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi; quatenus in eorum nomine oratorium propriis sumptibus constructum possit solemniter consecrari, etc. Quæ loca de S. Severino Abbate accipi debere fatetur Baronius. At si alius erat Neapoli Severinus publica veneratione celebris, debisset sane S. Gregorius utriusq. sibi, aut Januariae dari, reliquias vellet, exprimere.

Reliquiæ S.
Severini.

3 Tandem e Lucullano translatae Neapolim sunt anno Leonis sapientis Imperatoris 24, Christi 910, ut tradunt Ambrosius Staibanus, et Cesar Engenius Caracciolus. Nam cum Campaniæ littora varie Saraceni infestarent, veritus Neapolitanus Dux Joannes, ut sustinere eorum impetum Lucullanum posset, id subruit, atque oppidanus Neapolim transtulit. Tum quoque S. Severini Neapolim reliquias devectæ. Historiam illius translationis scripsit qui aderat, Joannes Diaconus citatus ab Antonio Caracciolo in Notis ad Lupi Pratospatæ Chronicon. Ex eo

iii
Translatio.
not. 126.

EX VARIIS.
NOT. 127.

Lucullanum
eversum.

hausta hæc arbitramur, quæ Staibanus et Engenius recitant: Gregorius itaque Consul, multa super castro Locullano cogitans, super incolis ejus inivit consilium cum Stephano Episcopo, et ceteris habitatoribus suis, ut habitatoribus ejus Neapolim transmigratis, oppidum illud everteretur: cumque decrevisset diem, quo ad id perficiendum universus proficisceretur populus, Joannes venerabilis Abbas monasterii S. Severini Parthenopæ constructi, vir per omnia strenuus, suis efflagitabat precibus, ut corpusculum ejusdem Confessoris non alibi, nisi in suo collocaretur monasterio, ut quatenus congruenter appellatione et ejusdem corpore decoraretur, amplissima esset pietatis honorificentia et salutifera fratrum occurso. Ad hæc Præsul et Consul respondentes dixerunt: Si tibi, Reverendissime Pater, talis tantusque thesaurus cælitus præstitus fuerit, quo pacto reniti audemus? Sin autem, proculdubio tenemus ut non sit ei gratum quoquam transferri, et levare ex Mausoleo, quod illius olim amore Barbaria illustris femina condidit. Hæc ibi.

4 Ne porro piis suis desideris (ut narrat deinceps Staibanus ex eodem, ut remur, Joanne Diacono) Numen adversaretur, in preces secum suis Joannes dedit, quibus Cælitum sibi precipue Severini patrocinium demererentur. Dicta a Consule dies aderat. Projecti in Lucullanum urbis Primates diviti id jussere. Convenere dein ad S. Severini templum: ibi sacris rite procuratis, refodere Divi sepulchrum a Barbaria illustri femina erectum aggressi sunt. Ac primum non sine ingenti omnium admiratione, nihil omnino invenerunt: sed cum altius foderent, corpus Severini eruerunt integrum omnino membris distinctum, nervisque et arteriis reinctum, plenumque majestatis, ut omnes incredibilis quidam pietatis sensus pene exanimaret. Addit Engenius suavissimum inde odorem exhalasse, corpusque ita fuisse integrum ac si ipsa hora esset sepultum. Remittiari id Abbati jubet Episcopus qui illico isthuc cum suis usitato supplicantium ritu pie psallentibus advolat, ac Divi corpus veneratur. Postridie solemnibus pompis Episcopo, Consule, atque innumera populi frequentia omni ordinis atque ætatis comitante, Neapolim deportatum, in S. Severini aede subter principem aram collocatur. Tunc ac deinceps plurima patrata sunt a Deo isthic miracula.

S. Severini
corpus inle-
gram inven-
tum.

translatum
Neapolim.

Ferrarius
correctus.

5 Hinc corrigas quod Ferrarius scribit in Catalogo SS. Ital. Inde (e Lucullano, ut scribit) Gelasio Summo Pontifice Neapolim in basilicam ejus nomini dicatam delatum magno habetur in honore. Non enim Gelasio, sed vel Sergio III, vel Anastasio III, Pontifice actum id est. Cujus fidei sint quæ scribit Crusenius loco supra citato, ipse viderit: Post mortem etiam S. Severini, inquit, sacra lipsana in Italiam ad montem Filetum Lucullanensem fuere delata, nec a confratribus fuere deserta: aliquot enim discipuli eremite eadem sæ curæ assumpsere, atque in accessu juxta sanctas reliquias eremitoria construxere, quæ adhuc ab Ordine Eremitarum S. Augustini possidentur. Quamquam postea hæ reliquie aliquoties fuerint translatae, et a nostris ad PP. Benedictinos delatae.

Templum S.
Severino ad-
ficatum.

6 Quæ deinceps acta, conficere licet ex iis quæ in historia Translationis S. Sossii (de qua xxiii Septemb.) scribit idem Joannes Diaconus: Post eversionem igitur, inquit, Lucullani oppidi, sicut in alio constat libello expressum, cum memoratus Abbas corpus S. Severini meruisset adipisci, cepit sese omnibus præparare impensis, ut ad honorem ejus, opitulante Deo, basilicam camerato posset ædificare labore: ac pro hoc dum ubique sollicitus investigaret, sicubi tanto operi competentem posset invenire materiem ad Misenate direxit castellum; nam sexaginta evolutos jam pæne per annos ab Ismaelitis erat demolitum oppidum illud, et ad solum usque prostratum.

7 Monasterium S. Severini, quod Neapoli extat etiamnum, ejusque Ecclesiam prius S. Severini dicta fuisse

trahit Engenius a S. Severino Episcopo, qui isthic sepultus sit in loco uti habetur in vulgato Bedæ martyrologio, ubi priusquam ad Episcopatum vocaretur conversatus fuerat. Sed ea verba de S. Severino Septempedano videri intelligenda, infra dicemus. Ex tabulis quibusdam an. 1409, a Dionysio di Sarno notario signatis, tradit Ecclesiam primo S. Mariæ dictam, tum S. Basilii, S. Benedicti, S. Severini; constructam, aut potius restauratam amplificatamque a Constantino, anno Christi cccxxvi, atque a S. Silvestro consecratam viii die Januarii. Testatur præterea supra antiqui claustrum noviter reedificati fores depictam spectari Virginem Deiparam mediam inter S. Severinum Episcopum, et Sossium Martyrem; infra S. Severinum monachum, et S. Benedictum Abbatem. In veteri quoque basilica tabulam summi altaris exhibere S. Severinum Episcopum medium inter SS. Joannem Baptistam et Evangelistam, Severinum monachum, ac Sossium Martyrem. In Marmore denique juxta idem majus altare sculptam cerni effigiem Abbatis cujusdam, campanile a se extractum S. Severino Episcopo offerentis, cum hac epigraphe: Anno Domini 1337, Indict. 3, hoc campanarium fieri fecit totum Abbas Petrus de S. Helia, Abbas monasterii S. Viti de Isernia, olim monachus hujus monasterii ad honorem Dei et Virginis Matris, et SS. Severini et Sossii, et ad remissionem suorum peccatorum. Verum hæc omnia recentiora sunt. Suspiciamus appellatum fortassis a quibusdam episcopum, etiam Noricum illum Severinum, uti et de pluribus viris Apostolicis alibi monuimus, qui etsi gradu et ordine Episcopi non essent, tamen populorum pietate Episcopi deinde appellati sunt, vel ita revera sententium, vel amplioribus titulis humano affectu quos apprime venerantur extolentium, vel denique sibi gloriosius id fore existimantium, si Episcopos potius, quam solum Sacerdotes nacti essent religionis Magistros. Quid quo non desuere viri eruditi qui vere Episcopum fuisse scripserint? Dionysius Petavius noster, præter eos quos superius citavimus, Rationarii temporum par. 1, lib. 6, cap. 19, ita scribit: S. Severinus Noricorum Episcopus obiit an. 482, Janu. 8. Sed pronior errandi occasio fuit postquam Usuardus, qui uspiam et Severinum Neapoli coli 8 Janu. et coli eodem die Severinum Victorini fratrem legerat unicum ratus, scripsit Neapoli coli eo die Severinum Episcopum Victorini fratrem.

An aliud
antea isthic
S. Severino
Episcopo sa-
crum.

S. Severinus
monachus,
etiam Epip-
scopus appel-
latus.

8 Nam quod monasterium illud Neapolitanum S. Severini Episcopi nomine primum fuisse nuncupatum scribunt Staibanus et Engenius, sed deinceps a S. Severino Noricorum Apostolo idem retinuisse nomen, cum isthic ejus translata reliquia plurimis illustrarentur miraculis; cujus id antiqui scriptoris auctoritate confirmant? Ex verbis certe Joannis Diaconi citatis videtur colligi ab eodem S. Severino fuisse monasterio nomen, etiam priusquam isthic ejus corpus transferretur; aut enim: quatenus congruenter appellatione et ejusdem corpore decoraretur. Cum in oppido Lucullano plurima quotidie caelestia portenta Severini eo advecti meritis ederentur, videtur in ipsa urbe erectum ejus honori templum esse, quod postmodum a Tertullo S. Mauri (de quo xv Janu.) parente, ejus patrono traditum ordini S. Benedicti, monasterii isthic extruendi præbuerit opportunitatem. De hoc templo Gordianus in vita S. Placidi, quam v octobr. dabimus: Tertullum æmulatus ad bonum Equitium Senator, obtulit et ipse una cum filio suo Mauro fundum Gentianum cum cella S. Agapiti, et curtem suam in civitate Neapolitana locatam, cum ecclesia sanctæ virginis Christi Cæciliæ, et S. Severini. Illa S. Cæciliæ ecclesia jam, ut idem Engenius tradit, sacra est Virginis Dei Matris honori, diciturque di sancta Palma, quia sita in platea quæ olim Palmarum cognominata, ut tradit Leo Ostien. Chron. Cassin. lib 1, cap. 39. Hunc tamen conjecturam, si quis certiora protulerit, haudquaquam tueri mordicus fixum nobis est.

Templum S.
Severini Nea-
poli quando
extractum.

Id S. Bene-
dicto dona-
tum.

9 Supra januam ecclesiæ S. Severini isthæc leguntur marmori

Ejus in-
scriptio.

marmoris inscripta, teste Engenio : Divis Severino Noricorum in Oriente Apostolo, et Sosio Levitæ B. Januarii Episcopi in passione socio, templum ubi eorum SS. corpora sub altare majori requiescunt : et Apostolico indultu cum oblatione sacra purgantes animæ liberantur. Ad majus vero altare, sub quo horum Sanctorum condita sunt corpora, hæc leguntur :

Hic duo sancta simul divinaque corpora Patres Siosius unanimes et Severinus habent.
Plura scribit Engenius de templi ac monasterii magnifico ornatu.

Festum S. Severini Neapoliti.

10 Contigit illa postrema S. Severini translato x Octobris, quo die ritu duplici colitur S. Severinus in tota diocesi Neapolitana, ut patet ex Catalogo Sanctorum, quos Decius Carafa tit. SS. Joannis et Pauli Pre-

sbyter Cardinalis, Archiepiscopus Neapolitanus, officio de communi celebrari deinceps jussit in Septembris MDCXIX. Tradit vero idem Antistes in eo catalogo duas olim Neapoli ecclesias nomine S. Severini Abbatibus edificatas; primam in Lucullano castro extra urbem a Barbaria matrona (quam Barbaram vocat), Eugippio memoratam; alteram intra urbem, quæ sola nunc extet a religiosis monachis Cassinensibus culta; inque eam, inquit, hac die (x Octobr.) translatum fuit sacrum corpus S. Severini, Stephano III, Episcopo Neapolitano cedente. En quam apposite vir ille maximus conjecturæ nostræ subscribit, non Episcopo, sed Presbytero Severino edificatam illam fuisse ecclesiam, in quam deinceps est ejus corpus translatum.

DE S. SEVERINO EPISC. SEPTEMPEDÆ IN PICENO.

SEC. VI.
VIII JANUARI.
S. Severinus
Septempeda-
nus Episco-
pus.

Septempeda Piceni, sive, ut nunc loquimur, Marchiæ Anconitanæ urbs fuit, Ptolemæo in 6 tabula Europæ, Antonino in Itinerario, aliisque veteribus memorata. Eam Longobardi, ut scribit Leander, solo æquavere. Ex ejus ruinis nobile oppidum Sanseverinum edificatum. Nomen inditum a S. Severino Septempedano olim Antistite. Hunc vii Junii refert Martyrologium Roman. his verbis : In Piceno S. Severini Episcopi Septempedani. Quo die nullum Baronii ætate antiquius Martyrologium, quod quidem hactenus viderimus, illius meminit. Ferrarius in Catalogo SS. Ital. vi Id. Junii migrasse in cælum scribit : ast in novo Catalogo SS. testatur a Septempedanis vi Id. Januarii coli, suspicaturque hunc ipsum esse qui eo die in Romano Martyrologio S. Victorini frater dicitur, sed perperam Neapoli, pro Septempedæ scriptum esse. Ecclesiæ vero ejus nomine dicatæ consecrationem vii Junii recolunt Septempedani, ut testatur idem Ferrarius.

2 Victorinus Martyr, cujus frater fuisse Severinus Neapolitanus traditur, celebratur in omnibus Martyrologiis xv April. ad aquas Cutyllias martyrio coronatus, quod cum SS. Marone et Eutyche S. Flaviæ Domitillæ confirmare in proposito tuendæ virginitalis crederetur. Atque hunc Amiterini Antistitem suum fuisse putant. Rursum v Septembris idem memoratur in Martyrologio Romano et aliis, sed veluti diversus, tamen ad Aquas Cutyllias interfectus, cum esset Amiterini Episcopus. Ad eo die Severini fratrem vocat, sed manifeste ei quæ Victorini Confessoris sunt tribuit; licet deinde Amiterinum Antistitem creatum velit. Suspiciamus v Sept. olim S. Victorinum Confessorem, Amiterinum Episcopum, celebratum, qui cum Martyr obiisse, et Severinum fratrem habuisse diceretur, hinc præbita occasio existimandi alium esse a Victorino SS. Nerei, Achillei, Maronis, Eutychetis socio, et a Victorino Confessore. Victorini Confessoris nomen Martyrologio Romano adscriptum vii Junii his verbis : Camerini S. Victorini Confessoris. Quod in antiquioribus Baronio martyrologiis non reperimus. S. Severinum Victorini Martyris fratrem, alium ab eo quem Victorini Confessoris germanum astruimus, ante Usuardum qui tradiderit, non legimus. Unde libenter Ferrarii conjecturam amplectimur, ita scribentis : Dum essem Neapoli, ac in tabulis Ecclesiæ Neapolitanæ Severini Episcopi nomen minime descriptum cernebam, diligenter sciscitari a Canonicis aliisque in hujusmodi rebus versatis cœpi, librosque qui de Sanctis Ecclesiæ Neapolitanæ tractant perlegi : tandem me ad Ecclesiam S. Severini contuli, nec quidquam de S. Severino Episcopo, qui Neapolitanus fuerit, scire potui. Severinus enim, qui a Neapolitanis colitur, cuique basilica, in qua corpus ejus asservatur, dicata est, non Episcopus, sed Abbas fuit. Ex quo suspicio mentem meam subiit, nomen Severini Episcopi Neapolitani in Martyrologium alicujus incuria irrepsisse, et

Victorinus
ejus frater.

An aliquis Se-
verinus Nea-
politi Episco-
pus.

uti apud Adonem Acta S. Victorini Martyris cum Actis S. Victorini Confessoris confunduntur; sic Severinum Septempedanum Episcopum, qui, S. Victorini Confessoris germanus fuit, per errorem Neapoli attributum fuisse.

3 Fatetur quoque Baronius in Notis ad Martyrologium vii Jun. ambiguum et subobscuram de S. Severino narrationem esse, propter omnimodam cum S. Severino Neapolitano similitudinem. De Victorino Martyre, et Victorino Confessore alibi agemus, et fortassis interea nancisci certiora licebit. Hic solum Martyrologia profereamus. Ado sic scribit vi Id. Januarii : Apud Neapolim Campaniæ, S. Severini Confessoris, fratris beatissimi Victorini clarissimi viri in miraculis. Qui et ipse fratris imitator, post multarum virtutum perperationem, sanctitate plenus quievit sepultus in loco, ubi primum abstinentissimus, quam ad Episcopatum vocaretur, conversatus fuerat. Eadem habet Notherus; eadem Beda vulgatus. mss. Ecclesiæ S. Lamberti Leodii, et Societatis Jesu Antverpiæ, utrumque Bedæ nomine insignitum : Neapoli Campaniæ S. Severini Confessoris, fratris beatissimi Victorini clarissimi viri in miraculis. Addit ms. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti : Qui et ipse fratris imitator existens post multarum virtutum insignia, sanctitate plenus in pace quievit. Quæ, loci duntaxat mutato nomine (quod facile ob S. Severinum Noricorum Apostolum irrepere potuit), S. Severino Septempedano unice quadrant; uti et quæ in veteri Romano habentur : Neapoli Severini Confessoris Victorini fratris.

Quid de eo
antiqua Mar-
tyrologia.

4 Usuardus. Neapoli Campaniæ Natalis S. Severini Episcopi et Confessoris, fratris beatissimi Victorini Martyris: qui Severinus post multarum virtutum perperationem, plenus sanctitate quievit. Eadem habet Bellinus de Padua. Molanus in duabus posterioribus editionibus ista in Usuardo expunxit : Episcopi et Confessoris, fratris beatissimi Victorini Martyris. Hunc enim, inquit in Notis, Ado habet Nonis Septembris. At non Severinum habet Ado Nonis Septembris, sed Victorinum ejus fratrem. Addit Molanus : Usuardo addita putarim quæ expunxi, aut ipsum errando duos Severinos confudisse; Noricorum scilicet Apostolum, et Victorini fratrem. Cum Usuardo convenit Martyrologium Romanum. ms. Centulense, Bedæ præferens nomen : Neapoli Campaniæ S. Severini Episcopi et Confessoris, fratris B. Victorini Martyris. Subscribunt Romano Martyrologio Maurolycus et Galesinius. Fallitur toto cælo auctor Martyrologii Germanici, dum ita scribit : Neapoli in Campania Natalis S. Severini Episcopi et Confessoris, qui frater fuit S. Victorini Martyris, et Neapolitanus Episcopus. Venit deinde in Bavariam, ex edificatoque monasterio cum paucis monachis illic juxta doctrinam Evangelicam vixit, in omni continentia et castitate, in jejuniis et orationibus; obdormivit tandem in Domino.

Quid Usuar-
dus et recen-
tiores.

§ De

EX VARIIS.

5 De SS. Severini et Victorini Actis ita scribit Baronius in Notis ad Martyrologium vii Junii : Horum fratrum Severini et Victorini Acta legimus accepta ab ipsorum Ecclesia, ex quibus novimus hos fratres fuisse uterinos, eremiticamque vitam excoluisse : quorum Victorinus cum aliquando lapsus fuisset, arctioribus se disciplinae vineulis mancipavit, ac sancto fine quievit : Severinus autem ad regimen Episcopatus assumptus, sanctitate clarus migravit e vita, cujus venerandum corpus ante quadriennium repperit, honorificentius reconditum est. Floruerunt ambo temporibus Justiniani Imp. cum Vigilius Romanæ Ecclesiæ (ut ipsorum Acta testantur) præsideret. Eorum nos Acta descripsimus ex ms. Fuldensis collegii Societatis Jesu, contulimusque cum Bonino Mombratio, mss. Metensi, a Jacobo Sirmondo nobis commutato, S. Maximini Treviris, aliisque. Et sunt quidem ea non ineleganter descripta, et pars, ut apparet, majoris operis de Sanctorum rebus gestis; sed discrepant tamen ab iis quæ citat Baronius, cum in nostris nulla aut Justiniani Imper. aut Vigilius Papæ mentio fiat. Consentanea his Actis Ado v Septembr. memorat, sed quæ de Victorini martyrio subjicit, ea ad alium pertinent Victorinum, de quo xv April.

NOT. 128.

6 Testatur Ferrarius in Catalogo SS. Ital. ad v Julii, S. Phylamenæ virginis corpus ne a Gothis inventum discerneretur, in ecclesia cathedrali conditum a S. Severino fuisse : quod cum Justiniani ætate consentit. Inde refellas quod Cæsar de Engenio Caracciolus scribit, eodem quo Victorinum Martyrem tempore vixisse alterum in Umbria Victorinum cum Severino fratre. Idem Ferrarius inventarum S. Severini reliquiarum meminit (quod ex citato Baronii testimonio colligitur accidisse circa an. 1381), traditque vitam ejus tribus libris a L. Franco scriptam.

Eius.

Inventio S. Severini.

VITA

SS. SEVERINI ET VICTORINI.

Auctore Anonymo, ex veterib. mss.

a Hucusque nos Patris Hieronymi dicta referentes per interpretem locutos Lector advertat : reliquum opus, ut sermo noster est, vestra caritas libenter audiat. Quæ enim singulis de Sanctis fidei auctore comperimus, in historiam misimus, ne laterent homines quorum Deum non latuerunt virtutes. Primumque a Victorino inchoantes, quem Severini legimus fuisse germanum, ut velut ab optimo fundamento opus nostrum inchoans, ad perfecti ædificii solida tecta consurgat.

SS. Victorinus et Severinus simul virtuti student.

b

Math. 19. 21.

Ibid. v. 24.

bona sua dant pauperibus.

Cant. 1. 3.

Math. 19. 27.

2 Hi post utriusque parentis obitum, se invicem pædagogantes, pari custodia et mutuo obsequio æmulantes, etiam bonis operibus germanitatis vinculo probabiles Deo hostias obtulerunt; Picentinæ accolæ provinciæ, qua vadosus b Flusor præterfluit Septempedam. Cum legentes Evangelia venissent ad locum, in quo tentator locuples repercussus est audiens a Deo : Si vis esse perfectus vende omnia, quæ habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo, et veni sequere me; ne, ut c contristati redeuntes, Domini sequenti sententia ferirentur, facilius camelum transire per foramen acus, quam divitem ingredi in regna cælorum, absolventes se a nexu seculi, omnibus distractis facultatibus, pauperibusque divisus, quorum sciebant esse regna cælorum, nihil sibi præter se invicem relinquentes, expediti post Dominum cucurrerunt, ut merito dicerent : Post te in odorem unguentorum tuorum currimus, possentque cum Petro dicere : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. Alter itaque serviens alteri in mutua vice, et æmula caritate, servabat imperium libertas : nihil deerat, cum nihil haberent.

3 Igitur Victorinus spirans altius, et idipsum quod

sibi parebat imperfectum computans, nec satis sibi factum, si alteri liceret in altero; sic germanum allocutus est : Mi frater care, magis jam ex confamilatu Dei quam ex germanitatis vinculo, si ideo vendidimus omnia, ut expediti sequamur Dominum, cur mutua caritate separamur a Deo? Nam cum mihi in te idem, quod tibi in me juris sit, nec mihi deest servitium, nec tibi. Paret alter alteri, dum facio, quod jubes; et quod jubeo, facis; non facimus quod jussit Deus. Sumo indumentum tuum, tu meum : sic geminæ sunt singulæ vestes, cum utrisque suæ communes sint. Eremum peto, quæ perfectos habet. Eumque dictis faciens vale, se de tugurio eliminat, silvas petit vicini montis, quem dicunt d Prolacem. Nec defuit habitaculum, quod natura præstiterat : sedit in specu excelsæ rupis, quod subter fluentis aquæ geminum sinuarat abruptum, uni tantum hospitium viro, ut sedens somnum caperet; vel si reciperet alterum, stans oraret. Texit ostiolum vimine, ut ex antro faceret domum. Hic annum perpetim legens, oransque pernoctat, otiosum agens negotium : et cui nullus intercederet, soli se exhibebat Deo.

Victorinus in eremum secedit.

NOT. 129.

d

in specu habitat.

4 Cum hæc antiquus hostis bonorum, solito invidens modo, simulans puellam, seque ad antrum viri velut oberraret, applicuit, et sic humili voce obsidens, ut expugnaret, verba cum gemitu dedit : Heu me miseram, quoniam per diversa trahor silvarum errore et tenebris vaga ! Nec locus agnoscitur, et iter quaeritur, et aviis impedimur. Quisquis es istius domini loci proculdubio pararis, cui cælum undique et undique silvæ, fac me virtutum tuarum opus. Eripe frendentibus apris, redditurus statim, ut eluxerit. Nec longum poseo habitaculum; unius noctis hospes ero : satis superque sufficeret operiri limine tuo, ni me fragilis sexus urgeret, et transeuntium rictus tererent ursorum. Ecce sævientes ululant lupi, fer opem, dum potens sit : quod victura sum, tuum erit; si moriar, tuum. Sæve artifex, quid non expugnas dolis? Reserat Victorinus cellulam, et hostem secum, dum miseretur, includit. Jubet, ingressa ut resideat in angulo, quia et ipse in alio sedit, ut caperet utrumque.

Demonem puellæ errantem specie in specum admittit.

5 Vix horæ spatium intercesserat, dum inter molimina et assiduum corporis motum protenso pede tetigit hominem Dei, et velut compungens f vulnere noxio calore succendit. Addit igniculum dulcedo sermonis, et malesana jam viscera decus formæ sauciat. Exquisitos cerneret oculos male radiantem, vultumque feraliter nitidum : quasi per intexta vimina lunares radii fulgebant : urget facinus solitudo : quæ sit acturus, utpote sine teste, mentitur ignorari, cum constet magis id omnibus sciri, quidquid Deo tantum teste peccatur. Sed postquam ad opus sceleris est perductus; resupinus in juvenem prædo consurgit, et qui expugnator fuerat pudoris, censor extitit castitatis. Quid agis, inquit, vir perfectissime, cui etiam frater gravis fuit? Tu ne adjungeris alteri, qui recessisti a tuo? nonne tibi germani tunica gravis erat, adeo ut censum integrum computares; qui vices duorum, ducebas officium servulorum; qui novum silvis dogma constituens, suadebas scopulis castitatem; adeo immemor nostri despectorque roboris, ut vetustum sperneres bellatorem? Disce quanti impugnentur insidiis; jace saucius, qui præsumperas g et coronam. Statim, ut hæc locutus est ex oculis decepti velut fumus evanuit. Jacuit, qui ceciderat, diu : et tanquam cadaver exangue, nocte perpetim sine aspiratione duravit.

Ad peccatum inducitur.

videtur a demone.

NOT. 130.

g

redit ad fratrem.

6 Sed postquam luce clarescente sidera delitescunt, fugiens testem criminis cellulam, nocentes deserit silvas : redit ad germanum : atque in currentes lapsus pedes, diu vocem pudore compressit, prodens tamen lacrymis se dolere, quod erubesceret dicere. Sed postquam caussam victus exposuit, et a consolantis affectu, h pœnam sibi ipsi censor imposuit : findens namque

h

namque arborem, manusque inserens, et præduratam cuneis pessulans cicatricem, agit, ut in supplicium pedes pendeant, qui ante Deum stare noluerunt : una sub obstatione colligat fratrem, ne quis se prius solveret, quam, cui deliquerat, ignovisset.

7 Sed mox Severinus sancto Episcopo nuntiavit de fratris facto, et pœnæ novitatem, quam ipse sibi ingesserat. Deducit *i* suum Pontificem ad locum : qui allocutus pro ingenio, cum satisfactionem diceret, volens solvere, prohibetur a revincto. Id ipsum grate obviat differens, orat, benedicit, redit. Cumque id ipsum sæpe fecisset, interim vinctus post impetratum jejuniū vespere Dominica modicum panem, nec plus aut minus aquæ coactus a fratre capiebat, qui etiam se simili cibo et jejuniō pro fratre macerabat.

8 Jam ferme totum transierat triennium, absumptisque inedia visceribus, vixque inhaerente cute sola in vinculis ossa pendebant. Laxior pœna nondum retentura suspensum, si voluisset revinctus vitare supplicium. Igitur cum hoc per omnes fama jactaret, in alieno casu sui quisque misericors, coeunt omnes ad Episcopum, qui hujusmodi ambiret invidiam. Clamant esse solvendum, quem etiam pœna ingereret absolutum. Venit cum omnibus ad monasterium : nec, ut solebat, lenis, sed plurima auctoritate succinctus : ac sic erecto supercilio alloquitur revinctum : Satis exhaustum est pœnarum. Crede Victorine mihi, si credis Deum, tecum hoc jam meo agi sacerdotio, quod Petro Christus contulit, cujus nos heredes sumus : in cælo solvitur, quod in terra solvitur, quia et quod ligatur in terra, ligatur in cælo. Cum videam tibi etiam ipsa vincula jam parcere, quæ cernimus laxiora; solvo in terra, quem solum confido apud Regem cælorum. Sed postquam hæc Episcopus est locutus, statim ad referendum arborem, artificum manus et multitudo colligitur, et dum Victorinus nequiret resistere, nec sic optare absolvi, petit hebdomadæ jejuniū, ut cum cunctis se oratione et jejuniō juvantibus solveretur. Impetrato statim, quia non longe distulerat, et ne minus crederetur dolor alienus, impleta hebdomada redit cum populo Episcopus. Omnis ætas, uterque sexus accurrit, magnis ac minimis terra densatur, scanditur tectum monasterii, vicinæ arbores onerantur, clamor idem omnium : Beatissime Papa, absolve quem absolvit Deus. Tunc Episcopus exerta manu facto silentio, sic locutus est : Expletum est, Victorine, jejuniū, quod petisti : redde, quod promiseras; stet sermo, quem dixeras; ne iterum mentiendo pecces, et jam non est alia pœnitentia. Tunc S. Victorinus ubi se verbis constrictum vidit, elevans ad cælum vultum post triennium, quia elevare vincula non permittebant manus, oblatoque prius a Sacerdote sacrificio, altum congremiscens sic locutus est ! Deus Pater unigeniti tui filii Domini Jesu Christi, cum quo per Spiritum sanctum universa fundasti; per quem hic mundus in diversas est species divisus; qui es omnium creaturarum reparator et conditor; per quem et factus homo et refectus est; per quem et concessa immortalitas et victa mors, inducta per diabolū, sed subacta per Christum; per quem renati secunda nativitate sumus, si tamen peccare desinamus, quia primam peccando violavimus; per quem hujus lucis usum cum fratre commerui, meque vita sine fratre privavi; a quo mundi censum cum luce suscepimus, ob quem mundi censum pro immortalitate distraximus, ut pura tibi servitia exhiberemus; si te pura mente secutus sum, ut essem perfectior, et a fratre discessi; si te omnibus præposui affectibus; si te *k* in nocentibus silvis solum quaesivi; si te in illo meæ carnis ergastulo semper oravi; si et quod sum deceptus a diabolo, misericors fui; si quod persuasus sum admisisse, tamen tibi sine teste peccavi; si ad te statim lapsus cucurri; si tibi me reum cum fratre obtuli, qui sine fratre deliqui; si ut satis-

facerem delicto, huic volui subjacere supplicio; si me reum feci ante judicium, si ad te cum mea pœna festino; si satisfeci pœna; converte sententiam : sit absoluti testis hic populus, qui est testis addieti. Si jam mereor veniam, solve vincula mea; si adhuc pœna superest, detur dilatio solventis.

9 Vix hæc Victorinus ediderat, *l* cælumque ex serena parte contonuit, vinclaque arboris purior ignis absolvit. Ruit in faciem turba circumstans, et qui ceciderat solus erectus est. Itaque omnibus collaudantibus Deum, deductus est ad ecclesiam, in qua degens sine crimine raptus brevi ad urbis *m* Amiterinæ Sacerdotium. Cumque esset omnibus virtutibus pollens, ut Angelicus haberetur, choros meruit introire Sanctorum; regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

10 Porro Severinus, quem supra memorati diximus fuisse germanum, dum magno studio edomat carnem suam, ut illius fraudem, qui fratrem deceperat, posset vincere, et omnes ejus impetus evitare, cumque germani culpam velut suum delictum in se ipse damnasset, ut impleret, quod dictum est : Frater fratrem adjuvans exaltabitur, Septempedana meruit Ecclesiæ Sacerdotium : *n* quem locum ut merito se probaret indeptum, brevi omnibus æquiparans non potuit superari. Sed quia hic breve est omne quod magnum est, ad caelestia cito meruit regna migrare *o* vi Kalendaris Maias; in eodem sepultus loco, in quo habuerat monasterium, et quod dilexit in corpore non deseruit sanctitate: plures enim nunc in spiritu, quam tunc præsens, exhibet medicinas.

11 Sed tacendum non puto, quod de ejus comperimus sanctitate. Nam cum Idibus Maiis ejus depositio celebretur, licet et Kalendis Maiis, quibus est indeptus Sacerdotium, turba conveniat; tamen ad supradictum diem velut ex omni orbe devota convenit multitudo : accurrunt plurimi Sacerdotes, ut et devotionem deferant et benedictionem deportent : sed pridie quidam Innocentius vir sui nominis, *p* auctor adhuc et unicus, vicum *q* Faverianum petens, vident noctis medio lucere silvas ita ut incendium crederet, sed cum *r* strepitus existeret, ingrediens quemdam locum credens iter Rectorem Provincia noctu ingredi, paullulum se ex aggere *s* elaterat pavens, ut e vicino causam disceret. Nec longum post spatium, vidit quatuor cum funalibus præcedere, quorum illud lumen erat : duos post eos stolatos ire cum virgulis, post unum residentem in equo, cujus et vestium candor et capitis nivem antecederet. Post quem calvus alius equo vehebatur : quos magna sequebatur peditum multitudo, e quibus unum, qui claudicans remanserat, curiosius inquiri, qui essent; et ait, quatuor lampadarios quatuor esse Episcopos *t* Xystum, Marcum, Marcellum, et Julium; duos cum virgis, Stephanum et Laurentium : duos sedentes, Duos Apostolos Petrum et Paulum; reliquosque sequentes, Martyres et Episcopos : Sed et *v* Zipherinum ire cum mutatoribus Petri, qui rogatus a Severino semper hac die intersit, ut benedicat populum et visitet. Quis de meritis ambigat Severini, cui tantum videt Apostolos deferre? Vel quis et hunc immerentem aestimet, cui est videre permissum?

12 Sed si quis etiam vitam vult scire Innocentii, paucis audiat verbis : Cum hæc vidisset, statim ad ecclesiam properavit, factusque catechumenus, interposito tempore etiam baptizatus est. Nec unquam deserens ecclesiam factus Clericus, etiam Presbyterii meruit benedictionem, ut semper innocens atque in sua innocentia permaneret, ut de eo dictum putemus : Ecce vir Israelita, in quo dolus non est. Hic aliquando cum ad S. Severini monasterium properaret, in quo erat ordinatus, sequitur eum ovicula, in qua totus ei census erat, et cum nequiret transire Flosorem,

AUCTORE
ANONYMO
EX MSS.

l
Vincula ejus
igne caelesti
solvuntur.

m
Fit Episcopus
Amiterinus.

Severinus fit
Episcopus
Septempeda.

Prov. 18. 19.
n

o
Moritur cla-
rus miraculis.

p
q

r
s

SS. Apostoli
aliisque SS.
ad festum S.
Severini con-
veniunt.
t

v

Innocentii vi-
sio, conversio,
innocens vita.

i
Integra heb-
domada jeju-
nat, uti et Se-
verinus.

Jubetur ab
Episcopo
solvī, post
triennium.

Deum orat.

k

EX MSS.

x

Ovis mirabiliter locuta.

Flosorem, quem imber incitaverat; forte per α tigelum, quod ripis superposuerant pastores transiit, ove in alia relicta ripa: quæ erumpens in vocem hoc ait: Cui me hic reliquisti? Tunc vir plenus Deo inquit: Transi, quia ego ipse transivi in nomine Domini Jesu Christi. Tunc animal innocens sumpta per Deum fiducia sequitur Innocentium. Per meritum pastoris, est data vox pecori, et confidentia per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat in unitate Spiritus sancti per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit vita SS. Victorini et Severini, duorum germanorum ex Picentina provincia, qui prius solitariam simul ducentes vitam, postea Episcopalem sortiti sunt nobiliter eminentiam.

a Hoc exordium aberat ab aliquot mss. Ex eo colligitur, hanc narrationem partem esse majoris operis.

b Propter Septempedam qui nunc fluit amnis, Potentia dicitur. Cluverius Flosorem nunc Chientum dici putat, qui Tolentium aluit. Potius veteri scriptori habenda fides.

c Momb. extristati.

d Lacus est in Apennini valle, quem Potentia flumen exhaurit, cui oppidum hodie apud confluentem appositum est, vulgari vocabulo Fioraco. Id antiquis fuisse dictum a situ ante lacum PROLAQUEUM, ut in Equis ad Anienis ripam oppidum sub lacu erat SUBLAQUEUM, ex Antonii disco Itinerario, ubi iter est ejusmodi: Nuceria, Dubios, Prolaque, Septempeda, Treca, Auximum. Ita Cluverius Ital. illustr. lib. 2, cap. 6. Verisimile est montem huic oppido vicinum intelligi, vel jugum aliquod Apennini.

e Atii silvis, errore, etc. ut et Ado.

f Al. vulnere noxio, calorem. g Al. de corona.

h Hic fortassis aliquid deest.

i Camerinensem, ut ait Ferrarius. Est Camerinum inter Chientum et Potentiam amnes situm, haud procul a Prolaqueo.

k Al. innocentes. l Al. cælique.

m Amiternum Sabinorum urbs celebris fuit: ea eversa, magnorum operum, theatri, templorumque supersunt vestigia, ut Leander testatur; superest ecclesia D. Victorino sacra, (teste Ferrario) Martyri, ut remur, qui ad Cutilias aquas interfectus tamen juxta Amiternum sepultus est, et Episcopus Amiterninus fuisse illorum populorum traditione creditur. Sedes Episcopalis Aquilam Amiterno est translata.

n ms. Met. Quem locum merito indeptum virtutes per eum factæ declarant.

o ms. Met. v Id. Januar. forte vi Id. Januar. scriptum fuit. Certe xxvi April. xv et i Maii, qui dies hic exprimentur, nullum e nostris Martyrologiis ejus memini.

p Absunt quatuor hæc vocula a quibusdam mss. In nonnullis est Actor, id est curator fortassis ac dispensator ejuspiam, aut viri potentis, aut heip. Suspicetur aliquis legendum, Actor adhuc et nimus.

q Fabrianum interpretatur, nobile hac tempestate oppidum inter Sentinum, Camerinum, et Matelliam; in cuius agro Attigio vicus, in Attidii oppidi ruinis.

r Al. trepidus. s Momb. eximi.

t Coluntur sancti Pontifices, Sixtus I, 6 April. ii, 6 Aug. iii, 28 Martii. Marcus 7 Octob. Marcellus 16 Janu. Julius 12 April.

v ms. Fuld. Ziferinum an Severinum, sive ad oppidum S. Severini? Est atioqui in eadem Umbria Tifernum Tiberinum, apud Tiberis ripam, quod nunc Gitta di Castello dicitur, alterumque Tifernum Metarense, nunc S. Angelo in vado, ad Metarum flumen in Ducatu Urbini. Neutrum tamen Septempeda admodum vicinum.

x Ita mss. pro tigillo. Momb. particellum.

NOT. 131.

DE S. AFFLINO EPISCOPO ET CONF.

VIII JANUARI.

Afflinus Episcopus et Confessor refertur hoc die in Martyrologio Coloniensi excuso an. Ch. MCDLXXX, in Addit. Carthus. Colonien. ad Usuardum, Editis an.

Ch. MDXVI, itemque in Molani I edit. Martyrol. Germanico, ac Ferrario, qui Afflinium vocat. Aliud nihil de eo comperimus.

DE B. BALDUINO MART., ARCHIDIAC. LAUDUNENSI.

SEculo VII.
VIII JANUARI.
Balduini nomen in martyrologiis.

Agitur B. Balduini, sive Baldwini, aut Baldoeni natali VIII Januarii; quo die ista habet ms. Florarium Sanctorum: Ipso die S. Balduini Levitæ et Martyris. Ferrarius in generalicatalogo Sanctorum, et Martyrologium Germanicum: Lauduni in Gallia S. Balduini Diaconi et Martyris. Andreas Saussaius in supplemento Martyrologii Gallicani: Apud Laudunum Clavatam, natalis S. Balduini Diaconis et Martyris, qui filius Alduini Comitis et S. Salabergæ post obitum viri Abbatis; ad Christi famulatum ab ineunte ætate se convertit, sacrisque Ordinibus initiatus, apud eam urbem Levitico ministerio cum sanctissime fungeretur, pro pietate et justitia, cujus perpetuo zelo flagravat, ab impiis interemptus occubuit.

2 Molanus in Addit. ad Usuardum: Apud Laudunum Gallie, B. Balduini Archidiaconi et Martyris: cujus actus in vita Salabergæ matris ejus continentur xxii Septembris. S. Salabergæ vitam habemus ex codice Longpontico a Nicolao Belfortio descriptam, et, ut suspicamur, paululum expolitam: sed in ea licet mentio fiat S. Balduini, non tamen narrantur res ab eo præclare gestæ; ut suspicemur Molanum tulentiorum aliquam S. Salabergæ vitam vidisse. At B. Balduini separatim historiam qualemcumque exhibuit nobis ms. codex Corsendoncani Canonorum regularium monasterii. Brevior aliquanto extabat in ms. Sanctilogio Guilielmitarum Brugensium, e qua Belgicam, quam edidit, efformavit Heribertus Rosweydnus noster.

Ætas.

3 In hac vita ætas non exprimitur B. Balduini, solum dicitur mater ejus Salaberga, regnante Dagoberto, (qui anno Christi DCXLV obiit, regni Neustriæ XVI, cum antea Austrasiis aliquot annos imperitasset) nupsisse Basoni. Aliquanto distinctius colligi ætas illius potest. Nam S. Eustasius in vita S. Salabergæ dicitur, cum curam fratrum Luxoviensium tribus circiter egisset lustris, vita functus, eique S. Walbertus successus, cum

necdum Basoni juncta matrimonio esset Salaberga. Sive ab ejectione S. Columbani, sive a Theodorici cæde tria illa ordienda sint lustra; (quod XXIX Martii in Eustasii vita disquiremus) non potest illud matrimonium ante DCXV, forte nec DCXXVIII Christi annum contigisse. Quinque dein liberos suscepit Salaberga, et quibus tertia fuit S. Austrudis Virgo, quintus Baldoenus, quem et ipsum juxta priores omnipotenti Deo sacravit. Erat porro Austrudis, cum ei mortua est mater, annorum viginti; Balduinus aliquanto adolescentior: qui cum deinceps vir prudens, in rebus gerendis industrius, sororis monasterio utilis, ei et quibus ipsa præerat sanctimonialibus familiaris fuisse prædicatur, debet fuisse tum ætate provectior; neque enim juvenem adhuc, quovis consanguinitatis aut pietatis prætextu, decisset virginum aut res familiariter curare, aut alioquin amicitias colere. Mortua igitur videtur S. Salaberga circa annum DCI, aut paullo post. Ut enim ex ejus vita colligitur, S. Ansericus dudum ante eam decessit, qui tamen minimum usque ad v Septembris anni DCXVI, superstes fuit, cum tradatur SS. Crispini et Crispiniani (de quibus XXV Octob.) reliquias invenisse, præsentem S. Eligio jam Episcopo, qui eo anno mense Maio consecratus est.

Mors S. Salabergæ.

4 Accedit quod Archidiaconus fuisse Laudunensis Ecclesie B. Balduinus scribitur. Ita enim habet Claudius Robertus in catalogo Laudunensium Antistitum: x Serulfus, cujus Archidiaconus B. Balduinus S. Austrudis frater. Andreas Saussaius in supplemento Martyrologii ad xvii Octob. Cælestem anlam hodie ingressa est S. Austrudis virgo: cujus frater B. Balduinus, S. Seculphi Laudunensis Episcopi Archidiaconus, sectator etiam et socius in gloria æterna, sancta ex conversatione et fidelis dispensatione effectus est. Hujus Seculphi, sive Serulphi non reperimus adhuc in martyrologiis nomen. Ceterum hoc Archidiaconi munus non nisi ætate et scientia maturo commixtum visisimile est. Videri igitur potest Ebroini temporibus esse interfectus

Balduinus Archidiaconus Laudunensis;

quando occi-
sus:
an Martyr.

interfectus: sub quo ex eadem urbe Laudunensi Martinus
Dux dolose evocatus, trucidatus quoque est.
5 Quod Martyrem B. Balduinum appellant; eum
titulum supra vii Januarii, in Præfat. ad vitam S. Can-
nuti § 1, num. 4, diximus iis quoque tribui, qui vitæ
innocentia spectabiles nefarie ab improbis occisi sunt:
quamquam videtur justitiæ tuendæ studio odia in se sceleratorum hominum provocasse Balduinus.

VITA

Ex Ms. Corsendoncano.

CAPUT I.

B. Balduini parentes, sancta soror.

a
B. Balduini
parentes,

b
c
d

soror Austru-
dis virgo san-
ctissima;

recusat nu-
ptias,

fit monialis,

creatur Ab-
batissa.

Temporibus Dagoberti Regis Francorum fuit in hoc mundo quidam vir, nomine a Baso: qui nobilibus ortus parentibus secundum naturam, nobilior factus moribus per gratiam, consilio Francorum Procerum duxit uxorem Salabergam, generosi et religiosi viri b Gutwini religiosam filiam. Hæc post sterilitatem peperit sponso suo inter electam c turbam natorum filiam unam, quæ d Austrudis appellata est.

2 Nutritur a progenitoribus suis hæc cum magno studio totius diligentia, tradita religioni Christianæ, discens etiam litteras in diebus teneræ infantia. Excedit itaque annos puellares, ambulans de virtute in virtutem, virgo noviter nata; et dum cessat vagare in cunabulis, laudes discit cantare filio virginis. Fit etiam per divinam clementiam capax memoriæ audiendo et legendo, exercens se etiam in magisterio doctrinæ: insignis apparet carnali generatione, insignior mentis sanctitate; pretiosa vultus specie, pretiosior corde: manifestatur mundo plena esse eloquentia, sed plus multo sapientiæ; dilecta Deo et hominibus anchoram voluntatis suæ copulavit virtutibus. Insuper tanta repleta est gratia, ut morum maturitas monstraretur in ejus ætate prima.

3 Præterea cum esset in anno duodecimo requiritur a quodam Landranco nobili genere progenito, qui delatas multas secum opes auri et gemmarum ac vestium, tradidit manibus parentum, ut possit Austrudem virginem accipere sibi conjugem. Sed probatur frustra pro Dei sponsa sua dedisse, et frustra ampliora promississe. Recusat namque Virgo respiciens opes transituras, et perituras nuptias. Dumque incipit militare Deo filia nobilium, lætantur ordines Ecclesiasticorum, offerentibus Clericis illuminatos cereos et cruces in manibus portantibus, ac Deum laudantibus pro tanta virtute, quam cognoverunt esse in virgine Austrude: sicque prosequuntur cantantes usque ad monasterium cui præsit S. Salaberga mater hujus sacræ puellæ, pie regendo catervam sanctimonialium.

4 Post aliquot autem dies venerabilis Abbatissa Salaberga sentiens resolutionem sui corporis imminere, committit pastorem sollicitudinem filia suæ Austrudi, post fugam nuptiarum suarum olim Deo sacratæ, commonens eam habere curam ovis Christi, in quo erant fere trecentæ puellæ ibidem Deo servientes. Cum consilio itaque Laudunensis Ecclesiæ Pontificis et Francorum Procerum qui præerant huic Provinciæ, atque assensu ac electione et acclamatione sororum tunc in loco illo degentium, sub regali licentia, benedictione Episcopali sacratur in Abbatissam: eratque viginti annorum quando gregem Christi sub suo suscepit regimine. Tota in Deo erat ejus intentio: et quia non diebus aut noctibus a colloquiis et mandatis divinis recessit, in tantum Deo adhaerebat; ut ejus habitus, sermo, vultus, incessus doctrina virtutum esse videretur.

a Blandinus, cognomento Baso, ex Sicamborum prosapia spectabilis ortus, dicitur in vita S. Salabergæ xxi Septemb. Roswey-
dus perperam Kasonem vocat.

b Rosweydis, aut potius socors librarius, Cutionem fecit. In vita S. Salabergæ Gundoinus et Gunduinus dicitur.

c Imo peperit S. Salaberga primum tres filios, Saretrudam, Ebanen, Austrudim; tum filios duos, Eustasium, qui puer decessit, et Baldoenum. Vita S. Salabergæ. Unde corrigas quod Rosweydis noster scribit, Austrudim unicam filiam Salabergæ natam post plures filios.

d In ms. Corsendoncano plerumque Astrudis dicitur, Rosweydo Austrudes. Collitur xvii Octobr.

CAPUT II.

B. Balduini cædes.

Itaque dum beata virgo Austrudis conaretur exercere omnes dies vitæ suæ in Dei laudibus, sagittas doloris occulte fabricat humani generis inimicus. Erat namque ei frater carissimus nomine Balduinus vir probus et prudens, magni nominis, et in Ecclesiasticis gradibus apicem assecutus a Levitici ordinis. Adversus hunc dilectum Deo ac hominibus, stimulantem diabolo, concipiunt et meditantur dolos qui videbantur esse amici et fideles huic virgini et ejus fratri. Diligebatur autem a sorore nimio affectu Baldewinus, non ipse minus diligens sororem: quoniam non solum carnis affinitas, sed unitas animorum, et morum sanctitudo, germanæ caritatis mutuo conciliabat amorem. Contra hunc itaque, ut præactum est, artifex doli et omnis malitiæ inventor diabolus, quorundam concitavit mentes, ut virum justum et sanctum odirent gratis, et machinarentur contra eum consilium malignitatis: et o dolendum facinus, et suspecta semper dies perditorum! Eorum denique contra Virginem et fratrem ejus armavit animos, qui primos se videri volebant in amicitia amorum. Sed numquid in hoc seculo deest perfidia pravorum quæ probet patientiam bonorum? Semper enim pars malorum infestat partem piorum, ex quo Cain fregit b sarculo guttur fratrum. Nam rara fides est hominum de quibus scriptum est: Simulatores et callidi provocant iram Dei.

6 Denique tenerrime dilectus a sorore S. Balduinus, in simplicitate cordis sui dolose cum peste invidia præstructis et præordinatis omnibus quæ ad expletionem doli necessaria videbantur, explorato tempore pariter et loco, invitatur ad quamdam villam vir justus in pago Laudunensi, cui Gohardi Insula nomen est, quasi ad placitum, ut ibi præcipitent eum in interitum laquei, quod ficto pacis colore ex amore simulato absconderant ei. At ille columbina simplicitate nihil mali suspicatus, assumptis secum duobstantum equitibus, tertius confestim ivit causa placiti ad locum, qui insidiarum et doli machinationibus preparatus erat per hostes omnium hominum quos terra sustinet sceleratissimos. Sicque apparuerunt impij sub pacis colore in occisionem justi, qui videbantur esse amici; quorum nomina et stirpem dicere injuriam esse putamus. Nec mora, consiliis detectis latens odium prodit in homicidium, virumque innocentem et nihil mali merentem talibus præventum insidiis occidunt confodientes gladiis.

a Rosweydis solum ait, Ecclesiasticum quoddam munus gessisse.
b Pictores mandibula, alii furca lignea ferreaque occisum voluit.
c Rosweydis in t. dorp Laudunen, id est vico Lauduno. Pagus hic ditionem sive territorium significat urbis Lauduni, quæ Laon Gallice dicitur.

CAPUT III.

Luctus Austrudis sororis.

Nuntiatur occisio fratris auribus sororis, ac illa inter amaras lacrymas Dominum benedixit, sicut simplex et rectus Job de filiorum amissione. Occisio nempe tanti viri diu celari non potuit, exit sermo, serpit murmur in civitate per ora populi: atque ita tandem pervenit ad aures sororis facinus tam execrandi piaculi. Audita igitur germani morte forte pectus virginis in nullo concutitur, nec cedit dolori: sed confortata per inhabitantis Spiritus sancti in se robustam manum, tam grande infortunium virili animo perferebat: sciensque statum humanæ conditionis

EX MSS.

a
In Balduini
necem con-
spirant im-
probi:

b
Job. 36. 13.

c
dolose evoca-
tum truci-
dant.

Job. 1. 21.

Austrudis id
magno animo
fert:

EX MSS.

pie et reverenter apud Deum queritur.

pro fratris anima orat.

1. Cor. 12. 26.
Dolorem dissimulans, suas solatur.

tionis esse fragilem, iis deflere querimoniis curavit dilectissimum sibi germanum : Quamvis sim hodie desolata et frustrata proprio fratre, reddo tibi Deus multiplices gratias et refero laudem et honorem Majestati tuæ. Obsecro proinde, Domine piissime Jesu Christe, ne sentiam iram judicii tui, neque auferas faciem misericordiae tuæ a lacrymis oculorum meorum : sed concede mihi virtutem, ut patienter possim ferre et flere intempestivam amaritudinem cordis commoti, quæ subito mihi accidit pro damno occisi fratris mei prædilecti. O Domine Jesu mœrentium misericordissime consolator quid conquerar prius, quid potius defleam? occisionem fratris, an desolationem meam? Etenim manus tua Domine tetigit me : et accidit duplex incommodum, duplex calamitas; cum alterum eorum vim doloris satis exaggeraret, et excederet modum meæ pusillitatis. Nam etsi mihi superesset fratrum et filiorum multiplex turba, et undique suppetere suffragia solatii; nonne solus Balduinus utilior mihi erat quam centum fratres? nonne melior quam decem filii? Etiamne tunc inter mille subsidia superstitem meritum tantum viri aliqua deleteret oblivio, aut consolatio aliqua provenire posset sorori, cum sibi vivere post ipsum nihil aliud esset quam assidue mori? At nunc mihi geminatur dolor, duplicatur calamitas; quod is mihi ademptus est, qui mihi unicus erat; quem unicum unice diligebam, quem solum anchoram spei, portum consilii, conscium secreti, arbitrum animi, et animæ meæ alterum dimidium esse sciebam. O multiplicia vulnera unius pectoris! Quis queso vel irata truculentior tigride, vel incantata surdior aspide, obturare posset aditum cordis ad tantos dolores vulnerum, quo minus penetrarentusque ad ipsas medullas viscerum? Sed quoniam magnitudo vires excedit humanas, ad te Domine Jesu confugio, qui iratus misereris, qui vulneras et mederis, qui percutis et sanas : Da sic posse pati duri incommoda fati, ne dolor mentem superet : sed si vulnus agis fac et medicamina plagis, ut dolori mens imperet. Sim licet afflicta quod sim sola relicta, benedico te. Tu, cordi meo qui rite mederis, adesto mœrenti Deus animæ. a Da requiem fratri, nec exhorreat antra baratri viri fidelis anima. Fac ut Sanctorum consors sit et partis eorum quibus tu es pars optima. Laudo et glorifico ac benedico nomen gloriæ tuæ, quod est sanctum, quod quem mihi dedisti, recepisti. Heu me, iterum dicens, frater innocens, ut quid te dimisi in consiliis crudelissimorum hominum? Numquam fuisset caussa, pro qua ire disposui te dire interfectum : qui eras baculus infirmitatis meæ. Et quia fraternus amor nescit modum, iterum adjecit : Nunc qui carnales fratres habent, memores sint misericordiae, compatiendo lacrymis dolore plenis. Scriptum est enim : Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.

8 Inter has et hujusmodi querelas, inter dolorum amaritudines et æstus; moestus licet animus virili vultu tegebatur : et amaritudo tanti doloris Spiritus sancti dulcedine admodum temperabatur. Sancti quoque virginum chori turbatione matris audita et infortunio tali condolebant et compatiabantur plurimum, et occisioni tanti viri, quem valde in Christo dilexerant, et suæ potissimum Matri spirituali. Cum vero prostrata solo adherentesque oratorii pavimento pectoribus, intentissimisque precibus commendabant Deo animam defuncti, et nimietatem doloris lenire curabant in sorore ipsius medicamento orationis. Mater vero earum, plus ipsarum compassa dolori, accessit ad eas sustentata manibus ancillarum, quia jam aliter incedere non poterat fatigata nimis laboribus et effusionibus lacrymarum. Stans autem juxta altare, elevatis manibus vix compescere potuit fletus earum, et suspiria cordis acerba, tandemque facto silentio sic fatur ad eas crebris singulibus interrup-

pentibus verba : o dulcissima sorores, parcite dolori, et jam compescite planctum istum, potius invocantes Spiritum ut et mihi desolata fiat refugium, et animæ fratris mei salus ac refrigerium. Recordentur omnes ac recolant singula vestrum quam pio vos omnes frater meus dilexerit affectu, et circa communem utilitatem quam sagaci, quam solerti semper institerit effectu. Unde nunc requiritur ut ejus beneficio vicem rependatis, et quia non est homo qui vivat et non peccet, ejus excessibus orationum vestrarum clypeos obtendatis, quo apud judicem omnium misericordiam invenire mereatur non judicium.

9 His dictis cum suis sororibus inde progrediens, obviam procedit fraterno funeri : stansque in excelso loco montis Lauduni in has iterum voces prorupit ubi primum potuit funus videri : Sicine redis ad sororem, Balduine, ultimum ei vale dicturus? sicine oscula jungis, stringis amplexus, misces colloquia, secreta committis, extremum a sorore divortium accepturus? hæcine mihi munera relinquis monumento germani amoris, ut nullius amodo memor lætitiæ memoriæ funeris tui tota inhaeret et obnoxia sit deinceps vita sororis. O triste divortium ubi talia munera relinquuntur, carorum scilicet funera et vulnera animorum, ubi non obsequis, sed exequiis, concertat affectus et pietas amicorum! Cui, frater amantissime, cui reliquisti vices tuas, curam scilicet desolatae sororis, cui tu eras gloria in prosperis, in adversis præsidium, clypeus foris, domi consilium? Quis nostri amoris dulcem fructum tam felici procedentem principio, tam flebili terminandum credidisset exitu; ut vita duorum ex uno pendens, atque eadem morum et animorum æqualitate vigens, uno decideret interitu? Uno sane momento duos deperisse dixerim, quia cum tu viscerum meorum pars esses altera, viscera quæ uno movebantur vitali flatu, quidni moriantur subtracta sibi potiore parte, et vite suæ tam miserabiliter dimidiato statu? Inde est, frater, quod me magis superstitem quam te defunctum quæror; quoniam post mortem tuam non mihi relinquitur nisi jugis afflictio, dolor continuus, et perpetuus mœror. Hæc dicens et inter manus sororum iterum iterumque recidens super feretrum, deosculabatur illud uberrimis lacrymis fluens; et talia primis adjecit :

O si forte mori detur cum fratre sorori,

Mortem non timeam, dum simul esse queam.

Affectusque tuos nisi mors mutaret, amares.

Felix morte forem si mors societaret amorem;

Vincentique fidem nunc quoque simus idem.

Nam necis illa tuæ dum moesta recurrit imago,

Quid nisi continuæ tempora mortis ago?

Vivo quidem, vivo, sed vulnere sub redivo.

Mors est non vita vivere semper ita.

a Quomodo orat pro fratre, quem Martyrem diximus appellari? Nescivit illa fortassis cordis caussam.

CAPUT IV.

B. Balduini virtutes, miracula.

Sed nemo tam sagacis ingenii, qui querimonias Virginis explicare posset sermone; nemo tam saxei cordis, qui eas audire posset sine doloris compassione. Nec solum soror aut propinqui Virginis hunc virum lamentabantur : sed tota simul civitas, et omnis regio, et cuncti utriusque sexus atque ætatis injustam viri necem querebantur, recordantes defuncti modestiam, et morum sanctitatem, et quam circa omnes semper exhibuerat cordis pietatem. Non igitur mirum est si occiditur tantus vir a diaboli membris, cum constet hunc Martyrem esse illius qui zelo Phariseorum pro salute mundi fuit crucifixus. Semper enim ab antiquis temporibus virtutes invidia persequitur. Igitur non sine caussa Paulus Apostolus prohibet contri-

Jubet pro fratre orari.

Occurrit funeri.

Balduini virtutes.

1. Thess. 4.

12.

stari

stari pro morientibus, relinquens tristitiam tantum illis qui spem resurgendi non habent. Ex hoc colligitur quia fideliter moritur qui pro Christo victurus occiditur. Securis jam cum Christo vir iste regnat, quia raptus est, ne malitia mutaret mentem ejus; placita enim erat Deo anima ejus: et in brevi spatio consummatus multa complevit tempora. Ideo in pace factus est in eternum locus ejus, et habitatio ejus in Sion. Quapropter quos dormire in sepulchris novimus, in novissima tuba sub brevi momento temporis suscitari a Deo credamus. Scriptum namque est: Justus qua morte prae occupatus fuerit, in refrigerio erit.

11 Monstratur autem locus in ecclesia B. Mariae Virginis, quae dicitur Profunda, in qua sanctissimum corpus illud sepultum multis annis requievit: donec inde translatum, a et una cum ossibus B. Sälbergae matris suae reconditum est in b superiori ecclesia B. Joannis Baptistae. Quas videlicet ecclesias et ante

obitum et post multis decoravit virtutibus: quarum quaedam exciderunt a memoria, quaedam vero, ne Lectori fastidium faciamus, c praeterimus ex industria. Porro haec pauca quae narravimus, ad honorem sui nominis et laudem Martyris, Deus exemplum voluit fieri legentium. Sed et quotidie, si postulantium exigat fides, recentibus miraculis locus ille insignitur, quae dinumerare longum est, sed et pie petentibus optata largitur Dominus Noster Jesus Christus, qui vivit in secula seculorum. Amen.

a *Rosweyldus scribit, una ejus ac matris Sälbergae translatae reliquias, cum videantur filii reliquias ad maternas allatae.*

b *Rosweyldus hanc ecclesiam S. Joannis vocat de hooftkercke, id est capitalem, sive primariam, ecclesiam. At cathedralis ecclesia Lauduni Deiparae Virgini sacra est. Est vero S. Joannis nomine cœnobium ordinis Benedictini: an isthic condita Sanctorum Pignora fuerint, necdum comperimus.*

c *At nos tibi ob hoc, bone scriptor, gratiam non habemus. Maluissimus tradidisses quacunquē ceria erant et testata: potuissent Lectores quae fastidio essent transilire.*

EX MSS.

miracula.

c

Sap. 4. 7.
Ejus sepulchrum.

a

b
translatio,

DE S. MAURONTO, SIVE MAURONTIO, ABBATE S. FLORENTII VETERIS.

SUB FINEM
SEC. VII.
VIII JANUAR.
Monasterium
S. Florentii:

Glanna, sive Gloma, in ms. vita S. Florentii Glomma, Argentræo in Britannicis Glouva, vulgo S. Florentii veteris, antiquum in Andegavis ad Namnetum fines cœnobium est. Quo a Britonibus everso aliud juxta Salmurum oppidum in eadem Andegavensi ditone non procul a Lodunensi territorio, ad Thoedi sive Thœdæ annis, vulgo Thoe, in Ligerim confluentis ostia, S. Florentii nomine ædificatum est; cujus isthuc translatum corpus. Prius istud scribit Argentræus lib. 2, *Historia Britann. cap. 14*, a Carolo Magno constructum, dotatum a Ludovico Pio, quæ cum S. Mauronti, ut mox dicemus, ætate non consentiant; nisi de quapiam restauratione agatur quæ Caroli aut Ludovici studio et sumptu fuerit facta. Antiquus scriptor vitæ Ludovici ista habet. Et quidem multa ab eo sunt in ejus ditone reparata, imo a fundamentis ædificata monasteria, sed præcipue hæc: Monasterium S. Mariae et S. Petri de Ferrariis, etc. Monasterium S. Florentii, etc. et cetera plurima, quibus veluti lychnis totum decoratur Aquitanie regnum. Addit vero Argentræus, cum Neomenius Britonum Rex illud Caroli Calvi tempore vastasset, vulnus in femore accepisse, haud dubio argumentum S. Florentii eo scelere offensi, cujus sub tutela is erat locus; quare id reparandum ære suo curasse. De S. Florentio agemus xxii Septembris.

2 Antiqui illius cœnobii Abbas fuisse S. Maurontus traditur, ac Childeberti Regis floruisse temporibus, non primi, (ut in veteribus illius loci monumentis scribi testatur lib. 2 Observationum Hugo Menardus, quæ comperisse se ait fœde esse vitiatam;) sed illius qui anno dccciv. Clodovæo III, fratri successit, et dcccxi obiit. Unde conficiamus non anno dcccxi (quod scribit idem Menardus et Claudius Robertus) et vita excessisse Maurontum, cum

destructum,
reparatum.

Ejus Abbas S.
Maurontus,
quando vixit.

necdum regnaret Childerbelus. In S. Hermelandi vita xxv Martii dicitur S. Pascharius Episcopus Namnetensis (de quo x Julii) curasse Antrense S. Hermelandi cœnobium, et quascumque res ei donarat, Childeberti Regis auctoritate confirmari; ac deinceps de S. Mauronti morte agitur. Obtinuerat Hermelandum Pascharius a S. Lamberto tum adhuc Fontanellensi Abbate, qui deinde Theodorici III, Regis, et Pipini Herstalli studio ad Lugdunensem evedus Archiepiscopatum, successorem habuit S. Ansbertum, paullo post S. Audoeno in Cathedra Rothomagensi suffectum. Ex quibus de ætate S. Mauronti certius potest constare.

3 De obitu ejus hæc traduntur in vita S. Hermelandi apud Surium: Nocte quadam vir sanctus (Hermelandus) pro sua consuetudine in basilica S. Petri Apostoli divinæ contemplationi intentus, Abbas Maurenti (ms. Rubecæ vallis Mauronti) viri valde venerabilis animam e monasterio S. Florentii, quod Glannam vocant, ab Antrensi cœnobio ad triginta distante milliaria, duobus Angelis relicto corpore migrare vidit ad cælos, etc. Claudius Robertus tradit annis ab obitu S. Florentii cclxxv, excessisse Maurontum.

4 Ejus natalem in Martyrologio Benedictino ita celebrat Hugo Menardus vi Id. Januarii: In cœnobio Glannensi S. Maurontii Abbatis. Et in Martyrol. Gallicano Andreas Saussains: Apud Salmurum S. Maurontii Abbatis et Confessoris, qui tempore Childeberti Regis, S. Florentii cœnobio præfectus, mira humilitate et innocentia claruit: cujus animam eo ipso die, quo ad Dominum abiit, vidit S. Hermelandus in cælum ab Angelis ferri. Maurontium quoque eum appellat Cl. Robertus. De alio S. Mauronto Abbate, filio SS. Adalbaldi et Rictrudis, agemus v Maii.

Ejus obitus:

anniversaria natalis.

DE S. FRODOBERTO ABBATE, TRECIS IN GALLIA.

SUB FINEM
VII SECL.
VIII JANUARII.
Cella cœnobium extructum a S. Frodoberto.

Celebre est Cellense cœnobium ordinis S. Benedicti, quod et S. Petri Insulæ Germanicæ, sive S. Petri de Cella et Cella S. Bobini appellatur, vulgo Monstier la Celle; situm in suburbio urbis Tricassinæ, sive Augustæ Treucarum; in Campania Galliae provincia. Ædificatum id est a mille prope annis, Clodovæo II, et Clotarii II temporibus, a S. Frodoberto, cujus isthic sacra exuvia religiose asservantur.

2 Obiit S. Frodobertus sub finem septimi seculi, kalendis Januarii; sed præcipua ejus celebritas agitur vi Idus ejusdem mensis, quo die ejus sanctissimi corporis

an. dcccclxxii, facta est translatio. Et kalendis quidem ista de eo leguntur in ms. kalendario Cellensi, quod in Antiquitatibus diocesis Tricassinæ citat Nicolaus Camuzæus: Ipso die transitus S. Frodoberti. Ast vii Januarii, Carthusiani Colonien. et Molanus in Addit. ad Usuardum, ac Martyrologium Germanicum: Treca S. Frodoberti Abbatis. Ejus quoque meminerunt Hugo Menardus, Wion, Ferrarius, ms. Florarium. Plenius jam citatum Cellense kalendarium: In territorio Tricassino, in Insula Germanica, festivitas gloriosi Confessoris Christi Frodoberti, qui inter plurimas præcipuasque

73

SUB FINEM
VII SECLI.

præcipuasque virtutes tanta gratia simplicitatis enituit, ut ad infantilis innocentie puritatem beatissima ejus anima pervenire meruerit. *Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano*: Tredecim elevatio corporis B. Frodoberti Abbatis et Confessoris, cujus natalis claret anniversario cultu kalendis Januarii.

3 *Idem Saussaius iterum prolixo et eleganti eum elogio celebrat xxxi Decembris. At Cellense ms. xvi Octobris. Eodem die in monasterio Insule Germanicæ Translatio gloriosissimi Confessoris Christi Frodoberti. Prior illa translatio infra describitur in vita cap. 8 et 9. Quæ ea posterior fuerit, necdum nobis compertum. Tradit Camuzæus, anno mcdlxx, xxiii Aprilis, capsam ligneam, quæ adhuc extat in ecclesia ejusdem cœnobii, contextam esse, variis exornatam picturis, et imaginibus insignitam, in quam S. Frodoberti reliquias summa cum veneratione intulit Ludovicus Raquier ejus cœnobii Abbas commendatarius Trecentis Antistes.*

Alia translatio.

Transpositio reliquiarum in novam thecam.

NOT. 132.
Vita a quo scripta,

quando.

Alia scripta a Lupello et aliis.

4 *Vitam S. Frodoberti ex ms. Cellensi edidit Nicolaus Camuzæus. Auctor ostendit se ibidem monachum aut Abbatem fuisse, cum cap. 3, num. 11 scribit: Quod (privilegium) in archivis cœnobii nostri. Videtur autem Caroli Calvi temporibus vixisse, aut paullo post, sub exitum seculi 9. Nam de statura Sancti loquens cap. 6, num. 23. Ut illi quoque perhibent, inquit, qui ejus sacratissimi corporis ossa se aspexisse fatentur. Deinde nihil commemorat gestum post translationem anno dcccclxxii vel dcccclxxiii factam. Citat hanc vitam Andreas du Chesne tom. 1 Francicorum scriptorum.*

5 *Primus Frodoberti vitæ et conversationis insignia, ut ipsius scripto declaratum est, licet justo brevius litteris allegavit, Lupellus ejus discipulus, ut cap. 3, num. 21 dicitur. Videtur tamen post eum alius quispiam, saltem miracula tradidisse litteris. Nam cap. 7, num. 26 de S. Prudentio Episcopo dicitur: Quippe qui vitam illius, fide et miraculis plenam, nec lectione perceperat, nec uspiam haberi compererat. Et deinde: Cum in urbem reversus, miracula per sanctissimum Confessorem patrata, ex revolutione gestorum ejus curiosius cognovisset, etc. Vitam quoque Sancti omnem citato elogio complexus est Saussaius. Eandem Gallicè breviter perstrinxit Jacobus Tigeou.*

VITA

AUCTORE MONACHO CELLENSI ANONYMO.

Ex Antiquitat. Tricass. Nic. Camuzæi.

CAPUT I.

S. Frodoberti sancta infantia.

S. Frodoberti
patris,

sancta infantia,

ætas.

a

b

Ragnesisilus
Trecensis
Episcopus.

c d

Fuit vir vitæ valde venerabilis, egregiæ ac pretiosæ memoriæ Frodobertus, quem singulari fide et probitate sanctissimum, cive felicissimo divinitus cumulata, Trecacensis oppidi tellus effudit, parentibus quidem mediocribus ortum, sed incomparabili mentis nitore clarissimum. Quippe qui inter ipsa jam teneræ ætatis primordia vas electionis manifestissime designatus, in infantis pectore spiritalem ac perfectissimum agebat virum; annorum exiguitatem, sanctitatis et gratiæ dote compensans. Diligentius sane temporis serie revoluta, sub Rege Francorum a Clodovæo Dagoberti filio, itemque b Clotario juniore ejusdem Clodovæi filio, hic ipse Sacerdos pretiosus et Abbas eximius deprehenditur floruisse; cum apud præfatam urbem Trecassinam, Ragnesisilus Pontifex, vicem Apostolicam ministraret. Fuit autem idem Ragnesisilus natione Aquitanus, septimusdecimus jam dictæ civitatis Episcopus: de quo fertur inter cætera, quod basilicam B. Savinæ Virginis in fundo sui juris construxerit, Ecclesiam cui præsidebat hæredem instituens, in quaque honorifice sepultus jacet c. Vixit autem B. Frodobertus sub d quinque suæ civitatis Episcopis, usque ad Abbonem, qui vice-

simusprimus ejusdem urbis Pontifex exstitisse cognoscitur.

2 Verum ut ad rerum ordinem recurramus, confestim ut ætas pertulit, prædicti Pontificis Ragnesisili scholis, parentum studio mancipatur. Ibi sanctis studiis enutritus, quid fidei, quid probitatis jam in semetipso prætulerit, explicari non potest. Denique amore cælestis patriæ impense flagrans, quidquid in divinis lectionibus intellectu capere poterat, mox ad effectum sancti operis instantissime transferebat. Itaque indefesso studio, purissima scripturarum fluentia frequentans, interioris hominis faciem, quasi adhibito quodam splendidissimo speculo componebat, scelusque reputabat permaximum, si vel parum quiddam legeret, quod non e vestigio efficaciter adimpleret: illud secum et frequentius et familiarius replicans, non auditores tantum legis apud Deum, sed factores potius justificari. Tum vero cerneret eum priorum sibi Patrum exempla certatim emulanda proponentem, vixque discernere sufficeret in quo virtutum genere perfectius emicaret. Atque ut se totum Deo rationabilem victimam et spirituale mactaret holocaustum, ad usum se continuæ orationis applicuit, quietisque impatiens, Apostolicum præceptum, quod sine intermissione orandum docet, a seipso importunius exigebat. Jejunii vero observantiam, non tam frequens quam continuus exercebat, doctus auctoritate Dominica, hoc duplici pugnandi genere, nefandissimum illud dæmoniorum genus posse depelli. Hujusmodi armaturam, jam tum in divinæ militiæ scholis novus Christi miles assumpsit, et cæleste nuper professus tirocinium, sese ad debellandas spirituales nequitiæ circumspiciens præparabat.

3 Interea his tam sanctis tamque optimis studiis, non defuere livida hostis callida tentamenta: futura enim in eo sanctitatis excellentiam, humanæ salutis adversarius jam in annis puerilibus invadebat. Unde, sicut ipso postmodum referente compertum est, dum pro discendo psalterio scholam expeteret, crebro se diabolus ejus aspectibus ingerebat, pavidos per naturam animos ingenti minarum et formidinis arte concutiens. Verum puer divini ingenii, dæmonicæ fraudis et versutiæ non ignarus, salutaris signi clypeo non minus frontem quam pectus armabat, Deumque sibi adiutorem invocans, argumenta inimici callida viriliter proterebat.

4 Jamque tempus aderat, ut lucerna, quæ sub modii latibulis eatens fuerat occultata, sidereæ claritatis in populo jubar infunderet. Namque ut cujus esset apud Deum meriti longe lateque claresceret, sibi placitam puerilis innocentie puritatem, superna dispositio dignata est miraculo declarare. Contigit itaque matrem ejus oculorum suffragio destitutam luminis dispendium incurrisse: cumque longam in cæcitate noctem trahens, vitam mœrore consumeret; die quadam filium inter amplexus demulcens obsecrat, ut manu sua Crucis signum super oculos ejus exprimeret. Quod cum ille abnueret, mater vero importunius perurgeret, tandem materna permotus instantia, invocato Domino, salutiferum signum super oculos genitricis expressit: illico cedentibus tenebris, lux amica revertitur; et parvuli merito filii magnum matri beneficium cumulatur. Hoc confestim miraculum per cuncta vulgatum, universos quidem stupore percudit, quosdam vero etiam ad sanctæ vitæ imitationem ardentius incitavit.

a Clodovæus II, Dagoberto patri successit ann. Christ. 644, obiit 660.

b Patri in regno Neustria successit Clotarius III, anno 660, obiit 664.

c Camuzæus testatur arcam lapideam, in qua conditus est, etiamnum extare. De S. Sabina agens 29 Januarii.

d Recensetur hi a Camuzæo et Cl. Roberto, Ragnesisilus, Leuconius, sive Leoconius, Bertoldus, Wammirus, sive Wammirus, Abbo Felix. Hunc Abbonem cum Leudegiselo Archiepiscopo Remensi

S. Frodobertus studet, et facit quæ discit.

Rom. 2. 13.

Orationi et jejuniis deditus. 1. Thess. 5. 17.

Math. 17. 20.

Dæmonem signo Crucis pellit.

Matri visum signo Crucis restituit.

Remensi quadam commutasse scribit Flodoardus lib. 2, cap. 6. Unde resellus catalogum Antistitum Remensium a Colvenerio editum, in quo Leudegiselus obisse dicitur an. 647, cum Ragnegisilus minimum usque ad regnum Clodovari II, pervenerit, a quo quintus Abbo fuit, sub quo S. Frodoberthus obiit. Rectus Camuzæus Abbonem circa an. 700, sedisse ait.

CAPUT II.

Religiosa vita Luxovii et Trevis.

Fit clericus.

a
Militar
Luxovium.b
Virtute floret.c
eTeudolenus
Frodoberthi
virtutem ex-
plorat.

Ps. 72. 23.

Mira ejus pa-
tientia et sim-
plicitas.Mediam mo-
lam fert pro
circino.

Exin prænominatus Pontifex egregiam in adolescente animi puritatem, et præcelsam virtutis efficaciam contemplatus, divinis eum ministeriis, imposito Clericatus officio, mancipavit. Post hæc caritatis sollicitudine, et divini lucri studio animatus, ad a Luxovium cœnobium, spiritualis profectus gratia, dirigere instituit, ut religiosorum imitatione allectus, et ipse in virtutibus cresceret, et regioni suæ postmodum sanctitatis ac perfectionis exempla lucidissima reportaret. Præerat tunc ei cœnobio b Walbertus Abbas, vir et religione inclytus et sanctitatis opinione famosus. Quo cum ex præcepto Pontificis pervenisset, a sanctis illius loci Patribus, grata exultatione suscipitur, atque in congregationis contubernium deputatur. Cujus animi candor et præclara simplicitas brevi cunctis innotuit. Mirabantur omnes in juvene humilitatem eximiam, abstinentiam incomparabilem, patientiam singularem, quodque celestibus semper intentus desideriis vitam Angelicam inter homines proferebat. Erat eo tempore prænominatum Luxoviense cœnobium in Gallicis regionibus pœne singulare, tam in religionis apice, quam etiam in perfectione doctrinæ. Qua ex causa plurimi, quibus in utramvis partem proficiendi fervor inerat, ad eundem locum certantibus studiis undique confluebant.

6 Quo ergo tempore B. Frodoberthus inibi morabatur, vir Apostolicus c Bertoldus Lingonicæ urbis Episcopus, quemdam ex cœnobio d S. Sequani Abbatem, e Teudolenum nomine, eruditionis gratia illuc destinare curavit. Ad ejus diversorium B. Frodoberthus frequentius accedebat, ut assolet ætas juvenula coævorum sibi familiaritates ardentius applicare. Ille autem tanta in viro Dei animi puritate comperta, curiosa levitate impulsus, sedulo explorare cœpit, utrum ea simplicitas ex fonte manaret intimæ puritatis, an sicut nonnullis familiare est, subdolan mentem simulata innocentia palliaret. Ob hanc rem tam ab ipso, quam a quibusdam loci fratribus, ludibriis crebro fatigabatur ineptis: cum tamen ille nulli contradiceret, neminem læderet, sed nec læsus vicem referret. Ita enim vitam instituerat suam, ut illatas injurias patientia vinceret, illud Davidicum frequentius replicans: Ut jumentum factus sum apud te. Itaque simplicitatem infucata mundanæ semper astutiæ præferebat, eligens ludibriis stultus effici sæculo, ut posset sapiens esse in Deo.

7 Una igitur dierum, cum se ad præfati Teudoleni hospitium contulisset, ille ludibrii simul et experimenti gratia rogavit eum, ut ad cujusdam fratris in monasterio cellulam pergens, circinum ad se deportaret, asserens usum illius sibi esse necessarium in scribendo. Ille dicto citius gressum rapuit, atque ad designatum fratrem rapido cursu pervenit: qui et simplicitatis ejus conscius, et ludibrii ob quod directus fuerat non ignarus, medium molæ collo ejus imposuit, utque id ad diversorium Teudoleni quam citissime ferret, obnixius imperavit. Nihil ille cunctatus, exceptum onus ferebat æquanimitè, quamquam ita lapidis pondere gravaretur, ut vix alternis passibus promoveret incessum. Inter hæc reverendissimum virum Walbertum Abbatem obvium habuit, cui hoc ipsum a nonnullis fratribus jam fuerat nuntiatum. Cernens igitur venerabilis Abbas ovem Christi mansuetissimam injusto fæce gravari, altius ingemuit, et hujus afflictioni, et illorum condolens levitati.

Moxque vehementius increpatum, impositum onus humeris dejicere imperat, caussamque perquiri diligentius, qua se tantopere fatigaret. At vir summæ innocentiae, scribendi usibus asserit esse necessarium, quem ferebat circinum, dicens quod ex præcepto Teudoleni, ad cujusdam fratris cellulam deportaret. Cum enim esset omnimodæ astutiæ expertus, quid esset circinus penitus ignorabat, hoc tantum esse existimans, quod impositum collo ferebat. Tandem Abbas simplicissimum viri animum conspicatus, pietatis intuitu erumpit in lacrymas, acctisque eis qui sanctum virum tanta crudelitate fatigare præsumperant, acrius solito increpat, ac pro facti temeritate, debitæ satisfactionis ponitudinem indicit. Hisque ita correptis, ceteri deinceps fratris injuriis temperarunt. O virum Angelicæ puritatis participem, et Salvatoris nostri imitatione felicem, qui sicut ovis ad victimam ductus est, et cum male tractaretur non aperuit os suum! Fidenter dixerim, inquam, præceptis Evangelicis singulariter parens, percutientem se non repercuteret; atque mille passus a quolibet angariatus, duo millia ultro properaret. Utque amplius inferam si quis eum ad supplicium protraheret, poenalem ei crucem imposuisset, sponte susciperet, mansuetisque ferens in humeris, Christum Dominum sequeretur.

8 Annis post hæc pluribus interjectis, ad urbem Treccassium pro Episcopi sui desiderio, et parentum visitatione, cum quibusdam fratribus remeavit. Aliquot sane diebus apud præfatum suæ urbis Antistitem commoratus, redeundi unde venerat licentiam postulabat. At Pontifex saniori usus consilio, tantum ac talem virum a se dimittere non sibi fore integrum arbitratus, violenta hunc auctoritate retinuit. Sancto igitur Quadragesimæ tempore accedente in secretiore se cellula condens, cum orationis et vigiliarum instantia, acerrimis se cœpit jejuniis coartare. Cum enim semper incomparabili abstinentiæ virtute polleret, his tamen diebus austeriorem sibi carnis macerationem corporis sui hostis indixerat, adeo ut plures continuosque dies absque ullius cibi admuniculo consummaret. Denique annorum curriculo recurrente, dum se duabus vel tribus Quadragesimis hujusmodi crudelitate conficeret, hæc vitæ illius institutio, ad notitiam defertur Pontificis; nec defuere malevoli, qui sanctitatem ejus invido dente carpentes, dicerent eum, aut latenter edere, aut corpus suum inedia velle perimere. Proxima igitur imminente Quadragesima, Pontifex talium curiosus, intra porticum ecclesiæ cellulam ei constituit, in qua solitæ devotionis officio, abstinentiæ tempora consummaret. Sæpius namque cellam ex improviso penetrabat Episcopus, certius cupiens experiri quanto ferret studio sanctitatis, quantamque in virtute abstinentiæ superna pietas illi gratiam ministraret. Moxque criminorum fallacia patuit, et sanctæ conversationis ejus sinceritas, Episcopali curiositate probata refulsit. Quodque antea simulationi deputabatur, ad divinæ laudis transitit incrementum.

9 Ex eo tempore fama beatitudinis ejus longe lateque, personuit, adeo ut ex remotioribus quoque locis, infirmantium ad eum catervæ confluerent, sanctitatis ejus merito, sospitatis beneficia reposcentes. At vir Deo dignus in humilitatis arce persistere cupiens, nil de se præsumere, nil unquam passus est suis viribus assignare. Oleum tantummodo benedicens, super agrotos Christi nomen obnixius invocabat: quo peruncti, receptis viribus votorum compotes ad propria remeabant. Jam vero in effugandis dæmonibus, ea virtutis præstantia præpellebat, ut cuicumque energumeno in fronte vel pectore signum Crucis imprimeret, mox ejus compellente imperio malignus spiritus effugatus abiret. Jure enim tanta ei potestas in expulsione dæmonum applaudebat, ut eis fiducialiter imperaret,

AUCTORE
MONACHO
CELLENSI,
EX NIC.
CAMUZEO.

Matth. 5. 41.

Trevis reti-
netur ab Epi-
scopo.Ejus absti-
nentia:ab Episcopo
explorata.Oleo benedicto
morbos sanat.Crucis signo
dæmones pel-
lit.

AUCTORE
MONACHO
CELLENSI,
EX NIC.
CAMUZEO.
Suas virtutes
ad ædifica-
tionem nar-
rat.

imperaret, qui totum se divinatorum submiserat obedientiæ præceptorum.

10 Erat mos viro sanctissimo, ut si quando cum discipulis colloquium familiare inserebat, quæ a se clam gesta fuerant, ædificationis vel exempli gratia eis narraret, bona scilicet opera sua non arroganter ostentans, sed sapienter et humiliter manifestans, ut et divina laus per ipsum, imo in ipso cresceret, et audientium animos ad sanctæ imitationis studium informaret. Quantum enim favoris vel jactantiæ refugus fuerit, cultus vitæ solitariae declaravit.

a De nobilissimo hoc cœnobio agemus in vita S. Columbani *xxi Novembris*, S. Eustasii *xxix Martii* et alibi. *Viellius ait Lucione monachum factum; sed Luxovii, non Lucione, Abbas fuit S. Walbertus.*

b *Vitam S. Walberti, sive Waldeberti, dabimus 2 Maii.*
c *Interfuit Bertoldus concilio Cabilonensi circa an. 630, celebrato: decessor ejus Modaldus Remensi sub Sonatio Archiepiscopo circa an. 630.*

d *De S. Sequano Abbate, ejusque monasterio, quod in diocesi Lingonensi haud longe a fonte Sequanæ situm, agemus xix Septemb.*
e *Tendolinum vocat Cl. Robertus.*

CAPUT III.

Cœnobium Trevis ædificatum.

Denique humanæ conversationis ardens vitare collegia, sollicita secum frequentius menteolvebat, quoniam loco suæ professioni ac proposito opportunum habitaculum collocaret. Et quamquam plurimi nobilium regionis, sanctitati ejus familiarissime cohærent, ineptum tamen duxit a quoquam eorum partem agri vel prædii postulare, non sibi solum, sed etiam posteris consulens, ne religiosa fraternitas, quam ipse in sacro habitu aggregare cupiebat, a quolibet sæcularium pro loco suæ habitationis, quid inquietudinis vel molestiæ pateretur. Quocirca divino aspirante consilio regiam profectus ad aulam, magnificentia Clodovæi illustris quondam Regis Francorum, locum quendam palustrem in suburbio Trecassinae urbis obtinuit, qui antiquo ritu Insula Germanica vocabatur. Deinceps vero post decessum Clodovæi, filium ejus Clotarium a secundo anno regni ejus expetens, annuente venerabili b Batilde Regina, ejusdem Clotarii matre, super præfato loco privilegium regiae auctoritatis denuo meruit adipisci: quod quia in archivis cœnobii nostri usque hodie continetur, hic quidem inserere superfluum duximus, quoniam legere cuique volenti in promptu adesse fatemur.

12 Erat autem locus idem partium quidem fisci, tamen, ut dictum est, paludibus refluentis ac crebra lacunarum eruptione scaturiens, arbusculisque refertus silvestribus, bestiarum potius ac serpentum, quam hominum frequentia competebat. His itaque Regum auctoritatibus instructus, quodque est maximum superno auxilio roboratus, horribiles loci squallores expetiit, dataque principali opera, virgultis erutis, lacubusque siccatis, spatium habitationi congruum præparavit. Ibi cellula oratorioque Frodobertus constructo, cum paucis primo quidem fratribus solitarius vixit, divinæ contemplationi deditus, et Angelicis semper actionibus occupatus.

13 Inclytus ergo Frodobertus jam tunc cœpit amplificare sibi suisque concessum habitationis locum, patrimonii sui quæcumque fuerunt prædia possessionesque ex integro in commune inibi contradens, et quæstum copiosum, servorum, ancillarum, agrorum præterea et vinearum, sub testamentis, quæ hactenus habentur, dato pretio instantissime acquirens. Sed et mox parentes illius viri beati, largissimas ei rerum gazarumque suarum condonaverunt portiones, instrumentis ex lege rite perfectis. Processu vero temporis, locus idem religiosorum frequentia in robur incrementi convaluit, nobiliumque eo confluentium largitate ditatus, rerum ac possessionum terminos dilatavit. Sed et congregationis monasticæ numerus in dies copiose succrescens, nobile ac famosum red-

didit usquequaque cœnobium. Nec illud prætereundum, quod ex ejusdem loci cœnobitis B. Frodoberti vitam institutionemque sequentibus, quam plures postmodum in urbe Trecassium extiterunt Pontifices, inter quos e Aldobertus vir summi ingenii et præcipuæ sanctitatis; itemque f Bobinus natione Aquitanus: quorum uterque ipsi loco ingentia commoda contulere, intra extraque quibus possibile fuit amplificando modis, sicque in plenitudine bonorum operum diem ultimum consummantem, intra septa basilicæ ejusdem monasterii nobilem sortiti sunt sepulturam. Quibus ita digestis rerum gestarum ordinem repetamus.

a *Ergo Christi dclxli, vel dclxlii.*

b *Vitam S. Batildis dabimus xxvi Januarii.*

c *Hinc patet auctorem monachum fuisse in eadem Insula Germanica, sive Cella S. Frodoberti.*

d *Recitat id Camuzæus: sed quod verba illa privilegii bono crea decem, sic legenda putat bonas acras decem, quod Normanni etiamnum jugerum terræ acram vocent, non satisfacit. Nam cur bonas acras vocaret in palustri adeo solo et serpentinum potius, ut hic dicitur, quam hominum habitationi accommodatas? Haud dubito quin bonaria decem legendum sit.*

e *Aldobertus, sive Aldebertus, xxiv Tricassinæ Ecclesiæ Antistes memoratur a Camuzæo, et Cl. Roberto.*

f *Fuit xxix Episcopus. Celebratur ejus Translationis dies (nam natalis ignoratur) xxii Aprilis. Ab eo Cellense cœnobium Cella Bobini dicitur. Camuzæus.*

CAPUT IV.

S. Frodoberti virtutes, revelationes, miracula.

Florebat in sancto viro spiritualium profectuum indeficiens gratia, non exemplis solum et moribus, sed etiam miraculorum splendore solemniter commendata. In quo quanta fuerit largitas, quantaque affluentia caritatis, una ipsaque simplici relatione constabit. Contigit eum quodam tempore a in puellarum cœnobio, quod B. Quintini Martyris nomini consecratum, intraque urbem situm est, duo vini vascula b triginta ferme modiorum capacia commendasse, quod locus idem ei esset familiarissimus, ac speciali caritatis glutino copulatus, ejusque eruditioni ac regimini peculiariter mancipatus. Nam cum pro suæ sanctitatis merito ab omnibus principali reverentia cole-retur, id sibi quisque summum deputabat bonum, si ejus familiaritati vel mediocriter conjungi meruisset; utque in omnibus et apud omnes sese affectuosius ageret, deque omnibus incunctanter præsumeret, cunctis gratissimum et peroptabile erat. Cumque illie sæpe caritatis officio, ad sumendum poculum plurimos convocaret; die quadam apothecarium solito cellam ingressus, pavimenti faciem vini exuberantia reperit superfusam, veritusque ne forte vasculi incontinentia liquoris dispendium provenisset, fratrem qui secum forte venerat os superioris meatus inspicere præcepit: quo facto (mirum dictu quod est) vinum superne redundans aspicitur. Satisque aperte constitit, quod quanto hauriebat propensius caritas, tanto benigna Creatoris largitas hausta profusius reformabat. Ejus nimirum hoc factum creditur pietate, qui cum nos misericordes esse jubeat et dare indigentibus, ut nobis quoque plurima dentur; in qua tamen mensura tribuimus, in eadem nobis remetendum nihilominus reppromittit. Est enim manus divina non larga solum, verum etiam dives et proflua. Nec metuendum ne forte largitatem sequatur inopia, quoniam, ut ait Apostolus: Qui seminat in benedictionibus, etc. quique administrat semen seminanti, et panem ad manducandum, præstabit, et multiplicabit incrementa frugum justitiæ nostræ.

15 Familiare fuit præterea viro Dei supernam patriam infatigabiliter sitiendi, sacra loca devotius circuire, sanctorumque Martyrum vel Confessorum festi-vitates, si quando revoluto anni circulo recurrissent, debita cum veneratione suscipere. Nam illud sibi specialiter indixerat, ut sacrorum dierum ferias peculiari quadam observatione tractaret, ut putares cum ipsis

Viri egregii
ibi eruditi.

e
f

S. Frodoberti
clarè miraculis.

a

b

Vinum ejus
meritis e vase
redundat.

Luc. 6. 38.

2. Cor. 9. 6.
et 10.

Sanctorum
loca adit:
festivitates
religiose colit.

ipsis

Clodovæus II
ei locum ex-
truendo mo-
nasterio do-
nat.

Confirmat
Clotarius III.

a
b

c d

Locum ante
palustrem ex-
colit.

Monasterium
varie dotat.

ipsis jam Martyribus commori, nec jam terrenæ molis usibus detineri.

16 Ita quondam adveniente splendidissima solennitate c. B. Quintini Martyris pretiosi, a monasterii ipsius Abbatissa, Rocula nomine, ceterisque sanctimonialibus religionis gratia invitatus est, ut officii divinæ celebritatis vir sanctissimus interesset, tantæque festivitatis gaudia, sanctitatis ac meritorum sublimium lampade illustraret. Nam excepta devotione erga Sanctos incomparabili, etiam illud eum sacra loca festis diebus frequentare cogebat, quod eis spirituale regimen adhibebat. Nec distulit quin veniret, devotarum Deo sanctimonialium desideria reputans non debere frustrari. Expleto igitur sacrarum vigiliarum officio vespertino, vulgique multitudine ad nota diversoria redeunte, vir sanctus in ecclesia perstitit, seque ipsum secretis orationibus mancipans, spirituales excubias exercebat. At præfata Abbatissa, quid sanctus vir gereret non nimium curiosa, cum quibusdam sanctimonialibus in basilica se occultans, egregiam orationis instantiam, compunctionisque illius largissimam ubertatem sedulo cum sororibus mirabatur. Mox saluti humanæ contrarius, feliciumque operum quam maxime æmulus affuit inimicus, qui mundissimum Dei holocaustum etsi non penitus tollere potuit, veneno tamen suspectæ frandis fœdare tentavit. Nam candelabrum, cui cereus impositus erat, subvertit, extinctoque lumine, quod noctis et tenebrarum esset amator evidenter ostendit. Vir tamen Domini in orationis studio perstitit: nec mundanis tenebris fuscari potuit, cui Christus auctor et fons luminis præsentissimus fuit; cuius exterior oculus etsi nocturnis tenebris caligavit, mens tamen intima, semperque ad contemplandum Deum purissima veræ lucis lampade coruscavit.

17 Interea paucorum dierum interlabente curriculo, ad basilicam d. B. Aventini Confessoris, ejus gratia ex more Christi famulus accedebat: cumque jam fores ecclesiæ perintraret, contigit quandam energumenum demone exagitante vexari; qui rabida peste captivus cum miserum os in amentia verba laxasset, inter cetera famina pectoris furiosi, B. Frodoberti sæpius nomen ingeminans, sancto viro verbis procacibus insultabat, quod eo sacras exercente vigiliis, solatium luminis detraxisset. At miles Christi strenuissimus; diabolicæ fraudis conscius, nulla hostis arte concuti, nulla potuit minarum intentione terri, cui Christus erat presidium et contra hostiles machinas inexpugnabile firmamentum. Quin potius, quanto adversum se certamina dæmonum acriora cognoverat, tanto se robustius ad spirituales pugnam contra invisibiles nequitas præparabat.

18 Operæ pretium est illud quoque fidelium aribus tradere, quod ei sæpe benigno annuente Domino, secreta cælestis curiæ pandebantur: et quoniam semper mente in cælestibus habitabat, haustum supernæ jucunditatis divina ei pietas frequentius propinabat, ut tanto ad hanc ardentius curreret, quanto suavitatis ejus dulcedinem appetentius degustasset. Die enim quadam venerabilis Theudecarius ejusdem Abbas suburbii, visitationis pariter et instructionis suæ gratia, ad eum venerat; ut mos erat cunctis per circuitum religiosi hunc ipsum sanctum virum frequenter expetere, quatenus ejus et exhortatione instrui et benedictione possent sanctissima roborari. Cum itaque circa horam fere tertiam, Frodobertus Spiritu sancto plenus, cum præfato viro christianissimo Theudecario Abbate, fructuosum ac spirituale colloquium sereretur, audivit Angelorum choros harmonica suavitate, ineffabilique concentu, cælestes hymnos ad sanctæ et individuæ Trinitatis gloriam concinentes. Cujus canorem dulcedinis postquam aliquamdiu attonitis auribus hausit, præfatum Theude-

carium huic miraculo testem adhibuit. Quo etiam postmodum referente, ad notitiam plurimorum res tam mirifica decurrit. O beati viri meritum singulare! qui quamvis adhuc mundi incolatum ageret, voces tamen agnoscebat in cælis Angelicas, Redemptore nostro hoc illi divinitus largiente, qui discipulis suis hora tertia Spiritum sanctum misit de cælo.

19 Quaedam ejusdem regionis mulier, Bertha a parentibus nuncupata, sensus rectitudine perdita, miseræ dementia alienationem incurerat, quæ humanæ cohabitationis contubernium fugitans, vaga semper et instabilis incertis sedibus ferebatur. Hanc parentes anxii ad beati viri præsentiam perduxerunt. At ille visceribus pietatis commotus infelicis sortem indoluit; seque mox in orationem corruens dedit, profusis lacrymis alienæ lucraturus commercia sanitatis. Nec diu dilata sunt supernæ clementiæ munera copiosa: namque ut ab oratione consurgens vivificæ Crucis signum capiti ejus imposuit, mox miserabili cedente dementia, plenitudinem sensus sospitatis integritate recepit, longoque vivens postea tempore ad sanctitatis ejus testimonium, suæ secum circumtulit gaudia sospitatis. His et hujusmodi virtutibus, gratissimum sibi militem divina excellentia provehebat: quemque in superni regni apice eminentissimum collocare decreverat, in hujus quoque seculi excursu, insignem ac celebrem reddere per frequentia miracula non cessabat.

a Ecclesia S. Quintini Trecentis, inquit *Camuzæus*, olim fuit puellarum cœnobium; nunc vero est Prioratus a Molisemensi ordinis Benedictini dependens, et per monachum ejusdem ordinis haberi et deserviri solitus.

b *Id est sextariorum 480, amphorarum Romanarum, sive metretarum 16.*

c xxxi Octobr. d. Ejus vitam dabimus iv Februar.

CAPUT V.

Ægritudo, obitus.

Jam enim tempus e proximo ferebatur, quo athletam suum Christus a periculoso mundi hujus agone subtraheret, atque in statione castrorum celestium, victorem quietissimum solidaret. Jam, inquam, tempus aderat, ut pro multorum sudore certaminum, pro singulari abstinentiæ cruciatibus, pro universis denique operibus pietatis, fessum jam corpore bellatorem ad sese reciperet; atque in paternis mansionibus collocatum, gloriæ et honoris stemmate decoraret, æternitatisque et immortalitatis amictu circumdatum Angelis insereret, Apostolis sociaret. Itaque facili corporis ægritudine corripitur: qui tamen animo indeficiente robustus, bravium æternæ remunerationis prosequi nitebatur. Jam dudum enim ut Christo coesset, corporeæ molis præoptabat carcere solvi; quamquam propter instructionem fidelium, in carne esse necessarius probaretur: cui ad summæ securitatis solatium hoc etiam muneris divina Majestas adjecit, ut eidem sacri sui transitus diem e sæculo revelaret. Qua tandem revelatione percepta, totum se mox ad divinitatem contulit, nec mori metuens, nec corporeæ depositionis dispendium reformidans: verum id secum sæpenumero volvens, quoniam si terrena hujus nostræ habitationis structura dissolvitur, multo melior in cælestibus reparatur. Quin etiam illi anteactæ vitæ conscientia terroris minimum, fiduciaque plurimum conferebat, quod non præsentis sæculo sed Deo vixerat; quod suæ voluntati divinam semper prætulerat; quod præmiis cælestibus indefesse suspirans, Deum sibi præ oculis posuerat esse præsentem. Igitur ægritudine invalescente, discipulos convocat, eisque quam ex divina revelatione perceperat, sui diem transitus declarat. Cumque grex mitissimus de vigilantissimi Pastoris decessu, simul et absentia tristaretur; altius exhortationis sermone concepto, omnes compescit a fletibus; congratulandum potius sibi quam dolendum affirmans,

AUCTORE
MONACHO
CELLENSI,
EX NIC.
CAMUZÆO.

Furiosam
menti resti-
tuit.

Noctē in eccle-
sia orat.

Dæmon can-
delabrum
evertit.

d

Id illi in en-
ergumeno ex-
probrat.

Divina ei re-
velantur.

Audit cantum
Angelorum.

Morbo corri-
pitur.

Obitus sui
diem prædi-
cit.

AUCTORE
MONACHO
CELLENSI,
EX NIC.
CAMUZEO.
Sua solatur.

Petit festo na-
tivitatis con-
secrari eccle-
siam.

Recusante
Episcopo pro-
rogatur et ad
8 dies vita.

Coram eo
evangelium
legens capitis
dolore libera-
tur.

Moritur Fro-
dobertus.

affirmans, quod qui hactenus exul vixerat, nunc patriæ redditus ad sui regis convivium vocaretur. Illud vel maxime sæpe contestans, ut normam sanctæ institutionis, quam ipso et docente didicerant, et operante conspexerant, inviolabili tenore usque ad vitæ terminum conservarent.

21 Interea dies Dominicæ nativitatis cælo terraque festivissimus, ac toto orbe colendus illuxerat. Accitis itaque duobus nominatim discipulis, Leone scilicet viro sanctissimo, qui tum in eodem suburbio Abbas mitissimus existebat, itemque Lupello, qui vitæ et conversationis ejus insignia, ut ipsius scripto declaratum est, licet justo brevius litteris allegavit, ad Abonem virum reverentissimum ejusdem tunc urbis Antistitem summa eos celeritate direxit, obnixius supplicans, ad oratorium quod ipse honori Apostolorum Principis in superius descripta palude construxerat, die ortus Dominicæ consecraret. Creverat siquidem opitulante Deo monachorum congregatio, et majorem quam prima fuerat alteram construxit ecclesiam. Qua Pontifex supplicatione percepta, atque apud se rationabiliter expenso negotio, prudenti moderatione excusavit factum, assensens illud, die qua petebatur minime posse compleri; quod eum cum Clero suo, et festivitatis officiositas cumulatus occuparet, et consuetudo Ecclesiastica eo die id fieri nullo modo consentiret. Discipuli festinantius remeantes sancto Patri responsa Pontificis detulerunt: quod ille pertractans diligentius et rationabile esse perpensens, elevatis manibus in cælum, et lacrymis ora perfusus: Parcat, inquit, mihi Dominus, vosque filii indulgete, quod minus circumspete negotium cogitans, fraternitatem vestram in eundo et redeundo casso labore compulerim. Ne tamen sancta mens suis usquequaque desideriis frustraretur, divina est pietate consultum. Siquidem sacri obitus dilatione percepta, in octavam Dominicæ nativitatis diem spatium vitæ produxit, ita Domino vota ejus sanctissima prosequente ut una eademque die, per manus jam dicti Pontificis, et basilica consecrationem, et gleba sacri ejus corporis acciperet sepulturam.

22 Itaque cum juxta morem Christianæ observantiæ kalendis Januariis Dominicæ Circumcisionis celebritas immineret, ad felicem transitum urgente ægritudine sancta anima citabatur. Nec sic tamen a sanctis monitis linguæ officium continebat, assistentes sibi discipulos indefessus exhortans, quatenus inter se insolubile caritatis vinculum custodirent, atque in exhibitione salutaris obedientiæ persistentes, timorem Dei semper sibi ante oculos revocarent. Jamque sole ad telluris infima declinante, præfatum Lupellum, qui ei familiaris obsequii consueverat, maturius præcepit evocari. Eo coram adducto ut sacrum Evangelium ante se legeret imperavit. Ille autem dolore capitis acrius torquebatur. Cumque, ut ipse postmodum retulit, ad parendum sanctis imperiis quamvis ægre animum appulisset, in ipso mox legendi exordio, ita universus dolor abscessit, ut nil doloris, pristinæ nil molestiæ resideret. Interea per totius noctis excursus, Deo semper intentus, cum inter spiritualia colloquia hora succederet, expleta solemniter a fratribus in ecclesia psalmodiæ et orationum quantitate, universos denuo jubet adesse discipulos, dumque ante eum textus Passionis legeretur Dominicæ, sub oculis omnium sancta anima carnis exuta velamine, felici decessu cælestia penetravit.

CAPUT VI.

Sepultura, miracula.

Et illo quidem ita ex humanis assumpto collegiis, extemplo reverentissimus nepos ejus Waldinus, qui

postmodum loco avunculi in eodem ipsius monasterio Abbas successit, gressu concito in cœnobio S. Quintini ad memorabilem Gibitridem Abbatissam perveniens, sancti viri obitum nuntiavit. Illico omnium pectora novus quidam et pæne intolerabilis dolor irrupit, parsque salutis absumpta putabatur, tanta patris absentia succedente. Universo itaque sanctimonialium cœtu in fletum et lacrymas erumpente, venerabilis Abbatissa viscerali commota pietate, rapto cursu ad sancti viri exequias quam celerrime properavit. Cumque inter eos de funeris diligentia tractaretur, illa perquirentem an loculus tumulando præparatus corpori adesset, responsum est, emptum quidem esse a quodam illustri viro, Walberto nomine, lapideum monumentum, verum proceritati corporis ejus nullo modo convenire. Fuit enim ibi sacratissimus vir non solum animo splendidus, sed etiam venusto et procer corpore speciosus, ut illi quoque perhibent, qui ejus sacratissimi corporis ossa se a aspexisse fateantur. Missis itaque raptim ministris ad id devehendum, mox mirum in modum miraculo claruit quod summi esset meriti, cui fimbres exequiæ parabantur. Nam cum idem Walbertus quosdam e domesticis direxisset, qui emptum sarcophagum iis qui illud deferre venerant assignarent, superna dispensante clementia tanta eos alienatio mentis elusit, ut pro vasculo brevior quod emptum fuerat, aliud spatiosius et capacius, quod sibi idem Walbertus præparaverat, designarent. Quod illi vehiculo imponentes ad locum, quo vir sanctus se tumulandum decreverat, quam citissime perduxerunt. Ita omnipotens Deus, cui cura est de omnibus, nec ipsis quidem cineribus electi sui famuli quidpiam deesse passus est opportunum.

24 Universis igitur ad usus sepulturæ pertinentibus elegantissime præparatis, supradictis reverentissimus Pontifex Abbatum suburbanorum, clerique ac populi agmine circumseptus, ad B. Frodoberti exequias properat, cum adhuc sacrum ejus corpus in cella Christiano more compositum jaceret. Qui primum, ut ratio expetebat, ad præfatæ basilicæ dedicationem accingitur peragendam: quam cum solemni officio explevisset, sacrum corpus cum reverentia elevans in ecclesiam intulit, ac die ejusdem dedicationis, Kalendis scilicet Januariis, cum hymnis et laudibus et universo Ecclesiastici officii apparatu pretiose in eadem basilica, quam ipse construxerat, tradidit sepulture. Ita vir Domini terre visceribus officiosissime commendatus, septimam sabbati cum Christo in anima celebrat, octavam vero nostræ omnium resurrectioni generaliter reprobissam interritus, imo de gloria securus expectat, etsi corpore mortuus, meritis tamen vivacibus in perpetuum gloriosus.

25 Requievit itaque in eadem basilica per quamplura annorum volumina, multo confluentium undique populorum agmine frequentatus, et pæne assiduis miraculorum successibus sedulo declaratus. Quis enim ad sanctam ejus memoriam fideliter oraturus accessit, quem non continuo affectus devotæ orationis adjuverit? Varia denique ibi tam animarum quam corporum remedia præstabantur, dum et debilibus optata sospitas, scelerum immanitate depressis felix indulgentia proveniret. Sed et si quis capitali qualibet afflictione detentus, ad Sancti se presidium contulit, ejus consolatus beneficio, celere mox levamen invenit. Ita benignus conditor per electissimum sui nominis Confessorem multa et mirifica peragebat: quemque viventem copiosis bonorum operum stipendiis cumulaverat, mortuum quoque indefessus miraculorum titulis sublimabat. Quocirca universorum pectora mirus erga Sanctum fervor accenderat, ita ut plurimi contiguum Nobilium, sed et sanctimonialium feminarum, non modica locum ipsum

Fuit proceræ
statura.

Miraculose ca-
pitæ ei sarco-
phagus cura-
tur.

Sepelitur, ec-
clesia jam de-
dicata.

Claret mira-
culis.

Multa donan-
tur monaste-
rio.

ipsam prædiorum quantitate ditarent; tam pro adipiscenda sepultura, quam omnes ibidem quam maxime expetebant; quam etiam ut his qui sacro famulabantur corpori, competens alimonia non deesset, utque ii, quos ex remotis regionibus Sancti fama sedulo contrahebat, impensæ humanitatis officio juvarentur.

a Probabile est id factum esse in translatione, tempore Caroli Calvi, cujus ætate hanc scriptam videri vitam supra diximus.

CAPUT VII.

Cultus neglectus, restitutus.

Negligentius colitur: cessant miracula.

Interea currentium temporum labente defluxu, cum et iniquitas abundaret, et multorum cœpisset refrigerare caritas, universus ille erga Sancti officium fervor intepuit, cultuque religionis cessante, illa olim frequentia rarescente, ad tempus tepuere miracula. Hujus autem teporis vel torporis pernicioza incuria, hoc ordine incurrit. Fabrica ejus ecclesiæ, quam ipse, ut superius constitit, ædificaverat, et in qua sacrum ejus corpus debitis obsequiis diutius fuerat frequentatum et conservatum, antiquitate operis paullatim collapsa succubuit, ac nemine fulciete, ruinæ funditus dispendium traxit. In cujus loco altera cum extrueretur ecclesia, venerabile beati Confessoris corpus in crypta prioris basilicæ immotum intactumque permansit. Erat per idem tempus præfatæ sedis Antistes, a Prudentius nomine, natione Hispanus, Pontificalis vitæ institutione clarissimus, in divinis rebus undecumque non mediocriter eruditus. Is ad prædictæ basilicæ consecrationem a fratribus evocatus diligentius percunctatur, utrum inter sacrandos parietes, sepulta aliquorum cadavera tegerentur. Cumque comperisset inesse quam plurima, universa prius de templo eliminanda præcipit, contestans se non aliter consecrationis officium suscepturum: ignorabat enim adhuc prænominatus Pontifex B. Frodoberti meritorum eximiam claritatem, temporum negligentia obscuratam: quippe qui vitam illius, fide et miraculis plenam, nec lectione perceperat, nec uspiam eatenus haberi compererat.

Nova ecclesia dedicatur, remoto Sancti corpore.

Jubetur corpus reportari.

27 Explicite sane templi dedicatione, cum in urbem reversus miracula per sanctissimum Confessorem patrata, ex revolutione gestorum ejus curiosius cognovisset, primo quidem semetipsum præteritæ ignorantia vehementius arguit, quodque tanti Patris causam minus honeste tractaverat, mordaciter reprehendit, ac deinceps suæ sedis Archidiaconum cum universo Clericorum dirigit apparatu, obnixè præcipientis, ut corpus viri præcellentissimi in ecclesiam cum ingenti reverentia referretur. Simulque terminum diemque præfixit, ut ipse veniens, condigna illud honorificentia collocaret, ac sacra Translationis ejus festivitatem, publica officiositate percelebrans, perpetuo ritu posteris frequentandam indiceret. Verum hujus sancti proventum desiderii, supervenientis ægritudinis pondus elusit. Nam vicina e vestigio morte præventus, quod pie disposuerat, explorare non valuit.

b

c

Varia ad ejus sepulchrum portenta:

28 Itaque usque ad an. incarnati Verbi DCCCLXXII, qui est annus Caroli Imperatoris et Regis Franciæ b xxxi negotium restitit imperfectum. Otulpho religiosissimo ac venerabili Episcopo, qui post ipsum c tertius floruit, Treccassinæ jam Ecclesiæ gubernacula disponente, solummodo intra basilicæ ambitum collocatus, a loci fratribus cauta venerabatur diligentia; nullis populorum conventibus frequentatus, nulla solemnî præminentia celebratus. Non tamen superna benignitas, sidus illud perspicuum, caliginosis latebris diutius passa est occultari, quin et ipsius merita mundo patescerent, et efficax intercessio populis subveniret. Ea itaque tempestate cœpit se erga locum divinæ presentia magnitudinem quam plurimis fratrum ostendere, ac frequentium visionum

portentis servorum Dei pectora perurgere. Nonnulli enim secretioribus per noctem vigiliis in ecclesia occupati, voces mellifluas super sepulchrum ejus quasi Clericorum concinentium audiebant, alii per gyrum sepulchri, disposita quasi quædam splendidissima luminaria cernebant: ut aperte constaret, quod cui humana obsequia minus aderant, divina ei et Angelica officia suppetebant. Præterea columba candoris lactei de cœlis visa est descendisse, ac postquam aliquandiu circumvolitaverat, sepulchri abdita penetrasset. Per soporis nihilominus quietem pluribus videbatur, tamquam idem Pater sanctissimus, sacro emergens a tumulo ante aram Apostolorum Principis sese ageret, atque ad orationis studium daret. Per hæc et hujusmodi portenta mirifica, luce clarius eminebat, quod Confessor Domini pretiosus, inertem culturam indigne ferens, et sepulchrum sibi condignius præparari, et obsequii reverentiam impensius institui decernebat. Illud quoque ad hanc rem auctoritatis non minimum afferebat, quod quibusque ad sacrum sepulchrum procumbentibus, affectus orationis, et ubertas compunctionis largior affluebat: atque ut quod de eo visiones evidentissime suggerebant Cleri consummarentur affectu, omnium inexplēbiter animus æstuebat, occulta nimirum inspiratione Dei singulorum pectora inflammante, atque ad tanti effectum negotii sancti desiderii stimulis perurgente.

AUCTORE MONACHO CELLENSI, EX NIC. CAMUZEO. cantus, luminaria,

candida columna.

Sancti apparito,

sensus pietatis ad ejus tumulum.

a Collitur S. Prudentius Episcopus Treccensis vi Aprilis. Recensetur xxxvii Treccensis Episcopus. Interfuit Concilio Parisiensi, anno 846, Turonensi iv, an. 849. Suesionensi ii, an. 853.

b Videtur hic scriptor annos Caroli numerare a divisione regni facta inter fratres, alioquin a morte Ludovici Pii erat xxxii, vel xxxiii.

c Nam post S. Prudentium sedit Fulericus, qui concilio Suesionensi, an. 866, interfuit. Huic Otulphus, sive Otulphus successit, qui Pontigonensi concilio an. 876 subscripsit.

CAPUT VIII.

Inventio corporis, miracula.

Talibus tamque conspicuis prodigiis animati, venerabilem Otulphum Pontificem adeuntes, tantique Patris præmanibus gesta ferentes, ut ipse divinæ voluntatis erga Sanctum et cooperatore et maturatore existeret, instantissime supplicabant. Utque cernebat divinitatem votis famulorum fidelium usquequaque faventem, confestim Episcopus intima inspirationis ignibus animatus, eo ardore negotium suscipit; ut Abbatem et fratres a quibus fuerat supplicatus ipse postmodum ad accelerandam cœpti operis efficaciam monitis frequentibus perurgeret, indefessis precibus persistendum exhortans, ut divina pietas quos suæ voluntatis conscios fecerat, votorum quoque utilium compotes esse donaret.

Decernitur faciendâ translatio.

30 Itaque ad tanti inchoationem operis primam diem Quadragesimalis abstinentiæ delegerunt, in qua ineffabilis divinæ dignatio pietatis, hoc primum humanæ evidentiæ miraculum declaravit. Accedente Abbate cum fratribus ad pavimenti lapides revolvendos, lapis ille qui sacro superpositus fuerat monumento, nemine impellente ita in partem lubricus ruit ut ceteris immobiliter persistentibus hunc summo impellentium nisu coactum violentius cecidisse putares. Intellectum est ab omnibus sacri virtute corporis eum fuisse repulsum, quod pie quærentibus ultro se videbatur ingerere. Pertinacius itaque operi insistentes, ad reverendi tandem thecam corporis pervenerunt, cujus intima debite cautela reverentiæ illis perscrutantibus, ad augmentum miraculi in quodam osse corporis sanctissimi Confessoris guttæ auri purissimi splenderunt, credo illud evidentissime monstrantes thesaurum esse locupletissimum, qui divini largitate muneris patefactus, pia fidelium diligentia tractabatur. Et ea quidem nocte sanctum pignus eo perstitit modo, continuis laudibus ac vigiliis

Lapis tumuli ultro revolvitur.

Auri grana in osse apparent.

AUCTORE
MONACHO
CELLENSI,
EX NIC.
CAMUZEO.

liis sincerius honoratum. Crastino subeunte, Pontifex maturius adesse curavit, solemnique oratione præmissa, ad sacrum tumulum reverenter accessit cum fratribus psalmodiæ et litanis attente insistentibus. Ipse cum Abbate et Sacerdotibus sancta ossa reverenter elevans, linteisque pretiosis obducens in loco mundissimo rite composuit, quem Pontificali annulo diligentius signans, sacris de more expletis ad propria remeavit.

31 Exinde pervigili instantia sacri compositio ornatusque sepulchri accuratius parabatur, in cuius dilatione temporis, quid miraculi per præcipuum Confessorem superna dispensatio dignata fuerit declarare, nulla ratione credimus omitendum. Rathertus quidam nomine, pagi Ledunensis indigena, adversus matrem suam pro dividendis forte alimentis in segete iurgabatur: cumque suæ parti majores secernens manipulos, minores quoque matri relinqueret, illa fraudis impatiens, filium, ne talia faciendo Deum in se provocaret, sedulo commonebat. Tum miser furiali pectore inflammatus effertur in matrem, crinibusque ejus sinistro brachio circumplexis, ante pedes suos miseram impudenter elisit. Quem mox divina ultio comes excepit: nam sequenti nocte sinistri oculi cæcitate mulctatus, ejusdem quoque brachii tali afficitur detrimento, ut retro et ante semper illud motu agitans inquieto, conscientiam sceleris, exterioris quoque membri impatientia testaretur. Quin etiam in augmentum vindictæ sensu subducto, amentia plectitur infelici. At mater hujusmodi acerbitate confecta tertia die miserabili morte finivit. Pro hoc nefandissimo scelere, a Sacerdote loci, ad a Vigilem Senonicæ urbis Archiepiscopum perductus est: cuius præcepto carceri mancipatus squalores ergastuli triennio pertulit: fame deinceps invalescente dimittitur, ne inopia deficiens moreretur.

32 Hinc ad S. Michaelis ecclesiam properat, eo loci qui b ad duas tumbas ex antiquo vocatur: unde digressus Romam expetit, quo tunc c Adrianus Papa Sedem Apostolicam gubernabat. Qui cum eum pergentem ad ecclesiam S. Joannis, quæ Lateranensis dicitur, inspexisset, mirabili portento, quod miser ob scelus circumferebat, attonitus, ad se eum præcepit evocari, caussaque ejus sollicitus perquisita, benigne eum ad penitentiam exhortatus, denu eum ad B. Michaelis ecclesiam pergere, itemque ad se imperat remeare. A quo dimissus, cum in pagum Treccassinum fortuito devenisset, una noctium somnio commonetur, ut ad basilicam sanctæ Dei genitricis et Virginis Mariæ sitam in villa, cui d Falcarias vocabulum est, candelam suæ longitudinis deportaret: ad quam qui a labore pariter et ægritudine fessus ire non poterat, per internuntiam personam dirigere curavit. Hinc ad S. Petri cœnobiū, quo B. Frodoberti pretiosa pignora venerantur, forte devenit: cumque die Dominica, quæ Domini Ascensionem secuta est, Sacerdos ex more publicis sacris operam daret, illeque ad ostium ecclesiæ orationi incumberet, vidit, ut ipse postmodum retulit, Clericum quemdam juvenili decorum habitudine ad se accedere, lumbisque ejus acerrime coactatis toto se corpore validissime concussisse. Quo impulsu in terram elisus, diu immobilis jacuit ut pæne exanimis putaretur, cuius spatio intervalli, et quietem brachii, et sensus capitique integritatem recepit: indeque consurgens haustu aquæ percepto, præ ingenti lassitudine cum iterum obdormisset, eundem Clericum, quem supra, conspexit hæc sibi verba familiariter inculcantem: Hoc, inquit, indumentum quo amictus es, suspende ad limina Frodoberti: erat autem penitentium more cilicio tantum indutus. Cumque de hoc sermone sollicitus, et domum Frodoberti se nescire fateretur, et non habere indumentum aliud causaretur, inter hæc ab uno de custodibus excitur. Tunc ille anxius enarrans

quid viderat, Frodoberti domus quam in parte esset, sedulus exquirebat. Cumque ipsam ecclesiam comperisset, ante cuius procumbens fores sospitati fuerat reformatus, inexplicabili alacritate profusus, templum insiluit, magnificans eum, gratesque persolvens, cuius beneficio et salutem receperat, et gravissimi levamen sceleris se adeptum esse gaudebat: depositoque illic cilicio ad sancti Archangeli Michaelis Ecclesiam ex præcepto Apostolico properavit. Res vere mirabilis et ad divinæ pietatis præconium solito referenda, quod ejus interventu salvatus est, cuius ne nomen quidem ante perceperat, cuius vocabulum mox ut divinitus didicit, animæ corporisque salutem ejus merito se recuperasse pensavit. Multa præterea per eosdem dies, quibus sacri corporis dispositio parabatur, ejus merito beneficia provenere languentibus, hisque maxime qui diversa febrium valetudine profligati, ad B. Frodoberti opem se submissius contulerunt.

a Camuzæus legendum putat Egilem. Nam sedebat eo tempore Egil (Cl. Roberto S. Egilus) ad quem extat Nicolai Papæ epistola tom. 3, Concil. Gallia.

b Alias De periculo maris, in diocesi Abrincensi: ut dicemus xvi Octobr.

c Hic est Adrianus II, qui ab an. 867, usque ad 1 Nov. 872 sedit.

d Forte Foucheres, inquit Camuzæus.

CAPUT IX.

Translatio, anniversaria festivitas.

Interea temporis serie defluente Kalendarum Januariarum dies illuxit, quo illum diximus mundanis exemptum laboribus, ad supernæ civitatis culmina subvolasse. Sed quoniam illa dies Circumcisioni Dominicæ specialiter mancipata, celebritatis alterius non patitur obsolescere superventu, B. Frodoberti dignitas iisdem suscepta Kalendis, minus celebris, minus videbatur esse solemnis; quod populus Dominicæ festivitatis cæremoniis occupatus non haberet liberum ad beati Confessoris gaudia ex voto confluere. Venerabilis itaque et memoratus Treccassinæ urbis Pontifex, cum Abbate et fratribus participato consilio, rationi congruum judicavit, ut in octavum ab hinc diem prænominata celebritas differretur, quatenus et festivitatis dignitati prospicerent, et populorum desiderio, qui erga B. Frodoberti gloriam jam tunc inexplicabiliter ardebant, consultus providerent. Igitur die sexto Iduum Januariarum accedente, nocturnalis officii functione completa, sacrum corpus devotis levantibus in humeris, in viciniam B. Michaelis ecclesiam detulerunt. Quod ideo eis decernere libuit, ut et populi frequentia copiosior accederet, et effectus translationis die succedente celebrior redderetur. Ibi itaque matutinalibus hymnis angustius celebratis, Missis ab Abbate fratribus Pontifex invitatur, qui eo quo dictum est fervore succensus, raptò agmine Cleri et populi maturius adesse curavit.

34 Quid sane miraculi tum quoque contigerit, succincta relatione constabit. Erat tempus implacidum, et, ut se habent hiberna, profusis paludibus inquietum. Noctis itaque præteritæ superventu, eum ea quæ ad futuræ translationis obsequium pertinebant, Abbas cum fratribus prepararet; considerata aquosa temporis qualitate, anxie secum de populi superventuri inquietudine pertractabant. Et utinam, inquit Abbas fratribus, superna pietas per hujus beati Patris meritum paludis mollitiem gelu constringeret, et nivium superventu difficultatem itineris temperaret. Mox devota desideria clementia creatoris excepit, noctemque totam glacialis rigor validissime coactavit. Circa gallicinium vero tanta nivium congerie terra obducitur, ut universis liquido claresceret B. Frodoberti patrocinio, ad suæ translationis occursum, facultatem opportuni itineris populo preparatam.

35 Itaque omnibus rite provisus, quæ tantæ diei officiositas

Quidam matrem verberans, horrendo puniuntur.

a

b

c

Multa visita loca Sanctiorum.

d

Ope S. Frodoberti curatur.

Variis a febribus liberati.

8 Januarii, Translatio S. Frodoberti.

Gelu et nivium caritatis obtenta ad convenientium commoditatem.

officiositas exposcebat, pretiosi gleba corporis de B. Michaelis basilica a Pontifice elevata, hymnorum concentibus in sublime sublatis, in Apostolorum Principis ecclesiam introfertur, tanta gaudiorum pompa, tanto tripudio populorum, ut sole clarius patesceret, præcellentissimi hunc apud Deum esse meriti, cuius apud homines tanta tamque ingens gloria refulgebat. In loco igitur preparato incomparabilis ille sanctissimi corporis thesaurus deponitur, cunctisque sepulchri ornamentis opportune compositis, a parte capitatis ara honori Innocentium Martyrum consecratur, sacrorum quoque cultus solemnibus officiis expenditur, et festivitatis ejus privilegium, cunctis postea seculis immutabiliter observandum Pontificali auctoritate sancitur. Dies tota omnibus lætitiis afflata peragitur, quantoque studio a posteris

Festum Translationis anniversarium.

DE S. GUDILA VIRGINE, BRUXELLIS IN BELGIO.

CIRCITER AN.
DCCXII.
VIII JANUARI.
S. Gudilæ natalis.

Bruellis (quæ Brabantia Ducatus urbs est, Belgii Principum sedes) solenni celebritate colitur vi Id. Januarii S. Gudila, sive Gudula, aut Guodila, Belgis S. Goele, sive Goule, Virgo. De qua proprium illius Ecclesie Martyrologium: Depositio S. Gudilæ Virginis patronæ nostræ, cujus sacri corporis reliquæ hic venerantur. Addit Molanus in *Addit. ad Usuard.* Ad ejus tumulum apud Ham Brabantia tempore hiberno populus, sine manibus putantium mox excrevit, et virens ut nemus fronduit. Quorum utrumque fecit Deus, officio quo novit et voluit; et potestate qua valuit, in testimonium ejusdem Virginis, in domo Domini ut palma florentis. Brevius *Usuardi Martyrologium auctum editumque Parisiis an. 1536, et plurima mss. sub nomine Usuardi, et Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard.* Apud Bruxellam natale S. Gudulæ Virginis. Eandem hoc die referunt *Ferrarius, Ghinius in natalib. SS. Canonicorum, Andreas Saussius in Martyrologio Gallicano, Martyrolog. Gallobelgicum, Florarium, alii. Miror in Henrici Adriani Belgico Martyrologio ejus minime nomen extare.*

2 *Petrus Galesinius: Bruxellis S. Gudilæ Virginis. Hæc illustri genere nata, a B. Gertrude in monasterio instituta, ut ætate, sic Christianis moribus progrediens, perpetuo se religiose exercuit in vigiliis, oratione, jejuniis, et omni pietatis officio. Ejusdem reliquæ ibidem asservantur magna cum veneratione. Eadem sere habet Wion, et Hugo Menardus, qui cur eam, uti et Doryanius, Benedictinis accenseant, non video. Eadem de reliquiis tradit Martyrologium Germanicum. Et fuerunt eæ quidem sex ferme seculis isthæ religiose custoditæ; sed, ut scribit in Hierogazophylacio Belgico Arnoldus Rayssiis, ultima Belgicarum disensionum tempestate, a fanatica Geusiorum rabie dispersæ fuerunt; aut si a piis hominibus eorum subtractæ sunt furori, et in aliquas abdita latebras, ignota certe adhuc permansere.*

3 *Vitam S. Gudilæ geminam damus: priorem ex ms. codice Collegii Societatis Jesu Brugis, auctore Huberto quodam, qui quantum ex fine colligere est, post annum MCLVII vixit, cum translationis eo anno a Lamberto Baldrico Comite Lovaniensi factæ meminere. Alteram ex hac, phrasi etiam subinde retenta, plerumque temperata, ab anonymo quopiam concinnatam edidit Surius, quam tomo I Historiæ Francorum citat Andreas du Chesne. Franciscus Haræus tom. I Annal. Brabant. in Carolo, Clericos Bruxellenses facit hujus vitæ auctores. Surius qui eam se ex pervetusto codice descripsisse tradit, phrasim quoque fatetur passim emendasse, sed modice, ut nos quoque cum Breviario Bruxellensi diu ante Surius excuso eam conferentes observavimus. Exstat alia brevior aliquanto in ms. Rubææ vallis et Corsendoncano, quæ ex harum alterutra videtur ab Antonio*

frequentari debeat, iis primis officiis designatur.

36 Tantis itaque per B. Frodoberti merita beneficiis cumulati, grates et beneficia et gratias inexplebiles omnipotenti Deo et agimus et habemus: qui nobis sibi famulantibus, nostræ gentis, nostri ordinis peculiarem dignatus est præparare patronum, qui loci istius et a fundamentis propagator existeret, et sua illum habitatione proveheret, exemplis beatissimis illustraret, obitu sanctissimo consecraret, quique vivens signorum dote refulserat, mortuus imo feliciter immortalis locum suum et præsentia lætificaret, et patrocinio protegeret, et miraculis indeficientibus perornaret: horum omnium auctore, auspice, et cooperante immortalis Deo, cui perpes gloria, infinita victoria, majestas et dignitas sempiterna, ex tunc et nunc et in omnia secula seculorum. Amen.

EX VARIIS.

Gentio aut Joanne Gillemanno contracta. Aliam antiquiorem, sed rudem atque incultam, citat initio Prologi Hubertus, quam hactenus nusquam reperimus. Eam citat Baldericus Episcopus Tornacensis in Chronico Cameracensi lib. 1, cap. 16, quod caput, xv Januarii integrum dabimus cum de S. Ableberto, sive Emeberto, erit sermo.

4 *Sed lapsus memoria ibidem Baldericus videtur, cum post Bertoaldum, ante S. Aubertum sedisse S. Emebertum scribit, quem fatetur sorori Gudilæ fuisse superstitem. Gudila a S. Gertrude de sacro fonte suscepta, apud eam Nivelæ pietate et litteris imbuta; ea denique mortua ad paternam domum revertit. At mortua est S. Gertrudis, ut suo loco ostendemus, anno ætatis XXXIII, XVI kal. April. die Dominica, an. DCLXIV. Vixit deinde Gudila privata ad annum, ut vult Miræus in Chronico Belgico, DCCXII, adeo ut Caroli Magni temporibus adhuc in vivis esset quidam qui eam adolescens noverat. Unde, ut alibi pluribus deducemus, non Bertoaldo, sed S. Vindiciano successisse Emebertus dicendus est. Scriperunt præterea S. Gudilæ vitam Franciscus Haræus, Zacharius Lippelous; Hispanice Pet. Ribadencira; Germanice Henricus Fabricius; Belgice Henricus Adriani, et Heribertus Rosweydu; Gallice Clemens Marchantius, Jacobus Doubletius, Guilielmus Gazæus; Italice Silvanus Razzi.*

5 *Translationes reliquiarum S. Gudilæ factæ complures. Nam ex Ham pago Morsellam Caroli Magni temporibus deportatæ sunt: inde Capremontem, vastata a Nortmannis Morsella: huc postliminio revectæ; Bruxellam a Carolo Duce Ludovici Transmarini Francorum Regis filio, Brabantia Principe, translata sunt, atque in S. Gaugerici æde collocatæ: ac tandem anno MCLVII, a Lamberto Baldrico Duce in S. Michaelis ecclesia, quæ nunc S. Gudilæ dicitur, honorifice reconditæ sunt. Prima Translatio celebrari consuevit ab Ecclesia Bruxellensi vi Julii, (non Junii, ut in notis ad Martyrol. scripsit Galesinius) officio duplici, ut ex Breviario illius Ecclesie patet. Quo die isthæ habentur Translationes primæ. Translatio S. Gudilæ Virginis nostræ patronæ. Consentium Carthusiani Coloniens. in *Addit. ad Usuard. Martyrol. Germanic. et Colon. Radulphus de Rivo, ac Ferrarius. At ms. Florarium: Apud Morsellam S. Gudulæ Virginis translatio. Illuc quippe primo fuit transportata de villa Ham, ubi primitus sepulta fuerat, comitantibus miraculis: nam arbor, quam populum ferunt, quæ eadem nocte ad sepulchrum ejus viruerat, huc quoque se transtulit; et in ipso itinere surdus auditum recepit. Postremo vero translata est de Morsella in Bruxellam, ubi nunc quiescit, anno salutis MCLVII. Sed fallitur Auctor Florarii: non eo anno, sed circiter CMLXXVIII, translata est Bruxellam, ut infra dicemus. Referunt illam quoque Translationem Arnoldus Wion, Be-**

Translatio prima.

secunda.

EX VARIIS.

nedictus Dorganius, Hugo Menardus, quasi, quod in Nivellesi parthenone sub S. Gertrudis disciplina erudita sit ad pietatem, Benedictinum institutum censeatur complexa; quam rectius Rosweyodus noster iis adnumerat Virginibus, quæ in seculo sanctam vitam egere. Remur autem eo die non tam primam illam Translationem recoli qua Morsellam, quam posteriorem, qua Morzella Bruzellam sunt, non sine illustri pompa, deportata ejus reliquia.

Tertia.

6 Deinceps vero ad S. Michaelis ecclesiam translata sunt a Gerardo I, Cameracensi Episcopo, (in cujus diocesi tunc erat Bruzella, quæ nunc Mechlinensi subest Archiepiscopo) procurante Baldrico Duce, qui in diplomate suo (apud Miræum in Fastis Belgicis et libris donationum Belgarum) dato anno MCLVII, Indict. XV, ita loquitur: Quapropter ego Baldricus parochialem ecclesiam Brucesellæ consecrari feci, et in ea corpus sanctissimæ Virginis Christi Gudilæ, quanta potui honorificentia transtuli, quod in ecclesiola S. Gaugerici negligenter positum inveni. Ejus Translationis memoria in Bruzellensi Martyrologio ad XIV Septemb. consignata est his verbis: Eodem die dedicatio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis B. Gudilæ Virginis. Consentiant Molanus in Addit. ad Usuardum, Wion, Menardus, Dorganius, Ferrarius, Martyrolog. Germanicum, et Gallicanum Saussaii. An eo die translatio contigerit, an ut in vita dicitur XVI Novembris, haud nobis constat. Eo anno XIII Septemb. Dominica fuit, fuit et XV Novembris. Solent autem ejusmodi solemnitates fere Dominicis peragi, ut majori populi universi tum feriantis frequentia honorentur. Neutra tamen die, sed Dominica post festum S. Dionisii mense Octobri celebrata deinceps dedicationis solemnitas est, ut patet ex veteri Breviario illius Ecclesiæ.

Ecclesiæ dedicatio.

VITA

AUCTORE HUBERTO.

Ex ms. Societatis Jesu Brugis.

PROLOGUS.

Dilectissimo fratri a Alberto, Hubertus servus servorum Dei; et hic secundis successibus Christo obsequi, et in futuro cum tripudio astare ejus conspectui.

Attulisti ad nos nuperrime b quaternium, Frater amantissime, in quo pauca continebantur de virtutibus almæ virginis Gudilæ. Ipsarum quidem rerum contentia auro obrizo topazioque preferenda; sed lectionis compositio barbarismis ac solecismis pro modulo sui adeo referta, ut probaretur esse plus quam rustica. Quod scriptorisne obtigerit negligentia, an dictatoris inscientia, a nostra omnino remotum est conscientia. Ergo nostra parvitatem appellasti humiliter, ut ipsorum sensus gestorum excipiens fideliter, meis verbis dissererem scholariter, atque ordinarem competenter. Ego autem ad primum hortamen Caritatis tuæ, id ipsum differre, quam malui facere; duas ob causas maxime deterritus ab attendendo hoc opere; tum quia non hactenus attigissem hujusmodi formam materiei, tum quoniam super vires meas viderem esse hoc negotium, in quo meis c... ac per hoc prudentioribus omni conamine esset laborandum: ne dum ego juvenculus et, ut vere fateor, salis nullius, præsumerem aptare me ad illud subeundum.

Auctor tenuitatem excusat.

Sap. 10. 21.

Psal. 80. 11.

2 Sed iterum et tertio super hac re a tua familiaritate monitus, adjudicavi me tuis assensurum petitionibus. Cum enim voluerem in animo multa meæ timiditatis tardacula, occurrit mihi illa sapientissimi viri sententia; quia sapientia aperuit mutorum ora, et linguas infantium fecit disertas; illudque Davidicum sub sponsione Dei prolatum: Dilata os tuum, et implebo illud. Tandem corroboratus horum fulci-

mento testimoniorum, ipsiusque caritatis instinctu pulsatus admodum, quæ omnia sustinet, ut testatur Doctor Gentium, arripui onus injunctum. Itaque quo genere hæc sanctissima virgo decurrerit, cujus sanctitatis vitam transegerit, quantisve vivens ac post obitum miraculis effulserit, stylus noster declarabit. Bona vero venia flagito a lectoribus, quæ moveat organum oris nostri infantissimi. Hæc gloria handquaquam illi est nova: ipsam enim mutum subjugale Balaam humanas fecit effundere loquelas: primitus etiam credentibus diversas dividebat linguas. Meum quoque palatum suo rore dignetur irrigare, ut sit sufficiens ad enarrandas virtutes domus suæ, scilicet virginis inviolatæ: per cujus intercessionem ego scriptor, tu autem monitor, pariterque universi qui tecum sunt fratres, a nexibus peccatorum expediatur omnes, atque, ab infernali incendio extorres, mereamur fieri divinæ gloriæ participes.

1. Cor. 13. 7.

Non nisi probata scribit.

Num. 22. 28. S. Gudilæ patrociniū implorat.

a Hic est fortassis Albertus, sine Olbertus, monachus Lobienensis, ac deinde Abbas Gemblacensis, qui miracula et translationem S. Veroni descripsit: cujus aequalis fuit Humbertus Presbyter, Lembecanus, vir, ut ipse Olbertus testatur, secundum modernorum hominum vitam non sperendum. Non inde tamen certo possumus statuere, hunc esse vitam S. Gudilæ auctorem: solum id præstruimus feliciori cujuspiam conjecturæ.

b Quaternionem, sive libellum quatuor foliorum.

c Aliquid hic deest.

CAPUT I.

S. Gudilæ ortus, religiosa institutio.

Beata igitur Gudila virgo dignissimum habuit ortum in a Brabantensi pago: germine nobilis, sed nobilior indole mentis: parentibus secundum seculi dignitatem excellenti insignitis prosapia, et in administrationem Reipubl. adeptis honorum fastigia. Pater siquidem ejus extitit b Witgerus; quem in fascibus Comitatus egisse accepimus: genitrix vero ejus generosissima c Amulberga constat nuncupata. Ipsa autem virgo regali celsitudine progenita tam religiosissimam, quam etiam nobilissimam duxit genealogiam. Copulabatur enim sanguine d S. Gertrudæ, quæ filia Pippini connubia viriliter contempsit in terris, ut esset apta cælestibus thalamis. Efferebatur quoque sanctarum e Aldegundis ac f Waldetrudis cognatione; quarum prior, Deo dicata sua virginitate, se sub regulari cohibuit restrictione, atque in eodem cælibatu curriculum peragens vitæ, nunc immaculati sponsi comitur diademate; altera vero sub annis puertatis nupta g cuidam Duci post suscepta ex pudico matrimonio h sancta pignora, depositis sericis auro gemmisque radiantibus induviis, similiterque supellectilibus reliquis in usus pauperum prorogatis, ex hujus mundi naufragio evasit nuda, diu desiderata capiens velamina sacri Ordinis. Denique, ut fieret in propatulo quam longe esset ab illa domo, cujus indigena erat nostra virgo, improbitas, et quam domestica inhabitaret probitas; habuit sorores sanctitate famosas, videlicet, Reinildem, atque i Pharaeldem, germanumque fratrem S. Emebertum Episcopum Cameracensem. Sed nimia verboritatis usi multitudine, dum nobis est intentio seriem ejus generationis adnotare, jam dirigamus ad sequentia cursum orationis nostræ.

a S. Gudilæ patria.

b parentes.

c cognata.

g sorores, frater.

h

4 Cum præfata genitrix ejus ex ipsa foret gravida; ut moris est parturientium, anxietatis fluctuabat procella, multo magis futuro partui sollicita, bonisne polleret moribus, an obscenis inserviret delectaminibus. Sed quis angulus k verbi valeret relinquere trinitati, ubi rerum sapientia templum sibi visibiliter quodammodo

quodammodo nosebatur fabricare, totumque occupaverant virtutum catervæ, ac ardor compleverat celestis gloriæ? Nec decebat angore affici diutino, quam tantæ bajulam gemmæ Divina proposuerat prædestinatio. Igitur is de quo Prophetica oracula testantur: Et in servis suis consolabitur, hujusmodi refocillatione famulam suam recreare dignatur. Nox erat, et terris mortales somnus habebat; cum eadem materfamilias sopori dedita Angelum adspicit adesse ab astris, qui videbatur ejus timorem his demere dictis: Solve metum corde, curasque mordaces seclude, utpote pretioso fecundate germine. Ipse nempe regnator omnium regnorum me tibi claro demittit olympo, qui cælum et terras numine torquet, ipse tibi hæc solamina me ferre jubet: Concepisti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiæ mater. Hæc tibi labor enim, quando hæc te cura remordet, ab ipso puellari ævo adhærebit cæremoniis, in quibus perseverans usque ad metas vitæ brevis, palmam vitæ capiet perennis. Tali locuta ore visio Angelica eam completo sermone reliquit, auramque in tenuem evanuit. At illa talibus exhilarata visis, corpus e stratis corripit, et ad cælum supinas manus cum voce tendit, et parans coelitus delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Hic prisca renovantur præconia, quæ referre libet a fidis voluminibus prodita. Sic denique Esau et Jacob antequam in lucem profunderentur, matri duo ex ejus utero dividendi præfigurantur populi: sic præagus Symmysta Dei et abstemius præco Agni Joannes generandus de sterili corpore Elisabeth, heu male ambiguo prætitulatur patri.

2. Machab. 7.
6.

Angelus sanctitatem ejus præannuntiat.

Gen. 25. 23.

Luc. 1.

a S. Gertrude de sacro fonte suscipitur, eruditur.

Lauditias negligit:

dedita pietati.

Floret virtutibus.

5 Edita autem virguncula Dei Gudila, et vitali regenerationis lavacro immersa, ex ipso fonte suscipitur a Gertrude sancta, ejus scilicet nepte præmemorata. Sub cujus pedes postmodum adulta traditur Doctoribus scripturarum: et illi quidem eam imbuerunt scientia litterarum non sæcularium, sed salæ divinæ legis salutarum. Hæc autem ut apes argumentosa per cordis alvearia sui dispergebat nectar earum, conficiens inde favos mellitorum operum, et concipiens timorem Domini castum, quod est sapientiæ initium. Si quidem inerant ei cum tenera ætate matura jam studia, et, ut audiret incognita, religiosissimis senibus indagatrix adhærebat solertissima, tenacique memoriæ congerebat sumpta doctrinæ semina. Non suis, ut solet illa ætas, pro variis et delicatis cibis unquam tædio fuit, non sectans escæ mollioris blandimenta: his solum quæ dabantur contenta fuit. Ad ecclesiam sæpe cum sanctimonialibus conveniens, non infantium lascivias, nec puellarum negligentiam sectabatur; sed tantum ea magnipendens, quæ legebantur, utilitatem præceptorum vitæ institutione exequabatur.

6 Sane docibilis adolescentula, cum transmissio communiter stylo surgentis infantia, ad bivium Pythagoricæ pervenisset litteræ, incunctanter sinistrum ramum cum sæculi voluptate relinquere, et dextrum cœpit cum cœlesti desiderio totis viribus anhelare: non, ut huic inolitum est ætatulæ, proclivis ad ima, aspera erat monitoribus; quinetiam senilibus intenta operibus, non in propriis ambulabat voluntatibus, sed in Dominicis dispositionibus. Crescente enim vero de die in diem ætate, crescebat morum probitate, veluti condens erat Dei famulæ. Erat enim corpore casta, mente incorrupta, amabilis cunctis, affabilis universis, prudentia callens, fortitudine vicens, frænis temperantiæ serena, justitiæ vigore severa, longanimitate infatigabilis, patientia et humilitate laudabilis, mansuetudine et pietate præstabilis, fervens caritate bis tincta, stabilis fide robusta, longanimis spe inconcussa. Harum omnium virtutum commercia exaggerabat ejus in animo cuncta disponens sapientia.

a Magna pars ejus regionis, quæ Brabantum, Brachbantum, Brachbantum, Brachbantum, a scriptoribus appellatur, in Flan-

drensium Flainoensiumque Comitum jus concessit. Nomen retinere Lovanii Comitum, suæque ditiori late deinceps ad Batavia fines ac Mosam amplificata commune fecerunt, ut a pluribus jam sæculis belgicarum provinciarum princeps habita Brabantia sit; de cujus antiquis populis atque tympo pluribus agemus in vita B. Pipini xxi Februarii.

b Is deinceps Lobis monachus fuit, ut x Julii dicemus. c Vulgatus Amalberga, et Amelberga. Ea Malbodi in S. Aldegundis comobio sanctissime vitam conclusit, coliturque x Julii in Binchtensi oppido apud Hannones ubi corpus quiescit, Lobis, et alibi.

d S. Gertrudis, sive Gertrude Virginis vitam dabimus xvii Martii. e xxx Januarii. f ix Aprilis.

g S. Vincentio Modelgario, de quo xiv Julii.

h S. Landericum, sive Landricum Episcopum Meldensem, qui xvii April. colitur: SS. Aldetrudem et Madelbertam Virgines, ambas Malbodi Abbatissas; de Aldetrude agemus xxv Februarii, de Madelberta vii Septembris: et S. Dentinum, qui Resz in Clivia colitur, ut xiv Julii dicemus.

i De S. Pharaïde Virgine egimus iv Januarii. Sed si illa soror fuit S. Gudila, necesse est S. Amelbergam bis nuptam fuisse, licet invitam, primum Theodorico Duci, qui ante ex alia uxore duos filios susceperat, quorum mentio fit in vita Pharaïdis, atque ipsam Pharaïdem; denique Witgero Comitii. k Legendum videtur ibi.

CAPUT II.

Sancta ejus vita. Dæmonis insidiæ.

Interea repedit ad limina a parentum, pectus sitibundum referens haustu sapientiæ refertum. Utrunque redundabat jucundatio: isti applaudebant proli suæ super fama boni odoris, ac ejus virtutibus almis; illa exultabat de affectibus illorum erga se benevolis.

8 Erat autem in confinio villa, b Morzella vocabulo, distans ab eorum mansione duorum milliarium interstitio: in qua ædificatum fuerat oratorium in honore Sancti Salvatoris dedicatum. Hunc locum diligens, beata Dei virgo expetiit, remota a suis, vitans eis esse molestiæ in omnibus saltem modicis negotiis, atque appetens vacare solius contemplationi divinitatis. Verum quanto exercitio se ibi aptaverit obtutibus majestatis supernæ, non est humanæ opis explicare; etiamsi cuncta corporis membra verterentur in linguas, et singuli artus voce resonarent humana. Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat, et noctes, pernox in vigiliis, strenua in psalmodiis, exercita in jejuniis, mactabat se holocaustum Christi conspectibus, cui se totam devota tradiderat ab annis puerilibus. Et cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad æterna transire festinabat: et quam acceptabilem se scrutatori renum cordiumque exhibebat, etiam per exteriora opera clarescebat. Nam elemosinarum clementiæ dedita, numquam sufferebat vacuum proximi reliquisse miseriam: ad quæ supplenda suppedabat ei cura parentum affluentia; quandoquidem reipsa probabant, quod super ea Angelicum præconium prætexerat. Sermo quoque illius, juxta Apostolum, sale erat conditus: sæpissimis genium flexionibus accommodata, cum lacrymis et compunctione cordis Dominum obsecrabat, ut quæcumque meditaretur vel ageret, in conspectu ejus accepta forent. Ipse vero pius illius exaudire dignatus est preces misericorditer, qui eas inspiraverat potenter.

9 Cum igitur hoc pacto se institueret, unde dilectionis omnium flammam in se accenderat, inimicus nominis Christiani diabolus impatienter ferens, tantis eam succrescere virtutum processibus, veterani livoris adversus eam anhelabat æstibus; ac eo magis acriori stimulabatur cruciatu, quo vincebatur a sibi familiarissimo sexu, qui prima causa perditionis humanæ fuerat suo suggestu. Et primo quidem enitens, si quo modo valeret eam ab abrepto abstrahere proposito, immittebat corporis fragilitatem ejus animo, ætatis spatia proluxa, prorsus maxima cogitationum ejus suscitabat nubila. Sed primo cassatus elidebatur conatus, quod fortiter infixæ erat in mandatorum Dei meditata. Attamen nec sic resipiscens, quamvis prima congressione delusus, variis assultibus eam arguebat irritus; velut ille, qui celsam urbem oppugnat molibus, aut circum montana castella sedens, sub variis armorum

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

a
Domum redit.

b
Adit oratorium Morzellense.

Sanctissime vivit.

Liberalis in pauperes.

Varie a dæmone tentatur.

AUCTORE
HERBERTO,
EX MSS.
Generose
resistit.

armorum apparatibus nunc hos, nunc illos pererrat arte aditus. Sed illa ejus machinamenta orationum repellens instantia, stabat quasi immobilis columna, ejus cassis ictibus percussa. Nam ille cogitationes inserebat sordidas : hæc assiduitate orationum submovebat eas. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore : hæc fide ac jejuniis corpus vallabat omne. Ille muliebrem naturam facilem ad ruinam proponebat : hæc æterna futuri judicii tormenta considerans, illasam animi puritatem per tentamenta servabat. Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant : adjuvabat enim ancillam suam Dominus; qui nostri gratia carne velatus victoriam corpori contra diabolum est largitus : ut singulari ita certantibus liceat Apostoli proferre sermonis consultus : Non autem ego, sed gratia Dei quæ mecum est.

1. Cor. 13. 10.
Singulis noctibus ecclesiam adit.

10 Ad postremum cum nec hoc argumentum posset eam destruere, cunctis fecit manifestum clarius luce, quanto dentium in eam fremeret stridore. Erat siquidem huic Sanctæ consuetudo laudabilis, ut a galli cantu relicto stratu adiret præfata limina basilicæ noctibus cunctis, præeunte ejus c abra cum laterna prævii luminis, ut inibi in excubiis Deo complacitas reliquum expenderet noctis, thurificans seipsam Deo in genitum, orationumque frequentis. Nocte igitur quadam, cum usitato more pro hac, quam prælibavimus, caussa eandem peteret ecclesiam, ipse auctor totius malignitatis non immemor suæ artis, indicium suæ præsentis declaravit; quoniam adveniens subito candelam extinxit. O quam sibi congruam satelles noctis patefecit technam! Ipse denique qui Lucifer nuncupatur Esaie testimonio, ut quemadmodum hic minor stellarum splendore circumsepitur chrysocomo; sic ante ruinam ille celestium ordinum veluti gemmarum ornabatur decore præfulgido, nunc ab ipso vocatus princeps tenebrarum, gaudet ceno scelerum, latebras cacarum fovet mentium. Sed ancilla Christi, prævalescente dolo inimici, amissum lumine, nullo adnisi poterat gressus recta semita dirigere. Tantus plus solito horror fuliginis noctis illius ingruerat. Nam neque ignes astrorum erant, nec lucidus polus in siderea æthra, sed in obscuro aere nebula, et lunam in nimbo occultebat nox intempesta : et, quod facile credi constat, ipse hostis amica sibi caligine obfuscationem augmentaverat. Pedissequa quoque ejus et pervia et devia negat se discernere, nec d prorsi tramitis meminisse. Scias demonico instinctu tanti nubem obvolvi erroris. Quid faceret? Deo devoti pectoris sanctitas æstuat, quia abripi a bono incepto nolebat. Tandem in semet reversa, a Deo impetranda novit subsidia, memorans illud Davidicum : Tu es Domine refugium meum a tribulatione qua circumdedit me : exultatio mea, erue me a circumstantibus me. Genu flexo procumbens arenis provolvitur, sordido pulvere crinis aspergitur, totisque animæ medullis Dominum deprecatur, Miserere, inquam, o Deus mei laboris : miserere mei, quamquam obstantibus reatibus meis dignaferentis, tamen de tua protectione præsumens : laqueos insidiatioris disjice, obscuritatis cerifera repagula remove; istamque candelam reaccendi jube, ne gaudeat inimicus de me. Tu enim servientis plasmatis emancipator, nos sub laxo horridi anguis jugo captos, tuæ mortis pretio reddidisti liberos. Obsecro igitur, Redemptor fortis, ne nos patiaris rursus subjacere raptui prædonis avidi. Quid multis morer? Annuit his votis Deus dexter, et secundo vultu prosperat, ae suo nutu reaccensa lucerna fidelem suam corroborat. Plus solito micanti vibrat lychnus radio : adeo ut cerneret illum vicum illustrari sole novo. Ad aspectum tam miræ claritatis virgo nitentes suffusa lacrymis oculis se subrigit, faciem ad astra sustollit, magnificentiæ Altithroni laudes persolvit, qui suos in sinistris non deserit. Tibi, ait, clementissime Deus, laus et gloriatio, tibi gratiarum actio. Quenam pro

Isa. 14. 12.

d

Psal. 31. 7.
Lucernam a demone extinctam precibus reaccendit.

his donis tibi poterit servitus rependi? Nulla vota laudantium compensant tuæ largitatis pretium : vincitur semper etenim minor cura obsequentium. Tu lux vera oculis, tu lux quoque sensibus imis. Tibi igitur Creatori creatura benedicat tua, cujus majestas et pietas regnum triplici numine continuat in sæculorum sæcula. Cum his et talibus hymnologicis domum Dei, quo tendebat, penetrat : ibi quodcumque temporis restat, eoque dum meta noctis clauditur, precibus desudans excubat, psalmodum melodia ad solitum adaucta pensum, cumulo aggerato orationum.

his donis tibi poterit servitus rependi? Nulla vota laudantium compensant tuæ largitatis pretium : vincitur semper etenim minor cura obsequentium. Tu lux vera oculis, tu lux quoque sensibus imis. Tibi igitur Creatori creatura benedicat tua, cujus majestas et pietas regnum triplici numine continuat in sæculorum sæcula. Cum his et talibus hymnologicis domum Dei, quo tendebat, penetrat : ibi quodcumque temporis restat, eoque dum meta noctis clauditur, precibus desudans excubat, psalmodum melodia ad solitum adaucta pensum, cumulo aggerato orationum.

a *Il jam religiosam vitam erant complexi. Nam S. Amalberga traditur a S. Auberto sacrum velamen accepisse; qui mortuus pulatur circa annum dclix; cum Gertrudis non nisi an. dclxiv decesserit, post cujus obitum ad paternam domum rediit Gudila. Hæc deinde una cum Reinilde sorore Lobias abiit, Deo isthic omnes suas possessiones oblaturo. Sed cum pulsantibus fores aperire monachi renuissent, negantes isthuc ingredi feminis fas esse; Gudila domum, sive indignata, sive ingenuè acquiescens nihilque ultra tentandum rata, revertit. Reinildi vero nudis genibus effusa in preces, tertia nocte, divina virtute, patefactæ templi sunt valvæ: ac Sanctas vicum, cum villis quinque, ei cenobio donavit.*

b *Vicus est Morsella (vel, ut hic dicitur, Morzella, Surio Mortesella, in Breviario Bruacellensi Mortesella, Mirro in Chron. Mortesella) ad ipsos Brabantie ac dittonis Alostanae limites. At quo præcipue loco parentum ejus domicilium fuerit, haud conperimus; nisi fortassis Martinis, qui locus, ut in Emeberto xv Januarii indicabimus, Merchten nunc dici videtur.*

c *Est abra, (Græcis ἀβρα εὶ ἀβρα) ut scribit Suidas, ὄρε ἀπὸς θεράπαινα, ὄρε θυμορροῦ θεράπαινα, ἀλλ' ὁμοίτην ἰουδαίου κέρη καὶ ἑστῆτος, εἶτε ὁμοίτητος εἶτε μὴ. Neque simpliciter ancilla, neque formosa ancilla, sed domestica conjugis puella et honorata, sive dominata sit sive non. Judith. 8. 32. Et ego exeam cum abra mea, et alibi, Vide Serrarium nostrum in Judith. c. 10, quæstionc. 1. d. Id est recti.*

CAPUT III.

Mortificationis studium miraculo illustratum.

Interim spargente Phœbo convexa poli, et amplissima terrarum spatia convexus flatus, adest Sacerdos loci ipsius, consueta divinæ servitutis mysteria celebraturus. Cum ergo matutinalibus instans officis, sacrarium extrueret, aram cen libaturus componeret, huc illuc ob ambulans, et hæc illac lumina versans, casu faciem convertit, ubi Virgo Dei solo prostrata congeribat humili prece vota, se juxta Doctoris gentium edictum exhibens hostiam vivam, sanctam, Deo placentem. Qui diligentissimo intuitu eam contempans, nec non prolixitate orationum ejus admirans, vidit plantas ejus nudas, cum solummodo summa pedum tegerent opercula crepidarum. Ac primo obstupuit tantæ rei novitate, tum deinde, quia prospere educata et delicate sub tam diro se maceraret rigore. Vere modulatur voce, chorda, et tympano Rex egregius : Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio ejus manet in seculum sæculi. Tu vero o summa sapientia, ut excellentissimus orator disserit eleganter, omnia disponis suaviter. Hæc enim tua famula intellectum adhibens tuis mandatis, complevit quæ jussisti : Videte ne faciatis justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab iis : tu autem quæ spondidisti reddidisti : Nemo accendit lucernam et in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. Hæc humani vitatrix favoris, ne ventus afflaret jactantiæ, læto pudore tegebat, quidquid ad cultum tuum exhibebat : cernis quippe occultum et latentem munere donas; tu autem, quo indicio placuit tibi, eam nobis ad imitandum manifestasti. Prædictus itaque Minister altaris Dei, horrore tanti facti percussus, ejusque algori compassus, diutissime præstolans, postquam illa ab oratione surrexit, continuo chirothecas a manibus suis extraxit, ejusque vestigiis supponere abiit, ut tam illustris meriti puellam religioso officio honoraret. At illa fortissimi vincla propositi nec Sacerdotis quidem sedulitate laxavit : sed male blandientem perhorrescens insuetam molliciem, quasi accepta permoveretur injuria manibus illas arripuit, ac super pavimentum projecit.

Nudis pedum plantis incedit.

Rom. 12. 1.

Psal. 110. 10.

Matth. 6. 1.

Luc. 11. 33.

Sacerdos chirothecas ejus pedibus substernit.

ipsa eas rejicit.

12 Res mira et vehementer laude digna, quippe quam rarissimam compererunt secula tenacibus libellis erudita. Eloquar an sileam? Sed sicut de suis meritis debet nemo se jactare, sic non debet quisquam solius opera Dei, quae per suos Sanctos fiunt silentiari, sed praedicare: quoniam legitur Angelus Tobiam ita admonuisse: Sacramentum Regis abscondere bonum est; opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Chirotheca terram non attigerunt, sed in aere ac si haerentes pependerunt. Et hoc satis juste. Cur enim eas pulverulenta pollueret foeditas, quae ab illis manibus delapsae fuerant, quae simplices inquinamentis vitiorum erant. Videres super hoc magnum inane eas attolli, cum nec in superioribus eas detinerent mobiles funiculi ad laquearia suffixi, nec ab inferioribus eas fulciret cuiuspiam adminiculum sustentaculi. Tua sunt haec igitur Christi opera, tua miracula, qui, affirmante Davidica lyra, mirabilis es in Sanctis tuis, quos multis modis glorificare dignaris. Nos vero considerantes exitum rei tantae, animadvertimus non ex perturbatione fellis illam repulsam scaturire, sed ex munda intentione. Huic in Evangelio veritas dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: quia cum pura est intentio quae praecedit, bonum est omne opus quod sequitur, etiamsi reprehensibile esse videatur. O gloriosus fervor Virginis, quae nec puncto quidem temporis a familiarissimo rigore passa est se remitti. O Sacerdotem illum beatum, qui hoc non ad contumeliam suam duxit, sed magnificans illius cum exultatione virtutem, quod vidit circumquaque diffamavit!

CAPUT IV.

Alia ejus in vita miracula.

Expletis tandem a Sacerdote Missarum solemnibus, in quibus sancta virgo, juxta Psalmistae vocem, spiritum suum contribulatum sacrificium Deo immolaverat, (cor namque contritum et humilium Dominus non aspernandum judicat) ad proprii limina domatis remeant. Jam fere medium iter remensum fuerat; et ecce cuidam mulieri obviat, quam longus moeror et diutina calamitas torquebant. Gestabat siquidem in humeris filium suum, qui cum languore nativo ab alvo ipsius malefetae parentis deciderat in hanc lucem; jamque sol aureus per duo dena mundum regens astra nonnumquam circumvolvebat, ex quo eundem puerum trina passione debilitatum viderat. Etenim erat contractus, incurvus, caducis vultibus, et solam despectans terram cernuus: spiracula etiam vocis erant a obstructa, obmutuerat lingua, plectrum articulatus motus non formabat. Quin etiam insuper dira chiragra contuderat manuum articulos, intantum ut ori non ingereret cibos, nisi adjutorio alienae manus appositos. Igitur tantillum corpusculum tantis pestibus Sancta Dei spectans obsessum, pectus concutitur visceribus misericordiae indutum. Tunc tota mente sanctum concipiens Spiritum, inter complexus suorum brachiorum suscipit puerum, et convertitur cum precibus ad Deum: Benignissime, inquires, Jesu, aures tuas vocibus tuae famulae advertite, et opem tuae indulgentiae super hunc effunde: quem tua validissima creavit dignatio, tua dulcissima confirmet misericordia. Non de meritis meis, quippe quae nulla sunt confido, sed spero in tuae largitatis fonte uberrimo. Tu enim dixisti: Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis: ne ergo peccata mea Domine respicias, sed miserias horum duorum miserans, uni sospitate reddita, nos in commune alacres reddas. Quid plura? penetralia coeli oratio scandit: ad supernos auditus pervenit: quae postulataverat, se impetrare sentit. Nam confestim puero patefactum est iter voculae solutoque ligamine diu mutae fauces nunc fiunt

loquaces. Attemperantur organa revocata suis nervis, ac erectis exultat membris. Et quem fructum messisset Sanctae oratio, ipse puer declaravit subito, advocans genitricem suam sic clamando: Mater veni, mater veni. Sancta autem virgo admirans, quod tam repente in verba prorupisset, qui ab ipso vitae exordio cum coeva taciturnitate coaluisset, et quod mirabilius erat, adplene vocem formasset, eum ad terram deposuit, quia virtutis divinae adventum sensit. Ille vero hactenus non suus, sed nunc demum suae libertati deditus, discurrebat huc atque illic gratulabundus. Mater vero ubi ad inopina vota adspicit, animo obstupescit, versisque modis praegaudia plangit, ad Sanctae gressus prociat, quos osculando lambit.

14 Tunc utraequa ineffabili clementiae Omnipotentis, qui, testimonio Scripturae, erigit elisos, dirigit justos, confitentur gratanter, laudes rependunt unanimiter. Ex hinc beata Virgo mulieri jubet ne quousque ipsa in corpore viveret, hoc cuilibet indicaret; pertimescens videlicet ne in virtute miraculi ore humano pulsata inde intus inanesceret, unde foris hominibus magna appareret: exemplum etiam Christi sequens, qui cuidam voce relicta, auditu vacuo, medelam impendens, interminatus est instantibus, ne visas b proderent virtutes. Sed quid ibi sequitur? Quanto eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant. Sic et hic. Nam vicini, qui nudius tertius noverant puerum horribili membrorum nodositate irretitum, post paululum speculantes decora ac recta compagine solidatum, sciscitabantur causam et ordinem hujus facti a matre. Qua revelante, sanctitas ejus innotescebat ubique. Gandebat nempe femina eadem, quod nancisceretur materiam et occasionem propalandi et magnificandi suae salutis auctricem. Sic ergo illa sancta Dei virgo in magnis, quae faciebat, latere quidem habebat in voluntate sincera, sed, ut prodessent, aliis manifestabantur: quatenus et suae magnae humilitatis esset, quod sua opera taceri appetebat; et utilissimae aedificationis aliorum, quod reticere non poterant.

15 Itaque opinio fidei ac virtutum ejus longe lateque divulgabatur: ex vicis oppidisque undique ad eam a promiscuo sexu et omni aetate concurrebatur. Gregatim confluentes populi ejus recreabantur aspectu, mulebantur affatu; aliquanti sospitatis egentis ope, redibant ovantes recepta salubritate. Quid verbis opus est? universi eam ac si matrem venerabantur; dilectam Deo Patri, sponsam Filii, templum Pneumatis almi, vere fatebantur. Inter illam igitur plebem invalidam accessit ad eam mulier leprosa, gerens maculosa portenta, quam Eremfredam nuncupari mandavit posteritati antiquitas provida. Tam graves autem et tam terribiles erant ulcerum eruptiones, ut etiam a collo ejus ebullientes effluerent vermes. Quo viso sancta Dei virgo mentem copioso pietatis rore infusam nequivit cohibere a solito compassionis spiculo. Protinus siquidem eam miti affatu ultronea compellans, primum singula lepra contagia visu perlustrans, conatur amicales eam leniendo proferre loquelas, profecto in illo, cujus nominis invocatio numquam miseratione vacat, sperans: Aequo animo esto, inquit, Eremfreda: haec tibi ad salutem, non ad interitum, dedit dispositio divina. Unde magis est providendum, ut sanitas tua nullum conferat periculum. Ipse igitur qui in opportunitatibus in tribulatione est adjutor, sit tibi propitius consolator, et tuorum morborum curator. Post hoc recurrens ad arma, quae in istiusmodi rebus illi erant familiarissima, cepit obnixae orationibus cum gemitu et contritione cordis insistere pro ea: Ne, inquit, clementissime Deus, irascaris, quod tuum sanctissimum nomen praesumo invocare ego peccatrix: non enim in justificationibus meis prosterno preces ante faciem tuae Majestatis, sed in miserationibus tuis multis.

Reminiscere

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.
*Puer subito
sanatur.*

Psal. 144. 14.
*Gudila id ce-
lari cupit.*

Marc. 7. 36.

*Mater pueri
id divulgat.*

*Multi ad eam
concurrunt.*

*Leprosam
sanat.*

AUCTORE
HERBERTO,
EX MSS.
4. Reg. 5.

Remiscere miserationum et misericordiarum tuarum, quæ sunt a seculo; qui per Elisæum vatem mundasti a lepra Naaman Syrum in Jordanis fluente; et nostra figura circumtectus per te extersisti quam plurimos ab hujusmodi horrore foedissimo. Tu certe omnia dispensanter agis et prudenter, et levamen tuæ indulgentiæ tribuis largiter. Sive ergo voluisti hanc mulierem immundissima atteri lepra propter ejus peccata, ut penitisset correctæ, ejus delendo crimina, eam mirabiliter munda; sive idecirco ut ejus curationis omine tua claresceret magnificentia, eam mirabiliter sana, ut a tua magnificeris factura. Concite ad hæc precamina ad solium Tonantis directæ, peregrinam figuram mutarunt mulieris membra, pristino decori restituta, ac si nunquam eam turpasset obscenis figuris discolor pœna. Tunc ambæ non ingratae liberatori omnium non cessant magnificas laudes rependere: sed et ab ore cunctorum hoc videntium et audientium concinitur Deitati sublimissimæ.

16 Hæc et alia innumerabilia per famulam suam operata est divina excellentia, quæ ad describendum sunt nimium proluxa. Sed et ex his paucis etiam ejus cætera cognoscuntur opera: illa tamen præcipue, in quibus sibi tantum conscia animadvertitur esse; quia gratiam ab hominibus non requirens, quantum in ipsa fuit, voluisset latere omnes suas virtutes. Quod si illius exteriores actus explicari verbis utcumque potuerunt, interiorum vitam illius et quotidianam conversationem, et animum cælo semper intentum, nulla unquam. (vere profiteor) explicat oratio. Illam scilicet perseverantiam, et temperamentum in abstinentia et jejuniis, potentiam in orationibus et vigiliis, noctesque ac dies ab ea perinde actas; nullumque vacuum ab opere Dei tempus, quo vel otio indulserit vel negotio; sed nec cibo aut somno quidem, nisi in quantum naturæ necessitas cogeat. Non si ipse Mantuanus Poeta ab inferis emergeret, profecto exponere posset. Adeo omnia majora in hac sancta virgine constant, quam ut verbis concipi queant. O vere Beata multis præconiis digna, in qua dolus non fuit, neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Domino et hominibus sancte et juste vivens.

a Ms. obstrusa.
b Ms. perderent.

Varix Gudilæ
virtutes.

CAPUT V.

Obitus, sepultura, miracula.

In hac itaque constantia perdurans animi, nec dicam per singulos dies, verumetiam per singula horarum momenta fervebat flagrantia interni desiderii videre Deum Deorum in Sion cœlesti. O quantis hoc designabat suspiriorum tractibus, tamquam videretur dicere se intuentibus: Cupio dissolvi et esse cum Christo. Sicut enim desiderat ad fontes aquarum cervus, ita anima ejus sitiendo appetebat supernos obtutus. Tandem ejus tam laudabilem affectum Christus definit perducere ad effectum, ipsiusque laboribus recompensare æternæ retributionis denarium. Denique modico pulsata incommodo corruptibilis carnis, attigit metam mortis: et sic artubus relictis, cœlum capessit anima fidelis; cui recta celso tramite via reseratur ad Patrem. Angelorum candidi chori hinc inde stipant euntem: quorum evecta ministerio, cœlesti introfertur Paradiso, ubi cum obvio virginum choro suscipitur a Sancta Maria Dei genitrice, sine fine frenens Patriarcharum fide, Prophetarum spe, Apostolorum consessu, Martyrum collegio, Confessorum contubernio, cunctorumque cælicolarum perenniter oblectatur tripudio.

Lugent pau-
peres.

18 Ejus autem migratio sicut intulit superno conventui gaudium, sic his, qui ejus consortio frui eatenus fuerant, gravem et fere intolerabilem luctum.

Erat enim videre pauperum ora fletibus rigata, quorum illi Sanctæ maxima fuerat cura; cum Evangelio attestante, nosset talium sustentatione se in æterna recipi tabernacula. Hic indumentum, quo se obtexerat illa, manibus prætendebat, ille suam ineam ejus refocillatione recreatam omnibus plangendo prædicabat. Prorsus cuncti una lamentando sua pectora tundeant, tantæ nutricis solatio se destitui ejulabant. Corpus vero ejus, ut oportuit, religioso officio, ac more Ecclesiastico composuerunt sacri ordinis ministri ceterique fideles, super illud Davidicis cantionibus congruisque orationibus operam dantes. Deinde divina peragentes mysteria odoramentis et accensis a faris prelati, prout postulabat res funebri, considerunt in sepulchro cum honestate decentissima, quod extruxerant ante fores oratorii in villa, b Ham vocitata. Hujus depositio celebratur die octavo ab introitu anni, quod est vi Idus Januarii.

a
sepelitur in
Hamrico.
b

19 Nunc vale sanctissima virgo amplexibus tui sponsi diutissime concupitis jam inherens absque dissidio. Tu enim in numero computaris centum quadraginta quatuor millium, qui quocumque ierit, juxta Apocalypsim, sequuntur Agnum; quia labem nivei pudoris nescisti, ex primitiis empta hominum. Adesto nunc et percipe supplices voces precantium, efficax oratrix pro nostris reatibus apud Deum. Nostri miserere, ut Christus placatus suis inclinet prosperas aures, nec noxas imputet omnes. Si rite veneramur ore et pectore diem tibi festivum, si sub tuorum gaudio sternimur vestigiorum, paullisper huc illabere deferens tuis favorem unitatis in Trinitate, et Trinitatis in unitate, cui honor et potestas et imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Apoc. 14. 4.
Auctor eam
invocat.

20 Post expletum gloriosissimi agonis omnibus sæculis laudabilem triumphum, quo depositis carnalibus exuviis S. Gudilæ immarcescibilis gloriæ adepta est bravium; ad comprobandum quanti meriti, quantæque sanctitatis fuerit, noluit pius Dominus apud nos manere occultum, quod non latebat apud illum; sed fieret quoque clarum et accolis et externis, quanta pompa ambiatur hæc Sancta in cœlis, cui tanta miracula et prodigia præstat agere in terris. Eo ipso etenim die, quo gremio mandata est terræ, ad pedes ipsius busti visa est arbuscula c pullulare, quæ paulatim volventibus diebus gyris protensa in auras excrescens proceritate, non parvum occupavit aeris spatium ramorum crata atque comarum densitate. Nonne dignoscitur divinitus id administrari, et ad tutamen et umbraculum, ut corpus quoad vixit sui arbitrii deliberatione inviolatum, nunc cœlica cautela custodiatur illæsum a canmate et fragore imbrum. Sive ergo causa hujusmodi, seu ad laudem sui nominis, et ob decus castimonie virginalis hoc procuraverit virtus sublimis; tu tamen, o Lector, si certatim sequentia prosequaris, perspicies super hoc ligno et divinæ evidentiam potentiæ, et admirabilem d doxam virginis tam egregiæ.

Ad sepulchrum ejus
ipso die arbor
pullulavit.
c

a Faces tedasque ad funeris pompam adhiberi solitis intellige. Ex Bedæ lib. de ratione tempor. cap. 24. patet pharos dici ignium vasa, sive lucernas, quales in templis e laquearibus pendere solent ad honorandos Martyrum natales. Ad quem locum Joannes Noviomagus: Pharos vocat coronides illas, in quibus lucernarum ambitus ab imo usque ad fastigium sic sunt dispositi, ut continuo superiores angustiores inferioribus pyramidis, seu turris, formam ostendunt, quales suspenduntur ex laquearibus sacrarum ædium, seu quales succenduntur in sacris funeribus.

b Molanus in Indiculo SS. Belgii putat hunc esse Flandriæ vicum haud procul Teneramunda: verum qui id decem militariibus dici potest a Morsella distare? Neque isthic ulla est S. Gudilæ memoria, ut mihi ejus Ecclesiæ Pastor retulit. hectus Aub. Mirus vicum Brabantia esse assertit primo a Vilvordia militari. Plures enim villæ hoc nomine in Belgia Teutonice appellantur, quod veteri Saxonica lingua domum, sive habitationem, aut pradium significat.

c In altera vita, quam mox ex Surio dabimus, non pullulasse tum arbor, sed præter temporis hiberni conditionem subito fronduisse dicitur.

d Id est, gloriam.

CAPUT

CAPUT VI.

Sepulchrum ejus violans punitus.

Quapropter hæc sufficiat tantum prælibasse. Jam vero interim videamus quanta pœna imminet sepulchrorum violatoribus. Factum est, dum humaretur sanctissimum corpus tumuli sinibus, ut præsens esset quidam perversitati crudelissimæ deditus, nocturnis furtis assuetus, doctus exhaurire apothecas divitum clandestinis suffossionibus, suasque crumenas farcire lucris turpibus: qui huc illic circumvolvens orbis oculorum, tacitisque luminibus pererrans corpus totum, vidit illud sepeiri cum insignibus ornamentis, ut decebat personam cluentissimæ propaginis. Iste ergo illic tandiu astitit, quamdiu cum omni diligentia clausum fuit. Jamque ille dies, aliusque processerant, et tertiam auroram Phaethontis equi vehebant, cum sub memoria retractat ea quæ viderat.

a

Joan. 3. 20.

Quidam monilia, aliaque ornamenta, cum quibus sepulta erat, diripit.

b

Detegitur scelus.

S. Emebertus auctorem et conscios communicat.

c

communicationi hoc quoque subintulit: Hujus deterrimi sacrilegii et auctores, et consentanei et complices, omnesque descensuri ex eorum germine plectantur nævo istiusmodi pœnæ, ut uterque sexus lapsante poplite jugiter claudicet, super hæc vero fœmineum d gutteria obscœnet. Ita igitur viri et fœminæ illius generationis manserunt et permanent hodieque multati, ut fixit censura sancti viri. Cui saltem parum sciolo non liqueat hoc fieri ad aggerandam gloriam hujus Sanctæ, ut hominibus esset in terris honori et reverentiæ, cui in cœlis Cœlites applaudunt et deferunt sicuti compari suæ?

a Id est, cupidati.

b Alii *μαρτυροσ*, mafortem et mavortem vocant. Integumentum capitis videtur, aut certe velum fluens, quo caput humerosque amictret Virgo. De variis hujus vocabuli notionibus consule eruditissimi Rosweydi nostri Onomasticon in vitas Patrum.

c Nunc in diœcesi est Mechtiniensi, superiore seculo instituta.

d Abbi gutturositas vocatur; in Breviarij. Bruce. gutturia, est colli vitium, ut patet ex vita S. Ursuarii xviii April. auctore Hatherio Veronensi: Habebat, inquit, sanctus Pontifex neptem in jam dicto monasterio Malbodiensi, quam ipse parvulam commendaverat S. Aldegondi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est quedam in ejus collo sæva nimis infirmitas quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Quæ, ut legendi patet, non de S. Aldegunde dicitur, (quod ad cap. 16, lib. 1 Chronic. Camerac. scripsit Colvenerius) sed de ejus alumna.

CAPUT VII.

Reliquiæ Morzelam translata, non sine miraculis.

Posthæc cœperunt reliquiæ sanctæ virginis virtutibus pollere, locusque ejus sepulturæ crebris miraculis enitere. Quamobrem post elapsos a transitu ejus quamplures annos, quique fideles ad alterutrum ea quæ viritum viderant conferentes, quæsitum opus esse dicebant, quod sibi in talibus consilium, quidve esset agendum. Et diu, quaquaversum potuere, trutinantes sententiam, ad hujus tandem consilii ventum est censuram, quoniam oporteret illam inde transferri; quando quidem non esset competens tantæ thesaurum margaritæ oculi angulo humillimi viculi, sed reponi loco celebri, quo conglobata phalanx Christiani populi suas preces deposceret per eam Christo dirigi.

25 Id cum placeret omnibus, assensu Pontificis parochiæ ipsius, ad sepulchrum Sanctæ convenit sacerdotiarum cœtus, junctis sibi aliorum Ecclesiasticorum graduum stemmatibus, itemque plebis ac Procerum Palatinorum agminibus. Tunc apponentes piæ manus, reverenter exemptas a sede tumuli sanctas reliquias imponunt feretro honorabiliter. Tunc destinant ferri versus a Nivigellam: sed nullo conamine quiverunt elevare b libitinam. Ergo ibi ut erant frequentes Pontifices sancti, Archidiaconi, Decani, sanctæ perfectionis Clerici, atque religiosi Laici, agitata quæstione, dum discutunt ubinam recondendum veheretur hoc corpus sanctissimum; fit optio omnium adjudicantium, aut c Castri-locum aut d Malbodiense cœnobium esse metandum. Sancta enim Waldetrudis et Aldegundis utriusque monasterii fundatrices ac gubernatrices fuerant S. Gudilæ, ut in principio dictum est, consanguinitate affines. Igitur bajuli toto adniso corporis adlaborantes erigere feretrum, vires consumebant in cassum: adeo manebat immotum ac si radicitus solo esset infixum. Hoc autem reputando imbecillitati humanæ, alii atque alii se ingerunt subinde; sed ita feretrum est aggravatum, ut nullo modo quocumque ingenio vela quantiscumque viris posset moveri.

26 Hic vero videres gelidum manare omnibus sudorem, priæ nimio stupore. Quid potissimum intenderent, vel quo se verterent? hoc restabat solum, aut ab incepto cessandum, aut a Deo obnixè poscendum, ut super hoc negotio possent nosse ejus judicium. Aderat autem ibi quidam canitio erines respersus, marcente

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.
Horrenda et
diuturna
pœna sacrilegii.

d

De translatione corporis
S. Gudilæ
tractatur.

a

b

Nivellam,
Montes, Malbodium ut
avehatur, moveri non potest.

c

d

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

marcente senio confectus, cui sancta virgo Gudila fuerat satis nota, et ea tempestate, qua hæc excesserat a corruptibili vita, ille vernabat adolescentia. Hic itaque veterum dierum monumenta revolvens: Audite, ait, o fideles, et vestras addicite preces. Huic Sanctæ viventi in carne mos inoleverat ultroneus, nulla necessitate interruptus, basilicam Sancti Salvatoris in Morzele devotissimis semper frequentare cursibus, ibique jugibus instare orationibus: credite mihi, hisce oculis vidi. Examinemus ergo velitne requiescere in eodem oratorio. Tandem hoc audito omnes coacti petierunt, ut declararet virtus Domini, an vellet in eadem ecclesiola illud sanctissimum corpus reponi. Et ecce tanta motum est feretrum facilitate, ut portantes clamarent nullum se onus sentire. Ac primum fontem misericordiæ voce collaudant consona; deinde ferentes in manibus sanctæ Crucis vexilla et candelabra, sed et varia odoramentorum genera, dirigunt munus copiosum cum psallentium caterva eo, quo delegaverat præmonstratio Divina. Sane per omne iter quantam putas concionem coæcervari studiis certantibus! ex cunctis agris atque vicis concurrunt, ex proximis etiam oppidis advenitur: curvus arator in medio opere defixa reliquit aratra, subulcus et bubulcus, necnon et opilio intermissa sua custodia, gaudent sanctas comitari exequias.

27 Interim largiflua æterni benefactoris benignitas nil cuiquam petenti denegans, nec munera retardans, cunctis revelavit patenter, quanta honorificentia in æthereis sinibus hæc Virgo sublimaretur vehementer, quæ sibi in terris famulata fuerat humiliter. Inter illa etenim constipati millia vulgi venerat homo corpore quidem invalidus, sed pectore robustus. Denique ejus aurium meatus olim nimietas languoris obturaverat: jamque longinquitas temporis intercesserat, ex quo magnas opes tenuaverat, ut ei multimodis medicaminum limamentis, vel aliquantisper depilaretur, vel funditus demeretur ipsa surditas, domoque exhausta, nec proficiente medela, proprium censum cum auditu amiserat. Ast ubi efferbuit dives fides in ejus sano corde, credentis sibi posse succurri a Deo per interventionem famulæ suæ; mediis immersus cuneis cœpit abire sub piæ illius vectatione sarcinæ. Ubi spe prompta, audaci pernix fiducia, lacrymosæ devotionis flebilis effundit precamina: O, inquit, singularis post Deum clementiæ, subveni mihi misero. Ad tui confugio subsidii portum, ne repellas me salutis indignum. Monstra te maternæ caritatis habere ubera, sumatque per te mearum precum donaria, cui ante omne ævum præelecta, modo sine fine copularis sponsa. Revulsis piissima Domina vectibus densissimæ surditatis, dirige callem vocibus percipiendis. Quid igitur? non distulit Sancta Dei preces exaudire sui pauperis. Nam decurso puncto horæ fere unius, aurium auditus, oppanso surdamine diu interclusus, purgat crassa quæque obstacula ruptis obicibus, fitque susurris pervius, et capax loquentibus. Quamobrem in confertissimas prosilit turbas, quæ et quanta sibi contigissent annuntians. Profinus elevata in excelso voce, jubilos Deo et ejus sanctissimæ virgini persolvit, ac laudes gratuitas; atque deinceps sequitur feretrum admodum ovans. Tunc omnis ille conventus extollit sublimiter ora in Christi laudibus, qui concessit illis videre magnalia ejus. Cantica ingeminantur: attonitus cordibus iterum supplicia vota excitantur. Quo comperto habitantes circumquaque magis atque magis conglobantur, religionis amore gestientes rapidum iter post sanctas reliquias carpere, Deoque et ejus Sanctæ student concorditer jubulare. Sic sancti fervore desiderii coadunatis visitatio non defuit divina, quæ laborem illorum vacuum esse non est passa. Ipse etenim Christus hæc in Evangelio suis spondet fidelibus, ita Apostolicis intonans auribus: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine

Matth. 18. 20.

meo, ibi sum in eorum medio. Quod si in medio duorum vel trium, quanto magis est in medio tot populorum in suo nomine congregatorum.

28 Tandem ventum est ad villam Morzelensem milliariis decem a vico Ham distantem. Ergo in basilicam Sancti Salvatoris sancta ossa introducere, et cum magna lætitia atque honore, necnon et hymnorum decantatione, sed et cereorum lumine, aromatunque suavissimo odore cum suo loculo post sacrum altare constituere. Quæ ubi ad voluntatem Antistitis composita sunt, S. Gudilæ nomen in serie aliorum Sanctorum juste adscribunt. Advolvuntur humi, et quod timent, quodve petunt, murrurant sanctissimæ virgini. Audit illa preces, ac reddit ratas, quas videt probabiles. Cumque solemniter celebrasset Missarum, perfecto læti honore redeunt domum, prædicantes S. Gudilæ virginis nomen famosissimum, ac in Sanctis suis mirabilem magnificantes Deum, cui est honor, et imperium in sæcula seculorum.

29 Hoc vero die, quo translatum est corpus beatissimæ virginis in basilicam Morzelensem, virtus Altithroni ad nominis sui laudem, et virginis suæ ampliandum honorem, patefecit suæ potentiæ ostentationem: quam utique propalavit super ipsam arborem, cujus superius fecimus mentionem, quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctissimæ virginis die depositionis ejusdem. Namque submissum solem jam undecima rotabat hora, ac in devexo axe supererat lucis portio duodecima; cum ecce lapsu celeri advolvit avis una secans pennis aera, condescitque in arbore illa clangoribus strepens, ac remigium quatiens alarum, adeo ut in admirationem suicieret collegium illius loci incolarum. Inter hæc vertitur cœlum, alterumque Titan permeat hemispherium: cumque fulgeret lutea Aurora in roseis bigis, adducens crepusculum diei succedentis, Morzelenses ditati privilegio optimi pignoris, ocyus surgunt cubilibus spretis, assuescentes invocare suffragia sanctæ virginis, diesque festos agitare in ejus honore publicis privatisque conventiculis. Mira dicturus sum. Ut appropinquant ædiolæ, cui creditum erat tam pretiosæ depositum margarita, conspiciunt eandem arborem ardui cacuminis ante fores stare cum prænotata ave desuper incubante: ac primitus procul absistentes diriguere metu ipso, deinde pavore submoto coagulantur erga lignum in uno globo. Res venit in dubium, utrum sub silenti nocte ipsa quæ pullulaverat apud Ham vicum fuisset subactis scrobibus illuc mutata cultu hominum, an alia ejusdem similitudinis et quantitatis exisset sub momento felibus ramis ad cælum: sed cum fama crebresceret illam apud Ham radicitus erutam esse, et nusquam in ipsa vicinia transplantatam fore; apud Morzelam vere nulla signa comparerent, mortalium labore id actum fuisse; cum insuper non versa terra tam fixa in tartarum tenderet radice; ipsaque media ingentem sustineret umbram extendendo fortes ramos late immota, solida robore, ac si ibi generatim excrecendo videretur multa virorum sæcula vicisse; tunc demum palam fit omnibus, sanctam virginem voluisse per hoc demonstrare signa suæ presentiæ: hæc enim arbor olim apposita fidiissima custos sanctarum exequiarum, non deficit a suo obsequio, nec in translatione earum. Quod ad jussum omnipotentis Dei Angelico ministerio actum intellexit, qui divina providentia disponi omnia credit. Ista arbor vero vocatur populus vulgo. Cur igitur humana in hoc fluitet titubatio? en habemus recentia miracula ex veteribus exemplis, ut video. Certe enim scripturæ testimonio novimus, quod propheta Abacuc prandium cum ferret messoribus, ejus cesarie apprehensa Angelicis manibus, sicut erat plenis canistris onustus, a Judæa sublevatus, repente est in Chaldæam depositus; quo prandio et Danielem inclusum in lacu leonum refecit, seque

Gudila, ut
sancta, co-
latur.

Transfertur
Morzelam.

Surdus in hac
translatione
auditum re-
cipit.

Arbor mira-
culose trans-
fertur ex
Ham in Mor-
zele.

Dan. 14.

Psal. 4. 3et 4.

seque repente iterum in Judæa invenit. Arguens quoque Psalmographus insanas falsitates hominum: Filii, inquit, hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Et scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum. Mirabilem quippe exhibebat Dominus ancillam suam in terris, quam meritis gloriosam Angelis cœquaverat in cœlis.

a De Nivigella, quæ et Niviala, vulgo Nivella, celebri Brabantia oppido, agemus xvii Martii ad vitam S. Gertrudis.

b Feretrum, aut capsam cui sacrum corpus inclusum Sarco-phagus enim, aut lectulus in quo mortui efferebantur, libitina dicebatur; a Libitina Dea funerum præside, in cujus æde quæ ad funebrem pompam spectabant, vendebantur. Tertullianus lib. de corona militis: Ceterum a seculo coronantur et lupanaria, et latrina, et pistrina, et carcer, et ludus, et ipsa amphitheatra et ipsa spoliaria; ipsæque libitina. Sidonius lib. 2, epist. 8. Sed cum libitinam fientes omnes, externi quoque prensarent; remorentur, exoscularentur.

c Is locus canobio seu collegio virginum a S. Waldestrude fundato celebris, intra urbem Montes, Hannonia primariam, conclusus. Visitur pars magna etiamnum castris veteris, ut plenus ad S. Waldestrudis vitam ix April.

d De Malbodiensi parthenone, et oppido xxx Januarii ad vitam S. Aldegondis.

CAPUT VIII.

Carolus Magnus S. Gudilæ sepulchrum veneratur.

Eodem autem die hujuscemodi rei rumor circum-
a quaque decurrit, et per euntorum ora volitans ad palatium usque pervenit. In tempore illo sceptrum a monarchiæ Imperialis tenebat Carolus victoriosissimus piissimusque Augustus, qui ex tropæis frequentibus, triumphatisque nationibus cognominatus est Magnus, qui regni Francorum spatia lateque dilatavit, et Christi gloriam in suis finibus ampliavit. Itaque fama pervulgante volueri, certatim studebant illuc adventare tam longinqui, quam et proximi; et miraculum, quod Christus ad gloriam suæ Virginis monstraverat, ardebant intueri. Ducebantur longis ordinibus acies virorum ac mulierum: exultabant variarum fremitus hinc inde viarum, qui venientes et contemplantes quod desiderabant, fletibus præ gaudio ora rigabant, et ingredientes oscula lipsanis Sanctæ imprimabant, egredientesque vernantium florum sertis arborem ornabant. Ut autem in tanto miraculo potentia Domini potissimum magnificaretur, et virtus nota redderetur, pars permaxima exiit Princeps clarissimus præfatus Carolus: qui talibus auditis regali solio exilivit, et una cum primoribus aulae suæ ad inspicendum hoc miraculum, et ad corpus Sanctæ accessit; et admirans potentiam Domini, virtutem ejus magnificavit, misericordiam collaudavit, et quia in diebus suis talia ostendere, dignatus sit, gloriosum nomen ejus benedixit: nimioque gaudio permotus, inter pias gratiarum actiones, lætitia eliciente lacrymas fudit: sed et itidem fecit advenientium quisque.

Carolus Magnus visitat corpus S. Gudilæ:

Multa isthæ largitur.

Monasterium virginum fundat.

Matth. 19. 29.

31 Rex interea memorabilis ibidem maxima sanctæ virgini devovit, atque attribuit munera, vasa scilicet aurea et argentea, palliaque peregrino opere elaborata. Ipsum quoque fundum Morzelam ei tradidit cum universa inhabitante familia, hoc Sanctæ placere intra se reputans, quoniam specialiter præ omnibus hanc sedem delegerat suis ossibus. Quæ singula testamento mandavit, et subscriptis testibus assignavit, et Ecclesiæ, in qua Sancta jacebat, in perpetuam hæreditatem delegavit. Super hæc aggregavit illic sanctimonialium gregem, quæ inibi Christo, et ejus Virgini famularentur spiritualiter, et consueta officia persolverent die noctique incessanter: quæ ut nullus rei inopes, indigentia manus darent, atque a proposito sancto deficerent, strenue egit, ut quæ vitæ necessaria forent nulla deessent. Hic videmus Salvatoris verba compleri dicentis: Omnis qui reliquerit domum et patrem et matrem, etc.,

centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit: quia enim hæc Sancta quousque vitali aura pasta est, spem non jacentem horum habens promissorum, abrenunciavit terrulentis, modo et centuplicate fructum mercis consequitur in terris, et perpeti vita fruitur in cœlis.

32 Posthæc memoratus Rex Carolus exercitio venationis b regio more deditus, per circumadjacentem c forestem exturbabat rabidas feras a suis saltibus: quadam autem die, cum invia lustra cingeret studiosissima indagine, et ad retia et plagas cogeret clamore silvestres feras diverso distinctas et genere et colore; ecce inter multigena pecora vis canum odorisæquæ emovit a suis latibulis ursum immanissimi corporis, et violentissimæ ferocitatis, quem palantem statim Rex insequitur cum equitatu et vociferatione virorum, sonolitorum, latratu acerrimorum canum: militum alii obsident compita districtis gladiis; alii discursant in spumantibus equis, cum arcibus curvatis et apparatus spiculis; quidam cum vasta cuspe adnuntur arboreis truncis, ut si qua sors illum præcipitem obtulisset eis, impeterent eum lati ferri venabulis: sed hæc omnia nequidquam. Tuebatur quippe protectione tua, o Virgo benignissima. Quid opus est ambagibus verborum? Quique prout poterant captioni illius se accingebant. At ille per loca sentibus sita et vepribus diffugit: arbusta diffringit, saxa obvia volvit, fertur cæco terrore, qua sonus atque tremor, qua exagitat furor: feritas eum incendit, impetus rapit, prona et fragosa petit, ardua transilit: postremos elapsus nemorum impedimentis, dum isque exemptus hirsutus, apertis se suribundus ingerit arvis; ubi in vicino erat vicus Morzelensis. Tunc videres venatores arrectis animis exultare, ac si jam captum illum tenerent libere. Insequuntur alæ equitum; contorquent validis lacertis nimbos telorum, quæ omnia cedunt in cassum. Inter hæc jam multo spatio victus, cum nullum esset effugium undique campis late patentibus, ac mortem imminentem jam jamque capiendus crebris differret flexibus, (credo divinitus illi hoc aspirare ingenium:) prope cursum recto tendit ad Morzellam, Sancti Salvatoris irrumpit ecclesiam, seque sub sanctæ Virginis oculis libitinam. Ibi subito feritatis suæ oblitus, deflexa cervice, summissoque humiliter capite, sanctimonialium advenientium coepit vestigia lambere, ac more lascivientium catulorum omnibus aggaudere. Unde patienter dabat intelligi se fuisse defensatum patrocinio famulæ Dei, ejusque amodo paratum esse deservire obsequiis. Quod ubi nuntiatum est Regi, perpendens animo qualitatem rei, animadvertit continuo hoc meritis sanctæ Virginis a Domino fieri. Qua de re abstitit protinus ab insequendo, statuitque nihilominus edicto, ut nullus esset infestus eidem urso; sed permitteretur in ejus ministerio, quæ ejus patrona erat in discrimine tanto: quod etiam est factum: manente illo blande veluti agniculo in congregatione Sororum usque ad diem vite suæ extremum. In tota ergo illa regione tunc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit: cucurrere viri et feminae pariter nobiles ignobilesque, videbant ursum deposita belluina rabie morari inter d Nonnas ultro citroque quasi animal domesticum tranquille: Deoque, et ejus Virgini concinebant una voce. Quis non obstupescat talia signa mortuorum, quæ fiunt pro excitatione viventium? Intueamur tuam, Christe, etiam in hac parte virtutem, cui omne quod brutum est sapit; cui mite est omne quod sævit: tua est hæc virtus, tui nominis plenus est ille titulus. Quotiescumque enim antiquitus novellam Ecclesiam tremefecisset turbo persecutionis, ac destinasset tyrami tuos cultores trucibus belluis lancinandos voratibus cruentis, mansuescebat subito ferarum ferocitas, pedicentesque lambebant tuorum testium plantas.

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

b
c
In Brabantia
venatur.

Ursus ad Virginis aram fugiens venatorum manus evadit: fit ci-cur.

d

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

a Si vere Imperator erat Carolus, qua dignitate an. dccc. a Leone in ornatus est, debuerit is qui adolescentia vernabat, ut ante dicitur, ea tempestate qua S. Gudila excessit a corruptibili vita, minimum centenarius fuisse. At fortassis Hubertus hic monarchiam Imperialem posuit pro regno Francorum, quod Carolus ab an. dccc. lxxviii tenuit.

b Francorum Reges venationis studio delectatos, atibi observavimus.

c For forestis, aut foresta, vel forestum, quæ silvam aut saltum significat, a Teutonico idiomate, ut Tillius ac Nicotius fatentur, in Gallicum atque migravit: diciturque et de aquis, ut iidem docent; et disertius Buzelinus noster Gallo-Flandriæ lib. 3, cap. 2, ex variis Regum diplomatis.

d Multa de hac voce reperies in Rosweydi Onomastico.

CAPUT IX.

Regia virgo sanata: parens cum regno conversus.

a Nos vero repetentes nostræ Virginis a fastos in manibus sitos, videmus non esse prætermittendum silentio, quanto nomine eandem famulam suam clarificaverit opifex rerum per fines transmarinos. Ibi siquidem b Rex quidam regebat populos sub placida pace, qui susceperat quandam natam ex legitima conjugē. Huic autem filiæ prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe. Nam super totius corporis partes regnabat debilitas, sed maxime super manus invalidas, quas nodosa c arthritis ligaverat. Quid dicam quia stare non poterat, quæ nec in lecto surgere suo, vel ad sedendum, valebat, neque in latu alterum per se reclinare poterat; manus quoque non solum nequibat ad os ducere, verumetiam nec paullulum erigere? Ita igitur a primævæ ætate in florem pervenit iuventutis cœvo languore, nec spes ulla restabat adipiscendæ salutis; quia omnis illa provincia dedita idolorum culturis, sordebat ritibus fanaticis. O quam sæpe gravatos iuvant desperata, et prosperitas celans mœstis principis læta confinia venit ad vota! Quadam denique nocte, gratissimo somno serpente per ipsius puellæ artus, visa est sibi per somnum astare mulier venusto vultu, sereno aspectu, mulcens eam leni affatu: Longis, inquit, o puella affecta es calamitatibus, sed tui miserendum est amplius: ideo confidens esto, quia instat temporis revolutio, quo tibi medendum est a Christianorum Deo, cui mancipare te oportet ab hac die, relicto paganorum errore. Verumtamen haud aliter sanitatem consequeris, nisi sepulchrum Gudilæ virginis adieris. Hæc locuta, rediit ad supera. At illa expergefacta a somno, patri et matri quæ audierat et viderat indicat extemplo. Rex ut audivit, primo expavit: deinde hæc ore non pressit, sed in hæc verba prorupit: Regio nostra his miraculis numquam fuit alleviata: heu, ut quid veneramur muta, quæ nihil prosunt saxa? hic magnus et verus solus est Deus, cui cedit ægritudo et salus. Sed quis o meorum invenietur fidelium, cui sit notum tantæ virginis Gudilæ bustum? Jam circumvolitans hæc fama regalia compleverat atria: adsunt omnes suo Domino congratulantes: hoc tantum oberat, quod nullius notitia callebat, quæ hæc S. Gudila fuisset, vel ubi recondita foret. Rex interea per totum illum diem magno æstu curarum fluctuat, mentem nunc huc, nunc illic divisam per omnia versat, videlicet cogitans quem finem visioni filiæ suæ petat.

Quædam regia virgo ægritudine moneatur, ut S. Gudila tumulum visat.

Iterum confirmatur.

34 Post hoc nox ruit, puella in stratu suo obdormit; denuo præfata venerandi habitus mulier ei in visu assistit, eamque his admonitionibus instruit: Forti, filia mi, vigeas animo: a Christi non exorbitis obsequio, ut tibi dignetur adesse divina visitatio. Qua visione sublata, puella evigilat, et huic exhortationi obtemperans, idolorum culturam abdicat, se Christo constanter dedicat. In hoc solummodo erat tristis, quod ignotus erat ei tumulus Gudilæ gloriose virginis. Hac de causa portionem quæ supererat noctis expendit in obsecrationibus et vigiliis, totumque sequentem diem jungit precibus assiduis, postu-

lans a Deo, ut fructuosum proventum visionibus his adduceret, sibi que patenter revelaret, quoniam in loco sua famula, Sancta scilicet Gudila, humata quiesceret. Nec eam fefellit hæc spes, quam confirmabat præcordialis fides. Sic enim ait Dominus in Evangelio: Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic monti: Transi hinc, et transiret. Namque merso sole cum ingrueret chaos noctis pomprose, ipsaque filia Regis membra laxaret quiete; ecce in somnis sæpèdicta mulier adest ei jam tertia vice, solidatque eam hac certitudine: Cur tanto gemitu consumeris, o puella? Quæ his doloribus depangetur meta? Certe si te fatigat tam inexuperabilis cupido, ut tibi indicetur S. Gudilæ virginis repositio, accipe ergo, et hæc mea dicta tuo infige animo: Hæc Gudila nobilissimæ celsitudinis virgo, trans Pontum oriunda fuit de Brabantia: quæ donec vixit, omnem pompam sæculi abiecit, solique Domino in virginitate ac cæteris virtutibus adhæsit: post excessum autem vitæ primo sepulta est in villa, Ham vocata; postea vero in alium vicum, nomine Morzelam, est translata: ubi nunc meritis ejus creberrima fiunt miracula, ibidemque ei ancillatur sanctimonialium congregatio devotissima. Expergiscere; age, et genitorem tuum certum redde. Sic ait, et ab oculis somniantis disparuit.

Math. 17. 19.

Edocetur ubi sepulta sit Gudila.

35 At illa excutitur somnis, parentibus enarrat quæque, ut digesserat visionis ordo. His Rex auditus redditur alacer nimis. Sine mora igitur navim apparari jubet; quam sumptibus et militibus onerat, filiamque suam eis commendatam honorifice transmittit, quo desiderabat, ut regalem munificentiam decebat. Ast illi provehuntur portus statione, currunt immensum æquor cava trabe; spirant optatæ auræ, leniuntur tumentes fluctus eo, quam longum est, navigio, ut nautis constaret liquido, eos regi S. Gudilæ gubernaculo. Tandem appulsi optato littori, explorant Morzelam, quam subeunt ab accolis indicatam: sanctimonialibus aperiant sui itineris caussam: illæ vero puellam suscipiunt, et ad S. Gudilæ memoriam dicunt, ibique pro recuperanda sospitate illius jugi triduo orationibus incumbunt. Res mira: tertio etenim die perseverantibus illis in prece, potens medicina exiliit repente; omnes nervi puellæ attemperantur in concordiam suæ harmonie, manus pedesque suum officium exercent libere, prorsus omnia membra convalescunt interius exteriusque. Puella ergo palmas cum facie ad cælum sustollit, Christo ejusque Virgini benedicit. Similiter facit, quicumque hoc cernit, et audit.

Morzelam ducla, tertio post die sanatur.

36 Itaque militibus fuit consilii non ibi diutius immorari, sed continuo cum Domina sua, filia scilicet Regis, navim conscendunt, et remenso pelago Dominum suum repetunt; ei quæque, ut gesta fuerant, referunt. Stat facti manifesta fides, ejus nata sospes. Quanta tunc Regi oborta est, ejusque magistratibus, et regno omni lætitia! per omnes urbes exultatio! per plateas tripudiat! Rex quoque, ut sapiens, magnitudinem portentis pensans, in hoc consultum statim proripit ita prudenter disputans: O miserissima nostræ gentilitatis dementia, colentis simulacra, quæ nec auribus voces trahunt, nec ore reddunt, et, ut insensibilia, nihil sentiunt. Hicne sunt Dii de rupibus abscissi, metallis fabrilis opere fusi, quos timent artifices sui? ei! quantas in his fabricandis impensas perdidimus stolidi, et, quod valde timendum est, rei; quia et dæmonum sunt effigies, et nos secum trahunt ad tenebras infernales. Unde nunc nunc, o optimi satellites, pristinos errores respuamus, soli Deo plasmatori omnium militemus. O fortissima devotio hujus Regis, qui prædicator factus est suæ gentis! Assensus fit omnium, approbant Regis consultum. Ipse ergo Rex in primis aliorum exemplar multo vallatus exercitu transmeat ad Morzelensem vicum: ibi S. Gudilæ offert pretiosorum copiam ornamentorum. Post hæc fecit et se et uxorem suam ac filiam nuper curatam purificari

Rex cum suis convertitur.

Morzelam venit:

baptizatur.

cari unda sacri baptismatis : et post mysterium sancti lavacri dedit S. Gudilæ vas argenteum et maximum et pretiosissimum, in quo deinceps offerebat suas oblationes collegium sanctimonialium. Deinde in regnum suum cum aliquot verbi Dei ministris remeans, in gremium sanctæ matris Ecclesiæ induxit gentes sui imperii colonas, sacro fonte regeneratas; simulachra comminuendo in pulverem redegit; templa sanctitatis aquis expiata in memoriam sanctæ Crucis et Sanctorum dedicari fecit, officia Clericorum constituit. Postremum nullum permisit regno militare suo, qui per paganismum rebellasset Christi regno. Sic igitur per salutem corpusculi unius multis provenit animarum salus. Horum autem omnium causa tua sunt merita, o Sancta Gudilæ, virgo dignissima, vere, ut ita dixerim, transmarinorum Apostola, magnis præconiis digna. Sed nostra jam succumbit fragilitas deficiens ad enarrandas omnes virtutes tuas. Quis enim stylus ad scribendum sufficiat, quanta infirmis præbueris beneficia? Quicumque sub tuæ misericordiæ confugerunt alas, aut *d* pleuresi dira pulsati, aut paralyti dissoluti, sive atro febris felle exesi, seu mille morbis obsiti, recepta sospitate cuncti ad sua redierunt læti.

a An chronicon cœnobii Morsellensis, an S. Gudilæ res gestas et miracula secundam annorum seriem digesta, intelligat, haud liquet: quidquid id est, videtur intercidisse.

b An Pictorum fortassis in Britannia, an usquam in Septentrione hic Rex fuerit, non facile est conficere.

c Ms. habebat, arctetis, mendose.
d Pleureside, opinor. scribere voluit, id est lateris dolore, sive τῆ περι τῆς πλευρῆς ὀδῶν.

CAPUT X.

Morzela vastata, translatum Bruzellum S. Gudilæ corpus.

Post multa, et magna miracula ostensa in vico Morzelæ dispensatione Domini, collocata sanctimonialium congregatione inibi, in honore dilectæ Deo Gudilæ virginis, multiplicata populorum malitia, læta et prospera turbavit diaboli versutia. Ipse quippe adversarius noster, qui bonis invidet, et malis semper aggaudet, dum tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret, si qua adhuc virtutum vestigia remanserant in terris, nititur abolere omni molimine impietatis; ut jacula atrocitatis suæ per corpora exterius transmitteret liberius, (heu dolor et facinus!) primo venena sua in anima diffundit interius, tanto gravius, quanto abundantius. Sic, ut diximus, ascendente ad Dominum clamore nequitie Christianorum, ut similem moribus invenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens invadit *a* paganorum. Fiebant crebræ incursiones, rapinæ frequentes, impietates multiplices et mirabiles, sanctuaria vertebantur in derisum, in prædam substantiæ incolarum. Ita pace turbata res cœnobii Morzelensis paulatim diripit adversariorum insatiabilis cupiditas. Sed *b* Otto senior tunc temporis Imperator gravibus curis, et multimodis regni occupatus negotiis, dum adversantes non cohibet censura regniæ severitatis, majorem et graviolem licentiam injustitias faciendi tribuit etiam domesticis: et dum regno nequit propellere alienigenas, Ecclesiæ Dei inimicos indigenas sentiunt.

38 Igitur post talia et tanta regni flagitia recedentibus paganis, *c* Wenemarus quidam in ecclesiam S. Gudilæ consurgit, omni crudelior bellua, et specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vincit crudelitate; bona Ecclesiastica in usus suos, et suorum stipendia satis audaciter præsumpsit vindicare, et ancillas Christi injuriis et egestate coactas compulsi fugere, et ut oves sine pastore circumquaque vagantes errare. Si quam præterea de numero Deo servientium mors occupabat, locum ejus avaritia Wenemari supplere volebat: sed non mirum erat, qui et viventibus sua denegabat. Hoc tandem justo judicio Dei

tam animæ, quam corporis damnato morte, dolet Ecclesia ipsum filios reliquisse, quorum unus Ermenfridus res Ecclesiæ supradictæ invasas injuste non timuit mortuo patre suscipere, et per aliquot annos tenuit, sine alicujus contradictione, vel defensione; hoc enim tempore, ut clamat veritas scripturæ, neque Rex, neque Dux in Israel erat, sed unusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta denique aliorum malorum pericula, tanta adversitatum undique creverunt incommoda, tanta insuper Principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, ut res Ecclesiarum minui, vel diripi in his finibus ab aliquo jam eis esset pro minimo.

39 Posthæc *d* Ottone secundo tenente Imperium, Carolus *e* filius Lotharii Regis Francorum, in regno Lothario *f* adeptus est Ducatum. Qui statum imperii dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia multorum animadvertit sollerter. Unde inter cetera res sublata Ecclesiæ Morzellensi invasorum partibus nisus est subtrahere, et S. Gudilæ famulantibus restituere. Sed quisvis scire potest facile, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerint diutina dilatione. Sua loco sancto reddere volebat industria Caroli Ducis; sed obstabat aviditas pervasoris, nec Deum timentis, nec hominem reverentis. Insurgunt testes iniqui, et mentia est iniquitas sibi. Ermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, et paterni boni heredem. Ducis autem prævalente potentia Ermenfridus, sui que complices amantes terrena, parvipendentes cœlestia, inuito consilio invasas terras retinent sibi, et pretiosam margaritam omnibus datis comparandam, corpus scilicet S. Gudilæ dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioso Duci. O miseros et miserandos omni modo! qui instar brutorum animalium terram respicientes pectore prono, ac ventri obedientes non Deo, ipsi se indignos tanto judicant dono: et sicut paternam capacitatem eis hæreditate cessisse gavisi sunt, et quasi æterno mucrone perfossi, paternæ necis exitum sibi contigisse testati sunt. Nam universos ejusdem possessionis coheredes inaudita miserabilique nece notum est finiri ad extrema venientes.

40 Carolus vero Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se caelestem suscepisse thesaurum. Bruzellam venit, *g* corpusque tuum, virgo clarissima, cum honore debito in ecclesiam *h* S. Gangerici intulit, et quid sibi cessisset boni gestiens probare oculis, temere quamvis, devote voluit aperire thecam Virginis. Mox ecclesiam totam nebula circumfundit, oculos presentium caligo retundit, atque sic providentia Dei omnes ab incepti temeritate retrahit. Dux bono flagrans desiderio, clementiam Domini triduo placare studuit jejuniis. Tandem consecutus quod voluit, thecam aperuit, corpus sanctum vidit: rursus clausit, clausam sigillo signavit. Partem etiam villæ quandam, quæ vocatur Molembecca, sanctæ Virginis tradidit, et sex familias addidit, et alia complura altaris vestimenta donavit. Illic non sine magna veneratione quievit usque ad tempora Comitis *i* Lamberti nepotis, de quo prælocuti sumus, Ducis Caroli *k*.

a Ms. Rub. val. Danorum.

b Otto I, qui et Magnus, an. c̄m̄xxxvii, unctus est Rex Germaniæ Aquisgrani, an. c̄m̄lxii. Imperator, Romæ. Obiit anno c̄m̄lxxii, vii. Maii. Ceterum hic aliquid videtur omissum. Nam Sarrana vita nulla de Belgarum provinciarum vastatione refert.

c Hic esse videtur Wenemarus Advocatus, qui diplomati Arnulphi Magni Comitis Flandriæ, quo is varia prædia monasterio Blandiniensi restituit an. c̄m̄xxxvii, subscripsit.

d Otto II, an. 961, Rex Germaniæ coronatus, 987, Imperator Romæ, patri tandem in Imperii administratione successit an. 973, obiit 983.

e Imo frater Lotharii fuit, filius Ludovici iv, Transmarini dicti, Galliæ Regis, et Gerberga sororis Ottonis Magni, qui mortuo an. 986, Lothario, atque anno sequenti Ludovico V, ejus filio, paternum avitumque regnum, ab Hugone Capeto occupatum, armis repetens, an. 990, ab eo captus, sequenti anno Aureliæ in carcere moritur.

f Datur

AUCTORE
HOBERTO,
EX MSS.

Jud. 17. 6.

d
e
f
Carolus sub
Ottone II,
Dux Lotharingia,

obtinet corpus
S. Gudilæ;

g

h
Bruzellam
illud trans-
fert.

i
Id intueri ut
potuerit.

j

k

Barbari Bel-
gium popu-
lantur.

a

b

c
Wenemarus
bona Ecclesiæ
Morzellensis
diripit:
Moniales
veant.

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURIO.

f Datur Lotharingæ Ducatus Carolo ab Ottone II, an. 977, ut et ipse ab insolentis desistat, et fratris sui Lotharii motibus obsistat. Sigbert.

g Circa annum 978, eam translationem factam scribunt Miræus in Chronico Belgico, Haræus tom. 1 Annal. Brabant. Baronius tom. 10 Annal. ad eundem annum nu. 4, hic tamen fallitur dum ait Carolum pugnantem adversus Hermentfredum, accepisse ab eo corpus S. Gudilæ. Restitui voluit Carolus Ecclesie Morselensis abbat, sed id consequi non potuit, vel iniquis temporum testimoniis elisa iustitia, ut hic innuitur, vel Flandriæ, et Castri Gandensis Comitum, Hermentfrido faventium potentia impeditus ne vim adhiberet.

h Estat etiamnam Bruzelle S. Gaugerici (Episcopi Cameracensis, qui XI Augusti colitur) ecclesia, una e quinque parochialibus: non ea, in quam corpus S. Gudilæ intulit Carolus, sed alia augustior, edificata a Lamberto II Lovaniensi Comite, Caroli genero, ut tradit Miræus in Chronico Belg. ad an. 948. Haud procul ab ea ecclesia palatium suum habuit Carolus in Senna fluminis riva.

i Gerberga Caroli filia, Lamberto II, Comiti Lovaniensi, Ragineri II Hannoniæ Comitis filio, nupta, peperit Henricum, Baldricum, Raginerum, Mathildem Henricus I. Lovanii occisus est an. 1038. Ei successit Otto filius, huic in juvenili ætate mortuo Baldricus patruus, qui et Lambertus Barbatus, qui collegium septem Canonicorum Lovanii instituit, templum S. Michaelis Bruzelle edificavit, atque in illud S. Gudilæ corpus transtulit.

k Hic aliquid videtur desse. Neque enim verisimile est auctorem in ceteris tam verbum, ita abrupte terminasse hanc historiam.

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO.

Ex Laurentio Surio.

CAPUT I.

S. Gudilæ ortus, religiosa institutio.

a b
S. Gudilæ
parentes,

c

d

e

frater,

sorores.

f

Sanctitas ma-
tri præm-
niata.

A S. Gertrude
de sacro fonte
suscepta,

g

1 **L**igitur b Sigiberti Regis temporibus, qui fuit Dagoberti Regis filius, extitit quidam Comes Witgerus nomine, in pago c Brabantensi, probabilis moribus; cujus Thalamis inhærebat conjunx dignissima, cujus fuerat nomen d Amelberga, Majoris Domus inclyta e Pipini sorore progenita: qui uterque divinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in seculo pie degentibus, sanctum et justum contulit Dominus germen. Eodem namque germine Sanctus extitit Emebertus, Cameracensium Præsul gloriosus, vitæ admirabilis, et meritis insignis: cujus etiam extitere sorores simili sanctitate probabiles. Reinildis scilicet sanctissima, et Pharaïldis moribus egregia.

2 Horum ergo genitricem tam felici jocunditate prolis pollentem, omnipotens Dominus adhuc futura fecundavit prole dignissima: et jam more parturientium anxietatis fluctuantem procella, qui in servis suis consolatur, hujusmodi eam refocillatione recreare dignatur. Nox erat et terris mortales somnus habebat, cum eadem materfamilias sopori dedita, Angelum aspicit, hæc sibi proferentem verba: Solve metum corde, utpote pretioso fecundata germine. Ipse enim Rex cæli ferre me jubet hæc solamina tibi concepti fideliter, paries feliciter, venerabilis filia clarissima mater: quæ ab ipso puellari ævo divinis adhærebit cæremoniis: in quibus perseverans usque ad metas ævi brevis, palmam capiet vitæ perennis. Tali ore locuta visio Angelica, eam completo sermone reliquit auramque in tenuem evanuit. At illa talibus exhilarata visis, corpus e stratis corripit, et ad cælum manus cum voce tendit, et parans cælitus delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit.

3 Orta est sane hæc virgo Brabantensium finibus, ut prædictum est a parentibus tam religiosis, quam nobilibus, eo tempore, quo B. Gertrudis vixit celeberrima in Deirebus. Cum ergo prædicti parentes virginis filiam suam sacro fonte regenerare decernerent, præsentiam supradictæ virginis expetunt, et ut regenerationis ejus testis fieret, in omnes preces descendunt. Beata autem Gertrudis tam piæ precii assensum præbuit, virginisque g Gudilæ regenerationi nom solum interfuit, sed etiam manuum suarum munditia eam sanctificavit, et de sacro fonte levavit.

Unde factum est, ut virgo virginis mater per spiritum fieret, atque ulterius sub uberibus doctrinarum suarum educandam suspenderet.

4 Hujus etiam sanctæ virginis neptes extitere sanctæ sorores Aldegundis atque Waldetrudis, ubertim bonorum operum flore fulgentes. Ergo cum jam beata virgo Gudila intra monasterii claustra sacre scripturæ lacte aleretur, et a sua sancta consanguinea, nec non spirituali matre pasceretur; Evangelicis sententiis non absurde auditis, mentem ad celestis patriæ desideria cepit erigere, et ad beatam atque æternam vitam ubertim exardescere. Beata siquidem Christi virgo Gertrudis ejus animum incessanter pulsabat, ut sacre virginis in violatam palmam servaret, ut veniente sponso pulsans, non cum stultis ad ostium remaneret, sed cum prudentibus cælestem gloriam feliciter possideret.

5 His namque atque aliis hujuscemodi, quamplurimis beata virgo accensa monitis, hujus seculi pompam abnegans, moribus ætatem peragrans, et sanctam mentem suspendens ad astra, totam se mirum in modum in Dei redigebat famulatum, a quo perenne flagitabat præmium. Unde contigit, ut semper in dies melior se fieret, ætatulamque sensu præcelleret: quia secundum illud Sapientis doctrinam, et non pecuniam, disciplinamque magis elegit, quam aurum. Crescente enim vero de die in diem ætate, crescebat morum probitate, veluti concedens erat Dei famule. Erat sane corpore incorrupta, mente casta, amabilis cunctis, affabilis universis, prudentia callens, fortitudine ingens, frænis temperantiæ serena, justitiæ vigore severa, patientia laudabilis, mansuetudine præstabilis, pietate ineffabilis, fervens caritate bis tincta, stabilis fide robusta, longanimis spe inconcussa. Harum namque omnium virtutum commercia exaggerabat in ejus animo cuncta disponens sapientia.

a Hinc conjicere licet adjunctam fuisse præstationem, quæ hic ommissa. b Austrasiis impertavit ab an. 639, usque ad 634. c Surius in 2 edit. Brabantensi, in 3 Brabantensi. d In 3, Surii edit. Amulberga. e Pipini Landensis vitam dabimus XXI Februar. f Breviar. Bruzell. fluctuante. g In 3, Surii edit. perpetuo vocatur Gudula. In 2 et in Breviar. Bruz. et usitatus vulgo Gudila.

CAPUT II.

Privata vita. Dæmonis insidiæ.

Postquam ergo spiritualis ejus genitrix, sanctissima videlicet Gertrudis, de hujus mundi peregrinatione transivit ad patriam, et ab ejulatu et convalle lacrymarum ad cæli regiam, ubi desiderati sponsi facie perfuitur; almiflua Christi virgo Gudila tantæ cognatæ solamine destituta, repedit ad parentum limina, referens pectus sitibundum, haustu sapientiæ refertum; a parentibus deinceps subjecta, juxta Apostoli præceptum. Erat autem in confinio villa, Morzella vocabulo, distans ab eorum mansionem duorum miliarium interstitio, in quo ædificatum fuerat oratorium in honore Sancti Salvatoris dedicatum. Hunc locum diligens Dei virgo, crebro expetiit, remota a suis, vitans eis esse molestiæ in omnibus saltem modicis negotiis, atque appetens vacare contemplationi solius divinitatis Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat et noctes, pernox in vigiliis, strenua in psalmodiis, exercitata in jejuniis, mactabat se holocaustum Christi conspectibus, cui se totam devota tradiderat ab annis puerilibus, et cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad æterna transibat. Sermo quoque illius erat, juxta Apostolum, sale conditus: sæpissime genuum flexionibus accommodata, cum lacrymis et compunctionibus cordis Dominum obsecrabat, ut quæcumque meditaretur, vel ageret, conspectui ejus accepta forent.

7 Quantos autem pro hujusmodi facto adversus virginem

ad studium
virginitatis
animat.

Virtutibus
flore.

Prov. 8. 10.

Domum redit.

a
Ephes. 6. 1.
Colos. 3. 20.

Morzella
sanctissimam
vitam agit.

Colos. 4. 6.

Varie adamo-
ne vezatur.

virginem Dei fraudum suarum diabolus laqueos tenderit, explicare quis poterit? Sed virgo Dei tot tangebatur divinis adminiculis, quot contra se omnium hostis usus est tendiculis: tantoque ei obnixius resistebat, quanto ad insidiandum instare ipsa videbat. Quadam igitur nocte dum ad idem oratorium Sancti Salvatoris, quod prescripsimus, declinaret, ut in contritione spiritus sui ad cœlestia suspirando illic pernoctaret, ecce hostis, qui primæ parentis Evæ calcaneo insidiabatur, huic virgini fraude, qua potuit, insidiari conabatur. Nam quia nox lumen negabat, secum virgo Dei lucernam habebat, quam pedissequa ejus tunc forte ferebat. Hanc non sine detrimento sui inimicus extinxit, si forte virginem Dei sua fraude præoccuparet, eandemque a cepto itinere revocaret. Sed elusit fraudem inimici in virgine virtus Christi. Nam virgo Dei, ut diabolicæ fraudis perturbaret laqueos, orationum assumit clypeos: utque lucerna per diabolum extincta reaccendatur, b minor genibus Deum deprecatur. Exaudivit Deus preces virginis, quas pro reptione fudit luminis: et tenebras, quas ingressi princeps tenebrarum, dirupit luce misericordiarum suarum. c Videns itaque lucernam sine manibus accendentis reaccendi, et in obsequium suum, velut in ictu oculi, lumen extinctum restaurari, Deo gratias egit.

b
Lucernam ex-
tinctam preci-
bus reaccen-
dit.

c
Nudis pedibus
noctu sacra
loca invisti.

d

8 Cœptum ergo iter læta peregerat, et ad oratorium, quo tendebat, pervenerat, reliquumque noctis obsecrationibus et vigiliis transegerat. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, rebusque vultu suo colorem redderet, preces vigiliisque, quibus hæc virgo totam noctem pernoctabat, longis suspiriis jam in diem continuabat. Nam pro carnis spiritusque sui contritione, et pro declinando populari favore, sola, propria comite famula, pedibus nudis Sanctorum loca sub nocturnis horis frequentare erat solita. Diebus vero, ut humanum vitare favorem, talibus, et ut ita dicam, dimidiis utebatur d subtalaribus, ut superior pars pedum videretur tecta: sicque Dei fervens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

9 Sed dum id, quod pie egit, homines latere voluit, fit res palam, quam innoscere noluit. Nam solo prostrata, et ipse atque animo in cœlos erecta; plantas, quas nudas videri noluit, prætereuntium visibus non sine oblivione videndas reliquit. Sacerdos etiam hoc viderat, qui celebraturus Missam advenerat, et quid in hac re causæ ageretur, satis superque mirabatur. Ipse vero horrore tanti facti percussus, ejusque algori compassus, diutissime præstolans, postquam illa ab oratione surrexit, continuo chirotheas de manibus suis extraxit, ejusque vestigiis supponere volens abiit, ut tam illustris meriti puellam religiose honoraret. Quas humiliter in manibus virgo recipiens, et recedente sacerdote in alteram partem se divertens, longe a se projicere exoptavit: sed divina operante clementia, fere unius horæ spatio restitit in aere. Quo stupendo rursus animata miraculo, immensas retulit gratias omnipotenti Deo, non suo impudens merito, sed illi, qui suis semper adest fidelibus.

Chirothea in
aere pendula.

a Imo, si, quod in ejus vita traditur, S. Amalberga a S. Auberto velum accepit, jam parentes seculo renuntiarant.

b Sur. junior, et in margine forte junctis.

c In Surio mutata hic est sententia. Videres itaque, inquit.

d Ita Breviar. Bruz. at Surius calcæis, Garneveltius subtalaribus restituit. Forte Sotularibus, quæ vox atibi pro calcæis posita.

CAPUT III.

Gudila, dum viveret, miracula.

Expletis tandem a Sacerdote Missarum solenniis, in quibus sancta virgo suum spiritum contribulatum Deo sacrificium immolaverat, ad proprii limina domatis remeant. Jam fere medium iter emensum fuerat, et ecce cuidam mulieri obviat, quam longus mœror et diutina calamitas torquebat. Gestabat

siquidem filium suum in humeris, qui cum languore nativo ab alvo ipsius malefote parentis deciderat in hanc lucem: jamque sol nonum circumvolvebat annum, ex quo eundem puerum trina passione delibitatum viderat. Etenim erat contractus, incurvus, caducis vultibus, et solam terram despectans cernuus. Spiracula etiam vocis habens a obstructa, insuper obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantum ut ori non ingerebat cibos, nisi adjutorio alienæ manus appositos. Pro cuius incommodo, compassione et pietate Dei virgo pusillanimitas facta, et ex visceribus misericordiarum in lacrymas est suscitata, ac si in lacrymarum indicio eum genuisse putaretur, et per omnia mater ipsius crederetur. Accedit ergo, et in humeros suos eum accepit, atque pro sospitate ejus coram Domino aliquantulum flevit. Cujus preces mox in aures Domini Sabaot pervenerunt, effectumque sui celere invennerunt. Jam enim puero vocis membrorumque retinacula laxabantur, et ad officium suum penitus excitabantur, membra in usum movendi roborabantur, atque lingua ad officium distinguebatur loquendi, primumque sermonem hunc habuit, quo matrem lætus sic inclamavit: Mater veni, mater veni. Mirabatur B. Gudila virtutem Dei ostensam per se; gaudebat etiam mater pueri, misericordiam Dei per beatam virginem factam in se.

AUCTORE
ANONYMO.
APUD SURIUM.
Puerum va-
riis morbis
vezatum pre-
cibus sanat.

a

b

Divulgatur
miraculum.

11 Ambæ gaudebant, ambæ stupebant, Dominique misericordiam semper superexaltare judicium pendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube silentii appetens obumbrari, interdixit mulieri, ne id per se aliquando contingeret divulgari. At illa longe aliter actitabat, quam virgo Dei supplicabat: quia pro inopinata salute filii sui, pietatem nequibat tacere filii Dei; non ut verborum virginis Dei aspernatix, sed ut devota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum est autem hujuscemodi miraculum ad populum circumquaque manentem, et celebre factum usque in præsentem diem.

12 Est adhuc, quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelso cœlorum habitaculo patratum fide fatemur. Nam, ut sibi moris erat, quadam die in cella sua orationis pensum peragebat, et in celesti contemplatione spiritum suum suspendebat: cum ecce quædam mulier leprosa accedit, quæ non sine fide sospitatis suæ mox futuræ illo advenit: cujus carnem ex diutina infirmitate putredo pene in vermes consumpserat, et ad mortem usque perduxerat, nisi jam ex pietate divina pretiosa per virginem succurreret medicina. Præterea pro deformitate sui, a præsentia et visibus hominum intantum (ut ita dixerim) exulaverat, ut vix ulla cum aliquibus consortii vestigia inveniret. Sed B. Gudila spiritu contrito et humiliato intrinsecus perfusa, compassione super illam, et sermone cum illa satis est usa, atque ex nomine sic inclamavit, et pro sospitate sui, ne diffideret, admonere curavit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei suæ anchoram in eum figat, qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum. Preces proinde ingeminat solitas, suspiriorum atque gemituum administratione præstas, ut qui decem leprosis mundatis, unius tantum alienigenæ fidem invenit, et pro gratiarum actione revertentem laudavit, hujus etiam mulieris fidem inspiceret, et eidem misericordiarum suarum antidoto consuleret. Cujus preces Dominus exaudivit, omnemque lepram miserationis suæ manu detersit, ut nec cicatricum signa in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notarentur. Quantis vero pro subita incolumitate sui gaudiis indulserit, facile ex similibus quisque colligere poterit.

Precibus le-
prosan sanat.

Luce 17.

a Breviar. Bruz. obstrusa.

b Id est mota ad commiserationem, Teutonicus idiotismus. Weemoedich, quasi Ween-moedich, id est ἐπιδοκίμας, ad lacrymas pronus, ac pusillanimitas.

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SERIUM.

CAPUT IV.

Obitus, sepultura, miracula.

Hæc et alia innumerabilia, et plura certe quam possit humana colligere scientia, per famulam suam operata est virtus divina: quæ ideo notitiam mortalium fugerunt, quia ex iudicio divino publica non fuerunt. Ea tamen, quæ scire contigit relatu antiquorum, suisque ex scriptis fides præstitit majorum, fidei tantum sufficiant, atque pro sanctitate Virginis illis satisfaciant. Hanc ergo Domino miraculis coruscare placuit, quam in vita sua iuste et irreprehensibiliter vivere concessit. Igitur in ejus præsentia et *a* inimitabili vita, qualis esset meriti, crebro divina declarabant miracula: quæ ad scribendum nimium sunt prolixa, sed ex his paucis etiam ejus cetera cognoscuntur opera. Soluta ergo ab ergastulo corporis, multa prioribus ampliora et admiranda subsequuntur miracula: quia etsi non vivit corporaliter, vivit cum illo spiritualiter, qui est gloriosus in Sanctis suis, et magnificus in omnibus operibus suis. O vere Beata, multis præconiis digna, in qua dolus non fuit: neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Deo et hominibus iuste et sancte vivens. In hac itaque constantia perdurans animi, ne dicam per singulos dies, verum etiam per singula horarum momenta fervebat flagrantia interni desiderii videndi Deum deorum in Sion cælesti: quarum vicissitudine non est inhibita, a petitione, quam poposcit, ut in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ suæ, non est fraudata. Nam felici et ultimo ejus præsentis vitæ termino mediante, Dominici Sacramenti sese viatico circum quaque vallans, iturum ad celos spiritum roborans, *b* Pipino seniore monarchiam tunc regni regente, vi Idus Januariæ, flentibus fidelium catervis, supernorum civium gaudentibus turmis, illa sancta anima Sanctorum costibus socianda, de mundi ludibrio migravit ad Christum, ab ipso perceptura æternæ felicitatis palmam, cui est honor, virtus, gloria in sæcula sæculorum.

14 Administrata autem sunt honorifice corporis ipsius funebria, et ut tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concursu plebis non modice facta sunt celebra: ubi virtutes ipsius, quibus plurimum usa est quoad vixit, etiam ab invitis lacrymas extorquebant, et ab ipsis vix quemquam abstinere permittebant. Lugebant certe hanc nobiles quique, qui affere, quibus humilitas et summa ejus subjectio exemplo vivendi fuere. Lugebant etiam orphani et pauperes, ostendentes tunicas et vestes, quibus illos hæc altera Dorcas vestiebat, et quotidianis alimontiarum stipendiis fovebat. Sepulta est autem in villa Ham, quam hodie eo ipso vocabulo constat nominatam. Neque ad tumulum ejus divinæ glorificationis defuere magna, quæ viventibus ipsi fuere semper præsentia. Nam uno eodemque die ipsius sepulturæ, sole in Capricorni sidere posito, (nunc quippe brumam facit deflexus ad Austrum) arbor, quam ferunt populum, visa est subito ibidem virescere, et quod natura temporis non habuit, in propagine formari et frondescere, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini, ut palma florentis. Tanta namque hincinde frondium seu ramorum jucunditate diffundebatur, ut omne æstivi temporis nemus vicisse putaretur. Magnus proinde in ore omnium super hoc miraculo rumor, et duplex in omnes permisetur stupor, arborem et insperate et intempestive crevisse. Utrumque enim non satis fuit stupuisse. Mirum namque fuit, arborem subito populasse: sed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (ut prædictum est) non habuit, vernasse. Fecit autem Deus hæc officio quo novit et voluit: fecit etiam potestate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram jussit germinare herbam

*Arbor ad ejus
tumulum mi-
raculose vi-
ret.*

Act. 9. 39.

Sepelitur.

Pie moritur.

virentem, semenque juxta genus suum facientem. Deinde pro miraculi hujus admiratione plebs undecumque accurrat cum exultatione, Deumque in tam præclara virgine supplicat, et miraculum, quod viderat, ubique gentium explicat.

a Breu. Bruz. immutabili.

b Non est hic B. Pipinus Landensis. Neque enim hic monarchiam regni rexit, etsi Major-domus in regno Austrasiæ, vir domi militiæque maximus, fuerit. Verum ejus generi Ansigisi filius Pipinus Herstattus, in Austrasiâ primum, deinde et in Neustriâ Major-domus, et regno et Regibus ipsis imperabat. Senior dicitur respectu nepotis Pipini Brevis, primi ex sua familia Regis.

CAPUT V.

Sepulchri ejus violator punitus.

Factum est autem dum humaretur corpus sanctissimum, latronem quendam exequis ejus interfuisse, et ornamenta quædam, cum quibus sepulturæ tradebatur, contemplatum fuisse. Tertia vero nocte, nefas quod corde conceperat malitiose, mortifero debriatus veneno avaritiæ, opere festinabat adimplere. Proh nefas! Ad sepulchrum accessit, gloriosam margaritam detexit, et ut lupus ad prædam, ita impudens et furcifer gloriosum irruit deprædari sepulchrum. Nobilis ergo sancta ut fuerat virgo, atque inelyta prosapia, et præpotentibus ac ditissimis parentibus, ut prætulimus, exorta; non sua spontanea præmeditatione, sed fidelium potius amicorum apparatus, ejus sacrosanctum corpusculum auro et argento, vesteque pretiosa honorifice fuerat redimitum. Qui talia omnia secum asportans, diripuit, solo relicto sarcophago cum sacræ virginis gleba. Quo facto illius nutu, cujus oculis nuda et aperta sunt omnia, statim ultio subsequitur divina. Nam ejusdem scelesti latronis filia cum non multo post feminarum se choreis interponens, atque cum ceteris per plateas decantando, et huc illuc saltando discureret, quædam illic adfuit mulier, sanctissimæ virgini familiaris et amica; quæ prædicti latronis filiam nimis diligenter intuens, easdem armillas, quas in brachiis sacræ virginis, dum sepeliretur, reliquerat, in ejus lacertis fore certissime recognovit. Tanta itaque admiratione commota, hoc illic adstantibus demudavit celerius.

Ejus sepulchrum diripitur.

Res proditur.

16 Quibus admirantibus, illico talia sanctissimæ virginis fratri, Emeberto scilicet jam superius prælibato delata fuerant quantocumque. Hic namque pro atrocissimi immanitate sacrilegi dolore tactus cordis intrinsecus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat suæ diocesi erat aditulatus, totus ex auctoritate canonica in reos furti insurgens, maledictionis jaculum in eos vibravit, et a sanctæ Dei Ecclesiæ gremio atque fidelium consortio sequestrans, damnavit. Quibus ergo tam merito mulctatis, veluti arbor quædam si a proprio fuerit incisa stipite, continuo ejus universi rami a priori arescunt atque deficiunt viriditate, ita omnis illa progenies, tam destabili profluens stirpe, gravi et varia postmodum vexatur infirmitate. Nulla enim hujus generationis persona excedit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam dira affecta guttura, præteritum luat facinus. Sic namque a primordio usque in præsens hujusmodi in talibus talis perseverat infirmitas. Unde datur intelligi, sacra virginis intercedente, illis temporaliter poenitere a Deo concessum fore, ne illosigni inextinguibili (quod multo constat deterius) perpetualiter nimis infelix exureret culpa.

Auctor excommunicatur, et in posteris punitur.

CAPUT VI.

Reliquiæ translate: miracula.

Cum autem ex signis ad tumbam ejus quotidie crebrescentibus, odorem virtutum ejus fama adspiraret omnibus, ex consilio et dispositione. Altissimi, placuit fidelibus de loco sepulchri eam levare, et

*Corpus S. Gudi-
læ ut trans-
feratur Ni-
vellam, mo-
veri non
potest.*

*Nec ut Montes
aut Malbo-
dium.*

a

et in locum honori ipsius magis congruum transferre. Factum est, ut ex consensu pariter et conventu probabilius utriusque sexus personarum, certus præficeretur dies transferendarum Beatæ Gudilæ reliquiarum, quas ad Nivalense transferre cœnobium ex consilio eorum, qui convenerant, est propositum: quandoquidem non esset competens, thesaurum tantæ margaritæ oculi angulo humillimi viculi, sed loco celebri reponi. Sed consilium humanum, divino roboratum, in ipso suo conatu est frustratum. Nam dum feretrum, receptui membrorum paratum, moveri tentaretur, ut eo, quo prædictum est, transportaretur, tanto fit pondere ibidem fixum, ac si catenis insolubilibus teneretur adstrictum. Quid vero agere debeant, stupore et sollicitudine utrobique hesitant: quia ibi quid agere nesciebant, ubi de occulto Dei iudicio quicquam præsumere non habebant. Venit proinde in mentem quibusdam religiosis consanguineis B. Gudilæ, Aldegundis atque Waldetrudis a virginum Christi: si forte hæc virgo illuc membra sua transferri vellet, quo quælibet virginum præscriptarum sedem suæ quietis haberet. Erant namque loca, tunc reliquiarum earumdem virginum Christi servatoria, Beatæ videlicet Aldegundis Malbodium, Sanctæque Waldetrudis Castrilocus. Destinabant ergo animo nunc huc, nunc illuc transferre: similiterque in movendo vires perdere. Nam hujus rei adinventio per omnia redigitur in nihilum. Fatigari poterant, sed sanctam glebam movere non poterant.

*Senis consilio
transferatur
Mortzellam.*

18 Singulis vero huic ponderi frustra succedentibus, et in ipso conatu deficientibus, pietas divina diutius suspensos tenere noluit, quos ad id operis inspiratione sua excitare voluit. Nam reverendæ huic elevationi quidam provecæ, imo decrepite ætatis intererat, qui usque ad id temporis longum senium duxerat, solusque a diebus S. Gudilæ superstes, cæterisque natu et industria provector fuerat. Hujus spiritum divina inspiratio mox excitavit, et quo virgo Dei transferri debuit, inspiravit. Namque in hæc verba prorumpens: Videtur, inquit, mihi eam quietis suæ sedem in oratorio Sancti Salvatoris jam elegisse, in quo eam, quoad vixit, assiduis suspiriis spiritum suum claruit Deo vovisse. Tunc ad nutum senis intuitus omnium pendebat, ejusque sententiæ omnium qui aderant consensus respondebat. Et accedentes feretro, tanta mox facilitate usi sunt in ferendo, quanta prius difficultate frustra laboraverant in movendo. Deportandum est ergo ad præscriptum locum Mortzelle illud venerabile corpus, populis promiscui sexus cum laude et tripudio comitantibus, miraculisque ex glorificatione divina prosequentibus. E quibus ea quæ fidelium relatu didicimus, ut posteris notitiæ sint, narrabimus.

*Surdus reci-
pit auditum.*

b

19 Cumque a plebe sanctum corpus cum hymnis prosequente, dimidium itineris emensum fuisset, et jam ecclesie, ad quam festinabat, cantantium populus propinquasset, ecce surdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauserat, pro incommoditatis suæ remedio corpori sacro propius accesserat, et ut fidelibus ad deportanda Sanctorum corpora moris est, prope b lipsana sacræ Virginis ire religiosum duxerat. Cujus fidem e vestigio sanitas exequitur repentina, quam meritum B. Gudilæ præstitit medicina.

Hauserat aure sonum, chorus inde stuper populorum.

Idem vero pro receptæ sanitatis commodo gratias Deo sanctæque Virginis egit, atque sacrosanctum ipsius corpus sequendo, reliquum itineris peregit, et cum populis pro novitate rei voces in altum dantibus, ad definitum sancti corporis locum usque pervenit. Ergo in basilicam Sancti Salvatoris sancta ossa introducere, et cum magna lætitia post sacrum altare constituere, et nomen sanctum ejus adscribere juste in aliorum Sanctorum serie. Cumque solemniter celebra-

sent Missarum, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes sanctæ Virginis nomen famosissimum, ac in Sanctis suis mirabilem magnificantes Deum.

20 Hoc vero die, quo translatum est corpus Virginis in basilicam Mortzellensem, virtus c Althroni ad nominis sui laudem, et sanctæ Virginis ampliandum honorem, patefecit omnipotentis suæ ostentationem, quam utique propalavit super arborem, cujus superius fecimus mentionem; quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctæ Virginis depositionis ejusdem die. Hæc enim arbor olim apposita custos fidissima sanctarum exequiarum, non defecit a suo obsequio, nec in translatione earum. Nam altera die ejusdem translationis, in villam Mortzelle, eadem arbor sacræ Virginis membra fuerat subsecuta, ac in eodem loco tam mirifice d radicata, et convenienter transplantata coram prædicti oratorii foribus, quasi ibidem a primordio germinare cœpisset ac crescere, cum utraque villa a se invicem decem millia distarent. Neque parum erat spectaculi, arborem ex eo loco, quo olim sine manibus creverat e plantantium, etiam sine manibus subito transisse eradicantium. Quod ad jussum Dei omnipotentis Angelico ministerio actum intelligit, qui divina providentia disponi omnia fideliter credit.

a S. Waldetrudis etsi plurimum liberorum parens, Virgo dicitur (ut alibi alia) quia sacrarum virginum antistita.

b Ita Breu. Bruæ. at Sur. Lipsanas.

c Sur. Alitoni. d Sur. eradicata. e Sur. putantium.

CAPUT VII.

Sepulchrum a Carolo Magno honoratum.

Hujus rei rumor circumquaque decurrit, et per cunctorum ora volitans ad palatium usque pervenit. In tempore illo sceptrum monarchiæ Imperialis tenebat Karolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus est Magnus. Itaque fama pervulgante volucris, certatim studebant illuc adventare tam longinqui quam et proximi, et miraculum, quod Christus ad gloriam suæ virginis monstraverat, ardebant, intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis; illuc devotus advenit, ubi ex miraculo prædictæ arboris res nova spectaculum ipsi iniecit, et ex spectaculo compunctionis gratiam adjecit. Qui ut Ecclesiarum Dei amator semper extitit, defensorque strenuus, in cunctis devotissimus, eamdem villam Mortzellensem sacræ Virginis testamentis condonavit legalibus, et prædictum prædiolum Ham, unde arbor advenerat, sub pluribus idoneis tradidit testibus: ut ibi tota villa deinceps subjecta maneret, ubi primum arbor processerat divinitus. Adjecit insuper præfatus Rex Karolus eo in loco sanctimonialium aggregare catervam, decretisque regalibus facultatem illis famulandi Deo asscripsit satis opportunam. Quæ singula testamento mandavit, et subscriptis testibus assignavit, et ecclesie, in qua Sancta jacebat, in perpetuam hereditatem delegavit. Quæ scilicet traditio usque ad Wenemarum rata permansit: cujus usurpatione injusta, ad posteros suos eadem villa non sine offensa divina pertransiit.

22 Post hæc memoratus Rex Karolus exercitio venationis a more deditus, per circumadjacentem forestam turbabat rapidas feras a suis saltibus: inter quas miræ magnitudinis ursum insequitur, qui jam multo spatio victus, cum nullum esset effugium, undique campis late patentibus, ac mortem imminentem jamjamque capiendus crebris differret flexibus, propero cursu tetendit ad Mortzellam, et Sancti Salvatoris irrumpit ecclesiam. Tunc rem contigit evenisse, quam facilius erat stupuisse, quam dixisse. Nam Deus, qui, ut scriptum est, homines salvat et jumenta bestialem quodammodo ursi sensum permutavit, rationemque quandam intelligendi in eo formavit. Erat namque cernere prope lipsana sacræ Virginis se admississe,

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURICUM.

c

*Arbor ex Ham
in Morzele
divinitus
transferatur.*

d

e

*Carolus Ma-
gnus visit S.
Gudilæ sepul-
chrum, varia
isthic donat.*

a

*Ursus ad
Sanctæ sepul-
chrum confu-
gens, man-
suescit.*

Psal. 35. 7.

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURIUM.

admissee, et sub tanta protectrice, a strepitu insectum jam securum, procubuisse. Ibi subito oblitus feritatis suæ, deflexa cervice, submissoque humiliter capite, Sanctimonialium adventum cœpit vestigia lambere, ac more lascivientium catulorum omnibus aggaudere. Unde patenter dabat intelligi, se fuisse defensatum patrocinio famulæ Dei, ejusque amodo paratum esse deservire obsequiis. Quod ubi nuntiatum est Regi, cum suis rem, quæ in bestia divinitus agebatur, intellexit: Deique magna in virgine amplectens, recessit, sine ejusdem ursi quidem læsione, sed non sine rei, quam viderat in urso, admiratione. Idem vero ursus desistens esse silvaticus, cœpit esse domesticus, et in reliquum apud ejusdem loci sanctimoniales non aliter vixit, quam sententia omnium ibi manentium ipsi indixit.

a Videtur desse regio.

CAPUT VIII.

Rex transmarinus, filia ope S. Gudilæ sanata, cum suis convertitur.

Regia virgo
tertio admo-
netur divi-
nitus ut S.
Gudilæ tumu-
lum visat.

Operæ pretium mihi videtur non prætermitti silentio, qualiter eandem famulam suam clarificaverit opifex rerum per fines transmarinos. Ibi siquidem Rex quidam regebat populos sub placida pace, qui susceperat filiam ex legitima conjuge. Huic autem prima nativitatæ dies dedit initium vitæ cum membrorum labe, quam languor coævus debilitate contraxerat. Cui in visu persona mulieris, vultu et statura spectabilis, apparuit, eamque sospitatis suæ indicia ad tumulum Virginis Gudilæ jam cito futuræ edocuit. Expergefata autem, patri et matri quæ viderat retulit, stuporemque ipsis exinde intulit: quibus provisione gaudium quidem crevit, sed quia locum ignorabant, sollicitudo tristitiam dedit. Tunc nocte insequente eadem visio puellæ apparuit, utque bonis operibus esset intenta, admonuit. Quæ a somno excitata, noctem illam diemque sequentem lamentationibus transegit, donec tertia se nocte eadem, quæ ante apparuit, mulier præsto dedit, et consolationis viam primum ingressa edocuit, quo B. Gudila pago orta, ubi post mortem sepulta, et ad quem locum postea esset translata: adjiciens etiam sanctimonialium catervam, quietis ipsius loco congregatam, atque ad obsequium ejus fidei signo subarrhatam.

24 Mane ergo iis, quæ viderat, publice enarratis, patreque et matre pro his in gaudium excitatis, navi una cum militum manu imponitur; emenso mari ad locum, ubi virgo Dei sedem suæ quietis elegerat, provehitur. Ubi a sanctimonialibus suscepta, ac prope lipsana sacræ Virginis posita, orationis instantia ab eisdem per triduum fovetur: tandemque sospitatem, quam oraculo accepturam se didicit, meretur. Sicque membrorum officio roborata, atque incredibilibus super hoc gaudiis excitata, licet adhuc paganus dentata ritibus haberetur, Deum in tanta Virgine miraculis coruscantem profitetur, ad patriam repedit, Deum Christianorum publice prædicat. Cujus incohlumitas stuporem, gaudium et fidem Regi suisque dedit; stuporem, rei novitate; gaudium, in filiæ recuperatione; fidem, in unius Dei confessione. Tandem et ipse ad cœnobium sacræ Virginis, satis terrarum marisque emensus, una cum plurimis regni sui viris est adductus, baptismumque quibusdam suarum rerum copiis ibidem oblati, est adeptus. Post cujus perceptionem eidem beate Virginis vas argenteum condonavit, quod in deferendis ad ecclesiam oblati longo post tempore ibidem manentium ætas conservavit. Interea regressus patriam cum suis revisit, ut omnes sui regni homines baptismi fonte abluerentur, decretum dedit: quod late divulgatum, in unum credere Deum fecit. Postremum, nullum permisit regno

Ejus parenti
convertitur.

Istic sanatur.

militare suo, qui per paganismum rebelasset Christi regno. Sic per salutem unius, multis provenit animarum salus. Sed nec dubitare debet, quanta inter circumstantes signorum gloria fulserit, quæ etiam longe remotos populos illustravit miraculis. Magna vere in cœlis et in terris ejus gloria, magna æque ipsi apud Deum inveniendi, quæ postulat, efficacia; cujus meritis obtinentibus, veri notitia Dei transmarinis data est gentibus: non illis, quos vocant Anglos; jam enim illi docente a Augustino in Christum crediderant, quem admirabili viro, b Gregorio auctore doctentem meruerant: sed longinimum remotioribus, in infidelitatis cœno cum temporis sordescitibus.

a De eo xxvi Maii.
b Colitur xii Martii.

CAPUT IX.

Belgica vastata: delatæ Capræmotem S. Gudilæ reliquie.

Ratum quidem erat sanctimonialium inibi floruisse religionem, et usque ad a Hunnorum irruptionem. Qualiter autem cum eis sanctimonialibus actum sit, et in Mortzellensi villa religio supradicta defuerit, sequens sermo declarabit. Post multa et magna miracula ostensain vico Mortzelle dispensatione Domini, collocata sanctimonialium congregatione inibi in honore dilectæ Deo Gudilæ Virginis, multiplicata populorum malitia, læta et prospera turbavit diaboli versutia. Ipse quippe adversarius noster, qui bonis invidet, et malis aggaudet, tum tamquam leo rugiens circumit, querens quem devoret, si qua adhuc virtutum vestigia remanserant in terris, nititur omni impietatis abolere molimine. Ut jacula atrocitatis suæ per corpora exterius transmitteret liberius, (heu dolor et facinus!) primo venena sua in anima diffudit inferius, tanto gravius, quanto abundantius. Sic, ut diximus, ascendente ad Dominum clamore nequitiæ Christianorum, ut similem invenirent penam, fines Lotharingæ gens invadit b Danorum. Sanctuaria vertebantur in derisum, in prædam substantiæ incolarum. Ita pace turbata, res cœnobii Mortzellensis paullatim diripit adversariorum insatiabilis cupiditas.

26 Qua tempestate, metu paganorum agente, sanctissimæ virginis Gudilæ corpus a supradicto cœnobio, in locum, qui dicitur c Capræmons, deportatur. Interea pagani impietatis suæ funiculos latius protendentes, atque rapinæ vastationisque fomitem magis magisque sitientes, quæcumque poterant consumptionis fine perdidere, nec etiam a cœnobio Mortzellensi manum abstinere. Nam igni ab eis crematum, et irremediabili malo temere est invasum: ita ut nullum nostro nunc tempore reliquerint indicium: sicut nobis Dominica voce testatur Evangelium: Omne regnum in se divisum, desolabitur d. Lodovicus Rex Austrasiorum, fines Francorum injuste invasit contra e fratres suos. Facta itaque pactione inter eos, datisque sacramentis cum reverteretur, Nortmannis, qui erant progressi usque f Carbonariam, in loco, qui dicitur Timnim obviavit supradictus Rex, qui Austrasiis imperaverat: cum quibus absque mora conflixit, et Deo propitiante, ex eis maximam partem gladio stravit. Reliqui in fugam dilapsi, in fisco regio se communiunt, deinde noctu diffugiunt, et ad classem gressum dirigunt.

27 Postea g Walam fluvium ingressi, in Nimmago ad regium palatium applicuerunt, ibique castra posuerunt. Quod factum cum ad notitiam Lodovici perlatum esset, absque dilatione cum exercitu venit, et munitionem obsidione clausit. Consorto cum eis nonnullis diebus certamine, non adeo prævaluit: quia palatium ingentis magnitudinis mirique operis, hostibus tutissimum præbebat receptaculum. Postremo Rex accepta pollicitatione, quod si ab obsidione

a
b

a
Barbari Belgium invadunt.

b

c
S. Gudilæ reliquie Capræmontem deportatæ.

Luc. 11. 17.

d

e

f

g
Varia a Normannis clades.

dione cessaret, Nortmanni continuo de regno ejus recederent, cum omnibus copiis recessit. Illo recedente, pagani palatium una cum munitione exurentes flammis, navibus ascensis, *h* majori numero congregato, cum inestimabili multitudine peditum et equitum condecorum in loco, qui dicitur *i* Haslon, juxta Mosam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Secunda incursione *k* Ribuariorum finibus effusi, caedibus, rapinis ac incendiis cuncta devastant, Colonia Agrippinam, Bonnam, civitates cum adjacentibus castellis, *l* Tulpiacum, *m* Vulpiacum et *n* Nussam igne comburunt. Post haec Aquis palatium, *o* Inde, *p* Malmundarias et Stabulaus monasteria in favillam redigunt. Arduenam percurrentes Prumiam monasterium ingrediuntur ipso die Epiphaniae Domini, interfectis omnibus, quos ibi invenerunt, monasterium igne consumunt, et onerati praeda, ad castra redeunt.

28 Dum haec aguntur, Ludovicus Rex apud Francofort *q* moritur. Nortmanni audita morte Regis, nimio exultabant tripudio et jam non de conflictu, sed de praeda cogitabant. Igitur cum omni festinatione exeunt, et Trevirorum civitatem nobilissimam die sacratissimo Cœne Domini *r* occupant: in qua usque ad sanctum diem Paschae fessa ab itinere corpora recreantes, omne territorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt. Deinde civitatem flammis exurentes, Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cum reperisset ejusdem urbis *s* Antistes *t* adjunctis sibi aliis Episcopis vel Comitibus, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt, et Episcopo interfecto, ceteri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deserentes, cum ingenti praeda, summa celeritate ad classem revertuntur. Iisdem vero temporibus *v* Carolus, hujus nominis et dignitatis tertius licet gravibus et multimodis regni negotiis occupatus, tamen adversantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulsi.

29 Postea vero gens *x* Hungarorum finibus suis egressa, regnum Baviariorum ac Lotharingia occupat, caedibus, rapinis ac incendiis omnia vastat, et usque ad Carbonariam silvam igne et praeda est demolita. Sed Otto senior tunc temporis Imperator, multimodis regni et suorum Procerum impeditus incommoditatibus, dum adversantes non cohibet hostes censurae severitatis, majorem et graviorem licentiam injustitiam faciendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungarios susceptum, Deo misericorditer dispensante et pro suis pugnante, satis feliciter peractum est *y*. *z* Rex ipse Hungariorum cum suis Principibus captus est: ceteri vero interfecti et funditus sunt extincti.

a *Sæpius in vitis SS. mentio fit irruptionis Hunnorum, (nam et S. Reinildis Guilda soror ab his interfecta memoratur) vel quia omnes exterius gentes vulgo Hunnos vocabat, vel quia a variis Ducibus eorum turbae aliquæ in Belgiam provincias, evocatae sunt; cæosa Deo, perniciosæ subditis auxilia. Sed et Hunnos appellatos esse quosdam Aquilonares populos Norwægia incolat patet ex Gestis Nortmannorum ab Andrea de Chesne editis.*

b *Cœperunt sub Ludovico Pio maritima Galliarum Dani infestare, quas sub ejus filius deinceps populati sunt. Quando ex Morsella Caprenontem deportatae sint reliquæ S. Guildæ conjici potest ex Gestis Nortmannorum ab anonymo auctore scriptis, qui ad annum 847 refert, vastata a Nortmannis Frisia, direptisque ecclesiis, Flandrensibus vicinarumque urbium Pontifices et Abbates cum Sanctorum reliquiis ad S. Audomarum confugisse, quia muro valido et turribus atriis ejus divina providentia munitum erat. Deinde an. 850 Nortmanni, inquit, Fresiam et Batavos populantur, et in oppido Gandavo venientes, S. Bavonis monasterium incederunt. Ad quem annum ista habet vetus codex ms. Rorich nepos Herioldi, qui super a Lothario defecerat, assumptis Nortmannorum exercitibus cum multitudine navium, Fresiam et Batavum insulam alicaque vicina loca per Rhenum et Vahalem devastat. Quem Lotharius cum comprimere nquiret, in fidem recipit, eique Dorustadum et alios Comitatus largitur. Ceterorum vero pars Menapios, Tarvisios, aliosque maritimos deprædantur, etc.*

c *Oppidum fuit diœcesis Leodiensis egregie munitum, vulgo Chievremont, et in diplomate Ottonis I apud Miræum in Notitia*

Ecclesiar. Belgii cap. 33 Kevernunt. Id Notgerus Episcopus an. 980 quod nidus esset rebellium, insigni stratagemate cepit, ac funditus excidit.

d *Ludovici Germanici F. Ludovici Pii N. Germaniae et Lotharingia Rex, ad an. 882. Hic Carolus Calvum patrum suum injuste fines suos invadentem pratio vicit apud Andernacum 8 Octob. an. 876. Sed mortuo Ludovico Balbo, Calvi F. regnum ejus inuasit, coegitque filios ejus Ludovicum III et Carolomanum portionem ejus alicum sibi cedere.*

e *Imo patruelis filios.*

f *Silva Carbonaria præcipue eo tractu erat qui nunc Hamonia Comitatu Continetur. Cladem hanc Nortmannorum refert Regino ad an. 879 et breviter Sigebertus; Bucherius ad 880. Quis locus sit Timmim haudum comperimus.*

g *Alio nomine Vahalis, sive Wahalis dicitur. Ad Schenckianam munitionem in duos se fluvios Rhenus dividit, facitque Batavorum insulam; alter nomen aliquandiu retinet, alter Vahalis dicitur: in hujus lava ripa Neomagum, sive Noviomagum, urbs præclara sita est. Porro quæ hic narrantur, ea ad verbum fere, pauculis omissis, ex Regione transcripta sunt.*

h *Abisse scribit Regino, ac deinde reversos mense Novembri.*

i *Ita Sigebertus, Haræus alii. Regino a Pistorio editus. Haslou, ms. quo usus fuit Rosweyda noster Achlson. Annales Pithvani, Ascloha (Haræus Aschola legit) secus litus Mosæ, 14 miliaribus de Rheo. Chronicon de Nortmannorum gestis ab Andrea de Chesne editum, Haslac. Recentiores quidam dum hanc commemorant Nortmannorum irruptionem, hunc locum consulto omittunt. Arbitramur castrum fuisse ad dextram Mosæ ripam quod etiamnum Elslou dicitur; et pro Aschlo, vel Aisloa, forte Aschola vel Ascloha scriptum.*

k *Ripuarum dicta olim regio inter Rhenum et Mosam, ut hinc patet, populique Ripuarii et Ribuarii.*

l *Vulgo Zullich sive Zulpich, oppidum diœcesis Coloniensis, ad quod Clodoveus an. 496 victoriam de Alemannis retulit, cum prius se Christianum fore fovisset.*

m *Regino editus Vilpiacum ms. Vilpiacum. Suspiciamus Juliacum scriptum fuisse, librarium vero legisse Viliacum, et p litteram adjectis, quo Tulpiaco terminatio responderet. Itaque legit Aquisgrana cap. 9 Petrus Beka, in margine. Est Juliacum antiquum ac munitum oppidum, a quo per amplio Ducalium nomen. Alii Wulfenech vicum malunt intelligi.*

n *ms. Nisam. Regino edit. Nuis. Vulgo Novesium appellant.*

o *Sur, inde, Regino edit. idem. Celebre est monasterium et oppidum inter Aquisgranum et Limburgum, vulgo S. Corneli monasterium. Annales Fuldenses de hac clade ad an. 881. At illi instaurato exercitu, et amplificato numero equitum plurima loca in regione Regis nostri vastaverunt, hoc est Cameracum, Trajectum, et pagum Hasbanicum, totamque Ripariam; præcipua etiam in eis monasteria, id est Prumiam, Indam, Stabulaus, Malmundarium, et Aquense palatium, ubi in capella Regis equis suis stabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniae, et Bunnam civitates cum ecclesiis et ædificiis incenderunt. Qui autem inde evadere potuerunt, sive Canonici sive Sanctimoniales. Mogundacum fugerunt, thesauros Ecclesiarum et Sanctorum corpora secum portantes.*

p *De Malmundario et Stabuleto, pluribus agemus xxv Janu. ad vitam S. Popponis, et in Sept. in vita et miraculis S. Remaci.*

q *xiii Kal. Decemb. Annal. Fuld. aut Septemb. ut Regino.*

r *Notis April. ut habet Regino, Annales Fuldenses, et alii, in quas an. 882 incidit Cœna Domini. Unde patet non hæc gesta esse postquam mortem Ludovici audire barbari: sed cum ante Treviros et Metas vastassent, redissentque Esloam ad classem suam, intellexerant obiisse Ludovicum Regem, ejusque exercitum contra se missum insecuti, omnia Confluentiam usque vastarunt, ut idem Annal. Fuld.*

s *Walo, vel Walah, Cl. Roberto Valla.*

t *Regno Bertulfum Episcopum, et Andahardum (ms. Adachardum) Comitem nominat.*

v *Carolus Crassus Ludovici Germanici F. Pii N. an. 880. Imperator Romæ coronatus, Nortmannos post Ludovici fratris mortem Esloas frustra obsessos, certis pactis e regno dimisit. Qui rursus tamen id postmodum invaserunt. Obiit Carolus an. 888, 13 Januar.*

x *Sigebertus an. 938, Ungari per Austrasiam et Alemanniam multis civitatibus igne et gladio consumptis. Wormatice Rheo transiit, usque ad Oceanum Gallias vastant. Idem an. 933, Conradus Dux Lotharingensium, Dei et Imperatoris transfuga, ad Ungaros se conferens, eos in Lotharingiam usque ad Carbonariam silvam perduxit, et virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa ultra prodire prohibuit, impune redeunt. Consule de his Miræum in Chronico, an. 933 et Falcuini Chronicon Lobiense.*

y *Initum est prælium ad Lycum flumen, an. 933. Vide Miræum in Chronico, et Sigebertum anno sequenti.*

z *Sigebertus ait tres regulos eorum captos, suspendio perisse.*

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SERIUM.

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURINUM.

CAPUT X.

Relate Morzelam, inde Bruzellam reliquit.

*Morzelenis
canobii bona
injuste occupa-
ta.*

Judic. 17. 6.

*Corpus S. Gu-
dilæ Carolo
Duci tradi-
tum.*

*Ultio in sa-
cristegos.*

Igitur post tanta et talia regni flagitia recedentibus paganis, B. Gudilæ corpus ad præscriptum cœnobium, ab Danis jam in nihilum redactum, rediit. Quod quamquam hostium irruptione suiue destructione vilesceret, beatæ tamen Virginis corpus ibidem servabatur, eaque reverentia, qua loci ejusdem valuit paupertas, venerabatur: donec Wenemarus quidam subintravit, qui ut altera pestis eundem locum injusto possidendi desiderio usurpavit, et omni crudelior bellua, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona Ecclesiastica in usus suos, et suorum stipendia satis audacter præsumpsit vendicare, et ancillas Christi injuriis et egestate coactas, compulsi fugere, et ut oves sine pastore circumquaque vagantes errare. Si quam præterea de numero Deo servientium mors occupabat, locum ejus avaritia Uvenemari supplere volebat: sed non mirum erat, quippe qui et viventibus sua denegabat. Hoc tandem justo Dei judicio tam animæ quam corporis morte damnato, dolet Ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum unus Hermenfridus res Ecclesiæ supradictæ in vasas injuste, non timuit mortuo parte suscipere, et quidem per aliquot annos sine alicujus contradictione vel defensione. Hoc enim tempore, ut clamat veritas scripturæ, neque Rex, neque Dux in Israel erat: sed unusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta namque aliorum malorum pericula, tanta undique adversitatum creverant incommoda, tanta insuper Principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, ut res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, jam esset pro minimo.

31 Post hæc Ottone II tenente Imperium, Carolus frater Lotharii Regis Francorum in regno Lothariensi adeptus est Ducatum. Qui statum imperii dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia multorum, animum advertit solerter. Unde inter cetera res ablatas Ecclesiæ Mortzelensi invasorum partibus nisus est subtrahere, et S. Gudilæ famulantibus restituere. Sed quivis scire potest facile, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli Ducis, sed obstabat audacia pervasoris, nec Deum timentis, nec hominem reverentis. Insurgunt testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi: Hermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, et paterni boni hæredem. Ducis autem prævalente potentia, Hermenfridus suiue complices amantes terrena, parvipendentes cælestia, inuito consilio invasas terras retinent sibi, et pretiosam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus scilicet S. Gudilæ dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioso duci. O miseris et miserandos omni modo, qui instar brutorum animalium terram respicientes pectore prono, ac ventri obedientes, non Deo, ipsi se indignos judicant tanto dono! Et sicut paternam rapacitatem eis hæreditate cessisse gavisi sunt, sic quasi æterno mucrone perfossi, paternæ necis exitum sibi contigisse tristati sunt. Nam universos ejusdem possessionis cohæredes, inaudita mirabilique nece notum est finiri ad extrema venientes.

32 Carolus vero Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se cœlestem suscepisse thesaurum. Quem cum debito honore in ecclesiam S. Gaugerici Bruzellæ intulit, et quid sibi cessisset boni gestiens probare oculis, temere, quamvis devote, aperuit thecam Virginis: sed mirum dictu, ecclesiam totam derepente nebula circumfundit, omnemque diurni luminis aspectum in nocturnas tenebras permutans, oculos præsentium caligo retundit, atque sic providentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim præscriptus Dux innitens consilio, se una cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac spiritus coarctavit triduo, ut quod faciendum incauta persuasit temeritas, summa, quæ omnia vincit impetraret humilitas. Et jam tertia dies illuxit, memoratusque Princeps ad locum beate Virginis cum Sacerdotibus ac thymiamate accessit, aperuit, et quod desiderabat vidit, invocataque Dei majestate reclusit, ac sigillo signavit. Postea vero partem quandam villæ, quæ vocatur Molenbecca, S. Gudilæ tradidit, et sex familias addidit, et alia complura altaris vestimenta donavit. Illic non sine magna veneratione quievit usque ad tempora Comitis Baldrici, nepotis Caroli Ducis.

33 Millesimo quadragésimo septimo anno incarnationis Dominicæ, XV indictione, a Damaso Apostolicæ Sedi præsidente Summo Pontifice, b Henrico II regnante, dedicatum est in monte Bruzellæ templum c XVI Calend. Decembris ad laudem nostri redemptoris, in honore sancti Archangeli Michaelis a d Gerardo Cameracensi Episcopo. Lambertus vero, qui et Baldricus Comes, e Henrico fratri succedens, cujus presentia tunc cuncta extiterunt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus sanctissimum de ecclesia S. Gaugerici cum Episcopo ceterisque sacris ordinibus levavit, atque cum summo honore in ecclesia S. Michaelis reposuit. Et annuente in omnibus uxore sua Oda, quæ fuit f Gozolonis Ducis filia, ad serviendum Deo Sanctæque Gudilæ virgini, ibi Clericos constituit, et ad usus eorum ipsam ecclesiam cum decimis, et alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque ad ostendenda gloriosæ Virginis merita, multa et magna fiunt miracula. Hæc de Virgine pauca tantum e multis in notitiam nostram venerunt, omissis proculdubio plurimis, quæ nos præterierunt. Sed hic nostra de Virgine claudatur oratio, ejusdemque nobis aperiatur intercessio, quæ me scribentem, et te, Christiane, respiciat legentem, Amen.

a Baronius aliique putant non nisi sequente anno sedere cepisse Damasum. In diplomate certe Lamberti Baldrici Comitis apud Miræum in Notitia Ecclesiar. Belgii manifestum esse mendum videtur, dum dicitur, Actum publice Bruzellæ anno Dominicæ incarnationis xxxvii, Indictione xv, Leone ix, in Apostolica Sede præsidente Pontifice Summo, etc. Nam consecratus in Pontificem est Leo Dominica prima Quadragesimæ, xii Februarii mxxlix.

b Secundus erat ejus nominis Imperator, Rex tertius. Quare in citato Baldrici diplomate habetur: regnante Henrico Imperatore tertio.

c Forte xvii, quæ fuit Dominica.

d Primo ejus nominis, laudatissimo viro, qui xiv Martii mxxlix obiit.

e Imo immediate Ottoni, Henrici filio, qui annum in principatu integrum non exegit.

f Alis Gozlo, et Gohilo dicitur, cognomento Magnus, Lotharingiæ superioris Dux.

Corpus S. Gudilæ translatum Bruzellam.

a Duce inspectum.

a

b

c

d

e

ad S. Michaelis ædem translatum.

f

DE S. CYRO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO.

CIRCA AN.
CHR. DCCXIV.
VIII JANUARIJ.
S. Cyrus Episcopus
Constantinopolitani.

Cyrus orthodoxum Constantinopolitanæ Sedis Antistitem, ac religionis causa extorrem, publica veneratione celebrant hodie Græci; in quorum *Menæis* hæc de eo VII Januarii leguntur: Eadem die, memoria S. P. N. Cyri, Archiepiscopi Constantinopoleos. Agitur ejus synaxis, (sive commemoratio) in venerando monasterio Choras, (id ubi situm sit infra n. 9 dicemus) et in magna ecclesia, die Dominica.

Tuum concinens carnem, Christe mi, Cyrus, Carne solutus, tuo adstat throno.

NOT. 133.

2 Monachus hic antea in quadam juxta Amastridem insula fuerat, aut etiam monachis præfectus. Eo vero tempore Justinianus secundus, Constantini Pogonati piissimi Imperatoris filius, quod puerili levitate et impotentia rempubl. pessumdaret, populari seditione evecto ad imperium Leontio, hujus jussu naso est mutilatus, ac Chersonam Tauricæ Chersonesi urbem relegatus anno Christi DCCXV. Hinc ad Chaganam Regem Avarum profugit, ejusque sororem aut certe filiam Theodoram duxit uxorem, et Phadigoriæ ad Bosphorum Cimmerium sita urbe, illo permittente, domicilium fixit. Sed cum Tiberius Absimarus (qui an. DCCXVIII. Leontio naribus truncato et in monasterium intruso, imperium occuparat) Chaganum ad tollendum de medio Justinianum sollicitaret, neque abnueret barbarus; is ab uxore admonitus sese periculo tempestive subduxit, et ad Terbellim, sive Trebellium Bulgarorum Regem profectus, ejus auxilio imperium anno DCCX recuperavit: quod ita eventurum ei Cyrus prædixerat, exulemque in Ponto aluerat.

Justiniano
rhinotmeto
recuperationem
imperi
prædicit.

Fil Episcopus
Constantinopolitani.

3 Hujus memor beneficii Augustus, cum in ceteros suos adversarios cruento sæviret, tum Callinicum Patriarcham, hæreticum hominem, oculis prius eratis, Romam relegavit, ut qui superbe antea, quemadmodum Baronius tom. 8, ad an. 703, n. 2, animadvertit, in Romanum Pontificem caput extulerat, (quod in S. Sergio Papæ vita IX Septembr. plenius exponetur) ab eodem vitæ stipem humiliter acciperet. Ejus vero in locum, ut S. Nicephorus Constantinopolitanus scribit, Cyrum substituit, qui Amastride inclusus vixerat, ac de imperio recuperando, cum isthic adesset, prædixerat. Joannes Zonaras tom. 3 *Annal.* Cyrum monachum quandam inclusum, qui ei regni recuperationem prædixerat, Patriarcham designavit. Georgius Cedrenus: Constantinopoli vero Cyrum, qui in insula Amastride inclusus fuerat, ut qui imperii recuperationem prædixisset, Patriarcham constituit. At his omnibus antiquior Bedæ lib. de sex mundi ætatibus atque ex eo Marianus Scotus: Et dedit Episcopatum Cyro, qui erat Abbas in Ponto, eumque alebat exulem. Paulus Diaconus *Rerum Romanar. lib. 18.* Cyrumque Abbatem, qui eum in Ponto exulem aluerat, Episcopum in loco Gallinici constituit. Quæ in editione Gruteri ita efferruntur lib. 20 *Hist. Miscellæ, cap. 9.* Et pro eo Cyrum, qui in insula fuerat inclusus Amastridis, tamquam eum qui prænuñtiaverat sibi prioris restitutionem imperii, subrogatum provexit.

Ubi prius
habitarit.

4 Videtur ergo in quâpiam juxta Amastridem insula monachis præfuisse. Est Amastris ad Pontum Euxinum ultra Parthenium flumen, urbs Mariandenorum in Ponto, ut scribit Ptolemæus *Tabula 1 Asiæ cap. 1.* Plinius lib. 6, cap. 2, Paphlagoniæ tribuit, atque olim Sesamum dictam. Quæ vero ea sit insula, in qua sancti viri cenobium fuit, non produnt auctores citati. Insulas, quæ Erethini, sive Erythini, aut Erythri scopuli dicuntur, quidam juxta Heracleam, alii juxta Amastridem locant: an in harum altera ei sedes fuit? an ea Trogressos dicta? Nicephori *Chronicon* hæc habet: LXIX, Cyrus Presbyter et monachus, ex Trogresso Amastrid-

dos, annis 6 expulsus a Philippico. Quo tempore ad Cyrum venerit Justinianus non constat. Fortassis eo delatus est cum Chersonam deportaretur, aut cum Chersona profugit, priusquam Chagano se crederet.

5 Quæ in Episcopatu Cyrus gessit, non sunt prodita litteris. Verisimile est strenue Monothelitarum, hæresim oppugnasse, et quæ ad quintam et sextam Synodum impii Callinici fraude fuerant assuta, confutasse; atque ejus rei gratia auctorem deinde fuisse Justiniano ut Constantinum Papam accerseret Constantinopolim, cujus auctoritate omnis coram sopiretur de fide controversia. Iturus ergo ad Imperatorem sanctissimus Pontifex, Roma discessit v. Octobris, Indict. IX, sive an. Christi DCCX. Dum vero Hydrunti moras faceret, inquit Anastasius Bibliothecarius in Constantino, eo quod hiems erat, illuc susceptum sigillum Imperiale per Theophanium regionarium, continens ita, ut ubiubi denominatus contingeret Pontifex, omnes Judices ita eum honorifice susciperent, quasi ipsum præsentialiter Imperatorem viderent. Unde egressi, partes Græciæ contingentes in insula quæ dicitur Cea (Ptolemæo *Cia*, aliis *Ceos*, in *Ægeo mari*, ab *Eubœa* quondam avulsa, teste Plinio lib. 4, cap. 12) occurrit, Theophilus Patricius et Strategus Caravianorum, cum summo honore eum suscepit, et amplectens, ut jussio continebat, iter absolvit peragere cœptum. A quo loco navigantes venerunt a 7 milliario Constantinopolim. Ubi egressus Tiberius Imperator filius Justiniani Augusti cum Patriciis et omnibus Inelytis (Baronius legit, et omni Synecleto, sive Senatu) et Cyrus Patriarcha cum Clero et populi multitudine, omnes lætantes et diem festum agentes, etc.

Constantinus
Papa invitatur
Constantinopolim:

honorifice
suscipitur a
Tiberio Cæsare,
et Cyro
Episcopo;

6 Deinceps vero de Justiniani quoque occursum subdit: Domnus autem Justinianus imperator audiens ejus adventum, magno repletus gaudio, a Nicea Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam; et ut debisset Pontifex occurrere Nicomediam, et ipse venire a Nicea: quod et factum est. In die autem qua se vicissim viderunt, Augustus Christianissimus cum regno in capite sese prostravit, pedes osculans Pontificis. Deinde in amplexum mutuam corruerunt: et facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantam humilitatem boni Principis. Die vero Dominico Missas Imperatori fecit: et communicans Princeps ab ejus manibus proque suis delictis ut deprecaretur Pontificem postulans, omnia privilegia Ecclesiæ renovavit, atque Sanctissimum Papam ad propria reverti absolvit. Hæc eadem Beda breviter, et Paulus Diaconus. Recte vero conjicit Raderus, omnia hæc piissimi Patriarchæ gesta esse consilio, cui Imperator, præsertim in sacris, plurimum tribueret.

præcipue a
Justiniano
Imp.

7 Quæ præterea isthic gesta sint, colligi potest ex iis quæ idem Anastasius in Gregorio II, Constantini successore scribit: Deinde ad Diaconatus ordinem provectus est: et cum viro sancto Constantino Pontifice ad regiam profectus est urbem, atque a Justiniano Principe inquisitus de quibusdam Capitulis, optima responsione unamquamque solvit questionem, etc. Præcipue de additis Callinici opera ad 5 et 6 Synodum capitulis actum fuisse apparet, ut in Sergio IX Septembr. et in Gregorio II XIII Februa. dicemus. Cum vero immanem de Chersonensibus capisset exigere vindictam Imperator, novoque misso exercitu delere funditus Chersonem, civesque sine discrimine perdere statuisset; conatus est Constantinus Pontifex eum a cruentis istiusmodi et periculosis consiliis revocare. Ita Paulus Diaconus ante citatus: Quicum exercitum in Ponto mitteret ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegaverat;

Cyri consilio.

Quid isthic
egerit Papa.

EX VARIIS. rat; multum eumdem venerabilis Papa prohibuit, ne hoc facere deberet: sed tamen inhibere non potuit. *Igem refert Beda de sex etatibus.*

Rediit Romam. 8 Egressus igitur a Nicomedia civitate, inquit Anastasius, crebris valetudinibus Pontifex attritus, tandem sospitatem Deo tribuente incolumis ad portum Cajeta pervenit, ubi Sacerdotes et maximam populi Romani reperit multitudinem, ac xxiv die mensis Octobr. Indict. x (anno nimirum Christi dcccxi) Romam ingressus est: et omnis populus exultavit atque lætatus est. Post menses autem tres lugubre nuntium personuit, quod Justinianus Christianissimus et orthodoxus Imperator trucidatus, et Philippicus hæreticus in Imperiali promotus est arce. Hæc Anastasius.

Occidit Justinianus.

Ut se hæc habuerint, pluribus narrant antea citati Nicephorus, Zonaras, Cedrenus, etc. Qui ad excindendam Chersonem missus erat Maurus patricius, cum eam Chazarorum præsidio munitam reperisset, et neque obidionem urgere posset, nec redire ad Imperatorem aude-ret, cum Chersonitis conspirans, Bardanem exulem Imperatorem proclamat, quem mutato nomine Philippicum appellat. Hic deinde Justinianum Imperatorem, orthodoxum quidem, sed nimium severum atque immitem, obtruncat, filiumque ejus Tiberium. Gesta hæc sunt sub exitum anni dcccxi, vel initium dcccxii.

Pellitur Cyrus.

9 Quid Cyro Patriarcha tunc factum sit, citati tradunt auctores. Zonaras: Cyrum Patriarcham Ecclesia, quam per sex annos tenerat, exegit, et Joannem assensorem suum in ea collocavit. Consentit Cedrenus. *Miscella lib. 20, cap. 20.* Reperit autem Philippicus sui sensus Joannem, quem Episcopum Constantino-

poleos fecit, deposito Cyro Præsule, quem et exilio relegavit in monasterio Choras. *Petavius in Notis ad Nicephorum in Theophane haberi tradit, ἐν τῷ τῆς Δόρας μοναστηρίῳ, sed restituendum γόρας. Hoc ipsum est monasterium, quod in Manais σέβασμα μὴ τῆς γόρας appellatur. Ubi id situm fuerit exponit, qui tum vivebat, Venerabilis Beda: Hic eiecit Cyrum de Pontificatu, eumque, ad gubernandum Abbatis jure monasterium suum, Pontum redire præcepit. Idem habet Marianus Scotus, et Paulus Diaconus. Hinc porro conji-ci potest, quæ crudeliter a Justiniano acta fuerant, ea Cyro fuisse semper improbata: facile alioquin aliqua ei hinc conflata fuisset invidia; nec temperasset ab eo manus cruentus Bardanes.*

10 Quamdiu superstes fuerit Cyrus, non constat. *Quando obierit. Conji-ci potest haudquaquam ad annum dcccv supervi-ssisse: eo enim anno Artemius Anastasius orthodoxus Im-perator, Joanne hæretico ejecto, S. Germanum Episco-pum Cyzico Constantinopolim transtulit, quem eodem quo Cyrum tempore, eandemque ob causam Sede sua deturbatum, ex Theophane tradit Petavius in notis ad Nicephorum. At si vixisset Cyrus, neque Artemius ejus Cathedram alteri tradidisset, neque admississet sanctis-simus vir Germanus, qui ejus sive vivi sive mortui debebat in diptycha nomen referre. De Germano age-mus XII Maii.*

11 Temere omnino Antonius Demochares de divino *Correctus De-mochares. Missæ sacrificio cap. 10, Cyrum hæreticum vocat, qui, ut vidimus, ab hæretico Imperatore redactus in ordinem est, ut hæretico subrogato orthodoxa religio posset labefactari.*

DE S. PEGA SIVE PEGIA, VIRGINE IN ANGLIA.

POST AN. dcccxvii. VIII JANUARI. S. Pega soror sancti Guthlaci:

ejus corpus involvit;

iterum post annum, adhuc incorruptum, recondit.

Ubi vixerit.

Sanctissimi Eremitæ Guthlaci (de quo xi April.) soror fuit S. Pega, quæ hodie migravit in cælum, de qua Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino: Romæ depositio S. Pega Virginis, sororis S. Guthlaci. Hanc Guthlacus, qui eo loco anachoriticam vitam degebat, ubi post ejus mortem celeberrimum constructum Monasterium est Croylandense, sive Crawlandense, in suum venire conspectum non patiebatur: voluit tamen, ubi vita functus esset, corpus suum ab ea involvi syndone ac sepeliri.

2 Transactis autem, inquit Felix Croylandensis in Guthlaci vita, sepulture ejus bis senis mensium orbibus, immisit in animum sororis ipsius, ut fraternum corpus alio sepulchro reconderet. Aggregatis ergo fratribus, Presbyterisque, nec non et aliis Ecclesiasticis gradibus, die exitus ipsius aperientes sepulchrum invenerunt totum corpus integrum, quasi adhuc viveret, et lentis artuum flexibus multo potius dormienti quam mortuo similis videbatur. Sed et vestimenta omnia, quibus involutum erat, intemerata, verum etiam antiqua novitate et pristino candore splendebant. Quod cum qui intererant prospexerunt, statim stupefacti trementes steterunt, adeo ut vix fari potuissent, vix miraculum intneri auderent, et vix ipsi quid agerent nossent. Quod cum Christi fama Pege perspexit, spirituali gaudio repleta, saceratum corpus cum divinarum laudum veneratione in syndone, quam eo vivente Ecgbrecht anachoreta in officium mittebat, revolvit. Sed et sarcophagum non solum humum terræ condidit, imo etiam memoriale quoddam posuit, etc. *Ordericus lib. 4, sarcophagum super terram quasi quoddam memoriale posuit.*

3 Ipsane quoque eremiticam vitam Pega egerit, haud comperi. *Cambdenus in Coritanis, de Wellando flumine agens, ita scribit: Post pauca hinc millaria Wellandus defluens per Maxey castrum quondam Baronum de Wake, et Peag-kirke, ubi in primitiva Anglorum Ecclesia Pega femina sancta, quæ nomen loco reliquit, S. Guthlaci soror, cum sacris Virginibus pietatis et*

castitatis documenta vita et exemplo præbuit, paludes quas sæpe dixi, accedit. Situm est Peag-kirke, sive Pea-kirck, aut Pekirck, id est Pega Ecclesia, in Northamptonia Comitatu. Abbatia quondam virorum fuit, Pegelandia dicta. Sed Hardecannit Regis tempore, fundum ejus ac monasterium sibi Petroburgensis Abbas, corruptis pecunia judicibus, vindicavit: mox varii nobiles plurima, quæ majores sui eidem loco donarant, bona invaserunt, Vulgato Abbate et monachis crudeliter exturbatis, quos Croylandiam deinde S. Eduardus Confessor transtulit, ut pluribus in Croylandensi historia deducit Ingulphus, ubi sæpe S. Pega meminit. Vidimus ms. Diploma Wlferi Regis, datum an. dclxiv in quo cum alia plurima loca largitur monasterio Petri-burgensi, tum Peikirke quoque. Unde suspicari licet; aut vetus loci nomen a librario omissum, dum diploma transcribit, expressumque recentius; aut quædam adjuncta diplomati, non bona fide: nam ante S. Pegam natam obierat Wulferus.

Pegelandia monasterium.

4 Videtur aliquamdiu in Croylandensi insula post S. Guthlaci obitum habitasse S. Pega, ut patet ex iis quæ ex Felice Orderico refert, de quodam cæco, qui tandem cum fide Croylandiam perductus, colloquium Virginis Christi Pega appetiit: cujus permissu intra oratorium ad corpus sanctum recubuit. Illa vero partem glutinam salis a sancto viro ante consecratam in aquam rasit, et inde aquam inter palpebras cæci guttatim stillavit. Ad tactum primæ guttæ oculis lumen redditum est, etc.

In Croylandensi insula moratur S. Pega.

5 De ejus morte ita scribit idem Ordericus Vitalis lib. 4. Tunc temporis (sub S. Eduardo Confessore) Pegelandæ cœnobium erat, cui nobilis vir Wlfeatus Abbas præerat. Illic enim S. Pega soror S. Guthlaci diu Domino militaverat. Quæ postquam venerandus frater defunctus est, austeriori labore vitam suam pro amore Christi examinare satis conata est. Unde Romam adiit, sanctorum Apostolorum limina supplex pro se suisque requisivit, ibique vi Idus Januarii gloriose vitam finivit. In ecclesia, quæ ibidem in honore

il Romam.

nore

a morte claret
miraculis.

nore ejus a fidelibus condita est, tumulata quiescit, multisque virtutibus his, qui fideliter eam deponunt, pie succurrens veneranda nitescit. *Ecclesiam illam S. Pegæ arbitror aut vetustate aut quo alio casu collapsam, nec omnino memoriam modo Romæ extare; alioquin esset ejus nomen in Romani Martyrologii tabulas relatum.*

6 *Plura de ea Ingulphus in historia Croylandensi sub initium: Sancta vero Pega, inquit, soror præfati sancti Patris Nostri Guthlaci cito post primi anni revolutionem, ab obitu ejusdem, relicto prius ibidem in manibus Kenulphi Abbatis flagello S. Bartholomæi, et psalterio fratris sui, cum nonnullis aliis reliquiis, ad cellam suam navigio remeavit, ab oratorio prænominati fratris sui per quatuor leucas in Occidentali plaga distantem. Ubi completo biennio, et tribus mensibus in lugubri lamentatione, ad Apostolorum Petri et Pauli limina, in frigore et abstinencia multa peregre profecta est. Cumque civitatem Romanam ingrederetur, omnium signorum classicum repentinum personans, per spatium unius horæ san-*

ca Romam in-
trante, cam-
panæ sponte
sonant.

citatis ejus meritum universis civibus indicavit, ubi divino servitio mancipata, in timore Domini dies suos demum complevit; ac ejus sacro corpore terræ illic inter multa alia Romana statuarum commendato, spiritus ejus de presentis vitæ labore ad æternam requiem ascendit.

7 *Obiit S. Guthlacus an. dccxv, (non dccxv, ut scribit Ordericus) Indict. xii, iii id. April. feria iv, post Pascha, quod eo anno in viii Aprilis incidit. Pega an. dccxvii, exeunte Romam abiit: quam diu isthic superstes fuerit non constat. Ejus meminit Nicolaus Harpsfeldius sæc. 8, cap. 19, et Florentius Wigornien. ad an. dccxiv. Alia ab hac videtur S. Bega, quæ vulgo S. Bees appellatur, a qua Cumbriæ promontorium S. Bees-head dicitur. Bega enim, inquit Cambdenus, virgo Hibernica pia et religiosa vitam illic solitariam egit, cujus sanctitati miracula adscribuntur de tauro circumdato, et copiosissima nive, quæ solstitiali die, illa præcane, valles et montium summitates alte intexerat. De ea agemus vi Septemb.*

EX VARIIS.
Mortitur et se-
pultur Romæ.

S. Bega virgo.
6 Sept.

DE SS. EPISCOPIS ERARDO ET ALBERTO.

SEculo VIII.
VIII JANUARI
S. Erardi na-
talis.

Agitur S. Erardi natalis vi Idus Januarii, ejusque plura Martyrologia meminerunt, Coloniense, et Viola SS. Eodem die S. Erardi Episcopi et Confessoris Ratisponensis. Martyrologium S. Mariæ Ultrajecti, ante 300 annos exaratum: Ratisbonæ S. Erardi Episcopi. Consentiant Ferrarius, Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino, et Molanus in Addit. ad Usuardum, qui quod eum in prima editione Episcopum Ratisbonensem appellarat, visus est postea retractasse. At Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum, Episcopum quoque Ratisbonensem faciunt; uti et Martyrologium Germanicum, in quo hæc leguntur: Item S. Erardi Episcopi Ratisbonensis, qui genere Scotus, ac Trevirensis Antistes, inde in Bavariam venit, ibique Evangelium prædicavit: Ottiliam a nativitate cœcam baptizavit, visumque ei impetravit; ac tandem, ut diu exoptarat, ad Dominum migravit, et miraculis coruscavit. *Ejus meminere alia complura recentiora Martyrologia. Galesinius: In Germania S. Erardi: is a puero literis deditus, in doctrina admirabiliter progressus, vitæ etiam innocentia præluxit. Evangelii propagandi studio flagrans, in Germaniam provinciam venit; ubi homines, qui Rheni ripam incolunt, ad Christi fidem perduxit: deinde in Bavariam profectus, et prædicatione et virtutum exemplo, Christianam etiam religionem disseminavit. Quibus meritis, et aliarum admirandarum rerum laude cumulatus, obdormivit in Domino.*

2 ix Januarii S. Erardi natalem refert ms. Florarium his verbis: Ratisponæ in Bavaria Erardi, alias Nerardi, Episcopi et Confessoris. Hic natione Scotus, et Presbyter effectus, provinciam Bavariæ prædicandi gratia ascendit, et Episcopus Ratisponensis effectus est. Tunc ex jussu divinæ vocis S. Odiliam cœcam a nativitate baptizavit, quæ statim visum recepit. *David Camerarius ix Februarii, et xiv Aprilis eum habet, et hic Eberhardum, Episcopum Ratisbonensem; isthic Erhardum, vel Erhardum, monasterio præpositum, appellat. Ast viii Octobris agitur ejus translationis memoria. Martyrol. Coloniense: Item eodem die meminere Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum, Martyrolog. Germanicum, ms. Florarium. Modo Erardus, alias Erhardus, Erhardus, Erhardus, Nerardus, Errardus, Arionardus appellatur.*

Translatio.

Nomen varie
expressum.

NOT. 134.

Vita triplex:

1

3 *Vitam S. Erardi triplicem damus. Priores duas nobiscum communicavit Joannes Gamansius Societatis*

nostræ Sacerdos, eruditus cum primis et sacrarum antiquitatum curiosus indagator. Prima e duobus vetustis codicibus descripta erat, altera ex alio antiquiore. Illa titulum hunc præferebat: Vita S. Erardi Ratisbonensis Episcopi, auctore quodam Paulo, viro religioso, ejus ferme contemporaneo. Sed cum non solum S. Wolfgangi, sed et S. Leonis IX, Papæ meminere, certum est circiter 300, aut etiam 400 annis S. Erardo juniorem esse. Indicat ipse ætatem suam auctor, cum et Heilike monasterii inferioris Ratisbonæ Antistite rogatu se eam vitam scripsisse testatur, et quædam ab iis se didicisse scribit, qui S. Wolfgangum, et Kungundem Virginem noverant; unde conficitur, eum sub finem undecimi seculi floruisse. Suspicatur quispiam Paulum esse Bernriedensem illum, qui B. Gregorii VII, et B. Herluce vitas scripsit, a Gretsro nostro pridem editas: certe neque ætate multum, neque stylo discrepant. Altera fere ex hac contracta, auctore anonymo.

4 *Tertiam scripsit Conradus a Monte puellarum, ex Rectore studii Viennensis Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Ratisbonensis, qui floruit non circa annum mcccxc, ut in postrema Bibliothecæ Gesneri editione, et in Posssevini Apparatu habetur; sed circa an. mcccxl, cum, ut idem Gesnerus et Posssevinius scribunt, Economicam, grande et nobile opus, dicarit Lupoldo, sive Leopoldo, Bambergensi Episcopo, qui traditur obiisse an. mcccxli. Hanc vitam ex veteri codice cœnobii S. Magni Canoniorum regularium ordinis S. Augustini ad pedem Pontis Ratisbonæ, descripsit et ad Heribertum Rosweydam ante annos complures misit Stephanus Vitus noster, et lectiones veteris ac novi Breviarii Ecclesiæ Augustanæ, quæ subnectemus; testatus, in omnibus ferme Ecclesiis Germaniæ, quot annis in officio divino agi hujus Divi memoriam.*

5 *Erardo Albertum, sive Adelbertum, fratrem aut certe peregrinationis comitem jungimus; quod etsi ejus ignoremus natalem, Sanctum tamen habitum cultumque non dubitemus, vel ipso id cœlitus præcipiente Erardo, ut tradit Conradus cap. 3, num. 13, et Sanctum appellat Wiguleus Hundius, Beatum Raderus et Braunerus; atque hic de utroque fratre hæc scribit: Per hæc ipsa tempora (circa an. dccciv) Erardus et Albertus magnis Boicam virtutibus irradiarunt. Fratres fuisse, et in Hibernia natos accepimus, etsi de utroque aliis aliter visum. Id constat, illum Episcopatum Ardahadensis, hunc Cassellensis honore et onere sponte posito, peregrinari instituisse. Roma primum religionis nostræ arx adita: Treviros inde digressi apud Hyldolphum fratrem suum, ejusdem urbis Episcopum tandem hæ-*

Celebris me-
moriam.

B. Alberti
sanctitas,

sere,

EX VARIIS.
peregrinatio.

sere, donec eo fati functo, vel monasticen amplexo (utrumque enim traditur) omnium animos oculosque in se conversos animadverterunt. Ergo iterum ad suas artes et prima consilia versi, imminentes capiti suo mitras, et exosos honores fuga declinarunt; et Erardus quidem Reginoburgi substitit, Albertus longius abreptus, loca nascentis Dei lacrymis, et morientis sanguine sparsa venerabundus obiit, septem sociis comitatus, ex quibus Guillipatricium in Palestina sepelivit: Salisburgum reverso mors Joannem etiam abstulit; Reginoburgi denique etiam de Erardi fato cognoscit: quo nuntio vehementer commotus, inundare tumulum lacrymis non desiit, donec, pro magno munere, e vita missionem impetravit, exiguo ab Erardo intervallo conditus. Erardi fama tum admirandis rebus plurimis, tum maximæ Otiliæ, quam cœcam natam tolli educarique pater vetuerat, lucis aspiciendæ facultate impetrata, inclaruit. Hæc ille, quibus consentanea scribit Hundius.

Cujus uterque fuerit.

6 Tria de iis controversa sunt, qua orti gente, quas receperit Ecclesias, qua vixerint ætate. Traditur eorum frater fuisse Hildulphus, sive Hidulphus, Trevirorum Episcopus, de quo xi Julii. Hunc Brauerus lib. 7 *Annal. fide vitæ* ms. elaro Noricorum genere ortum scribit. Nos quoque ejusdem vitæ geminum nacti sumus exemplar; in altero, quod est Monasterii S. Maximini Treviris, diserte Nerviorum claro ortu genere dicitur; in altero, quod est collegii Paderbornensis Societatis Jesu, Nierniorum, forte legendum, Iverniorum, sive Iberniorum. Hundius quoque ex Ibernia Scotos agnoscit. Raderus explicatus, tom. 1 *Bavariæ sanctæ*: Ferrunt alii S. Erhardum et Hildulphum Albertumque ex nobili Boiorum creatos sanguine, alii Nervios, alii Noricos qui cum Bois iidem sunt, alii domo Scotos fuisse tradunt, quod M. Velsero placet. Et legi in ms. codice Montis, S. Erhardum Scotum appellari, ac post pauca: S. Hildulphum non pono, quod dubia fide scribatur Boius, etsi Aventinus Boium affirmate tradat. De Alberto vero: Et hic e Scotiæ tenebris in Germaniæ lucem prodiit. In animadversionibus ad volumen 1, post volumen 3, editis, rursum asserit Erardo patriam fuisse Iberniam, seu veterem Scotiam, ac filium fuisse Regis Ibernæ; Hildulphum vero ejus germanum fratrem natu minimum, mendose a nonnullis Boium appellari. Postea tamen subdit, prodiisse nuper in Gallia vitam S. Hildulphi, ubi diserte in Bavaria natus affirmatur; sed id certum non esse. Christophorus quoque Phreislebius S. Erhardum natione Scotum fuisse scribit. Ex his liquet, probabilis videri, sanctos hos Antistites ex Ibernia, sive Scotia veteri oriundos; id tamen non esse omnino indubitatum. Sed quid sibi illud vult, quod in priore vita, et veteri Breviario Ecclesiæ Augustanæ, dicitur Erardus Narbonensis gentilitate, Nervius civilitate, genere Scoticus? An in Gallia Narbonensi Ibernus parentibus natus! an parente vel utraque, vel altero saltem, e Gallia oriundo genitus in Ibernia? Initia enim ea ætate Gallos inter atque Iberos, seu Scotos, sapius connubia fuisse, ut ix April. de S. Waldetrude, ejusque conjuge S. Vincentio Madelgaro xiv Julii dicemus. Quod civilitate Nervius appellatur, videtur apud Nervios Galliæ Belgicæ populos vel litteris institutus, vel in Clerum fortassis ascitus; unde Hildulphus Nervius habitus sit. Secunda vita ab anonymo scripta, non Scotum, sed Gothum e Gallia Narbonensi asserit. Recte Hundius: Propter antiquitatem temporum, ac scriptorum penuriam, illorumque discordantiam vix aliquid certi tradi potest.

Ubi Episcopi fuerint.

7 Erardum atque Albertum Reginoburgenses Episcopos fidenter asserit Aventinus. De Erardo suffragantur aliquot antea citata Martyrologia, atque auctor libri qui Panis quotidianus inscribitur. Negant Hundius, Raderus, alii. Longius abesse a vero videtur quod Auctor 2 vitæ, Martyrologium Germanicum, Phreislebius tradunt, Trevirensis quoque Antistitem fuisse.

Hundius, Raderus, Brauerus, Ardakadensem, sive Arlahadensem Episcopum fuisse Erardum, Albertum Casselensem existimant. Est Ardaka, sive Arlaha, vel Ardraha, vulgo Ardagh urbs Hiberniæ Episcopalis, sub Archiepiscopo Armacano, in Comitatu Longfordensi, haud procul a Lacu Regio, sive Rigio, quem Sineus fluvius efficit, ad Septemtrionem occidentalis Mediæ. Casselia vero, sive Cassilia, urbs est Momonia, in Comitatu Tipperariensi haud procul a lava Swiri, sive Seweri, nobilis fluvii ripa, nunc Archiepiscopalis. An vere earum Sedium hi sancti viri fuerint Antistites, an solum consecrati, ut exteris populis, ad quos convertendos profecturi erant, presentius auxilium afferrent; haud habemus pronuntiare. Hoc ejus ævi moribus, illud S. Hildulphi eorum germani facto consentaneum. Si antequam S. Bonifacius in Bajoariam veniret, hi vivere, non esset abs re suspicari, Erardum munia Episcopalia Reginoburgi exercuisse, veluti adventitium, non proprium ejus Sedis Episcopum.

8 Difficilius de eorum ætate quæstio est, quamque decidere nos hic nequaquam posse fatemur. Breviter discrepantes aliquot chronologicos characteres proponemus, eos accuratius in Hildulpho, si lux interea certior affulserit, discussuri. Ac primum Conradi a Monte puelarum (qui negligentius chronologiam, ut infra patebit, expendit,) haud magni facimus auctoritatem. Quamquam utraque prior vita, et, ut dicimus, Brauerus quoque sub Pipino Rege floruisse scribat, uti et Brauerus, qui Hildulphum circa an. dclxxxix, mortuum ait. Phreislebius vult Constantini vi tempore Erhardum litteris institutum. Illud ab omnibus traditur, S. Otiliam a S. Erardo baptizatam et illuminatam; et S. Hildulphum ejus fuisse vel fratrem, vel saltem æqualem. Ex utriusque ætate statui de Erardo potest. S. Otilia filia fuit Adalrici Eticonis, sive Aticonis, qui filius dicitur fuisse Leudesii, filii Erchenoldi. Obiit Erchenoldus circiter an. dclx, filius ejus Leudesius, qui et Leuthericus, anno dclxvii, post mortem Childerici Regis fit Major domus, ac paullo post ab Ebroino perfide trucidatur. Athicus, sive Adalricus, ejus filius, regnante Childerico uocem ducebat Berswindam, filiam sororis S. Leodegarii, sororem Reginæ. Ob hanc causam consanguinitatis, ut dicitur in fragmento historico Auctoris incerti, præfixo Alberti Argentinensis chronico, relatoque, ab Andrea du Chesne tom. 1, scriptorum historiæ Francicæ, a præfato Rege Ducatum Germaniæ adeptus est, habuitque sedem in villa regia Ehenheim, et in castro quid Hohemburg nominatur: genuitque filiam a nativitate cœcam, nomine Odiliam, quæ a S. Herharo Ratisponensi Episcopo, et Hildolfo Treverensi baptizata, in sacro fonte visum recepit. Hinc patet ad Pipini Regis et Caroli Magni tempora non posse hanc baptizatæ Odiliæ historiam referri. Vitam ejus dabimus xiii Decembris.

Quando vixerint.

Quando S. Odilia, quæ ab Erardo baptizata.

Odilia parentes.

9 In duobus mss. codicibus Trevirensi et Paderbornensi, ante citatis, dicitur S. Hildulphus Episcopus Trevirensis factus, Ansigiso filio S. Arnulphi publicis utilitatibus invigilante; mortuus vero an. dcccvii, v Id. Julii, tempore Justiniani junioris. Quæ vero de ejus in administratione Mediani monasterii successoribus, ejus vita scriptor refert, eandem plane ætatem confirmant. In vita quoque S. Deodati Episcopi Nivernensis apud Surium xix Junii, dicitur S. Hildulphus ei per familiaris fuisse; eique supervivisse annis xxviii, obiisse vero Deodatus an. dclxxxix, xiii Kal. Julii, die Dominica, Indict. 7. In vita S. Florentii Episcopi Argentinensis vii Novembr. apud Surium (et consentit Guillimannus in historia Episcoporum Argentinensium) dicitur Arbogastus, Florentius, Hildulphus, tempore Dagoberti Regis e Scotia venisse.

Quando vixerit S. Hildulphus.

10 In contrariam partem facit, quod in eadem ms. vita dicitur Weomadus S. Hildulphi in eremum abeundi successisse. At constat, teste Wandelberto in vita S. Goaris apud Surium vi Julii, Weomadum se-

disse

disse tempore Caroli Magni, quando ei cum Assuero Prumiensi Abbate controversia fuit de Cella S. Goaris. At si ab anno dclxxxix, aut circiter sedisse volumus, ergo expleverit annos minimum xc, in Episcopatu. Deinde testatur S. Ludgerus in epistola ad Riefridum Ultrajectensem Episcopum, quam i Martii dabimus, Stephanum II, (sive III, ut infra dicemus,) cum in Galliam venisset an. 754, commississe vices suas ad experiendum actus, virtutes, et gesta ac miracula S. Swiberti ad canonizandum vice ipsius Sanctum præfatum Swibertum, venerabilibus Patribus et Pontificibus, Sancto scilicet Hildolpho Trevirorum, Bonifacio Maguntinorum Archiepiscopis, Fulchario Leodiensi Episcopo, et præcipue Hildegero Coloniensi Archiepiscopo, etc. *Erit fortassis qui duos suspicetur fuisse Hildulphos, priorem qui in Vosago seculo Christiano septimo, alterum qui Treviris seculo octavo Archiepiscopus vixerit, et fortassis etiam relicto Episcopatu anachoreticam sit deinde vitam complexus.*

VITA

AUCTORE PAULO, VEL PAULULO,
e veteri ms. eruta a Joan. Gamansio Soc. Jesu.

PROLOGUS.

Inter lilia virtutum pascenti choros Virginum Dominae ac Matri a Heilika, prærogativa famosa, tum virginalis castitatis, tum titulo nobilitatis, Paulus, vel potius Paululus, servorum Christi servulus, quod Matri et Dominae servus et filius.

a *Heilika jubente hæc scripta vita.*

2 Attentare jubes, o Mater beatissima et Virgo virginalis exemplar decoris, ut de B. Erhardi Patris eximii virtutibus, quasi aliquod poculum propinem desideranter sitientibus; rem prorsus veneratione dignissimam, sed ausu duram. Obeccatus enim vitiiis, de luminosa virtute scribere nescit, nec satis studenti possibile, nec discenti credibile. At dum imperantis personam considero, nec negare quod injungis audeo, nec utile censeo; maxime cum et honesta res sit quæ postulat, et pia voluntas, quæ cohortatur. Et quis pia volenti non obtemperet? Nam pia volenti non præbere consensum, aut non devotus, vel maxime contrarius judicer, postposito pudore ignorantiae, quamquam vires ultra meas, pensum tamen reddere conor obedientiae, adhortantibus me tuis etiam virtutibus, quibus carne dormita, valentior abundat in te spiritus.

b *Ejus laudes.*

3 Omissis enim, quæ communia possides cum omnibus melioribus b stilib, jejuniis, vigiliis, et orationibus, quis in profectu tantæ tamque dignæ tuæ ætatis non admiretur, et amet, et veneretur servatum in te sigillum virginalis castitatis? Quod quantæ sit dignitatis ac meriti, satis pro exemplo nobis est divina Virginis Matris sublimitas; quæ spretis illecebris carnalibus, castitatis virtutibus ascensum merebatur superiorem Angelicis spiritibus. Et merito: nam, ut ait quidam non minimæ auctoritatis, Angelum castum esse, naturæ est; Angelicam promereri castitatem, virtutis. At ne parva videatur tuæ castitatis auctoritas, quot digna Deo habitacula tuæ communitatis adhortatione præparasti? quæ fundamenta humilitatem ponentia, augmentum castitatis, summum virtutis, summam non supplevere caritatem. Et si dicendum est verius, quot capitum sunt, tot præter communes singularum etiam sunt virtutum. Quæ enim tantam vitam numerosa congregatione sancti virginalis chori non Argeis oculis rimatur plenitudinem scientiæ? quæ non domito corporis ergastulo perfectionem jam lætatur continentiae? quæ non mundialibus mortuæ desideriiis, odiosæ carnalibus illecebris, jure naturæ domito, tuas virtutes jure posside-

rent hereditario, quas rore lactationis tuæ maternæ imbibent, et per quas e visceribus eruditionis tuæ creverunt? Sed quicquid illud est pro laude tua? veruntamen non parum argumenti improbabilis res est, tantum a Deo dignatus tuæ maternitatis fructus, meruisse te benedictionem, quæ promissa est his, qui non aliquando desinent facere fructum. Nam quis tuæ inhabitationi gradus deesses? quasi vero parvæ sit auctoritatis mundum abnegasse. Sunt apud te, quæ vivæ mortuæ, vitam etiam abnegaverunt, ut non tamen abundes cœnobitis, sed auctoriosius fructifices eremitis, quæ in anima meruerunt promissum. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. Jubes ut scribam de talibus? Scribo. At si hæc displicent, displiceant et illa, quæ jubes, ut scribam. Verum ut devotione defendar contra ignorantiam, quæ impetras, censeo, amplector, diligo, te opponens, ut latus invidiæ, cum vel invitum jubeas scribere.

a *In catalogo Abbatissarum inferioris monasterii, edito a Gewoldo in Addit. ad Hundii Metropolit. to. 3, Heilika memoratur, Comitum Palatini a Wittelspach filia; quam eandem cum Heilika arbitramur: et ætas congruit, nam quæ ei successit Bertha, ibidem obitisse traditur an. 1120.*

b *Ita mss. forte Antistitis legendum.*

LIBER I.

CAPUT I.

S. Erardi studia, virtutes, sacerdotium.

Erhardus, qui a gloria fortis interpretari potest, Narbonensis gentilitate, Nervius civilitate, genere Scoticus fuit. Hic ad præsagium nominis, normam extendens morum, superædificandis virtutibus in fundo ætatis Christum fundamentum supposuit, ne domus inhabitatione futura cœlestis, ulla tentationis unda quateretur, vel turbine perturbationis permutteretur. Meditabatur ætas jam infirma de fortitudine virtutum, jocorum sterilitatem, studiorum ubertatem laboris fructum, fructus gaudium, quodque bonæ indolis indicium est non minimum, absentem ut præsentem metuere magistrum. Intererat legentibus, dictantibus, scribentibus, et si quem vacationi deditum sedulo viderat, mirabatur puerulus. Inhiabat interrogationibus sedulis, subtilissimus adnotator in singulis, ac tenacissimis memoriæ commendabat cavernulis. Attamen posthabitis mundani sophismatis cavillationibus, totum se divinarum scientiarum utilitatibus dedit, manuum munditia cor tergens inhabitationi sancti spiritus.

4 Beatus ergo puerulus Erhardus cum primos virtutum flores emitteret, studii radices in petra fixit spirituali, et necdum liberi judex ad plenum arbitrii, liberaliter eo usus est. Ab infantia enim plenus Spiritus sancti gratia, in eo loco ubi doctrinæ Christi suscepit semina, multis consodalium per devia morum exorbitantibus, gressus desiderii virtutis adnormavit regula, perfectæque opinionis lucratus est mercimonia. Nam cum alii canum volucrumque delectentur lusibus, hi præceptorum Evangelicorum imbui sitiebat roribus, ac sancti Spiritus aspirante gratia, in cordis ejus plantario vitæ fructificabant germina. Ut enim in aures audientis est dictum, qui replet in bonis desiderium suum, pro bono desiderio pietatis effectum consecutus est. Voluit quod valuit, et velle convaluit, et secundum voluntatis mensuram probatæ, probatissimum ingenium tenera lucratus est in ætate. Illud vero maledictum, Puer centum annorum, etc. non solum evasit, sed et hoc consecutus est: Cui sunt sensus hominis, et ætas senectutis immaculata. Nam intellectus spiritualis convalenscens robore, sensus perfecti consenuit canitie, et callis vivifici semitam pede calcans immaculato, privilegii promeruit gaudium prophetici, quoniam initium sapientiæ timor Domini.

6 Crevit beatus adolescens Erhardus, crevit decus adolescentiæ,

AUCTORE
PAULO.
EX MSS.

1. Cor. 6. 17.

a
S. Erardi
patria:

*diligentia in
studiis:*

*gravitas
morum:*

Psal. 102. 5.

Isa. 65. 2.

Sap. 4. 9.

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

adolescentiæ, crevit spes juventutis, gaudium senectutis, ordinis regula, clericatus gloria, divitum admonitio, divitiarum despectio, pauperum consolatio, paupertatis dilectio, visus cæcorum, auris surdorum, claudorum pes, pater pupillorum, viduarum adiutorium, fortunæ blandientis obstaculum, adversantis provocator, carnis refrenator, spiritus assectator, ac proverbiorum penuria, totius virtutis armarium, ac sancti Spiritus electum vasculum. Crevit ipse in robur corporis, crevit in ipso robur virtutis. Didicit jam irasci vitiiis, tentationibus occurrere, pugnare cum desideriiis, jejunia non horrere, despiciere nuditatem, contemptum habere vestium: jugulare superbiam, humiliare gloriam, gulam castrare, dare mutuum amicis, ignoscere inimicis, non acquiescere detrahentibus, afflictis compati, pro miseris viscerari, congaudere gaudentibus, flere cum flentibus, divinis laudibus adesse, honorum cotibus interesse, de omnibus quærere, nihil negligere. Talibus igitur insistentis vestigiis æternæ vitæ semitam ingressus est, nec retardabat eum tantum ætas infirmior, quantum incitabat voluntas promptior.

Mortificatio
sui:

7 Cum vero lustrum exagenale primitus egressus est, beatus vir Erhardus, evacuans omnia quæ erant parvuli, virilis animi robur arripuit, diligendo timens Dominum, timendo diligens proximum, mundialibus abstrahere, divina venerari, pernoctare in orationibus, intendere psalmodiis, compunctione lavari, tædere jam carnalia, suspendi ad æterna; et quo plures utuntur ad voluptatem corporis, usus est ad necessitatem. Non eum lenocinantis favoris aura moverat, non blandientis fortunæ sapor illexerat, non tulit ab eo victoriam acedia, non obcecabat eum unquam avaritia, non oblocavit eum desperatio, non inquietavit illum murmuratio: corpus subjugabat spiritui, spiritum pietati, pietatem ascripsit cœlesti. Odovit jam membra carnalia, inexorabilesque inimicitias carnis et spiritus, quas continuata rebellio renovat: donec jam fatiscente corpore jejuniarum, vigiliarum, totiusque fatigationis continuatione spiritus in eo dominium adeptus est.

Sacerdotium.

8 Postquam vero Presbyteratus ascendit gradum, summum etiam cœlestis scalæ gradum ascendit; jam ex continuo usu non sentiens laborem, sed ex usu laboris resumens consuetudinem. Ad altaris enim consecratus ministerium seipsum vivam hostiam in ara Crucis immolavit, jam secundum Apostolum non conformatus est huic sæculo, sed renovatus spiritus mentis, probans semper quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, et perfecta.

Rom. 12. 2.

^a Teutonice Er, vel Belgica diphthongo Eer, honorem; hard, sive herd, fortem aut robustum significat. De hac nominis notatione vide cap. 1, vitæ 3, per Conradum infra.

CAPUT II.

Profectio ad S. Hildolphum.

S. Hildolphum in
eremo visit.

Interea B. Hildolphus, et ipse par Ecclesiæ luminare, Trevirensis Episcopatus cathedram possedit, vir non minoris scientiæ quam et meritum: quorum quid in eo non maximum fuerit necdum satis comperitum est. Nam ambos et præcellere nobilitate, ac nobiles scientia, scibilesque meritum fore oblivionis comedine non latet memoriam. Qui venerandus vir cum non paucis diebus sanctam sancte rexisset Ecclesiam æstuans non minime solitudinis desiderio, ubi sine populari tumultu soli vacaret Domino, quam invitatus accepit, sponte deposuit curam regiminis, securioris amore divini serviminis, cujus jam adulta fama cum longe lateque opinionis suæ odorem sparsisset, beatus vir Erhardus, ipse quoque pari Episcopatus infula decoratus, visendi fratrem adventit gratia, quem cum in partibus a Vosagi offendisset pro Christi amore jam eremizantem, post communis oblationem orationis, et cœlestis pignoris caritatem,

a

scilicet libationem osculi: Ecce, inquit, frater et carnalis et spiritualis ministerii communis ordine, diu quæsitum et optatum obtines locum; utere nunc in bono desiderio, et alere fame in divino servitio. Non tibi quasi vetus lassumve divini amoris obdormiscat studium: sed expergiscere, evigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Cum hujusmodi non pauca in aures audientis effunderet, mansit ibidem diebus sat multis Christique favente pietate, sicut Romana testatur historia bibliotheca, b auctore quidem sancto Papa Leone, qui nonus sui nominis sanctam Romanam rexit Ecclesiam, quatuordecim ibidem monasteria construxerunt, ille septem, et septem ille. Nam cum essent genere nobiliores omnique funditus abnegassent patrimonio, in terra peregrinationis et vitæ merito et labore proprio perquisita, divino cuncta mancipavere servitio.

b
Monasteria
extruunt.

10 Inde beatus vir Erhardus proprio consulens ovili, valedicens fratri, sanctisque affatus adhortationibus Bajoriam prædicandi gratia ingressus est. Tempore illo regno Francorum præfuit Pipinus, pater Magni Caroli, sub quibus viris cœlestis exercitus non minima pars Domino militabat. Nam diversi flores virtutum sub his Regibus per tota regni Francorum loca floruerunt, magnæque famam opinionis longe lateque sparserunt. Eo vero tempore inter famosos beatus Pater Erhardus famosissimus effectus est. Nam hic cum et genere præcelleret ac scientia, merito tamen longe præstantissimus habitus est. Mundo enim mortuus, quamquam adhuc spirabile gerens corpuseculum, castitate virgo, Sacerdos ordine, paupertate monachus, professione Confessor, laboribus Martyr, legatione Apostolus, munditia carnis Angelus, nullius gradus detrimentum passus est, seipsum negligens, aliis providens: quæ sua sunt non quæsivit, sed quæ alterius. Non enim æmulationis exarsit flamma, non perperam quidquam operatus est. Irritari nesciebat: proximo malum non cogitabat. Non ad metam præsentis temporis super iniquitate gavisus est, sed semper congaudebat veritati, omnia sufferebat, omnia credebat, omnia sperabat, omnia sustinebat. Convaluit in eo scriptura dicens: Si quis diligit me sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Quia ergo Dominum diligebat, non tantum verbo et lingua, sed opere et veritate e. cævernulas in æthereos meatus liber ire spiritus optat, doluit carcerem, regnum quærere, et quasi gravi diutinoque fessus onere, deposita sarcina respirare, suspirat ad æternam patriam.

Redit in Ba-
variam
Erardus:

omni sancti-
tate floret.

Joan. 14. 23.

^a Sapius in vitis SS. mentio fit saltus Vosagi, Vosaci, Vosegi, Voseci, Vasaci, qui partem Lotharingiæ complectitur, ut distinctus alibi dicitur.

^b Hoc scriptum S. Leonis ix non vidimus. Bulla fortassis quæpiam fuit. De SS. Wolfgangi et Erardi elevatione et translatione, c Videtur aliquid deesse.

CAPUT III.

S. Odiliæ cæcæ baptismus, illuminatio.

Verum ne muta prorsus tot sancti Patris obmutescerent merita, quantæ fuerit æstimationis apud se, foris prodeuntibus ostendit miraculis. Nam eo tempore Duci Etichoni filia cæca nascebatur: quo comperito pater erubescens, execrabilem in filiam dedit sententiam, scilicet ut capite plexa relinqueret vitam. At cum materna super filia quaterentur viscera, patris crudelitatem matris frustrabatur pietas: datamque nutrici filiam in monasterio Palma secreto eam nutriripræcepit. At memor Dominus operum suorum, salvandæ scilicet filiæ et matris consolandæ; demonstraturus, quod nec ipsa puella peccavit, neque parentes ejus, sed pro gloria Dei tantum, ut manifestarentur opera Dei in illa illuminanda dilecta, dilectum illuminatorem præordinavit. In partibus ergo Bava-

riæ

riae coelestibus intento B. Erhardo revelatum est, ut ad Rheni fluminis partem repedaret, puellam baptizaret, ac caecam illuminaret. Qui jubentis vocem obedientiae pede secutus ad destinata pervenit loca. Quaesitam ergo et oblatam cum vidisset puellam, genas rigatus lacrymis, cum gravi suspirio manus oculosque levavit ad Deum, cumque diu multumque tacita prece cordis divinam laudaret, magnificaret, ac benediceret clementiam, tandem in verba vocem subministrans: Lux, inquit, vera, Jesu Christe, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, pietatis tuae rorem instilla famulae tuae, corde corporeque illum illuminans. Deinde post fidei sacrae rudimenta dato nomine, pro gestu rerum, Othilia, quod interpretatur a Deo sol, cum sacrae fontis eam immerisset unda, et post cetera dixisset, ipse te illuminet in anima et corpore; (O virtus admiranda, sanctique Patris merita!) secundum vocem ac voluntatem in terra petentis, virtus agebat in caelo praesidentis. Nam haec ignota fenestras frontis lucis irrupit jucunditas, et Deo vero sole illuminante per impositionem manus S. Erhardi plenam nativitatis perfectionem tandem puella sortita est. Fit gaudium ingens circumquaque miraculum cognoscentium: pater ad caelum laudibus tollitur, puella beatificatur, mater consolatur, virtus divina praedicatur.

12 b Sed quia in B. Hildolphi vita scriptum est, ipsum eam baptizasse, istumque sanctum virum eam de fonte levasse, negligenter hunc locum relinquere visum non est, sed admonere, quid horum verius sit, de Sanctae Othiliae vita querendum. Ita enim de sanctorum meritis virorum scribendum videtur mea parvitati, ut laus Dei ex eorum praedicetur meritis, et non ex nobis, non, inquam, ex mendacio scribentis, sed ex virtute promerentis. Sed revertamur ad cetera.

13 Suscepta de lavae sancta Virgine, sanctus vir Dei omnipotentis adorata clementia, laudeque debita pro tanto reddita miraculo, (quippe cum testante sacra Evangelii historia a saeculo non sit auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati, nisi Christus filius Dei) consolatus sanctam virginem, sanctoque tectam velamine osculatus est, jam reversurus ad propria. Cum vero duram patris cognovisset sententiam, quam super interficienda dederat filia, Pater spiritualis contremuit, et magnitudinem expavescens tanti facinoris, et commiserando puellae miseris, misso legato pro reconciliando patre cum filia, monuit ne tales diabolo daret se accusandi occasiones; adjungens, si propter caecitatem, quam culpa non meruit, prius exosam habuerit; jam propter sanitatem, quam vera salus Christus reddiderit, diligit; intmans etiam si salubris consilii spreverit monita, dignas praevicatorum poenas incursum.

14 Interea beatus Pater Erhardus jam exosus membra mortalia, cupiens dissolvi et esse cum Christo, totum de praesentibus animum ad futura transferebat, de temporalibus ad aeterna, de visibilibus ad invisibilia, de non manentibus ad permanentia. Quoties et quali gemitu decantabat versum istum: Quando veniam et apparebo ante faciem Domini? In tempore quippe novissimo jam positus aetatis, omnem estimavit diem pro taedio. Saepae secum loquebatur dicens: Quando me de corruptionis hujus liberabis angustia? quando corporei carceris educes miseria? quando satiabis spem meam? quando mihi manifestabis gloriam tuam? quando sciam placeatne tibi laboris mei devotio? quando videbo, quo me examinabis judicio? Quod est premium, de quo dixit Apostolus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se? Ita quidem secundum Apostolum praeteritorum obliviscens, et in futurum se extendens in Christo Jesu mundo se crucifixit, vitiis et concupiscentiis. Videres hominem, jam velut in agone po-

situm, totius vitae suae cursum rememorantem; jam quasi ad tribunal judicantis astantem, scuto spei contra omnem desperationem se protegentem; jam scire volentem, quid sit astare divinis obtutibus, non gravari terrenis cogitationibus, interesse Angelicis coetibus; quae sit vivendi sine pastu possibilitas, quae spiritus sine corpore qualitas, quae continuatio divinae laudis sine labore, sine fastidio; vel quae sit justae speranda mansio. Ad quod videbat vel audiebat viluit, sola spe futurorum viguit, soloque motu corporis adhuc vividus, de cetero erat mortuus. Clausis quidem oculis cordis mundum ingressus est, auctore scilicet Spiritu sancto, jam pedem ponens in caelesti introitu. Appropinquabat interim hora felicitioris transitus, cum beatus Pater Erhardus aliquot diebus infirmitate gravi praeventus, ex ipsa valetudinis inaequalitate spei majoris et certioris viguit abundantia, cupiens jam dissolvi et esse cum Christo. Tum tandem se peregrinum cognovit, et exulem caelestis patriae, fervens desiderio, cum videret membra terrae debita se relicturum, et corruptibile corpus egressurum. O quoties et quam ex intimis trahens suspiria victorem mortis sibi vocavit in adiutorium? quoties manus a mundialibus alienas cupiditatibus ad caelestis plagae regionem extendit? quoties oculos mundo clausos ad aeternae disciplinae reverentiam aperuit? in corde spem, in lingua Christum, in oculis reverentiam, in manibus applicationes frequentabat.

a De hac vocis Othilia significatione agemus ad cap. 2, vitae tertiae per Conradum, lit. A a.

b Vide ad vitae tertiae cap. 2, lit. B b.

EPILOGUS LIBRI I.

Præceptis tuis parvi, beatissima Christi Virgo et mater orphanorum et pupillarum ac viduarum, totius nobilitatis decus, ordinis exemplar, virtutis scala; itaque animum induxi quoadusque superest calidus in me et spiritus Dei in naribus meis, non saltem quod imperas tu, tecumque manentes agni caelestis sequaces, non vel pro posse persequi; sed ipse quaerere, niti, cupere, si quid tante pietati studentibus possim placitum ostendere. Parvitem ergo servitii devotionis ardens flamma meum majorabit apud vos studium et voluntatem quibus nec placet quod ordine caret nec quicquam ordinatum displicet. Ad voluntatem igitur et jussionem tui, tuarumque filiarum, quas sanctae conversationis lactas institutione, beati Patris Erhardi vitam corporis usque ad depositionem percurimus, minus quidem congruenter, sed quam devotissime potuimus. Libellum ergo secundum eudentes, orationum vestrarum auram per Austrum Paradisi flantem contra sudorem invidiae detractionisque deposcimus, contra quae scilicet aliquid audere hortatur animus. Virus invidiae corde felloso hamum detractionis labio gestat mortifero, pacem verbo, corde vibrat gladium. Nam qui aliis detrahit apud te, malum idem loquitur ipse aliis de te. Sed quid faciemus? Clamemus cum Psalmista: Praecipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate, et iterum: Descendant in infernum viventes, quoniam nequitiae in habitaculis eorum. Sed nec ego ad te, ad tuasque filias, in quibus solis nunc temporis virtus posuit habitaculum, ac ceteris despectis, dico amicis, invidiae te dignam, in sudo laude. a.

a *Ita aliquid inest mendum.*

LIBER II. DE MIRACULIS.

CAPUT I:

S. Erardi variae apparitiones.

Secundum de signis quae ad tumulum ejus facta sunt librum exaramus, a testes habentes, aut qui ipsi viderunt, aut quibus videntes detulerunt, nec a vetusto

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

S. Othiliam
baptizat,
eique caecae
visum im-
petrat.

a

b

Patrem Othi-
liae redarguit.

Psal. 41. 3.

Anhelat ad
mortem.

1. Cor. 2. 9.

Phil. 3. 13.

Psal. 54. 10.

Ibid. 16.

a

a
Praefatio libri
2.

AUCTORE
PAULO.
EX MSS.

sto collectos tempore, sed adhuc viventes in corpore. Adeste, favete precibus, ut si quid forte superbia garrat, humilitatis vestrae virtus defendat.

2 Beatus Pater Erhardus postquam caelo spiritum, terrae vero quod suum erat reddidit, dignae memoriam aestimationis miraculorum evidentia consecutus est, sed nos antiquitate repudiata, ea tantum quae celebria terminatim adhuc diffamat novitas, promere conemur.

b
c
Crescit lin-
teum e sepul-
chro S. Erar-
di.

d

3 b B. Wolfgangi Episcopi temporibus erat quaedam sanctimonialis, Beati vero c Udalrici Episcopi sororis filia, Kunigundis nomine, quae custodiae praerant Ecclesiasticae, totius quidem et ipsa probitatis et perfectionis consecuta culmen. Cujus in temporibus linteum, quo beati Patris corpus involutum erat, crescere cepit de tumulo, quasi jam d in clamosa protestaretur voce, indigna tam parvuli sepulchri latebra contegi, quem sibi consocium gauderet militia caeli. Ad custodes Ecclesiae (nobis idem retulerunt, qui utrosque noverunt) dum ecclesiae pavementum tergendo vererent, quoties ad sepulchrum sancti pervenerunt viri, linteamen de terra videntes extare, linimentum aliquod vetustate corruptum credebant, et negligenter abrumpebant. Quod cum non semel, sed saepius fieret, crux lignea quaedam, quae adhuc in eadem servatur ecclesia, quam et nos vidimus, cum adhuc juxta Beati Patris sepulchrum staret, flevisse dicitur. Quid enim impossibile tibi Deus omnipotens, qui et nostra memoria caput crucifixi prope sepulchrum astantis, de dextera declinabas in sinistram? Et dixit ad praedictam Virginem: Interminare custodibus, inquit, ne ita negligenter abrumpan linteamen, quod de sepulchro hoc extare vident: sub hoc enim jacet tumulo, qui non minima aestimationis creditur coram Domino: quod illi quidem tam negligenter abrumpunt, virtutis ejus indicium est, non casus. Hic si quaerat aliquis, quidnam causae fuerit fletus iste, quia cetera nobis abscondita sunt, magnitudinem peccati custodum aestimamus designasse, qui et negligenter peccaverunt, et vitam grandi delicto obstringentes peccasse se nescierunt. Sed beata virgo quae divini testimonii meruit audire sententiam, in stuporem conversa, postquam ad se rursus recollegit spiritum, divini testimonii consolata robore, secure quod audivit praedicavit ubique Evangelicum secuta praecipuum, quod dicit: Quae in aure auditis praedicare super tecta. Post quae verba concurrunt multitudo fidelium, et attestatum divinitus sepulchrum, quantum prodesse possit adjutorio, aestimantes divino testimonio. Et vere quidem pensandum est, singularis eam fuisse meriti, cui nec Angelicum venit in testimonium oraculum, nec alicujus dubium visionis somnium, sed vera voce per divinam imaginem praesentis ad praesentem colloquium. Quare Beate Pater aeterna gratulare laetitia, cum in medio dicentis et audientis, jaces ipse tacens, et divini colloqui testimonium habes. Et bene quidem per Crucem habes testimonium, qui mundum abnegans crucem tuleras ad sequendum Dominum: pro nostris igitur subvenito reatibus qui brutilitate cordati sumus, cum divinis merueris per lignum aridum testificari vocibus.

Aperit monia-
li crucifixus
S. Erardi me-
ritum.

Math. 10. 27.

4 Eo tempore B. Wolfgangus sancti viri tumulum frequentare cepit secretiori semper accedens tempore, supervicturus congaudendo gloriae. Sed cum nocte quadam secretius post matutinarum sollemnia multis lacrymis ac precibus sanctum virum juxta sepulchrum ejus orans alloqueretur; Beatus illi astitit Erhardus, et ait: Frater, secretum doloris mei tibi denuncio, quod te frater advertere jubeo. Tua quidem opera Deo placita sunt, teque correctorem Pastoremque verus Pastor Jesus Christus huic loco gregique praeposuit, ideoque si prudenter officium tuum, ut cepisti, peregeris, aeternum laboris tui recipies praemium; scito autem, frater, quod mo-

S. Erardus
apparet S.
Wolfgangi,
jubetque mo-
nasterium in-
ferius refor-
mari.

nasterium hoc, quod Deus omnipotens meae requiei praestitit, multis contaminatur sceleribus, et inhabitantium monialium peccatum multipliciter reclamat meis precibus, quas pro earum negligentiam multis modis effundo saepius. Dudum jam ipsarum lacrymis commotus, fudi preces ad Dominum, sed quia carnalibus patenti feditatibus, non ad iudicium delati sunt earum gemitus. Et ego, frater, non minima conficior hac pro re tristitia, quia victus sum tot scelerum reclamazione, ne possim eis prodesse supplicatione. Quoties ergo tremendi iudicis procumbo genibus! quoties emendatiorem vitam promitto pro peccantibus! quoties duram vindictis distuli sententiam! quoties confratres meos adduxi in preces! Tentata sunt omnia, omnia facta sunt. Et quid ego miserae congregationi faciam amplius? aut quibus precibus agam ante tremendum omnipotentis iudicis vultum pro tot luxuriantium feditatibus? sed, quae nunc inest, velit profiteri, recipiatur; sin autem, omnino quod nunc sunt destrue, nec ultra contaminari locum istum patere. Tunc temporis quippe Canoniarum erat in eodem loco professio, ac carnalis petulantiae non minima fiebat confusio, adeo ut, cum ad arctiorem vitam cogerentur, aliqua ipsarum monasterium reliquerint, et fornicatoribus prioribus adhaerent. Sed attendenti mihi talia Beati Patris occurrit clementia ac valentia: clementia, qua semper et indefatigabiliter oravit pro peccantibus; valentia, qua exauditus est ante Dominum, ut si vox posset prohibere, vinceret vitium virtute, pro ea stabiliens monasterium. Post haec verba B. Wolfgangus caelesti obediens voluntati, ea quae jussus est, implere cogitavit, et modis omnibus, quibus potuit, festinavit. Peractis autem a B. Wolfgango, quae Dominus disposerat, et vir sanctus rogaverat, postquam professionis districtio locum prius contaminatum emaculavit, totius virtutis cepit germen florescere, Paterque sanctus extinctis vitis, signis radiosis cepit elucescere, ac si e auretenus diceret sibi servientibus: Quoniam vos mecum, et ego vobiscum.

Fuit deinceps ibi miracula.

e

a Hinc de Auctoris aetate fieri conjectura potest.
b Ejus vitam dabimus 31 Octob. c De S. Udalrico, 4 Julii.
d P. Joan. Gamanus legendum censebat: in clamosa, id est tacita. e In ms. erat auretevenus.

CAPUT II.

Varia in ejus ecclesia facta miracula.

His diebus fuit quaedam matrona de mundi naufragio ad Dominum conversa, quae continuando vigiliis et lacrymis, infirmitate praeventa, quam medici albuginem oculorum vocant, apertis oculis nihil videbat. Inde jam ad preces frequentior ac sollicitior praedicti Patris frequentabat sepulchrum, in infirmitate gravi postulans suffragium. Eia, inquit, Pater sancte, quid miserae mihi futurum est, quae vivo vultu, visu mortua lucis divinae patior dispendia? si mundum inhabitarem, esset quod pro recuperanda salute donarem medicis, vel saltem qui manum daret permanentibus in me tenebris; nunc ad te confugiens, et his quae in mundo reliqui, careo, et sola membra, quibus tibi servire debui, perdidit: clamanti ergo saepius et importunis agentis precibus, tandem aliquando Beatus Pater Erhardus astitit, eique dixit: Molesta mihi es, o mulier, quae a me petis salutem, cum nemo ante a majorem suum aut faciat quid, aut debeat. Sed si vis illuminari, septem pedum spatio a meo sepulchro procumbe; ibi invenies qui te illuminabit. Verba quidem obscura sunt, sed rerum fides manifesta: ubi enim jussa est, venit, procubuit, et vidit.

Caca illuminatur.

a

6 Esset quidem in dubio, quod dixit ad eam Sanctus Pater, si certiori manifestatione fidem non erigeret

*Energumentis
liberatur.*

b

c

*Manus arida
sanatur.*

*Tres in pro-
fundum pu-
teum lapsi,
illasi educti.*

geret credulitas. Nam per idem tempus dæmoniachus quidam ductus in eandem ecclesiam, ut pedibus pavementum attigit raptus impetu in sublime, suspensus est in aere, testatus propter eorum sanctitatem, qui in ecclesia præfata jacerent, se requiescere non posse. Jussus vero corpusculum quod inhabitabat egredi, ad ostendam cogentis eum *b* vim fecit corpori. Nos vero etsi qualicumque fama veracium attestante cognovimus, silentium tamen in pluribus æstimantes cautius, illi, quem nobis Deus ibidem patrocinari ostendit, totum asseribimus. Et quis scire poterit, utrum tantæ sanctitatis dignitas obumbratorie de sancto viro prædicetur? an sint etiam aliqui commanentes ibi, magni apud Deum meriti, ut et veterum asserit memoria? Res quoque manifesta: Juditha Ductrix, quæ idem *c* auxit monasterium, dum iret ad sepulchrum Domini Hierosolymam, ut Reges solent, plura vel aperte vel abscondite vel ossa vel corpora conquisivit, quæ ubi terrarum, vel ubi in præfata conderet ecclesia, nec ipsa sciri voluit, nec quisquam nos docere potuit. Ipsa vero quia humata est in ipsa ecclesia, evidenter edocet in illum locum solum maxime studuisse, ubi notum fecit humari se voluisse. Hæc nos de ea strictim, quamquam plura digna vel memorata vel memoria dicere poterimus; nam quæ Deus celare voluit, et nos celare volumus; sed nec ad hæc dicenda stylum acuumus: tanta namque, taliaque propter beatum Patrem fieri credimus, quem Deo disponente corporaliter eodem loco requiescere cognovimus. Atsi quæ fiant occultius, divinam clementiam in beato Patre cur fiant, quando sibi placuerit, ostendi nobis petimus. Et vere si condignis insudabimus operibus, sicut quondam de eo absconsa non habemus in propatulo, sic etiam potens est Deus adhuc majori eum extollere titulo, sed revertamur ad cetera.

7 Manu erat arida quædam mulier, quæ ad sepulchrum ejus in die natalitia propius devenit, salutem petiit, exaudita est, revixit manu. Sed cum sanabatur, tanto cum fragore manus resiliit, ut omnes in quacumque parte vel angulo starent ecclesie, resilientem manum audirent et miraculum factum cognoscerent. Non aliis hæc omnia testibus cognovimus, quam qui ipsi viderunt vel audierunt. Quid ego varias virtutes referam? Quam præsens sit omnibus in adiutorium sibi servientibus, placet documentum ali-quod proponere, ad solidandam spem eorum, qui sancti Patris toto corde querunt suffragium.

8 Fons est juxta prædictam ecclesiam, quem ipse dilectus Pater fodit suis manibus, sicut erat ei moris omnibus locis, ubi per tempus aliquod mansitabat. Fons iste non minus quinquaginta pedes habet in profunditate, vel eo amplius, quod et nos visu probavimus. Et cum tantæ sit profunditatis, cadentem tamen ministrum sanctarum Virginum ibidem manentium sinu suscepto placido. At querentibus eundem, non solum vivum, sed et nullum signum casus tanti monstrantem representavit. Accurrunt ergo qui videre cadentem: quis enim vel fragmentatim non potius collisum, quam totum inventurum se crederet, cum in tanta putei angustia lapis eum lapidi redderet? Sed extractus cum rediret ad superna, primo et ipse ratus periculi magnitudinem, postquam mente recepta, omni se vidit alienum periculo, quam attentissimas grates omnipotenti Deo et sanctissimo Patri Erhardo agens, multum secum eventum rei miratus abiit. Nos quoque signi tantum paventes effectum, tantæ facultatis dicimus mortuum suscitare, quam vivum ne moriatur servare. Sed et idem secundo, tertio, in eodem fonte factum est: secundo in muliere gravida, quæ eodem cadens, sana inventa, et extracta est, in laudem et gloriam omnipotentis Dei et sanctissimi Patris: tertio in puero, de quo scribere volumus plenius. Et ut mireris amplius, toties in tantam pro-

funditatem ceciderunt, et sani redierunt: merito utique. Quis enim in illo fonte mortem inveniret, quem ad vivorum salutem salutis amicus præparavit?

9 Mulier erat quædam (quæ etiam adhuc vivit) utraque manu, brachio, et crure contorto, monstro similior quam homini. Pars dimidia ejus in Bohemia ad *d* S. Wenceslaum curata est, dimidia ad sanctum Patrem Erhardum humanæ formæ restituta. Hanc nos mulierem vidimus, ipsam interrogavimus: confessa est cum magna veneratione, partem etiam curatam ostendit.

10 Quidam etiam diabolica instinctus persuasionem, equum furatus, cum latere non posset quod fecerat, ad sancti viri venit sepulchrum, et oblato denario celari rogavit delicti excessum. Oratione fusa, cum ad ecclesiam rediret januam, denarium, quem obtulerat, secum portavit: rediit, reportat, reponit: egreditur, secum portat: regreditur, orat, exit, denarium toties oblatum secum portat, miratus et timens: statim ut ecclesiam egreditur, occurrunt qui reum tenerent. Ut possit aperte intelligi, virum sanctum respuisse oblationem, eo quod culpa ejus non haberet celationem.

11 Quoties visus sit in sancta ecclesia, in qua requiescit corporaliter, si velim dicere, fastidiosus lectori. Quoties luminaria de caelo ardentia in eandem ecclesiam descendant, si quem celestium tenet reverentia, custodes percunctetur ejusdem ecclesie, qui et sub grandi attestazione affirmant sæpe eum vidisse ad altare, quod ipsius sepulchro contiguum est, stantem, et Episcopali cantantem apparatu: quorum unus, qui ceteris dormientibus vigilabat, et serviebat frequentius, cum gausape verteret die quadam altare, ceteraque juxta, de pede Crucifixi, quod supra idem magna positum est altitudine, denarius ante verrentem decidit, ab eo quidem loco, ubi, nisi per scalas nemo vel ascendere potest. Pro tantis itaque virtutibus et signis quæ fecit Deus per servum suum Beatissimum Erhardum Episcopum, glorificemus Deum omnipotentem, qui est mirabilis in Sanctis suis, cui est honor et gloria in sæcula, Amen.

a Conradus et alii B. Albertum intelligunt.

b Aliquid hic deest.

c Imo ita videtur, ædificia curasse instaurari, ut novum omnino monasterium censeret possit. Ita namque in diplomate S. Henrici Imperat. dato anno 1002, Indict. 2, dicitur: Ut monasterium sanctimonialium... quod divine memoriæ avia nostra Juditha olim in honore sancte genitricis Dei Mariæ a fundamentis in abbatiam erexit, et donis prædiorum inter alia pro loco ditavit, etc. Exstat illud diploma to. 2, Metropolis Wigulei Hundii; ubi et aliud Ottonis (non Primi, ut ibi scribit Hundius, sed Secundi, ut patet, quia an. Christi 974, regni Ottonis 13, Imperii 6, datum) in quo proficitur se varia prædia, ob interventum dulcissime genitricis suæ Adelheidæ, nec non venerabilis Domine Judithæ salubrem petitionem, donare sanctimonialibus ad inferius monasterium sancte Dei genitricis Mariæ, Christiane Confessoris B. Erhardi venerationi constructum. De eadem donatione Braunerus tom. 2, Rer. Boic. lib. 8. Judithæ religionem nobile insuper conobium Ratisbonæ pro sacris Virginibus extractum testatur, inferius vulgo dictum; ubi ipsa condi voluit, incertum quo anno: septuagesimo quarto superstitem fuisse ex Ottonis II litteris intelligi potest, quibus eidem monasterio aliquot locorum possessionem transcribit. Judithæ precibus inductus. Fuit vero Juditha mater Henrici Ricosi, qui et Pius dictus, Bavariæ Ducis; uxor Henrici, fratris Ottonis Magni.

d S. Wenceslai vitam dabimus 28 Septemb.

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO.

*Ex vetusto ms. a Joan. Gamansio Soc. Jesu
eruta.*

CAPUT I.

Res gestæ a S. Erardo in vita.

Erhardus genere Gothus, parentibus licet gentilibus, tamen nobilissimis natalibus ortus, civitate Narbonensi. Hic Spiritu sancto præventus a pueritia Christum timens, multis virtutum et honestorum morum claruit insigniis. Nam, quod bonæ indolis est indicium,

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

*d Contorta bra-
chia et pedes
curati.*

*Donum furis
respuit San-
ctus.*

*Sapienter appa-
ret.*

*S. Erardi pu-
tria,*

EX MSS.
AUCTORE
ANONYMO
instituto.

morum gra-
vitas.

Alia virtutes.

Visit S. Hil-
dolphum.

a

b

c

indicium, Pedagogum suum absentem non minus, quam presentem semper metuebat: dictantibus et legentibus atque scribentibus semper intererat: et si quem otio et dissolutioni deditum vidit, ipse quamvis parvulus non modicum mirabatur. Competenter itaque habilis mundanis et sophisticis cavillationibus, ad divinarum scripturarum totum animi applicavit studium, radicesque studii in petra spirituali infixit, plenus Spiritus sancti gratia et honestate, vitæ exemplum aliis præbebat. Nam cum alii negotiis alearum, ac levitatis, quæ puerilis ætas amplectitur, lusibus delectarentur; ille Evangelicorum præceptorum roboribus imbutus stitabat. In qua etiam ætate multis virtutum insigniis emicuit. Sicut enim corpore, sic et virtutum crescebat decore. Erat enim regula ordinis, divitiarum contemptor, pauperum consolator, paupertatis amator, oculus cæcorum, auris surdorum, pes claudorum, pater pupillorum, adjutor viduarum, carnis infrenator, spiritus insectator; et, ut beviter dicam, omnium virtutum armarium, et Spiritus sancti vasculum.

2 Crevit enim corpore et virtute: vitiis et tentationibus occurrebat, cum desideriis pugnabat, jejunia frequentabat, contemptum vestium non horrebat, humilitatem habebat, gulam refrenabat, detrahentibus numquam acquievit, afflictis et miseris ex corde semper compatiabatur, cum gaudentibus gaudebat, cum flentibus flebat, divinis laudibus semper adfuit, bonorum et sanctorum cœtibus sedulo interfuit, in orationibus sæpe pernoctabat, in devotione cum lacrymis uberrimis abundabat. Talibus igitur et aliis virtutibus insistens, ad sacerdotalem gradum ascendit. Ex tunc crebrorum juniorum castigatione se ipsam vivam hostiam quotidie immolabat Deo.

3 Interea Hildolphus vir magnæ sanctitatis et laudabilis meriti, Trevirensis Ecclesiæ Episcopatum regebat: qui cum multis temporibus eandem Ecclesiam, quam etiam invitatus suscepit, sanete et provide gubernasset, ipsam regimini resignavit, et diu desideratam eremum est ingressus, sine populari tumultu, soli ibi Domini cupiens famulari. Beatus vero Erhardus in Episcopatus solio sibi successit. Cum autem succedente tempore laudabilis fama Hildolphi longe lateque odorem suum spargeret; B. Erhardus gratia visendi fratrem advenit, et cum ipsum in partibus Rosarum Eremizantem invenisset, ruerunt in amplexu mutuo, et præ gaudio lacrymis se alterutrum perfundunt. Orationibus itaque et aliis Deo gratis servitiis vacantes, aliquantis diebus simul manserunt. Et sicut Romana testatur historia, Leone Papa nono, qui a tunc Romanam rexit Ecclesiam, auctore, quatuordecim monasteria ibidem construxerunt, videlicet Hildolphus septem, et Erhardus septem. Nam cum essent nobiles, et omni penitus abnegassent patrimonio, omnia quæ in terra peregrinationis vitæ merito et proprio labore perquisierunt, divino servitio mancipaverunt.

4 Tandem B. Erhardus ovili suo consulens, fratrique valedicens b Baycatoriam gratia prædicationis est ingressus. Eo autem tempore Pipinus pater Magni Caroli, Francorum præfuit regno. Sub istis igitur Regibus diversi virtutum flores per omnia loca Regni Francorum floruerunt. Inter quos omnes Beatus Pater Erhardus famosissimus est effectus. Nam licet genere et scientia cunctos præcelleret, merito tamen vitæ præcellentissimus habebatur. Nam mundo mortuus, castitate virgo, ordine Sacerdos, paupertate monachus, professione Confessor, laboribus Martyr, legatione Apostolus, munditia Angelus c. existebat.

5 Eo itaque tempore Ducis Ethiconi filia cœca nascebatur: quo comperto patre erubescens, præcepit infantem capite truncari. Quod cum matri innotesceret, miserta soboli fuit; ipsam nutrirî in monasterio

dedit quod Palma dicitur, ibidem occulte nutrirî faciens. In partibus igitur Bavarie B. Erhardo cœlestibus intento revelatum est, ut ad partes Rheni fluminis rediret, et ibi quandam puellam baptizaret, et eandem illuminaret. Qui obediens ad loca designata pervenit. Quæsitam ergo et oblatam puellam cum vidisset, lacrymando gravi suspirio oculos et manus ad cœlum levavit, tandem voce dixit: Lux vera Jesu Christo, pietatis rorem instilla famulae tuæ, ac corde et corpore illam illumina. Post itaque sacre fidei rudimenta, dato nomine Otilia, cum sacri fontis unda illam immersisset, aperiens oculos visum recepit. Gaudet ergo cuncti et mirantur universi: pater exultat, mater consolatur, divina virtus ab omnibus laudatur. In vita tamen Hildolphi legitur, quod ipse eam baptizavit, Beatum vero Erhardum eam de sacro fonte levasse.

6 Tandem B. Erhardus ad propria est reversus: ubi in maximo rigore vitæ degens domino devotissime serviebat. Semper enim apud se cogitabat cum gemitu dicens: O Domine quando me liberabis a corruptionibus hujus miseriæ? quando videbo te? hæc et hujusmodi sanctus Pater semper apud se revolvebat. Tandem febre correptus graviter, mortuus est. Cum autem corpus hoc corruptibile se ægrum sentiret, levatis manibus in cœlum auxilium invocabat, ac suspiria trahendo feliciter in Domino obdormivit.

a Turpissimus contra Chronologiam error, quem merito Conradus infra reprehendit. b Legendum Baioariam.

c In ms. aliquid addebatur, sed litura situque ita corruptum, ut legi non possit.

CAPUT II.

Miracula post mortem.

Post mortem autem ejus multa gloriosa miracula Dominus per eum fecit. Quædam enim sanctimonialis, nomine Kunigundis, filia sororis B. a Martini, magnæ probitatis et perfectionis virgo, custodiæ monasterii præfuit: quæ cum quadam vice monasterium purgari juberet, venientes ad locum, ubi Pater beatus erat sepultus, viderunt pannum lineum de terra super pavementum erigi, putantes autem hoc vetus linimentum, et pedibus calcantium pavimento impressum, ipsum abrumpebant: et statim recevit. Cum autem purgatores sollicitè agere volentes, nec intelligentes quid b domina intenderet, ipsum linimentum decerpunt; ecce crucifixus de ligno dolatus, qui juxta sepulchrum Beati Patris locatus fuit, c capite de dextera in sinistram declinans, flere cœpit, et prædictæ virgini dixit: Prohibe custodes, ut linteamen, quod ex sepulchro extare videtur, ulterius, abrumperè non præsumant: nam in hoc jacet tumulo vir magnæ æstimationis coram Domino. Linteum enim est, quo illud beatum corpus Ethardi est involutum. Illa interim stupefacta, et ad se tandem reversa, cunctis quæ audierat et viderat enarravit: multique fidelium ad sepulchrum concurrentes a diversis infirmitatibus sunt sanati.

8 B. Wolfgangus sepulchrum beati viri secreto sæpe solebat frequentare. Quadam itaque nocte post matutinarum solemnias, secrete ad tumulum accedens, multis lacrymis ac precibus sancti Patris patrocinium implorabat. Cui assistens B. Erhardus dixit: Frater, secretum doloris tibi annuntio, quod diligenter avertere debes. Tua opera coram Deo sunt placita, teque rectorem et pastorem verus Pastor Christus huic loco suæque congregationi constituit, et id circo si diligenter tuum officium peregeris, sicuti cœpisti, æternum præmium pro tuo labore recipies. Scito ergo monasterium, quod Deus meæ requiei præstitit, multis sceleribus contaminatum; et peccata monialium, quæ hic conservantur, meas preces, quas pro earum negligentibus sæpe coram Domino effundo, reclamando

S. Otiliam
baptizat et il-
luminat.

Moritur.

a

Linteum
sepulchro ejus
prominet et
exerescit.

b

c

Fiunt isthic
miracula.

S. Erardus
apparet S.
Wolfgango et
jubet mona-
sterium refor-
mari.

reclamando impediunt, quia, (heu!) carnalibus involuta. Pro te ergo frater non multum contristor, victus enim sum tot scelerum reclamazione, quod non possim eis professe mea prece. Tremendi iudicis procumbo genibus multoties, emendationem promitto pro peccantibus multoties, duramque vindictam. Iudicis distuli multoties, fratres meos condux in preces, omnia tentata sunt, omnia facta sunt: et quid huic congregationi aliud faciam? aut quibus precibus apud tremendum Iudicem pro tot luxuriantium fœditatibus agam? Rogo ut data tibi a Deo prudentia utaris, et omnem hanc monialium congregationem destruens, monachicam hic instituas professionem, quam si aliqua ipsarum velit profiteri, recipiatur: sin autem, omnino conventum earum destrue, nec amplius locum istum contaminari permittas. Tunc enim temporis erat ibi cœnobarum monialium professio, quæ petulantia carnis et aliis vanitatibus nimis erant dedita. Igitur venerandus vir Wolfgangus jussa implens, professionem monialium mutavit, et ibi conventum *d* monacharum arcta regula degentium instituit, et sic locum mundavit. Aliquæ tamen monialium fuerunt tam obstinate, ut dum ad arctiorem vitam compellerentur, monasterium reliquerint, et fornicatoribus suis prioribus adhaerent.

d
Cœca isthic visum recipit.

10 Quædam matrona relicto sæculo ad Dominum est conversa, quæ vigiliis et lacrymis frequentibus insistens, infirmitatem, quam medici abuginem vocant, incurrit, ut scilicet apertis oculis nihil videret. Hæc ad sepulchrum B. Erhardi veniens, suffragium ejus postulabat, dicens: Eia Pater sancte, quomodo mihi miserae sic factum est, quæ licet corpore vivam, visu mortuus sum? si igitur in mundo adhuc manerem, haberem quod pro salario medico darem, vel saltem qui me manu duceret; sed ecce ad te conversa, his, quæ in mundo reliqui, careo, et insuper solamembra, scilicet oculos, quibus tibi servire debui, jam amisi. Clamanti itaque et importunis precibus instanti tandem B. Erhardus astitit, dicens: Molesta es mihi mulier, quæ a me salutem petis. Nescis quod ante majorem nemo facere debet. Si ergo vis illuminari, septem pedum spatio a meo sepulchro procumbes et ita invenies, qui te illuminabit. Quæ veniens ubi jussa fuerat procubuit, et statim lumen recepit.

Energumens liberatus.

11 Per idem tempus quidam daemonicus in eandem ecclesiam ductus, statim ut pavementum pedibus tetigit, raptus impetu in sublime, suspensus est in aere, et dira voce clamans dixit, quod propter sanctitatem eorum qui in ipsa ecclesia jacerent, non posset habere requiem. Jussus vero corpusculum quod inhabitabat egredi est egressus. Ex hoc igitur et antecedente miraculo colligimus, quod in prædicto monasterio non solum venerabilis Patris Erhardi, sed et aliorum Sanctorum corpora sint recondita. Nam quædam Ductrix fundatrix ejusdem monasterii, quæ etiam ibidem est sepulta, dum iret ad sepulchrum Domini Hierosolymam, ubicunque potuit occulte vel manifeste Sanctorum corpora vel ossa conquisivit, quorum nec nomina scivit, aut scire potuit, et in prædicta ecclesia sepelivit.

Arida manus curata.

12 Quædam etiam mulier manus habens aridam, dum ad sepulchrum B. Erhardi in die ejus natalitio veniret, et salutem cum lacrymis peteret, statim curata est. Tanto autem fragore manus ejus resiliit ut omnes in quacumque parte vel angulo ecclesie starent, ex ipso fragore resiliens manus terrerentur.

Furis dona rejecta.

13 Quidam diabolico deductus instinctu equum furatus, cum latere non posset quod fecerat, ad Sancti viri venit sepulchrum, et oblato ibi denario rogavit, ut delictum suum celaretur. Oratione igitur completa cum exire volens ad jannam ecclesie pervenisset, denarium quem obtulerat in manu sua invenit. Stupefactus ergo et admiratus, ad sepulchrum rediit, et denarium reposuit: et cum iterum exire vellet, denarium apud se, sicut prius, invenit. Tertio igitur rediit et orans denarium secum reportavit, et cum timens miraretur, ecce statim ut ecclesiam egreditur, occurrunt illi quibus equum abstulerat, et eum tennerunt. Ex hoc manifeste potes intelligere, quod Beatus ejus oblationem respuit, eo quod culpa ejus non habuit celationem.

a Lege Udalrici. b Potius Dominum legendum videtur.
c Hoc paulo aliter in superiore vita narratur; uti et sequens apparitio. d In ms. erat monachorum mendose.

ALIA VITA

AUCTORE CONRADO DE MONTE PUELLARUM,

Ex veteri codice Ratisponensi
descripta a Stephano Vito Societatis Jesu.

CAPUT I.

S. Erhardi vita usque ad Episcopatum.

Erhardus Christi Confessor egregius, et Præsul eximius, et nomen suæ laudis a conformitate sanctitatis accepit: quatenus gloriosus Deus et mirabilis in Sanctis suis, nomine ipsius ostenderet qualem ipsum ad æternam gloriam prædestinaret. Erhardus etenim juxta sacræ paginæ vocabula, vigil vita eligens Dominum interpretatur. Nam *a* Erch, vigil vita; et rara, eligens Dominum, ac Domino vigilans dicitur. Et sic nomen hoc ex duobus corruptis componitur nominibus, ad connotandum tam originalem maculam quam etiam actualement mendam in Christo penitus corrumpendam, priusquam gloria cælestis patriam ingrederetur. Cælum etenim scelestum nequam poterit sufferre. Igitur in fonte baptismatis, digito Dei demonstrante, Pater ipse beatissimus in statu floris infantilis Erhardus, quasi Erechararus, quod est, vigil vita eligens Dominum, nominatus est. In lingua vero Teutonica, non, ut *b* quidam dicunt, gloria fortis, sed *c* honoris potius thesaurus exponitur.

Erhardi nominis etymon.

a

b

c

2 Bene utique honoris thesaurus, quem Dominus tam venerabilem arcam sanctitatis fecit et elegit. Bene insuper vigil vita, bene eligens Dominum nominatus est: quoniam ipsius si quis tractando totam munditiam suæ vitæ mortalis transeat periodum, luculenter ei apparebit, quomodo hic homo Dei teneris sub annis quasi flos vernantis odoris egressus est hominum in aspectus; utpote virtutibus sacris, et moribus sinceris, quantum teneritas puerilis supportare potuit, aromatizans, meditationibus puris respirans, magisterio scholastico reverenter obediens, audiendo, interrogando, memoriæ deputata et audita responsa feliciter commendando, aliosque rudis capacitatis sibi cœtaneos caritatis ex visceribus informando. Inter vanos igitur scholares, qui ludis fatuis inhiant et aliis sceleribus instant, hic quasi rosa purpurea, in Scotia sibi patria longe disperserat humanæ felicitatis odorem: et quantum corporis crevit viribus, tanto prorsus crevit animæ virtutibus.

Pia adolescentia.

patria.

3 Floruit in tempestate hujus mundi sævientis illius felix adolescentia, tamquam vitis novella in diebus vernis expandens palmites suos, frondentes amœnis frondibus, et florentes floribus laudabilibus suis: et sic virilem ætatem dulcissimis attingit et continuavit fructibus, tam studiis sacris divinarum scientiarum, quam operibus caritatis invigilans totus; alliciendo populum in Ecclesiam Dei odore quodam mirabili, et suavi castæ vitæ suæ et sobriæ conversationis: ut ad litteram Apostolico dicto connumerari mereretur, Apostolo dicente: Nos Christi bonus odor sumus. Erat tamen hic beatissimus Dei Confessor paucis popularibus familiaris, cunctis vero benignus, et fidelis ad omnes, adeo ut digno Angelorum et hominum iudicio, Præsulari militiæ adseribi valeret in Ecclesia Christi militante. Suis igitur meritis posec-

virtutes.

2. Cor. 2. 15.

tibus

AUCTORE
CONBRADO.
Sacerdotium,
Episcopatus,

d

genus,

1. Tim. 3. 4.

tibus ad Sacerdotii gradum primo, et hinc ad Præsularem apicem ascendit, Deo volente, et hominum fervido desiderio postulante. Et in eodem refuserat statu, tamquam lucifer matutinus in medio nebulæ, et sicut arbor rosaria in spineto, quasi fluvius dulcis se derivans in deserto, et tamquam *d* calandrus dulcisonans in myrica, sicut philomela nocturna silentia decorans et torpentes somnos excitans in vigiles delectationes. Hic dulciflua sua doctrina, verbo et opere, tamquam harmonia symphonie dulcis inter convivas, in creditum populum feliciter defluerat, et sicut fons refrigerans in aestu torrido sitim peregrinantium. Felix ille Præsul penitentibus se peccatoribus dispensavit: et qui secundum carnis propaginem nobilis erat genere, nobiliorem se exhibuit virtutum opere; nihil prætermittens eorum, quæ ad Timotheum Apostolus scribit; sobrius, ornatus, prudens, pudicus, hospitalis, doctor, non violentus, non percussor, non litigiosus, non cupidus, et domus suæ præpositus, habens de his testimonium bonum a cuncto vicino suo, et præcipue in caelis a sanctæ Trinitatis ineffabili trinicio, Patre et Filio et Spiritu sancto, sicut miraculis divinis declarabitur infra.

a *Supervacanea et pane ridicula hujus scriptoris opera, in indagando et ab Hebraicis fontibus accersendo Erardi nominis etymo.*
b *Paulus auctor primæ vitæ.*

c *Violenta iterum derivatio a Schat, quod thesaurum significat. Rectius interpretemur Appetentem honoris indolem, ut factam ad honestatem ac decus; ab Er, vel Eer, et art sive aeri, vel aerd, quod indolem, sive ingenium, significat. De hujus et aliorum plurimorum Teutonorum nominum etymologia consulti potest curiosissima Arnoldi Bœcop nostri disceptatio de nomine S. Huberti in Historia Hubertina Joannis Roberti nostri.*
d *Curculio vulgo calandra dicitur, Teutonibus Kalander. An Auctor fortassis cicadam aut gryllum hic intelligit?*

CAPUT II.

Peregrinatio et labores Apostolici.

Frater ejus
S. Hydolphus
Episcopus
Treviren.

a
Hunc solitaria vitam
vacantem
reprehendit.

b

Ps. 118. 54.

Tit. 1. 5.

Ibid. v. 7.

et v. 9.

Et ipse fratrem carnalem habuit ex eisdem parentibus, nomine Hydolphum, sibi parem in moribus bonis et sancta devotione: qui exulans ad inferiores partes Germaniæ venerat, et sua cognitis sanctitate ad Cathedram Præsularem in Ecclesia Treverensi per Principum et populorum desideria sublimatus est. Eodem quoque tempore universalis Ecclesiæ Præsul a Leo Papa sui nominis Tertius Romanam sanctam Sedem rexerat. Pius Pater Erhardus gratia visitandi fratrem suum prædictum exierat, quem non in loco Trevirensi, sed in partibus Vosagi pro Christi amore invenerat eremitantem. Et aliquanto secum stans tempore, ipsum ad vigilandum circa gregem Dominicum testimonio badmonuit scripturarum, quia cæteris paribus plus multo merentur Sapientes prædicando, et populum docendo, quam eremitando, unde et Hieronymus ait: sancta quippe rusticitas solum sibi prodest; et quantum edificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Et iterum Psalmista ait: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et Doctor gentium; prædicator veritatis ad Titum scribit, hujus rei, inquit, gratia relinqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Et inter cætera ibidem dicit: Oportet Episcopum sine crimine esse, et sicut Dei dispensatorem. Et paucis interpositis adjungit, amplectentem eum sequi secundum doctrinam et fidelem sermonem; ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere. Hæc Apostolus. Licet autem hæc per excellentiam congruant Episcopo, sub remissiore tamen hiatu cuilibet Sacerdoti conveniunt; quem Dominus præ cæteris speciali lumine scientiarum insignivit. Et ergo quamvis Beatus Pater Hydolphus jam Trevirensem, quam invitatus acceperat, Sedem voluntarius resignasset; admonendus nihilominus fuerat et excitandus fraterna dulcedine, ut prædicta,

quantum licebat, exerceret per operam fidelem.

5 Acquievit itaque hic illi; et Christo Domino nostro donante, et supradicto vice Christi Leone auctorizante, quatuordecim annos in prædicto loco Vosagi circumfluo *c* monasteria hic septem, et septem ille ad laudem Dei et venerabilis ejus genitricis virginis Mariæ, omniumque celestium civium honorem, prædicti duo fratres et in Christo felicissimi Patres laudabiliter ædificarunt. Sed unde ipsis opulencia hæc? Jam enim paterno hæreditario penitus renunciarunt. Dicit historiographus, quod in libra peregrinationis, fidelium largitionibus ex vitæ suæ meritis perfercerat ista.

6 Illis temporibus regnabant Serenissimi Principes et Deo devoti Reges Pipinus videlicet et duo filii ejus Carolomannus, et Carolus, qui post dictus est Magnus: quos in Reges Francorum unxerat Stephanus Papa *d* ultimo anno sui Pontificatus sub anno Domini *e* septingentesimo quinquagesimo tertio; et elegit eos ac successores eorum ad Ecclesiam Romanam defendendam. Et Adrianus Papa primus *f* successor immediatus Domini Stephani prædicti, supradictum Carolum cum sancta Synodo quæ Romæ tunc celebrata fuerat, *g* Patricium Romanorum *h* circa annum Domini DCCLXXXIII. Sed B. Leo Papa III qui *i* successerat immediate Adriano I, *k*, postquam Romani sibi in quadam processione oculos eruisserunt, et linguam amputassent; sibique Deus gloriosus, qui in Sanctis suis facit mirabilia, visum et loquelam divinitus restituisset; et B. Carolus tunc Romam pergeret pro tam atroci B. Leonis injuria vindicanda; ipsum Dominum Carolum in sancto die natalis Domini in Romanorum Imperatorem coronavit in ecclesia B. Petri, dum surgeret ab oratione, sub anno Domini *l* octingentesimo primo.

7 Claudicat igitur *m* legenda, quæ communiter habetur de S. Erhardo dicens, quod vivente S. Leone, qui Nonus sui nominis sanctam rexerat Ecclesiam Romanam, et tempore illo quo regno Francorum præfuit Pipinus pater Caroli Magni, hi duo viri sancti Patres floruerunt, Beatus scilicet Erhardus et frater ejus Hydolphus: nondum enim erat Leo IX in rerum natura, imo Leo IX, post Imperatorem Henricum II in Papam fuerat promotus; et fuerat Teutonicus natione, et ab hujus vitæ laboribus exemptus est *n* anno Domini millesimo quinquagesimo quinto, Apostolatus sui anno sexto, vir sanctissimæ vitæ. Hic etiam Leo IX *o* transtulit corpus B. Erardi temporibus felicissimi Imperatoris Henrici III, *p* fundatoris Ecclesiæ Bambergensis sub anno Domini millesimo quinquagesimo secundo; qui Henricus successerat in imperio Ottoni III, Augusto *q* Romæ defuncto.

8 Illustribus igitur supradictis regnantibus Francorum Regibus, et præcipue Serenissimo Romanorum Augusto Carolo Magno, qui propter vitæ suæ merita *r* catalogo Sanctorum ab Ecclesia meruit connumerari, floruerunt in area tempestatis fluidæ, et procellosæ vitæ viri sancti in Hibernia, quæ major Scotia dicebatur, et se disperserant in numero multo per omnia Franciæ et Germaniæ loca, et hinc ad alia terreni orbis climata, ut lumine fidei illuminarent populum tenebrarum, et cæcitatibus erroribus extirpatis ad solem justitiæ converterent oculos lippientes. Itaque felicissimus Præsul B. Erhardus tunc temporis coassumpto sibi Adalberto sancto Præsule, cum de proprio gregis Domini disposuisset ovili, vale dixit fratri, et terram olim Noricam *s* ab occidentali ejus parte sic dictam, generaliter autem Bavariam, *t* a linguæ crassitie, et loquelæ ruditate, quasi Barbariam nominatam ingressus est Dei famulus, gratia prædicandi fidem Catholicam et orthodoxam: et in civitatem veniens Ratisbonam, quæ olim *v* civitas quadrata dicta est, a foundationis suæ figura, vulgarter

Uterque septem monasteria ædificat.

c

Quando vixerint.

d

e

f

g

h

i

k

l

m

Corrigitur 2 vita S. Erardi.

n

o

Translatio S. Erardi.

p

q

r

Hibernia major Scotia.

s

t

S. Erardus cum Adalberto venit Ratisbonam.

v

x riter autem x Imbrópolis ab Imbre fluvio nominata; Ratisbona autem quasi Ratisposita, firmiter fundata, propter fortitudinem et elegantiam structurarum.

y Multos convertit.

z S. Ottiliam monitu divino baptizat, et visum ei impetrat.

Aa

Bb

Habitat juxta monasterium Virginium.

puteum suis manibus fodit.

9 In ea ibidem vir Dei vixerat tamquam Angelus in humano corpore hospitatus, caritate fervens, castitate et modestia pollens, miraculis clarus; adeo ut errores infidelium et hæreses in fide claudicantium ab ovili Domini feliciter eliminaret. Quibus autem claruerit miraculis, paucis hic verbis perstringere studeamus. Nam cum ipse Christi fidelissimus præco, et citharista dulcisonus Reginae cælorum tantis floreret virtutibus, revelatum est ei divinitus, ut de Bavaria ad Rheni fluminis partes, videlicet in Alsatiâ se transferret, filiamque Ducis z Ericonis cœcam natam baptizaret, et divina juvante gratia tam corporaliter quam spiritaliter illuminaret. Qui divina annuens voluntati, se ad locum prædictum receperat, et puellam quam quæsierat inveniens, fide Catholica tempore ad hoc congruo instruxerat, et informatam veritate fidei baptizaverat, imponens ei hoc nomen Ottilia, Aa quod interpretatur, Deus Sol. Bb Cumque ipsam sacri fontis undis immerisisset, feliciter inter cetera in hæc devotionis incidit verba: Domine Jesu Christe, inquit, qui es lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; huic famulae tuæ rorem tuæ dulcedinis instilla, corde ac corpore illuminando eandem. Mox autem puella lumina clara oculorum ad preces beatissimi Patris adepta est, divina clementia operante. Defluserat hinc miraculum hoc fama multiflua in populos Noricos, qui per hoc in Christiana professione solidati sunt. Et Ottilia beatissima Dei virgo crevit moribus synceris et virtutibus sacris, adeo ut virginis cœtibuscum numerata sit in æternis gaudiis paradisi.

10 Hinc vir Dei reversus est in Bavariam, et in civitatem Ratisbonam, ubi specialiter ad inferius monasterium in honore venerabilis Dei genitricis fabricatum conversatus est, sanctitate purissima, et devotione mundissima delectatus, tunc temporis in virginea diligentia, qua Deo et Virgini gloriose diu nocturne servierunt et servire studuerunt inibi famulae Deo dicatæ canonicæ cœlibis vite. Tantum autem eundem locum dilexerat pius Pater, ut propriis manibus suis ibidem juxta monasterium puteum aquæ dulcis foderat, qui nunc curia Abbatissæ circumdatus est: in quem puteum, licet altum satis, successive inciderunt tres homines olim, videlicet famulus quidam, mulier in prægnatu, et infans quidam: et quilibet eorum illæsus penitus evasit. Quæ miraculis beati viri non incongrue ascribuntur.

a Sedere capiti Leo III, sub initium an. 795, ad quem annum superstitem fuisse S. Hildulphum nec Brauerus quidem asserit.

b Aliter paulo hoc in S. Hildulphi vita refertur: Fama interea præconi ejus circumpositas terras transvolans, remotiores quoque penetraverat. Cumque e diversis partibus multi ad virum Dei venirent, Erhardus vita æque sanctissimus, carne quidem B. Hildulphi germanus, ordine vero Coepiscopus, nomine hujus accitus occurrit. Diu itaque quæsitum cum invenisset, labori ejus congratulans, inquit: Ecce, frater, desiderium cordis tui tribuit tibi Deus, et voluntate tua non te fraudavit. Quem enim diu concepisti locum tuæ conversationi habilem invenisti. Tu ergo sta viriliter in fide, et confortare in Domino et in potentia virtutis ejus, certus quia qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Per annos igitur aliquot continuos secum manentes, æternæ vite vicissim monitis resonabant; fratribusque congregatis utrique vite necessaria providebant, et tabernacula erigebant. Consentit vita a Paulo scripta.

c Hoc est forte quod jam dictum est, ex vita S. Hildulphi, Tabernacula erigebant. Quamquam hæc quoque alio loco in ejusdem Hildulphi vita habentur: Inde B. Erhardus constructa ecclesia ex nomine sancti Confessoris Christi Apri, non procul a monasterio. ad levam scilicet jam dicti fluminis, etc. De S. Apro xv Sept.

d Non ultimus hic Stephani III annus fuit, qui a 27 Martii, an. 782 sedit usque ad 28 April. 787

e Imo an. 784, v. Kal. Augusti Pipinum et filios uniri Stephanus, ut ex antiquis ostendit Baronius tom. 9 ad an. 784, nu. 5.

f Stephano III, non Adrianus, sed Paulus successit. Post hunc creatus Stephanus IV, an. 768, cui an. 772 successit Adrianus. Sed hinc Auctori errandi occasio, quod Stephanus IV sæpe tu appellatur, in vero n. quia Stephanus II, viz triduo vixit in Pontificatu, quem immediate ante Stephanum III gessit.

g Magni æstimatum fuisse illum Patriciatu titulum patet ex epistola ejusdem Caroli ad Leonem III, data vii Kal. Janua. an. 795 et Adriani ep. 41 et 42 ad Carolum.

h Prefectus eo anno in Italiam est Carolus contra Desiderium Longobardorum Regem, evocante Pontifice.

i 28 Dec. 795.

k Contigit hoc an. 799.

l Si annos numeremus a nativitate Christi, coronatus est Carolus an. 801, sin a Kalendis Januarii 800.

m Hinc patet Conradum non usum esse priore vita a Paulo scripta, in qua id non habetur, sed secunda.

n Imo an. 1034, 19 April.

o Meminit hujus translationis Humdius in Gerardo iii, Ratisbonensi Episcopo. Raderus vero: Erhardum Leo IX, Pontifex Maximus præsens Ratisponæ, cum D. Wolfgango celesti honore colendum sanxit. De eadem re Braunerus to. 2, lib. 10. Per eandem occasionem Wolfgangi et Erhardi memoria æternitati consecrata; aris ipsi templisque jure quo qui optimo recepti, et Divi appellati. At multo ante Erardo dicata fuisse templa patet ex Diplomate S. Henrici Imperatoris supra citato. Venerat in Germaniam S. Leo IX, Pontifex an. 1052, ut Henricum II (qui Germanis, quemadmodum vel hinc patet, Tertius est) Imperatorem, cum Rege Hungariæ reconciliaret.

p Fæde hic hallucinatur Conradus. Non Henricus III sed II, Ottoni III successit, et Bambergensium Ecclesiam fundavit, ut in ejus vita xv Julii dicimus. Is vero jam ante, an. 1024 obierat.

q Idem alii scribunt; alii vero cum ab Urbe discessisset in itinere obisse tradunt. Accidit id sub finem Januarii, 1002.

r De eo 28 Januarii.

s Haud satis liquet, quid sibi Auctor hic velit. An Bavariæ occidentalem partem Noricam dicitam? Falsum est: Norico occidua est Bavaria, etsi posterioris ari scriptoribus Norici quoque nomine appellata, quod Boii Noricum olim aut certe ejus partem tenuere. An Norici ab Occidente notationem petiit? Potius a Septentrione ducta videtur, quem Teutones Nori vocant. Unde Nortgoiæ (Borealem terram significat, quam Narici olim tenuere) perperam hodie, ut Braunerus ait, Norici appellatio a semidoctis imposita est.

t Nec in Bavariæ etymo eruendo felicior Conradi conjectura. Braunerus lib. 4. Ea omnis illa regio est, quæ partem Rætiæ, Vindeliciæ, Noricæ complexa, prioribus nominibus fere expunctis, diu Noricum, tandemque tracta a Dominis (Bois) appellatio Bojaria dicta est: quod ipsum nomen per monstruosissimas inflexiones, quæ delicatas hodie aures vulnerent, in Bavariæ usitatum vocabulum detortum est. Nam ut modestiores corruptelas sileam, quas sibi Paulus Diaconus, Metellus antiquissimus inter Boios poeta, et Venantius Fortunatus permiserit; quis ferat illos qui propemodum saxa locuti Waiwariam, Wawariam, Baugariam, Bawariam, indolito ore rugierunt? Ita ille. Quæ Boici nominis notatio sit, fatetur Velserus lib. 4, rer. Boic. se ignorare, et variorum fultis conjecturas repudiat; addit tamen, Boiaros aut Boieros, quæ Germanis puta Boiorum appellatio, ista etiam ætate apud Moschos claritudinis et nobilitatis adhuc haberi vocabulum, quippe quod amplissimo gentis ordini tribuatur.

v Tomo I Theatri urbium Georgii Bruni idem refertur, quod ad quadratam figuram, et quadratis lapidibus magnis muro circumdata fuerit, ut in reliquiis veterum murorum retro S. Paulum cerni potest. Aventinus Quartanorum urbem a quarta legione dicitam putat. Ast in Notitia Imperii habetur: Præfectus legionis tertie Italice partis superioris Castra Regina, nunc Valato.

x Ridel hanc appellationem, ejusque formationem Aventinus; et merito. Reginus fluvius, qui Germanis Regem dicitur, quæ vox etiam pluviam significat, is hic in Danubium influit. Unde Regina castra, et Germanica voce Regensburgh. Nam quod a Reginopurga Theodoni I, uxore nomen urbi inditum scribit Aventinus, id merito inter ineptas fabularum lacinias, quas historia suæ illum passim assuisse notat Braunerus, censeri debet. Auctores media ætatis, ut in S. Emmerami vita xxii Septembr. videbimus, Hyeosopolim, Hiasopolim, Hiasopolim appellarunt, ridicula elegantia affectatione; non, ut est apud Brunum, ob ruditatem populi agrestis, ore hiantæ verba hiantia proferentis; sed ab eodem flumine Regem, quem ut Conradus hic Imbrem, ita illi Græco vocabulo verbis, quod imbrem significat, appellarunt.

y Ignota nobis hujus nominis derivatio; sed hæc Conradi non placet, nec illa apud Brunum, a ratiibus mercimonii caussa confluentibus.

z Imo Etichonis, sive Atichonis, aut Atici.

Aa Haud facile est hanc significationem eruere; nisi Auctor vel litteram G præponat, quasi sit Got, quod Germanis Deum significat, et 2202 id est Sol, vel ab 2202, et ia, id est Deus Hebraice. Verum ut quid difficile habere nugas?

Bb In vita S. Hildulphi narratur id accidisse eo tempore quo apud Hildulphum in saltu Vosago erat Erardus; diciturque eam Hildulphus baptizasse, de sacro fonte suscepisse Erardus. In vita S. Odilia, uti hic, dicitur divino monitu e Bavaria in Alsatiâ venisse Erardus, eamque baptizasse.

AUCTORE
CONRADO,
EX MSS.

CAPUT III.

Post mortem miracula.

Moritur.

Cum itaque vir divinitus jugum Domini continuasset in hac valle lacrymarum, ut divina gratia ipsum juberet carnis tunicam exuere, et cives patriæ cælestis Spiritu sancto feliciter adire; infra basilicam supra dicti monasterii ad latus septentrionale tumulatus est: et ibidem post obitum suum crebris claruit et hodie claret miraculis.

a

12 Nam eo tempore quo a S. Wolfgangus ex promotione Imperatoris Ottonis II. Cathedram Episcopalem Ratisbonæ fideliter rexerat, ipse B. Erhardi tumulum frequentare solebat tempore quo poterat secretiori. Et cum quadam vice post tempus matutinum Spiritum sanctum alloqueretur lacrymosa devotione, B. Erhardus soporanti dixit B. Wolfgango: Tædet me hic esse inter istas meretrices: tu igitur reforma in melius oves tibi creditas in ovili Christi. Sic enim dilapsa fuit post obitum beatissimi viri Erhardi claustralium inferioris monasterii devotio, ut potius ibi, quantum ad quasdam earum, prostibulum, quam monasterium dici mereretur. Nec sanctimoniales, sed canonice nominari volebant, adinstar secularium canonicorum, incedentes sericis et variis induviis. Ejusdem etiam conditionis esse volebant canonicæ b superioris monasterii. Beatus igitur Wolfgangus ex Ducum Bavarie subsidio c monasterium S. Pauli Ratisbonæ fundaverat, in quo sanctimoniales sub regula S. Benedicti, et sub habitu quem hodie gerunt, instituerat: et tunc secuta est illas in moribus et in vita tam inferioris monasterii quam superioris major multitudo. Quædam autem ex eis hinc inde infelicitate apostatarunt, et prisce turpitudini adhæserunt. Non igitur ad detractionem reputent modernæ felicitas ita euntes veterum turpitudines; sed compatiantur eis potius in Domino nostro Jesu Christo.

Monet S. Wolfgangum ut monasterium quoddam reformet.

b

c

13 Eodem etiam tempore S. Wolfgangi, quædam Sanctimonialis, Gunegundis nomine, filia sororis S. Udalrici, quæ tunc custos erat ecclesiæ monasterii inferioris, imaginem crucifixi Domini nostri Jesu Christi ligneam, stantem tunc juxta B. Erhardi tumulum, nocturno tempore lacrymantem vidit, et sibi dicentem: Inhibe custodibus ecclesiæ hujus servis, ne lintheam quo corpus B. Erhardi involutum est tam negligenter abrumpan: non est enim parvæ reputationis coram Domino, qui in hoc dormit tumulo. Crescebat enim, et ad aspectum hominum se foras protendebat hujusmodi lintheam, quasi Dominus per hoc innueret, quod tantæ beatitudinis sacramentum non esset populis in terræ latebris occultandum. Sed ministri Ecclesiæ putabant hoc casu accidere, et quamlibet particulam lintheaminis apparentem abscederunt: quousque ad prædictam inhibitionem mulier quædam albuginem patiens oculorum apertis oculis nihil videbat, quæ sepulchrum sancti Patris Erhardi frequentabat, ut ipsius precibus sanitatem a Domino recipere mereretur. Cui B. Erhardus tandem astitit, et ait in visione: Si vis illuminari, septem pedum spatium a sepulchro meo procumbe; ibi enim invenies qui te illuminabit. Innuebat autem per hoc merita sanctitatis B. Adelberti Episcopi, qui comes suæ fuerat peregrinationis, d et qui ad caput sepulchri sui tumulatus est. Vult enim illum habere, Deo volente, socium miraculorum, quem in vita temporalis habuit socium laborum et meritum.

Lintheamen quo involutum erat corpus ejus crescit.

S. Erhardus jubet S. Adelbertum honorari.

d

Contractam sanat.

14 Mulier alia omnibus membris corporis sui arefacta et contracta, partim sospitatem recepit a S. Wenceslao in Praga, partim a B. Erhardo in Ratisbona.

15 Fur quidam furatus equum, ad altare accessit B. Erhardi ad inferius monasterium Ratisbonæ dena-

rium offerens super illud, deprecans sanctum Præsulem, ut furtum suum palliare dignaretur. Sed quia fictam egit penitentiam, ter recedens ad altare semper denarium reperit in manu sua, et tertia vice monasterium egrediens a servientibus Judicis detensus est et suspensus.

Furis dona respuit.

16 Nec sub silentio præterire debeo illud miraculum, quod beatissimus Dei Præsul Erhardus mecum operari dignatus est, quamvis indigno, quamvis sordido Christi peccatore. Cum jam enim ante annos sedecim et ultra studium regerem Viennense in Austria, accidit mihi divina correctione, ut post gravem colicam, membrorum, pedum videlicet et manuum incurrerem gravem paralytin, adeo ut nec de loco ad locum progredi valerem, nec manibus meis ori meo buccellam panis porrigere possem. Et visum est mihi per somnia qualiter Ratisbonæ apud inferius monasterium genicularem coram sepulchro B. Erhardi, respiciendo sursum viderem in quadam schedula, cancellis ferreis circumdantibus tumulum ejus affixa, hos duos versus:

Auctor Rector studii Viennensis.

Erhardus mores augmentat, res, et honores,
Huc omni genti pro laude sua venienti.

ope S. Erhardi a paralyti sanatur.

Feceram me ergo deferri in Ratisbonam per navigulam in Danubio flumine: et cum quadam die Missam solemnem super altare B. Erhardi apud inferius monasterium sociorum et amiceorum subsidio comparassem, prostratus in modum crucis coram eodem altari, dum cantaretur, Alleluia; O gemma pastoralis lucida; et sequentia, Salve splendor firmamenti; quas laudes Deo donante ad honorem Præsulis infirmus feceram; mox totum meum corpus cum omnibus membris meis in melius est alteratum, et convalesci ex toto. Igitur nunc ad honorem Dei, et hujus Sancti gloriam, hanc historiam tradidi, ac legendam ipsum in hoc compendium transformavi.

a Hundius Episcopum factum scribit an. 968, Ottonis Magni 33, Ottonis II primo.

b Et hoc quoque, post reformationem a S. Wolfgango factam, novis ædificiis ornatum est, ut patet ex diplomate S. Henrici Imper. dato an. mx, apud Hundium to. 3, ubi hæc inter alia habentur: Monasterio Ratisponensi, quod ibi vocatur Obermunster, in honore sancte Dei genitricis semper Virginis Mariæ dedicato, ipso die quo illud per nos a fundamentis perfectum, in præsentia nostri, xv Kal. Maii consecrari fecimus, etc. Alia extant apud Hundium de ejus antiquitate.

c Hundius primam Abbatissam hic constitutam scribit Brigidam S. Henrici Imp. sororem; hunc vero versiculum ab ipso S. Wolfgango scriptum isthæc fuisse:

Struxerat ædiculam mandrita Lupambulus istam.
Vix S. Wolfgangi scriptor testatur eum suum nomen sic fuisse interpretatum, ut se Lupambulum scriberet. De hujus canobii constructione, priorum restaurata disciplina, ac Brigittæ sanctitate, breviter lib. 8 Braunerus.

d At Raderus eodem cum fratre tumulo compositum scribit.

DE EODEM S. ERARDO

ex veteri Breviario excuso ante annos 150, quo Ecclesia Augustana usa est per plurima retro secula.

Erhardus, qui Gloria fortis interpretari potest, Narbonensis gentilitate, Nervius civilitate, genere Scoticus fuit. Hic ad præsagium nominis normam extendens morum, super ædificandis virtutibus in fundo ætatis Christum fundamentum supposuit, ne domus inhabitationi futura cælesti ulla tentationis quateretur unda, vel turbine perturbationis vertetur. Meditabatur jam ætas infirma de fortitudine virtutum, jocorum sterilitatem, studiorum ubertatem, laboris fructum, fructus gaudiorum; quodque bonæ indolis est indicium, non minus absentem, ut præsentem metuere magistrum. Intererat legentibus, scribentibus, dictantibus, et si quem vacationi deditum sedulo viderat, mirabatur puerulus. Inhiabat interrogantibus sedule; subtilissimus adnotator in singulis, ac tenacissimis memoriæ commendabat audita cavernulis.

S. Erhardi patria.

Diligentia in studiis, aliarque virtutes.

2 Attamen posthabitis mundani sophismatis cavillationibus, totum se divinarum scientiarum dedit utilitatibus, manuum munditia cor tegens sancti Spiritus inhabitatione. Beatus ergo puerulus Erhardus, cum primos virtutum flores emitteret, studii radices in petra fixit spirituali, et necdum liberi iudex ad plenum arbitrii, liberaliter eo usus est. Ab infantia enim plenus sancti Spiritus gratia, in eo loco ubi doctrinæ Christi suscepit semina, multis consodalium per devia morum exorbitantibus, gressus desiderii virtutum adornavit regula, perfectæque opinionis lucratus est mercimonia. Nam cum alii eorum volucrumque lusibus delectarentur; hic præceptorum Evangelicorum imbui sitiebat roribus: ac Spiritus sancti aspirante gratia, in cordis ejus plantario vitæ fructificabant germina. Ut enim in aures audientis est dictum: Qui replet in bonis desiderium tuum, pro bono desiderio, pietatis effectum consecutus est. Voluit quod valuit, et velle convaluit, et secundum voluntatem probate probatissimum ingenium tenera lucratus est ætate. Illud vero: Puer maledictus centum annorum, non solum evasit; sed hoc est consecutus: Cani sunt sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata. Nam intellectus spiritualis convalescens robore sensus perfecti consenuit canitie, et callis vivifici semitam pede calcans immaculato, privilegii promeruit gaudium Prophetici, quoniam Initium sapientiæ timor est Domini.

3 Crevit beatus adolescens Erhardus, crevit decus adolescentiæ, crevit spes juventutis, gaudium senectutis, ordinis regula, clericatus gloria, divitum admonitio, divitiarum despectio, paupertatis dilectio, visus cæcorum, auris surdorum, claudorum pes, pater pupillorum, viduarum adiutorium, fortunæ blandientis obstaculum, adversantis provocator, carnis refrenator, spiritus affectator, ac per verborum penuriam totius virtutis armarium, ac sancti Spiritus electum vasculum. Crevit ipse in robur corporis, crevit in ipso robur virtutis. Didicit jam irasci vitiiis, tentationibus occurrere, pugnare cum desideriiis, jejunia non horrere, despiciere nuditatem per contemptum vestium, jugulare superbiam, humiliare gloriam, gulam castrare, dare mutuum amicum, ignoscere inimico, non acquiescere detrahentibus, afflictis compati, pro miseris viscerari, congaudere gaudentibus, flere cum flentibus, divinis laudibus adesse, bonorum cœtibus interesse, de omnibus quærere, nihil negligere. Talibus igitur insistens vestigiis, æternæ vitæ semitam ingressus est. Nec retardabat eum tantum ætas infirmior, quantum incitabat voluntas promptior.

4 Cum vero lustrum sexagenale primitus egressus est beatus vir Erhardus, evacuans omnia, quæ erant parvuli, virilis animi robur arripuit, diligendo timens Dominum, timendo diligens proximum, mundialibus abstinere, divina venerari, pernoctare in orationibus, intendere psalmodiis, compunctione lavari, tædere carnalia, suspendi ad æterna, et quo plures utuntur ad voluptatem, corpore usus est ad necessitatem. Non enim lenocinantis furoris eum ira moverat: non blandientis fortunæ sapor illexerat: non tulit ab eo victoriam acedia: non obcæcavit eum unquam avaritia: non oblitavit eum desperatio, non inquietavit eum murmuratio. Corpus subjugavit spiritui, spiritum pietati, pietatem adscripsit vitæ cælesti. Odivit jam membra carnalia: inexorabilesque inimicitias carnis ac spiritus continuata rebellio renovat: donec fatiscente corpore jejuniorum vigiliarumque et totius fatigationis continuatione, spiritus in eo Dominum adeptus est. Postquam vero Presbyteratus ascendit gradus, summum etiam cælestis scalæ ascendit gradum, jam ex continuo non sentiens laborem, sed ex usu laboris resumens consuetudinem. Ad altaris enim consecratus ministerium seipsum vivam hostiam in

ara cordis immolavit. Nam secundum Apostolum, non conformatus est huic sæculo, sed reformatus spiritu mentis, probans semper quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta.

Ex Breviario ejusdem Ecclesiæ Augustanæ, approbato a Pio V, Pontif. Max.

Erhardus natione Scotus, Deum timere et majoribus suis obedientiam præstare a teneris consuevit. Is cum primis pius, bonis studiis, honestisque disciplinis, ac laudabilibus moribus deditus fuit: vitiiis vero irasci, et otio sublato pugnare cum desideriiis solitus, tantum profecit, ut refrenata libidine, et tentationibus occurrere, et jejuniis ac vigiliis ceterisque piis actionibus operam dare diceret. Demum etiam humilitatis habitum ac usum secutus, carnalia omnia respuit, et divinis tantum occupatus et intentus, plenus Spiritu sancto factus est. Qui cum esset monachus et Presbyter, Hindulphum singularis sanctitatis virum, quondam Episcopum Treverensem, vitam solitariam in eremo Wasegi vel a Wasegewde agentem secutus, aliquamdiu cum eo divinarum rerum contemplandarum causa moratus est.

2 Deinde Bavariam ad prædicandum Evangelium ingressus, divina revelatione jussus est ire ad Rhenum et puellam cæcam natam illuminare, Profectus igitur, cum cognovisset Adelrici Etichonis Ducis filiam oculis captam in lucem prodidisse, quam ob id pater jam dudum e medio auferre mandaverat, mater vero creaturæ miserta, occulte nutriendam dederat. Hanc Erhardus ipse accedit, ejusque oculos vi ac potentia nominis Christi aperit, sensumque videndi immittit. Ipsa vero peramandæ lucis desiderio, et admiratione necdum satiata et capta, Christum auctorem lucis appetit et amat. Erhardus igitur eam fide instruit et baptizat, ac Otilium nominat.

3 Reversus in Bavariam obiit. Cujus sepulchrum Ratisbonæ in inferiori monasterio monialium cum pro more B. Wolfgangus visitaret, S. Erhardus improvisus et inopinatus ei apparuit, ac inter alia conquestus est, quod adem sui sepulchri luxuria et libidine moniales contaminent. Ego quidem, inquit, Deum pro eis lucisque multis precibus interpellavi; sæpe etiam cælicolas fratres meos promovi, ut una se mecum ante tremendum Judicem prosternerent, eoque modo dura ejus sententia in eum usque rogata diem, quo minus jam lata sit, nostra causa, spe emendationis vitæ factum est. At vero istæ in fœda luxuria pergunt: et mihi tamen, ut pro ipsis orem, semper instant. Quid agam amplius? aut quibus precibus ante tremendi Judicis sententiam et vultum assistam? tu igitur pro tua pietate et officio, congregationem hanc destrue, et arctiorem institue, omnemque et libidinis exercendæ, et loci contaminandi occasionem aufer. His dictis rursus disparuit. Wolfgangus igitur quod injunctum erat prudenter et graviter executus est: et quæ ex monialibus se jugo arctiori submittere noluerunt, ejecit exclusitque penitus. Atque ita factum est, ut brevi apud sepulchrum Erhardi cæci visum reciperent, claudi sanarentur, aliaque plura miracula fierent.

a Testatur Cluverius regionem ad utrumque Vosagi latus, ad oppidum usque Zweipruck, vulgo Lotharingis dici le pais de Vosques, Germanis das Wasgaw. Et juxta Tabernas Alsaticas, arcem esse, Baronis titulo insignem, quæ Geroltzeck in Wasgaw dicitur. Quæ nomina a Vosago, sive Vasago, aut Wasago deducta, dubium non sit.

Ex moderno Breviario a Augustano.

Erhardus Episcopus, natione Scotus, a prima ætate timori Dei ac obedientiæ assuetus, piisque ac honestis studiis ac moribus apprime ornatus, vitia ac inordinata desideria et otium semper declinare studuit.

EX VARIIS.
Rom. 12. 2.

S. Erardi pater, et sancta adolescentia.

Vita monastica.

a

Odilia visus obtentus.

Dissoluta moniales, corrigi jubentur.

Miracula ad S. Erardi sepulchrum.

a

S. Erardus fit monachus.

EX VARIIS.

Quo in exercitorum genere tantum profecit, ut summæ humilitatis monachum tandem professus; Hindulphum, qui relicto Treverensi Episcopatu solitariam vitam assumpserat, secutus, cum eo divinarum rerum contemplationi vacarit.

2 Profectus deinde in Bavariam, Evangelium Christi prædicavit: indeque Dei monitu digressus ad Rhenum, cognovit Adelrici Ottichonis Ducis filiam oculis captam in lucem prodixisse, quam patris, qui eam e medio tollere nitebatur, insidiis subtractam, atque in fide instructam et lavacrum regenerationis flagrantem baptizavit, et virtute nominis Christi sanavit, Ottiliæ nomen ei imponens.

S. Ottiliam baptizat.

3 Post hæc reversus in Bavariam Erhardus, miraculis illustris, quem diu ardenti desiderio expectaverat, extremum clausit diem. Ejus corpus Ratisbonæ in inferiori monialium monasterio conditum est: cujus sepulchrum multis quoque claruit miraculis, quod cum B. Wolfgangus pro more visitaret, apparuit ei quodam tempore S. Erhardus, locum et ædem sui sepulchri vite dissolutione deonestari a monialibus conquestus: qua re motus S. Wolfgangus arctiorem vivendi rationem ibidem restituit.

Post mortem claret miraculis.

S. Wolfgango apparet.

a Eadem fere habentur in Breviario Herbipolensi, in quo hoc die de S. Erardo commemoratio cum nona Lectione.

DE S. GARIBALDO, VEL GAUBALDO EPISCOPO RATISBONENSI.

CIRCA ANN.
DCCLII.
VIII JANUARI.

Reginoburgum illustris Germaniæ civitas, vulgo nunc Ratisbona, olim Reginum, et Regina castra, ad Danubium contra Regini annis confluentem sita; an proprios olim Antistites habuerit, quo tempore Romanis Rætici ac Noricum parebant, non constat. Nam qui atis memoratur Paulinus, is Tiburniæ Norici mediterranei urbe Episcopus fuit. Postquam ad Christi religionem Boii, sive Bajoarii, qui nunc Bavari dicuntur, conversi sunt, provinciam, inquit Othlonus Fuldensis lib. 1, vitæ S. Bonifacii, quam v Junii dabimus, Otilone Duce consentiente, in quatuor divisit S. Bonifacius parochias, tresque magnarum virtutum viros eis præfecit, quos ordinatione facta in Episcopalem gradum sublimavit. Quorum primus nomine Joannes, in oppido quod dicitur Saltzburg, Cathedralam Episcopalem suscepit. Secundus Erimburtus, in Friginsensi Ecclesia regimen Pontificale subiit. Tertius Gowibolt, in Ratisponensi civitate, quæ metropolis Bagoariæ est, Pontifex constituitur. Vivalus quoque (aliis Vivilus, et Vivilo) a Præsule Apostolico jam ordinatus, Pataviensi Ecclesiæ prælatu est: sed ejus parochia, quæ quarta erat, a S. Bonifacio, sicut cetera, dividebatur.

S. Garibaldus primus Ratisbonæ Episcopus.

Varie ejus scriptum nomen.

2 Primis igitur in serie Ratisbonensium Episcoporum Garibaldus censetur, qui et Gaubaldus, Gæbaldus, Gaibaldus, Gariobaldus, Heribaldus, Gariovaldus; Othlono, ut diximus, Gowibolt, S. Willibaldo in ejusdem Bonifacii vita Gaibald, et in alio ms. Goibalch, in alio Gaibalt. Nam, ut recte tom. 2, Bavariæ sanctæ Raderus, in nulla re ita librariorum manus vacillare solent, atque in exprimentis nominibus, præsertim raris, antiquis, et desitis, quæ sæpe aliter populus, aliter scholæ, aliter scriptores edebant. Hunc autem idem Raderus et Hundius in Metropoli Sanctum quidem appellant, sed natam ejus non produnt. At Martyrologium Germanicum viii Januarii ista habet: Item S. Heribaldi Episcopi Ratisbonensis et Confessoris. Et Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum: Eodem die SS. Erhardi et Heribaldi Pontificum Ratisponensium et Confessorum.

Quando Episcopus sit creatus.

3 Constitutus est Ratisbonæ Episcopus Garibaldus anno Christi dcccxxxix, ut patet ex epistola S. Gregorii III, Papæ ad Bonifacium, qua probat quod Bajoariam in quatuor Episcopatus divisit. Ea vero data est iv Kal. Novembr. Leonis Isaurici an. xxiii, Constantini ejus filii xx, Indict. viii, jam inchoata. Unde corrigas quod lib. 1, Miraculorum S. Emmerami cap. 1, scribit Arnolfus, id post Caroli Martelli mortem accidisse, cum is demum an. dcccxli, decesserit. Qua de re iterum agemus in S. Bonifacii vita, et in S. Gregorii III, die xxviii Novembris. Sedem Episcopalem habuit ecclesiam S. Emmerani, ut Hundius tradit; sicut plerique, inquit, Episcopatus primo in monasteriis cœperunt. Deinceps Cathedralis alia constructa basilica est, quæ S. Petro dicata.

4 S. Emmerami reliquias refodit ornatusque re-

condidit Garibaldus, quod ita Arnolfus loco citato commemorat: Gaubaldus dum sibi credita foret, neonon adaugeret ovilia, inter cetera quæ bene disposuit et ordinavit, consilium iniit cum Clero, quo sepulchrum aperiret B. Emmeramio. Quod crebris miraculis fieri debere clamitantibus, communis omnium comprobavit assensus. Quid plura? Die statuto translationis et elevationis cunctorum vota concurrunt: ad laudes Martyris tanto tempore inter mortales sub negligentia quiescentis, innumera sexus utriusque turba confluerat. Ad ea, quæ sæpe audierant, Martyris beneficia clarius videnda, festinant emecti; novis interesse gaudiis properant universi. Demum electi Sacerdotes cum Diaconibus, ac aliis ad aperiendum sepulchrum necessariis, populum extra ecclesiam ejecerant, et ostia intro seris munierunt. Cumque tremebunda religione a sepulchro humum resolvissent, nec non etiam lapidem superpositum a parte dextra in lavam submovissent, mensura tantum quasi palmi et semis; timor super omnes irruit, ita ut præ pavore nimio laborantium manus a lapide laberentur. Ex quo terrore percussi, viribusque dissoluti in terram ceciderunt. Unus autem ex illis qui a dextris astabat, pectus lapidi supponens tam diu solus hunc, cum esset ingens, haud sua validudine, sustentabat, quousque ceteri posse resumerent, et succurrendo manus ad incepta consererent. Tunc tanta celeritate et securitate amoverunt, ac si in se gravitatis pondus minime haberet. Quid vero hoc trifario miraculo insinuat? nisi quod propheticæ ore prædicatur. Mirabilis Deus in Sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem. Ob reverentiam enim sui Martyris virtus Altissimi hos terribiliter stravit, sed ad ejus laudes in pristinas vires mirabiliter restauravit. Tertio uni sacris cineribus famulanti concessit fortitudinis munus ad gloriam nominis sui, qui est trinus et unus. Pro quo triplicato signo Sacerdotes venerandi gratias agentes almæ Trinitati, cum magno Cleri populi tripudio incomparabilem purpurati corporis thesaurum tumulo, quo eatenus reconditus erat, auferentes, in monumentum novum venerabilissime transtulerunt; quod ad id satis accurate jam paraverunt. In quo Principes auri laminas et argenti, apparatus pulcherrimo fecerunt affigi, easque gemmarum ordine vario distingui. Hæc ibi. De hac translatione plenius xxii Septembris, quo die S. Emmeramus colitur.

Transtulit corpus S. Emmerami.

5 Præfuit Garibaldus annis xiii, inquit Hundius, sed secundum Chronica S. Haymerani XXII. At Tritheimius supra xl annos ei tribuit. Ita enim scribit lib. 4, de viris illustribus ord. S. Benedicti cap. 220. Gaibaldus monachus et discipulus S. Bonifacii Martyris Moguntini, et Ratisponensis primus Episcopus, Doctor et prædicator insignis, tam honestate morum, quam scientia scripturarum præclarus, ad Christum multos sua prædicatione convertit. Clariit anno Domini 780.

Quamdiu sederit.

6 Meminerunt

Quide eo scri-
pserunt.

6 Meminerunt Garibaldi præter citatos, Velserus rer. Boic. lib. 3. Roderus to. 2, Bavariæ sanctæ, qui Hundium secutus obiisse ait an. mcccii, et ad D. Emmerrami humatum. Nicolaus Serarius in Moguntiacis Notat. 28, ad vitam S. Bonifacii. Joannes Aventinus lib. 3, Annal. Boior. Philippus Ferrarius in Topogra-

phia Martyrol. Romani. Gewoldus in Addit. ad Hundium. Andreas Braunerus tom. 1, Annal. Boior. lib. 3, Arnolphus ante citatus, in vita S. Wolfgangi, ubi isthæc habet: In primis præfuit Dominus Gaubaldus, vir sanctus et religiosus, sub quo corpus B. Emmerrami vere Martyris et Episcopus translatum est, etc.

EX VARIIS.

DE S. WULSINO, SIVE VULSIO EPISCOPO SCHIREBURNENSI.

AN. CH.
CMLXXXIII.
VIII JANUARI.
S. Wulsini na-
talis.

Wulsinus, sive Wlsinus, Wulsinus, Vul-
fius, Vultius, Ulsinus, Ulsius, Vulsius,
Wlsius, Schireburnensis in Anglia Epi-
scopus, vi Id. Januar. in cælum migravit;
quo Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino :
Schirburniæ in Anglia S. Wulsini Episcopi et Confes-
soris. Martyrologium Anglicanum xxvi Septemb. eum
refert, et solum Abbatem nominat, uti et Ferrarius.

Schireburna
oppidum.

2 Est nunc Schireburnia, (quod Fontem clarum
sonat,) alias Sherbona, oppidum frequens, et lanificio
celebre in Comitatu Dorcestrensi; at Willielmi Mal-
mesburiensis ætate, ut ipse scribit lib. 2, de gestis Pon-
tificum Anglor. viculus erat nec habitantium frequen-
tia, nec positionis gratia suavis; in quo mirandum et
pæne pudendum Sedem Episcopalem per tot durasse
secula. Primus isthæc sedit S. Aldelmus, cujus vitam
dabimus xxv Maii. Translata deinde Sarisburiam Ca-
thedra est, Willielmi Normanni temporibus.

Vita S. Wul-
sini,

3 Breuem S. Wulsini vitam dabimus ex Joanne Cap-
gravo, tum quædam ex Malmesburiensi lib. 2, de gestis
Pontif. Anglorum subjungemus. Agunt de eo Matthæus
Westmonasteriensis, Nicolaus Harpsfeldius seculo 10,
cap. 9, et seculo 11, cap. 16. Arnoldus Wion Append. ad
lib. 3, Ligni vite. Godwinus, qui egregie hallucinatur
dum ann. 958 migrasse scribit e vita, an. 940, ad
Episcopatum eVectum : cum an. 958, a S. Dunstano
Episcopo tum Londinensi, et Rege Edguro, Abbas West-
monasteriensis constitutus sit; Episcopus vero non nisi
tempore Ethelredi Regis, qui an. 978 coronatus est.
Videtur series Episcoporum Schireburnensium pertur-
bata, dum post S. Wulsinum collocatur Alfwoldus, qui
præcessisse videtur, cum Florentius Wigorniensis scribat
eum an. 978 defunctum, eodem nimirum quo regnum au-
spicatus est Ethelredus. Non dubium quin multa in Epi-
scopatu acerba perpessus sit Wulsinus, cum sub initia
regni Ethelredi, Portlandia et maritima Dorcestensium
provincia, a Danis piratis sæpius vastata sint : nec potue-
rit optimum pastorem non graviter affligere sui gregis
calamitas.

atlas.

VITA EX JOAN. CAPGRAVIO.

a
S. Wulsini ge-
nus, institutio.

Sanctum a enim Wlsinum claris natalibus Londoni-
ensis natum, et a parentibus diligenter educatum, in
puerilem florem proVectum Domino Jesu Christo pa-
rentes statuunt offerendum. Lucet enim sub ipsius
urbis mœnibus b S. Petri cœnobium, nunc Westmo-
nasterium dictum, in quo eum monachum factum
perpetuo tradunt Domino famulandum. Excursa au-
tem pueritia ad gradum Sacerdotalem susceptus ma-
turo ævo et moribus clarum sanctitatis speculum
effulsit. Contra humani generis inimicum vigiliis de-
certabat et orationibus, corpus jejuniis castigans :
cupiditates seculi cœlestibus desideriis contempsit :
et omnes animi motus et corporis, omni vigilantia et
cura servavit. Humilitate dejectus, fraterna servi-
tute devotus, caritate repletus, lectionibus non solum
insistere, sed etiam lecta confratribus exponere,
piaque exhortatione ad omnem virtutem eos accen-
dere, et Christo lucrifacere consuevit.

c d
Fili Abbas.

2 Favore tandem c S. Dunstani Episcopi d Rex
Edgarus Wlsinum præfecit eidem monasterio. Quan-

tum enim pro salute multorum invigilaverit, et contra
Dominici gregis adversarium insurrexerit, quale
exemplum doctrinæ suæ et vitæ omnibus exhibuerit,
quis digne explicare sufficit?

3 Rex tandem e Ethelredus, Edgari filius, Ecclesiæ
Scireburnensi, favore populi et electione Cleri, eum
præfici fecit in Pastorem. Erat enim refugium pau-
perum, oculos cæcorum, pes debilium, baculus infir-
morum, cibus esurientium, vestis nudorum, et red-
emptio reorum. Quadragesimali tempore inclusus
cœnobiali claustro, et mundi tumultu exuto, simpli-
citer cum monachis mansit, jejuniis, contemplationi
et lacrymis vacans. In cœna vero Domini de cubiculo
egressus chrisma confecit, docens et benedicens popu-
lum. Peracto Paschali sacramento diocesim suam
Evangelizando visitavit. Sollicitus vero illud anti-
quitus nobile triumphum Schireburniæ, non solum
emendare, augmentare, provehere, studuit, verum
etiam perpetua pace stabilire. Æterni namque ana-
thematis mucrone percussit omnem lupum ipsius
domus inimicum ovile Christi lacerantem, vexan-
tem, aut dispergentem.

4 Quinto vero Episcopatus sui anno, exacto boni
dispensatoris ministerio, decidit in languorem, et
cum eo miles quidam suis nomine f Egelwius sibi
semper fidissimus. Is audita Domini sui infirmitate,
dolore intrinsecus tactus, nuntium mittit, qui quærat
si nam spes esset validitudinis suæ. Episcopus enim
ad nuntium dixit : Refer celerius, inquit, domino tuo,
ut dispositis rebus omni cura præparet se : quia cras
mecum proficiscetur ad æterni Regis curiam, ubi
fidelis servitii a communi Domino recipiat mercedem
suam. Illo autem abeunte, Episcopus præsentem fra-
tres tali voce affari coepit : Hoc carissimi mei, pa-
terna caritate, rogo, servate; hunc fidelem nostrum,
ad Deum mecum migraturum, meum funus præsto-
lando, mecum ad Scireburniam deferri et sepeliri
faciatis; ut qui mihi devotus in præsentem vitam semper
fuit, in morte etiam et in pace assit perpetua.

5 Lugebat plurimum inter ceteros Sacerdos qui-
dam sancto Præsuli merito sanctitatis familiaris, ac
secretorum suorum conscius, nomine Wlricus. Cui
sanctus Episcopus compatiens, et quasi jam solutus,
et in cœlo positus, fiducialiter loquens dixit : Noli
flere, inquit, frater carissime, quia vado ad gaudium
Domini mei vocantis me. Confide potius et crede quia
huic a duodecimo transitus mei anno ac deinceps,
recordatus Dominus bonitatis suæ, misericordias suas
mecum miraculorum attestacione ostendet, plebem
suam gratiæ suæ revelatione in me visitabit : ut sicut
de transitu meo dolore affecti estis, ita tunc superno
respectu gaudeatis. His diebus elevatis in cælum ocu-
lis, in admirabile B. Stephani. erupit præconium
dicens : Ecce video cœlos apertos, et Jesum stantem
a dextris Dei. Et in hac voce vi Idus Januarii in
manu Domini efflavit spiritum suum.

a Hinc colligi videtur Auctoris Præfationem fuisse præfixam,
quam omiserit Capgravius.

b De hoc cœnobio, magnificentius a S. Eduardo Confessore re-
staurato, ægimus in ejus vita v Januarii cap. 4, 3, 6.

c Id anno 938, accidisse Malmesburiensis testatur. S. Dunstani
vitam dabimus xix Maii.

d Anno demum 939, totius Angliæ imperium nactus est Ead-
garus

c
Creatur Epi-
scopus.

Ejus in omnes
liberalitas.
Quadragesi-
male jeju-
nium.

Sollicitudo
Ecclesiæ.

f
Prædicat
suam et cu-
jusdam Nobi-
tis mortem.

Jubet eum se-
cum sepeliri.

Prædicat se
miracula post
facturum.

Mortitur Je-
sum videns.

EX CAPRARIO garius Edmundi filius. Sed pars regni, quae trans Thamesim ad Septentriones vergit, ei delata erat a populo, Eadwii fratris libidine et stoliditate offenso, biennio ante.

e Coronatus est Rex Angliae Ethelredus an. 978, 14 April. die Dominica, ut ad cap. 1, vite S. Eduardi diximus v Januar. Unde pater S. Wulsinum, ut fuerit anno 1 Ethelredi Episcopus creatus, ante annum 983, non esse defunctum, cum Episcopatus sui anno quinto decesserit. f Harpsf. Egelinus.

DE EODEM, EX WILL. MALMESBURIENSI.

a
S. Wulsinus
fit Abbas,

dein Episcopus.

b
Monachos inducit pro Canonis.

Hunc Dunstanus Archiepiscopus, a cum esset Episcopus Londoniae, Abbatem apud Westmonasterium fecerat, instructo ad xii, monachos coenobiolo, in loco ubi quondam Mellitus ecclesiam S. Petro fecerat. Ita commissum officium sancte et prudenter administranti, honos Episcopalis apud Schireburniam impactus. Qui confestim in Sede Episcopali monachos, Clericis ejectis instituit, ne in tanta contemporanea Episcoporum sedulitate dormire videretur. Coenobitis nihil ad victus necessitatem ex Episcopatu largitus, sed ex alieno mercatus, Abbatem quoque instituire cogitavit. Illis reclamantibus, quod ejus dulci dominatione, dum adviveret, carere nequirent,

cessit invitus, palamque pronuntians magnarum id calamitatum initium successoribus eorum fore.

2 Cujus sanctitatis documentum cum in vita saepe, tum in morte praecipue manifestatum est. Namque cum jam proxime mortis januas urgeret, apertis mentis oculis exclamavit in cantum: Ecce video caelos apertos, et Jesum stantem a dextris Dei. Quo cantu sine titubantia expresso, inter cantandum defungitur: sancta et venerabilis anima, quae dictum primi et beatissimi Martyris mutuari potuit! beata quae caelum apertum vidit et introire meruit! Servatur ibi adhuc baculus ejus et quadam alia Pontificis insignia, mediocritatis et humilitatis ejus, vivum (ut ita dicam) simulachrum praeferebantia.

Cantans et
Christum videns moritur.

Ejus reliquia.

a Mathanus Westmonaster. Anno gratiae 598, defuncto Brithelmo Londoniensi Episcopo, Rex Edgarus in loco ejus Beatum substituit Dunstanum. Qui protinus apud Westmonasterium constructo ad duodecim monachos coenobio, in loco ubi quondam Mellitus Episcopus B. Petro ecclesiam fabricaverat, S. Wiltium ibidem constituit Abbatem. De S. Mellito agemus xxv April.

b Idem S. Ethelwoldus Wintoniensi Episcopo facit, ut ad an. 962, testatur Westmonasteriensis, et nos in ejus vita dicemus 1 Augusti; et alii eadem aetate plures sancti Episcopi.

DE B. TORPHIMO

EPISCOPO HAMARIENSI IN NORWEGIA, BRUGIS IN FLANDRIA.

AN. CHR.
MCLXXXIV.
VIII JANUARI.
Thosanium
monasterium.

Thosanium, sivi Dustanum, celebre olim territorii Brugensis in Flandria, instituti Cisterciensis monasterium fuit, quod Hacketus, ex Decano S. Donatiani monachus Dunensis, primus Abbas administravit. Ad hoc se Torphimus Hamariensis Episcopus e patria pulsus contulit, ibique sanctissime diem obiit. De eo ista scribit Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii.

Hic B. Torphimus exul obiit.

Attactio ejus sepulchro odor suavis erumpit.

Vita ejus ex Chrysostomo Henriquez.

2 Apud Brugas, obitus Torphimi Episcopi, in Thosano Episcopali monasterio, quod Flandrice Doest, dicitur: ubi hoc habet epitaphium, etsi simplici stylo, in elevato sarcophago: Hic jacet Dominus Torphimus, ex regno Norwegiae, civitatis Hamariae Episcopus, qui pro jure Ecclesiae de terra sua exulatus, et in mari naufragatus, hic tandem veniens pauper et attenuatus, per triginta septimanas infirmatus, hospitans, et amore Christi misericorditer sustentatus, sancto fine quievit, anno Domini MCLXXXIV, vi Idus Januarii. Anima ejus, etc. Ejus nulla fit in divino officio mentio. Ante annos tamen circiter septuaginta cum sepulchrum reliquae planiciei Abbas aequari vellet, ex attactio loculo, suavissimus odor dicitur templum replevisse. Quo facto ab incepto disistebatur. Eadem fere habet Guilielmus Gazaeus in Historia Ecclesiastica Belgii, qui Sanctum indiget.

3 Chrysostomus Henriquez in fasciculo Sanctorum ordinis Cisterciensis lib. 2, dist. 10, cap. 5, paullo fusius de eo scribit: In territorio Brugensi, B. Torphimus Episcopus. Hic natione Danus, magna sanctitatis opinione ab ipsa juventute eluxit, et in sacro Cisterciensium ordine Altissimo militans, mirabili virtutum splendore radiavit. Cujus cum boni exempli odor se circumquaque diffunderet, ne sub medio clausurae regularis tanta lucerna lateret, ad Episcopatum assumptus est, et Hamariae Ecclesiae Praesul et Pastor praefectus. Cumque jura Ecclesiastica, zelo Domini inflammatus, nullam Principum formidans potentiam, contra infractores et contemptores sacrae et Ecclesiasticae libertatis defenderet, multas hac de causa tribulationes perpessus est. Quibus exagitatus, immobilis tamen perseverat. Cum tamen adversariorum praevaleret impietas, et sanctus vir tot laboribus quasi opprimeretur, propter Christum propriam Se-

dem et cognationem deferens, in Flandriam appulit, et in monasterio Dunstano ordinis Cisterciensis, non procul a civitate Brugensi olim constructo, jam vero penitus everso, humaniter susceptus, ibidem aliquandiu sanctissime conversatus est. Cum magna tandem virtutis opinione ex hac vita discessit, anno Domini MCLXXXIV. Decursu vero temporis quidam ejusdem loci Abbas, tanti viri sanctitate commotus, ejus venerandas reliquias aperire decrevit. Cum autem sarcophagum demovere inciperent, divinitus fuit ipsis prohibitum. Ex tumulo autem sanctissimi Praesulis divinae suavitatis odor emanavit, qui se per totum templum spargens, omnes in admirationem convertit, ibi autem jam a centum annis corpus venerandi Patris requieverat. Subjicit deinde epitaphium quod jam ex Molano retulimus.

4 Ejus meminit idem Chrysostomus cum insigni elogio in Menologio Cisterciensi ad vii Januarii, additque in Notis illam sepulchri apertionem cujus et ipse in fasciculo et Molanus in Natalibus meminit, factam anno MCCCXLV, at tum nondum 100 annis ejus isthic reliquiae jacuerant. Molani nobis multo probabilior videtur narratio. Ferrarius in generali catalogo Sanctorum: In Norvegia S. Torphimi Episcopi Hamariensis. Fuit autem Hamaria, civitas olim Episcopalis in Norvegia sub Archiepiscopo Nidrosiensi. Dicitur nunc Astloensis Episcopi curae subesse. Torphimi meminit et Martyrologium Gallo-belgicum, ac Sanctum appellat; Hugo Mænardus Beatum: sed in hoc corrigendum est mendum typographicum, dum in territorio Brugensi quiescere dicitur. Andreas Saussatus in Martyrol. Gallicano: Eodem die perrexit ad Christum, beatae memoriae Torphimus Episcopus Hamariae in Norvegia regno, qui quod violatores Ecclesiasticae libertatis zelo Sacerdotali oppugnaret, Sede sua ejectus, Brugas in Flandriam venit ad monasterium Dustanum Cisterciensis ordinis, cujus a pueritia alumnus erat: ubi cum 30 hebdomadas hospes resedisset, morbo pulsatus ad requiem, felici fine quievit. Ex cujus tumulo centum post obitum annis aperto, divinae suavitatis odor manavit, cujus fragrantia totum templum perfusum est. Antonius Sanderus in Hagiologio Flandriae Torphinum vocat.

DE

DE B. LAURENTIO JUSTINIANO

PRIMO PATRIARCHA VENETO.

§ I. Origo Congregationis S. Georgii in Alga.

AN. CHRIST.
MCDLV.
VIII JANUARI.Habitus illius
congregatio-
nis.Ecclesia S.
Georgii in Al-
ga.Initium con-
gregationis.Primi ejus
alumni.

Floret in plurimis, iisque illustribus, Italiae ac Lusitaniae civitatibus, Canoniorum saecularium Religio, S. Georgii in Alga Italica, Lusitanica S. Joannis Evangelistae dicta; innumeris privilegiis a Summis ornata Pontificibus; a B. Laurentio Justiniano ita amplificata, ut ejus parens auctorque haberi queat. Clemens VIII, an. Chr. MDCII, in constitutione sua, quae incipit: Quae ad Religiosorum, ut tolleretur abusus inductus circa habitum antiquo instituto contrarium, praecipit Religiosos debere ubique et in omni tempore deferre togam caerulei coloris, Pallandam nuncupatam, juxta constitutiones ejusdem congregationis, et adinstar illius quam deferbat B. Laurentius Justinianus, ejusdem Congregationis Institutor. Fundator quoque ejus Congregationis appellatur ab eodem Clemente VIII et Paulo V, quorum Brevia citat Daniel Rosa libro qui inscribitur: Summorum sanctissimorumque Pontificum, illustrium virorum, piorumque Patrum, de B. Laurentii Justiniani Venetiarum Patriarchae vita, sanctitate, ac miraculis, testimoniorum centuria. Venetiis 1614. De hac fundatione cum nihil in ejus vita tradatur, hic pauca praelibanda.

2 Alga, aliis Alega, insula est bis mille passus Venetiis distans occasum versus haud procul a continente Italiae. Huc B. Laurentius an. Chr. MCD, aetatis XIX, ut infra in vita nu. 9, ad Marinum avunculum se contulit in religionem Canoniorum collegiatorum, qui S. Georgii in Alga nuncupantur; quo tempore ecclesia S. Georgii adhuc erat monasterium instituti Augustiniani, quod Bonifacii IX, auctoritate anno Chr. MCDIV. Ludovicus Barbo Prior, et duo fratres conversi, Honoratus Venetus et Ludovicus Florentinus, qui soli, et tacite quidem professi, isthuc tum Religiosi debebant, resignarunt in manus Angeli Episcopi Kissamensis, cui id Bonifacius IX commiserat. Hic, re mature discussa, consentiente monasterii Priore, in eo collegiatam instituit Ecclesiam Canoniorum et Clericorum saecularium in communi viventium, qui tunc ejusdem Prioris hospitio utebantur. Illius vero disciplinae dux iis et auctor extitit Antonius Corarius, quem ante clericum regularem ordinis Jesuatorum fuisse scribit Paulus Morigia lib. 1, historiae Religionum cap. 43, ex codice pervetusto monasterii Jesuatorum Venetiis, et ex eo alii. Adjutor ei et praecleari consilii administrator Gabriel Condulmerius. Scribit congregationem hanc Silvester Maurolycus lib. 3. Oceani historialis Religionum, primum in aedibus Antonii Corarii inchoatam; in palatio deinde auctam Episcopali Angeli Corarii tum Venetorum Antistitis: e quo cum in monasterium S. Nicolai in Littore demigrare statuisset, a Ludovico Priore invitati in caenobium S. Georgii in Alga concesserunt. Aderant tunc, adsciti jam ante in ejusdem vitae societatem, Stephanus Maurocenus, Franciscus Barbo Venetus, Mathaeus de Strada Papiensis, Romanus de Roduillo Mediolanensis, Lucas Philippi Estensis, Sacerdotes; Marimus Quirino avunculus B. Laurentii, Michael Condulmerius, B. Laurentius Justinianus, Joannes de Pizzinardis, Simon de Persicis Cremonensis, Hieronymus de Mussis Papiensis, Diaconi: Augustinus de Gastaldis Papiensis, Angelus Serdonati Culcitranus, Marcus Condulmerius, Dominicus Maurocenus Venetus, Subdiaconi. In hos omnia dictae Ecclesiae jura translata, possessio ejus temporalis concessa, forma eligendi Rectorem Generalem atque constitutiones praescriptae. Quae cuncta deinde a Gregorio XII, an. Chr. MCDVII confirmata constit. Illis quae pro divini, in qua constitutiones Bonifacii IX et

Angeli Episcopi plene referuntur. Accessit mox aliud monasterium collegiatum, nimirum Prioratus S. Augustini, cui Prioratus SS. Firmi et Rustici de Leonico, ordinis S. Benedicti, Vicentinae diocesis, canonice fuit unitus. Haec congregationis exordia.

3 Initiatus sacerdotio est B. Laurentius ubi per aetatem licuit, et Joannes appellari cepit ob humilitatem, ut minus innotesceret mundo, quem animo reque penitus abdicarat, ut interpretatur Daniel Rosa. Haud multo post, cedente Gabriele Condulmerio, Prior monasterii S. Augustini renuntiatur, an. Chr. MCDVI, ut patet ex litteris Apostolicis Gregorii XII, ad Episcopum Veronensem, quas idem recitat Rosa. Gregorius deinde Pontifex, Antonii Corarii patruus, et Gabrielis Condulmerii avunculus, ambos hujus congregationis parentes, cum alter ab altero aegre divelleretur, ad se evocat; atque Antonium Camerarium suum, Gabrielem vero Camerae clericum et Thesaurarium dicit: mox illum Bononiensi, hunc Senensi Ecclesiae praeficit. Obstitere aliquamdiu Pontificis decreto Senenses, quod negarent exterum hominem summa apud se sacrorum praefectura fungi fas esse: sed coacti tandem acquievere. Anno dein MDCVIII, 11 Junii, utrumque Pontifex in Cardinalium numerum legit; Antonium (qui et Patriarcha Constantinopolitanus erat) S. Chrysogoni, Gabrielem S. Clementis titulo. Fuit ille deinceps Episcopus Portuensis, Ostiensis, et Veliternus; hic demum Eugenius Papa IV, cui cum antea Thesaurarii munus administranti Gregorius ex proventibus Prioratus monasterii S. Augustini trecentos aureos annue pendi, ad sustentandam familiam, jussisset; hos, cum Cardinalis est creatus, B. Laurentio ejusque successoribus in perpetuum transcripsit an. Chr. MCDVIII, XV Decembr.

§ II. B. Laurentii Generalatus. Ordinis caenobia.

Anno MCDXIII, electus est B. Laurentius Prior generalis Congregationis S. Georgii in Alga, iterumque anno MCDXXI. Utriusque electionis decretum refert Rosa. Eum magistratum ita gessit, creditamque sibi congregationem innocentia vitae, doctrinae excellentiae, ac praeclearis sanctionibus ita exornavit, ut primus ejus fundator haberi ceperit, licet Antonio Corario et Gabrieli Condulmerio initium debeatur: Non aliter, inquit Paulus Morigia, atque Cisterciensis ordinis Patriarcha colitur S. Bernardus, qui tamen ante eum sub B. Roberto inceperat. Addit Morigia constitutiones a B. Laurentio praescriptas, summo totius ordinis consensu susceptas, atque ab Eugenio IV, aliisque deinceps Pontificibus approbatas: ex earum mox observatione congregationem, fama late vulgata, novis fuisse monasteriis collegiatis auctam, et non paucis summo genere natis, doctrina pietate, dignitate, omnique virtute conspicuis Canonice repletam.

3 Scribit Daniel Rosa, se anno MDCXIII, in sua Congregatione (cui tunc ipse Rector Generalis praerat) monasteria collegiata tredecim censuisse, quae professionem juxta Pii V, an. MDLXIX, praescriptum, sub regula S. Augustini emitterent. Horum tria sunt in ditione Pontificia: Romae sancti Salvatoris de Lauro; Arimini S. Juliani; Bononiae S. Gregorii. Reliqua decem in ditione Veneta: S. Georgii in Alga extra Venetias, a quo reliquorum initium ac nomen; S. Mariae ab Horto in urbe Veneta; Patavii S. Mariae in Vantio, S. Jacobi in monte Silicis ejusdem diocesis; Vicentiae S. Rochi, et S. Augustini extra urbem, SS. Firmi et Rustici in Leonico ejusdem diocesis; Veronae S. Georgii in Braida, et S. Angeli in monte; Brixiae S. Petri. Alia ejusdem instituti congregatio in Lusitania

B. Laurentius
Joannes dic-
tus.

Fit Prior.

bis Generalis
ordinis.

Leges scribit.

Caenobia or-
dinis.

EX VARIIS.

Lusitania S. Joannis Evangelistae a Rectore Generali peculiari administratur, qui anno MDCIII, erat Michael Spiritus sancti, sub quo haec octo illius Congregationis monasteria: S. Joannis Evangelistae extra muros urbis Ulyssipponensis, juxta Tagi ripam; S. Salvatoris de Villar de Sxades, in diocesi Bracharensi; S. Eligii Ulyssipone in arce regia, eminentiori urbis loco; S. Mariae de Consolatione in civitate Portuensi; S. Joannis Evangelistae Eborae; S. Mariae de Assumptione in villa de Arraioles diocesis Eboensis; S. Georgii de Raciano extra muros civitatis Lamacensis, et (quod tum extruebatur) in villa de Feira diocesis Portuensis. Collegium unum Theologorum Conimbricæ. Hospitalia itidem duo, Conimbricæ alterum, alterum in villa Balnearum Reginæ. Silvester Maurolycus in Oceano historiali Religionum, ait in Lusitania monasteria hujus ordinis esse quatuordecim, in Sicilia permulta, eorumque præcipuum S. Jacobi della Mezzara Panormi. Alia sunt quædam ejusdem ordinis domicilia apud Ligures, et Insubres. At consulto cavent qui congregationi præsumt ne nimium numerus excrescat, rati in magna domiciliorum hominumque multitudine facilius posse evenire, ut sensim aliquid de pristinae disciplinae rigore remittatur.

§ III. Patriarchatus Venetus.

Celebratur B. Laurentius illustri Protopatriarchæ Veneti appellatione. Nam præter quatuor antiquos illos ac primarios Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, et Hierosolymitanum, alii sunt minores, qui vel Romani Pontificis indulgentia aut institutione, vel avita usurpatione Patriarcharum hodie retinent nomen. Eo ex numero est Patriarcha Aquileiensis, Istriæ quondam et Venetiæ Metropolitana. Paulus Diaconus meminit Pauli Patriarchæ Aquileiensis lib. 2. cap. 10 et Miræus lib. 1, Notitiæ Episcopat. cap. 14. Jam ante Longobardorum in Italiam adventum, more Græcorum et Orientalium, Patriarcham a suis appellatum docet Augustinus Barbosa lib. 1, Juris Ecclesiastici universi, cap. 6, nu. 41 et parte, de officio et dignitate Episcopi tit. 3, cap. 8, num. 3. Cum Attila Hunnorum, aut certe Alboinus Longobardorum Rex toto post seculo et quod excurrit, Aquileiam expugnasset; profugit in Gradum insulam Antistes Aquileiensis, sedesque ex una post gemina facta est. Necdum quidem Attilæ ætate Patriarchale sibi vendicaverant nomen: cæpere paulo ante Longobardorum adventum, in Gradum vel tum primum, vel majorum exemplo, profugit Paulus, sive Paulinus, fatusque ibi cessit. Dicta dein Gradus, nova Aquileia, ut ex aliis testatur Leander Albertus in Foro Julii. Post restituta Aquileiæ Sede, utriusque Ecclesiæ Præsul Patriarcha dici coepit. Verum et bellorum tumultibus, et eorum qui hæc moliebantur schismate propter celebria illa Tria capitula, ut alibi ostendimus, factum ut minus legitime fortassis absque Apostolicæ Sedis auctoritate cuncta principio gererentur; quæ deinceps tamen pacis causa prudentissimi Pontifices rata esse, aut certe non convellenda statuerunt. Nam et Gradum, novam Aquileiam, quæ totius Venetiæ et Istriæ metropolis perpetuo haberetur; et Gradensem Antistitem novæ Aquileiæ Patriarcham vocavit, licet quinto post seculo, Leo IX. Pont. Max. Epist. 2. Onuphrius in Chronico Ecclesiastico primum Gradensem Patriarcham memorat an. DCXI, Candidianum.

Episcopus Venetus.

7 Eo tempore Venetis proprius necdum erat Episcopus: quibus circa an. Ch. DCLXXVII, primus ab Adriano Papa datus, de quo ita Bernardus Justinianus lib. 12. Venetæ historia: Coacta igitur Synodo totius Cleri populique, assistentibus Duce et Patriarcha, (Gradensi) primus creatus est Episcopus Obeliatius (aliis Obelatus Marinus) Eneagri Tribuni Matheumaceni filius. Constituitur autem Episcopalis Sedes in insula Castellana, quæ Olivulus appellabatur, unde et Epi-

sco Castellanus semper nomen mansit. Ursus Particiacus (seu Participatius) qui eum Episcopatum tertio tenuit loco, ecclesiam erexit, quæ nunc extat, dignam civitate et Episcopo; eam Beatissimo Petro Apostolo dicavit. Hic Leandro et aliis Ursus Badoarius dicitur, et IV, Episcopus numeratur, creatus an. DCCCXLI. Tandem LIV, in hac Sede Episcopus Castellanus, seu Olivulensis, constitutus B. Laurentius v. Sept. an. MDCXXXIII. Quem defuncto Dominico Michaele ultimo Gradensi Patriarcha, Nicolaus V Pontifex Max. translata Gradensis Ecclesiæ dignitate in Venetiarum urbem, Patriarchali titulo auxit: suppressoque utroque titulo et Gradensi et Castellano, primum Venetiarum Patriarcham creavit, anno MCDLI, VIII Id. Octob. Omnes trium harum Sedium, Aquileiensis, Gradensis, et Venetæ Antistites refert Claudius Robertus in 2, par. Append. ad Galliam Christianam. In Constitutionibus Canonorum S. Georgii in Alga apud Dan. Rosam citatis, dicitur in Patriarchatu tanta religio, doctrina, et sanctitate excelluisse, ut ex odore sanctissimi viri mos fuerit Venetis per multos annos ex eodem sodalio sibi Pontifices deligere.

§ IV. B. Laurentii vitæ scriptores.

Beato Laurentio an. Ch. MCDLV, VIII Januarii vita functo, successit ex eadem S. Georgii in Alga congregatione Maphæus Contarenus; sub quo, aut certe proximis successoribus, patris sui B. Laurentii vitam descripsit Bernardus Justinianus, qui Reip. Venetæ an. MCDLXXI, ad Siatum IV, Pontificem Legatus fuit. Scripsit idem vitam S. Marci Evangelistæ, et de corpore ejus Venetiæ translato; tum de origine Venetiarum historiam, quam ante citavimus, idque ut Jovii in Elogiis doctorum virorum judicium est, eleganter. De eo videri possunt Philippus Jac. Bergomas in supplem. Chron. an. 1471, Trithemius in Catalogo scriptorum; Vossius lib. 3, de historicis Latinis; Daniel Rosa in centuria citata; Antonius Stella Clericus Venetus, qui ejus vitam conscripsit, citatam ab eodem Rosa.

9 Vita hæc B. Laurentii, cum Sixtus IV, an. MCDLXXIV, jussisset fieri processum ejus Canonizationis, excusa est Venetiis, VI Idus Maii an. MCDLXXV, et paulo post Italice auctore Nicolao Manerio Camaldulensi: quas editiones non vidimus. Vidimus vero utramque editam a Dan. Rosa in centuria testimoniorum; præfixam etiam illam operibus B. Laurentii simul in fol. editis Basileæ in officina Frobeniana an. Ch. MDLX. Venetiis a Bartholomæo de Albertis an. MDCVI. Coloniae typis Quentelii an. MDCXVI, ac demum Lugduni a Chevalierio anno MDCXXVIII, insertam quoque vitis Sanctorum tom. 1, hoc die a Laur. Surio, et ab Abrahamo Bzovio relatum in to. 17. Annalium Ecclesiasticorum: e quibus accurate collatis eam hic damus. Vitam eandem, sed contractam, edidit Franciscus Haræus, Zacharias Lippelous, Petrus Ribadineira in Flore Sanctorum, ex Hispanico in omnes pene Europæ linguas translato; Italice, præter citatos Manerium, Paulum Morigiam, et Silvestrum Maurolycium, Joannes Petrus Maffæus Societatis Jesu, in libro vitarum decem et septem illustrium Christi Confessorum; Gabriel Flamma libro primo de vitis Sanctorum a se notis illustratis. Minora, sed non inelegantia, vitæ compendia referuntur in Catalogo Sanct. Italiæ Philippi Ferrarii, in Fastis Marianis Duci Bavaricæ dicatis, et in officio ejusdem B. Laurentii, quod ex indultu Clementis VIII, in dictis congregationibus S. Georgii in Alga per Italiam, et S. Joannis Evangelistæ per Lusitaniam, hoc VIII Januarii et sequentibus diebus recitatur; in quo hæc de eo legitur Collecta: Præsta, quæsumus omnipotens Deus, ut B. Laurentii Confessoris tui atque Pontificis, ejus gaudemus meritis, instruemur exemplis atque doctrinis per Dominum. Quod officium Paulus V, concessis trium annorum indulgentiis, permisit ab eis omni feria quinta, alio festo non impedita, recitari.

B. Laurentius primus Patriarcha Venetus.

Vita ejus a quo scripta:

sæpius edita:

succinctius narrata.

Atiorum de
eo testimonia.

10 Ejusdem B. Laurentii memoriam celebrant pluri-
rini passim scriptores, qui ab eo tempore seu historiam
sacram, Italiam, Remp. Venetam illustrarunt, seu asceticis
tractatibus edendis præclaram ejus doctrinam infar-
serunt, et arcanum quendam ex eo spiritum hauserunt.
Centenos enumerat Daniel Rosa. Quibus omissis, solum
recentiora aliquot miracula, ab eodem in calce operis de-
scripta, dabimus, et Bullam Clementis VII, qua eum
Beatorum numerum retulit an. MDXXIV, a quo tempore
omnibus pæne martyrologiis adscriptum ejus est nomen.
Molanus in Addit. ad Usuard. Eodem die B. Laurentii
Justiniani. Eadem prope Galesinius, Ferrarius, mar-
tyrologium Germanicum. M. Antonius Coccus Sabel-
licus, qui B. Laurentii tempora vidit, jam olim scripsit
enneade 9. Chronicis universalis lib. 9, eum in Beato-
rum numero a posteritate haberi, et enneade 10, lib. 2,
eum ob vitæ sanctitatem, et miracula quædam, quæ
circa illum in morte edita sunt, Beatorum numero
adseribi. Raphael Volaterranus Anthropologia lib. 21,
refert Canonicorum Regularium S. Georgii in Alga
Venetiis ritum aliquot viros probos sub Gregorio XII,
esse aggressos, quorum princeps Laurentius Justi-
nianus vir Patricius fuit, inter Beatos annumeratus,
qui se summe omne patrimonium ei loco dicavit.
Eodem modo, etsi necdum publica Ecclesiæ solemnitate
in Sanctorum album relatus sit, Sancti tamen titulus a
plurimis ei gravissimis scriptoribus tribuitur, Gilberto
Genebrardo, Joanne Garetio, Petro Canisio, Petro
Busæo, Ludovico de Ponte, Zacharia Lippeloo, Philippo
Ferrario, aliisque ac potissimum a Clemente VIII, in
Brevi Apostolico, quo concedit indulgentiam plenariam
Christi fidelibus, confessis et sacra communione re-
fectis, qui quascumque dietæ Congregationis eccle-
sias in Sancti (ut eum appellat) Laurentii Justiniani
festo visitaverint, etc. Videndus Rosa.

Beatus pri-
dem vocatus,

et Sanctus.

§ V. Honores sacri ei habiti.

Statua et al-
taria ei
posita.

Aram ei primam dicatam in æde D. Mariæ in Horto,
extractam a Federico Renerio Senatore Clarissimo, re-
ferunt Petrus Justinianus lib. 7, historiæ Venetæ, et
Galesinius in Notis ad Martyrolog. Deinde in ecclesia
Patriarchali, in qua sacræ ejus reliquiæ, miraculis ce-
lebres, summo cum honore hactenus asservatæ, dedica-
tum ei sacellum, erectum altare supra sepulchrum;
statua marmorea collocata, cum hac inscriptione: B. Lau-
rentius Justinianus primus Venetiarum Patriarcha
die VIII Jan. MCDLV. Ita Franciscus Sansovinus in de-
scriptione Venetiarum apud Rosam. Novum ei in eadem
cathedrali ecclesia S. Petri di Castello, sacellum, longe
magnificentissimum, construi ceptum: in illud ejus
deinde transferretur corpus, quod tantisper in Patriar-
chali palatio custoditur. In Congregatione sacrorum Ri-
tuum decretum fuit 1 Februar. MDXCVII, ut Patriarcha
Venetus Laurentius Priolus S. E. R. Cardinalis, pro
sua prudentia et pietate, ut expedire judicaret, sacratissima
B. Laurentii ossa elevaret, et transferret; quod morte
interceptus efficere non potuit, ut ad Breve illud observat
Rosa. Ceterum via ulla Venetiis basilica est, in qua ei
non altare aliquod erectum; viz domus, quæ illius effigie
careat: ea populi erga illum religio est.

Protector Pa-
normitanus
adoptatus ob
pestem seda-
tam.

12 Cum Panormi in Sicilia ac. MDXXV, dira lues
grassaretur, B. Laurentii publice imploratum patroci-
nium, voto a Magistratibus muncupato, tutelarem dein-
ceps eum suæ urbis habituros, quotannis VIII Januarii
adituros religiose aram, illi in S. Jacobi de Mazara,
congregationis S. Georgii Algani, locatam, piumque
oblaturus munus. Impetravere dein a sacra Rituum con-
gregatione quod sequitur decretum: Decretum sacræ
Congregationis Rituum, de facultate concessa Panor-
mitanæ civitati celebrandi officium B. Laurentii Jus-
tiniani, Congregationis secularium Canonicorum
S. Georgii in Alega, in regno Siciliæ, Canonicorum
secularium S. Jacobi la Mazara, ejusdem Panormi-

tanæ civitatis Protectoris, die festo dicti Beati
VIII Januarii. Cum civitas Panormitana gravi lue
annis præteritis premeretur, ad avertendam iram Dei
elegit in Protectorem B. Laurentium Justinianum,
olim Patriarcham Venetiarum: cujus hodie electio-
nis instrumento in sacra Rituum Congregatione exhi-
bito, Senatus Panormitanus institit confirmari et
concedi officium de dicto Beato; et Sacra Rituum
Congregatio concessit pro civitate Panormitana, juxta
Rubricas, die 26 Februarii MDXXVIII.

Joannes Baptista Card. Detus.

13 Eadem civitas sub B. Laurentii effigie hanc epi-
graphen statuit:

BEATVM LAURENTIVM IVSTINIANVM,
CLARISSIMVM
CŒLESTINÆ CANONICORVM FAMILIÆ
FVNDATOREM,
MAGNVVM ORBIS COLVMEN,
PANORMITANA PIETAS,
TANTI PRÆSVLIS ADDICATA
MERITIS,
RECENSIVM INTER VRBIS
PATRONOS,
LIBENTER ANNVI
IN COLVMEN RECENSIRI
EIVS NOMINE SIBI RATA
FELICITATEM.

* Videtur ver-
bum deside-
rari.

VITA

AUCTORE BERNARDO JUSTINIANO.

PRÆFATIO AD CARTHUSIANOS.

Etsi non dubito, venerandi Patres, quin Patriar-
cha Laurentius sicuti vivens solebat, ita etiam vita
functus excipietur a vobis omni pietatis officio; jucun-
diorem tamen ejus adventum fore existinavi, si rati-
onem, qua suavissimus gratissimusque hospes ad
vos veniat, cognoveritis. Nam quum eum a teneris
annis dilexissem, plus etiam quam parentem, atque
illius discessu mœrens, desiderarem aliquid solatii,
optabam (ut amantium mos est) aliquam illius ima-
ginem, non Lysippi quidem manibus aut Apellis, sed
quæ potius exprimeret et mores illius et actiones
et verba; quæ nisi litterarum viva (ut ita dixerim)
pictura fideliter atque perfecte representari non pos-
sent. Illud igitur unum cupiebam, illud optabam, sin-
gulares illius cælestesque virtutes, et cuivis Ponti-
ficum veterum merito non impares, præstantis alicujus
ingenii litteris illustrari. Quod cum ipse mecum sæ-
pius agerem, sæpe etiam cum his venerabilibus Pa-
tribus vestris, qui apud nos sunt, et præsertim cum
Angelici spiritus viro Francisco Tarvisano, Præfecto
vestri cœnobii; accidit inter nos officii quædam et
pietatis plena contentio: quum orarem ego illum, et
ille contra me, ut aliquid de vita nostri Pontificis
scriberem: dicebam esse illi auctoritatem, esse do-
ctrinam: consuevisse per multos annos cum Lau-
rentio, multa vidisse, multa cognovisse: singulari
caritate ac reverentia ei fuisse devinctum. Vereri me
præterea dicebam, ne si ego scriberem, sanguinis
propinquitas obsesset fortasse Laurentii causæ, et
(velut in foro solet) testimonium nepotis in causâ
patris suspectius haberetur.

Auctor primo
detrectat vi-
tam B. Lau-
rentii scri-
bere.

2 At ille eisdem contra me rationibus urgebat eni-
xius, et facultatis et consuetudinis et amoris: atque
(ut est præstanti doctrina et usu rerum) intueri ju-
bebat D. Ambrosium, qui Satyri fratris laudes duobus
libris complexus est: adspicere D. Bernardum, qui
Gerardo fratri, inter ceteras nobilissimas super Can-
tica homilias, locum præcipuum ejus laudibus inse-
ruit. Neque Latinos solum memorabat, sed Græcos
etiam. Nam et S. Chrysostomus parentis, et Basilius
sororis vitas et laudes, quemadmodum Sanctus nos-
ter Aurelius D. Monica matris, prosecuti sunt. An
(præterea dicebat) si quotidie vides alienos et externi
generis homines concurrere ad illius sepulchrum, qui
aut

Ser. 26 in
Cant.

Persuadet id
illi Fran-
Tarvisanus.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

aut statuas, aut flores, cereosve in testimonium venerationis apportent; quid tandem tibi necessitudine nepoti, pietate filio; tantis illius beneficiis obstricto agendum est? Te certe audivi, quum dices illum tibi sæpe magnis in laboribus præsentî adfuisse numine, quemadmodum promisit ipse tibi, dum migraret e vita. Nonne igitur ad illius honorem et gloriam, (nisi ingratus esse vis et haberi) quicquid in te est aut facultatis et ingenii, aut denique studii et diligentia, conferendum? Hæc igitur ille quum diceret, non minus prudenter quam amice, certe in memoriam redigebat, id ipsum usu accidisse fere per omnes ætates: adeo non de amicis aut propinquis, sed de se ipsis scribere non dubitarunt. Dicam de nostris. Certe hi sancti viri Athanasius Antonii, Martini Severus, Bernardus Malachiae, Gregorius Basilii, Gregorii Chrysostomus scribere vitas, aut discipuli omnes, aut amicissimi.

Itaque refragari jamjam poteram summæ auctoritatis exemplis; sed illa præcipue ratione non poteram, quam de illius erga me memoraverat beneficiis. Abiit enim optimus Pater ea maxime tempestate, cum me familiamque meam turbulentissimi fluctus et procellæ variis modis impeterent, ut mergi penitus necesse fuerit. (tu scis bone Deus) nisi invocatus semper a me benignissimus Pater, in tantis malis atque periculis opem tuam impetravisset. Ut extaret igitur aliquod grati animi officium, quod profecto ab nepote erga patrum sine scelere omitti non potuit, appuli animum ad scribendum. Quæ autem narrabimus, vere possumus dicere cum Apostolo, quia non solum a fidissimis testibus audivimus, sed pleraque ipsi vidimus oculis nostris, et manus nostræ contractaverunt: præsertim cum ab initio Pontificatus ad ultimum usque vitæ diem, ab illius, (ut aiunt) latere numquam fere discesserimus. Placuit autem vobis potissimum inscribere, clarissimi athletæ Christi. Nam quum Leonardi parentis cineres atque ossa mei apud vos habeam; pignus eximie erga vos familiæ nostræ observantiæ et pietatis; cur germanos optimos atque dulcissimos, qui se incredibili pietate dilexerunt, quantum in me est, pari quoque contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius Pater et vita sanctus, et doctrina instructus, et miraculis coruscans: quibus quidem ornamentis quid accedere possit, non video. Sunt autem summa omnia hæc, et habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus et voluptatem in legendo, et fructum in imitando percipere possitis.

CAPUT I.

Quo genere, quibus parentibus sit ortus, et quo pacto adolescens ad disciplinam monasticam sit projectus.

Natus est igitur Laurentius Venetiis, a Bernardo Justiniano patre, matre vero Quirina. De utriusque familiæ nobilitate neque multa dicere, neque omnino silere licet sine illius injuria. Nam sicut his fortunæ donis gloriari, superbæ levitatis est; ita fortiter contempsisse, quod Laurentius fecit, summæ gravitatis. Celebre igitur est, et in antiquis Venetorum monumentis extat, b Justinianam familiam a Justiniani posteris defluxisse: tres fratres Constantinopoli pulsos per seditionem, venisse in Italiam, atque Venetiis consedissee. Hujus familiæ virtus cum multis in bellis, tum in c eo maxime claruit, quod a d Vitali Michaele Duce Veneto adversus e Emmanuelem Imperatorem Constantinopolitanum, felicior initio quam eventu, gestum est. Classem nobilissimam centum triremium, et viginti navium Dux Venetus centum

diebus confecit, et in altum deduxit: quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deinde Epiri atque Achaiae, et deinde maris Ægæi insulas pene omnes recepisset, captaque denique ac spoliata Chio, ad insulam, quæ nunc dicitur S. f Panagiæ, divertisset, et descendisset aquatum, (seu pestis illa fuit, corrupto cœli tractu; seu, quod magis creditum est, infectæ ab hostibus veneno aquæ) sane incredibili g lue vastata est. Justiniani quicumque per ætatem potuerant capere arma, classem eam conscenderant, quasi patrias sedes bello repetentes: sed tantum conatum infelix exitus excepit. Nam ad unum omnes, sic volente Deo, aut ferro, aut morbo extincti sunt. Domi, præter aliquot senes sufficiendæ soboli frigidiores, forte venit, ut unus tantum superesset adolescens, Nicolaus nomine h apud monachos S. Nicolai.

Vitalis Dux laceram, et tam milite quam remige vacuum classem trahens, in patriam reversus; et cum præter alia publica incommoda, tum etiam quasi excidii illius familiæ causa fuisset, quæ toti civitati fuerat carissima, incidit in populi odium. Et ut quo modo posset reconciliaret, statuit non solum restituere illam in lucem, sed copulare etiam sibi sanguine. Impetrat ab i Alexandro III Pontifice Maximo, ut liceat adolescenti monacho solvere vinculum religionis, ad reparandam sobolem suæ gentis: eique unicam filiam despondet, Annam nomine. Faustæ fuere nuptiæ. Donavit illos Dominus maribus sex, et tribus femellis. Lætus tam prospera sobole Nicolaus, et Deo gratias agens, voti veteris, religionisque non immemor, ad monasterium reversus est: edificato prius apud Amianum cœnobio virginum sub nomine S. Adriani: in quo uxor ipsa Anna quoque monasticam cepit vitam. Multis miraculisambo claruerunt, atque eorum imagines apud ædem S. Nicolai, in testimonium sanctitatis ad nostram usque ætatem persistere. Quod, ne cui forte mirum videatur, iisdem temporibus idem Alexander Pontifex Constantiam, Guilielmi Siciliae Regis filiam et monacham et plus quam quadragenariam, Henrico Imperatori, Frederici Barbarossæ filio, nuptiæ concessit, ad sobolem Guilielmi patris, qui Siculis fuerat carissimus, suscitandam.

Ex hac igitur sanctitatis k propagine Laurentius ortus. Bernardus pater juvenili ætate in medio magnorum honorum cursu surripitur. Quirina mater, et ipsa clarissimo genere, anno ætatis quarto supra vigesimum, amisso viro, et quinque susceptis liberis, reliquam ætatem cœlibem duxit, domum suam regens, ut Apostoli verbis utar, et filios in timore Dei et mandatis instituens, instans orationibus die et nocte: et ne in deliciis vivens mortua esset, cilicium et catenam æream, quoad vixit, circa lumbos gestavit, jejuniis et vigiliis florentem ætatem castigans: præcipue autem in pauperos misericors et benefica, et quæ ad eleemosynas filios semper et verbo instrueret, et exemplo. Accessit ad eximium Laurentii ornamentum, germanorum fratrum par memorabile, l Marcus et m Leonardus: quorum necessaria mentio me diu tenuit ancipitem, scriberemne hic aliquid de illorum vita moribusque: sed quum magni res operis videretur, malui nunc soli Laurentio dare operam. Unum tamen illud non silebo, cum bona venia legendum, tres ejusmodi fratres tanta virtute, sanctimonia, et omnium bonarum artium scientia præditos (quod quidem scriptorum monumentis extet) vix ulla unquam secula tulisse. Nec falli me amore, neque fallere prorsus scio.

Natus est Laurentius sub finem n belli Gennensis illius maximi et periculosissimi; et natus, quo die pro insigni apud o Clodium victoria, universa civitas p supplicationibus et omni lætitiæ genere redundabat. Dicere solebat Quirina mater, dum in ea lætitiâ pareret, gaudio quodam animi perfusa, Deo primum gratias

f
g
Justiniani omnes præter unum simul extincti.

b
Nicolaus monachus Papa annuente uxorem ducit:

i
susceptis liberis redit ad monasterium:

sancte vivit, uti et uxor.

k
B. Laurentii parentes.

l Tim. 5. 9.

Quirina mater vidua sancte vivit.

m

n

o

p

Quando natus Laurentius, quo matris voto.

Carthusianis eam dedicat.

Carthusianis eam dedicat.

a
B. Laurentii patria: genus nobile:

b

c d

e

gratias egisse, quod eum partum, quem tantis in laboribus periculisque gestasset, in lucem ederet cum tanta civitatis lætitia; deinde Deum suppliciter orasse, ut hostibus aliquando formidini esset, et saluti civibus: quod certe vidimus evenisse bello Mediolanensi, sicuti suo loco dicemus. Statim autem primævæ ætate declaravit morum elegantiam singularem. Nihil illo venustius, aut amabilius: cum majoribus natu libenter esse, cum æqualibus facilis, minores amplecti. Ceterum excellenti videbatur animi magnitudine, et ad summas res semper intenta. Nihil illum ludicri delectabat, ut solet ceteros juvenes: sed ad magnas res divina sapientia rapiebat; ut aliquando Quirina mater metuens, ne aliorum erumperet ille ardor animi, et mundi honores amplecteretur plusquam par esset: Quin tu, inquit, hanc mi fili insaniam mittis? Infernum sapit ista superbia. Cui subridens Laurentius veluti per jocum: Noli timere, ait, mater: magnum me Dei servum adhuc videbis. Hoc de seipso puerile præ sagium haud multo post Dominus implevit.

Pueri indoles,

de seipso præ sagium.

q

Divina sapientia in specie Virginis illi apparuit.

r

Marinum consultit.

Austerius vivere instituit.

Spernit nuptias, et fugit ad monasterium.

8 Annum erat natus undevigesimum, ejus scilicet ætatis, in qua carnis illecebræ incipitem facere solent humanæ vitæ viam: q Dominus autem Jesus manum illi adhibere volens, apparuit illi, sicut ipse in eo libello, qui Fasciculum amoris inscribitur, meminit. Ipsius verba subjiciemus: Eram vestri similis, quaerens æstuanti desiderio pacem in rebus extrinsecis, nec inveniebam. Tandem quædam virgo sole splendidiore mihi apparuit, cujus nomen ignorabam. Hæc propius accedens, venusto vultu, placidoque affatu: O juvenis, inquit, dilecte, cur effundis cor tuum, et quod sectando, per multa variaris? Quod quaeris, penes me est: quod concupisti, tibi polliceor si tamen in sponsam me habere volueris. Quum vero nomen ipsius, et genus et dignitatem scire peroptarem, se ait Sapientiam Dei esse, quæ propter hominum reformationem humanam formam suscepit. Assensu igitur, et dato pacis osculo læta discessit.

9 Hac igitur visione percussus, rem detulit ad r Marinum, Quirinae matris consobrinum, qui fuit tam vita quam doctrina sanctissimus. Is quamquam magnum aliquid portenderet, et ardentem juvenem ad omnem altissime vitæ rationem intelligeret, perspicere tamen penitus illius animum, et corporis infirmitatem experiri maluit: de vestitu nihil mutavit, ne cultus sordidior proderet animi propositum, sed matri nimium amanti secretum esse non potuit: quæ quum præter suspiciones alias, ligna quædam rudia super lectum sternere, superque his lignis cubitare filium deprehendisset (ut est matrum natura mollior) metuens ne filius non satis difficultates religionis intelligeret, induxit in animum tentare illius propositum, et nuptias apparare. Et quidem virgo offerebatur, forma, nobilitate et amplis divitiis præstans, quam ego senem cognovi. Id cum animadvertisset filius, et fratres cum matre conjurasse perspiceret, fugam maturavit, atque ad Marinum avunculum se contulit in religionem Canonicorum collegiatorum, qui S. Georgii in Alga nuncupantur. Dicebat autem initio conversionis proposuisse animo hinc omnia bona fortunæ, nobilitatem, magistratus, honores, uxorem, liberos, pecuniam, et omnis præterea generis voluptates; illinc invidias, vigiliis, æstus, algorem, servitutem: sedisse deinde quasi judicem inter ista et ab sese ita exegisse: Considera nunc etiam atque etiam Laurenti, quid agas: Putasne hæc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum sese ad Domini crucem convertisse: Tu es Domine spes mea: ibi posuisti certissimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre fratribusque, calcatis præterea opibus, et honoribus, et florentis ætatis illecebris, ad cælestem militiam profectus est.

a Utriusque parentis laudes describit Joannes Bapt. Egnatius lib. 4, tit. de Amore conjugali et lib. 3, cap. 4.

b Daniel Rosa citat concionem in laudem S. Magni Venetiis 1605 excusam, in qua ex hac Justiniana familia, præter hunc B. Laurentium, dicuntur prodidisse B. Nicolaus et B. Paulus.

c Bellum hoc fusiùs describitur a M. Antonio Cocchio Sabellico decad. 1, rerum Venetarum, l. 7. Petro Marcello in vitis Ducum Venetorum, et aliis.

d Vitalis Michael, ejus nominis II, Dux xxxviii successit Dominico Mauroceno an. Ch. 1156, in seditione contra eum oborta casus est anno principatus sui 17.

e Emanuel, seu Manuel, Comnenus, Joannis Comneni, qui et Calojoannes dictus est, filius, imperavit ab an. Ch. 1143 ad an. 1180.

f Insula parva inter Chium insulam et continentem Asiæ. Eam una cum Chio repræsentat Thomas Porcacchius lib. 2 Insularum, eamque Panaze appellat. Panagiam epithetum Deiparæ Virginis fuisse Græcis, docte ostendit Greterus in observationibus ad lib. 3, Codicis Caropolatæ cap. 3. An ei hæc insula sacra? g Al. Labe.

h Sabellicus: Sacris initiatus, ad Georgii fanum, quod est contra forum, ut alii vero tradunt, in littore ad Nicolai ædem, sacris operabatur.

i Creatus Pontifex 7 Sept. 1139, defunctus 27 Aug. 1180.

k Genealogiam ab hoc Nicolao hanc tenuit Daniel Rosa:

Nicolaus — Anna Michaela.

Marinus.

Pancratius.

Justinianus.

Leonardus.

Bernardus, Procurator S. Marci.

Petrus, Procurator S. Marci.

Bernardus — Quirina.

Leonardus, Marcus, B. Laurentius.

Bernardus, auctor vitæ B. Laurentii.

l Marcus Bergomensem præturam gessit, de quo Philippus (Mediolanensis) Dux dicere solitus erat, plus negotii sibi ex læna Marci Justiniani veste exhiberi, quam ex ducentis cataphractis equitibus Venetis capere quotidie solebat. Ita Egnatius.

m De eo pluribus vi Decemb. ad vitam S. Nicolai Episcopi, quam paraphrasice ex scriptoribus Græcis consarcinavit. Legendi de eo Franc. Philadelphus, qui eum in convitiarum libris non semel laudat, Philippus Jacobus Bergomas lib. 13 Supplementi Chron. ad an. 1427. Raphael Volaterranus lib. 21 Anthropologia: Alter ejusdem nominis etiam Orator insignis ab eisdem describitur, quem hujus patrem Bergomas, avum facit Volaterranus; sed perperam ut ex schemate dato constat.

n Bellum hoc accurate describit Sabellicus decade 2 rerum Venet. lib. 5, 6, 7 et Petrus Justinianus lib. 5 historiae Venetæ.

o Clodia fossa Plinio, vulgo nunc Chioggia, vel Chioza dicitur, X millibus passuum ab urbe Veneta distans, in littore maris Adriatici versus meridiem. Plura suggerent Petrus Justinianus, Sabellicus initio lib. 6 citati, et Leander in fine descriptionis Italiae.

p Contigisse hunc triumphum Kalendis Juliis referi Egnatius lib. 4, tit. de Amore conjugali. Sabellicus tradit Andream Contarinum Venetarum Ducem vii Kal. Julii Clodium recepisse, ibidemque rebus constitutis Venetias rediisse, ubi ingenti lætitia et plausu ab omnibus ordinibus civitatis exceptus est. Annus is erat Christi 1381.

q Hanc apparitionem referi Petrus Thyreus noster tractatu de apparitionibus Christi impersonalibus, cap. 3, ubi varias ejusmodi enumerat. r Al. Martinum.

CAPUT II.

De siti, fame, vigiliis, et omni corporis attritione: de dolorum tolerantia per omnem ætatem declarata.

Primum igitur sibi certamen instituit cum corpore illecebris: cujus viam brevissimam judicavit si nihil illis molle concederet, sed bellum gereret quasi cum hoste capitali. Nihil dicam de cibi paritate, quem nunquam saturitate, sed vix ultima necessitate definiret: nihil de sitis tolerantia, qua nunquam sic torreretur visus est, ut vel per jejunium, vel manuum operationem, vel peregrinationem, vel valetudinem adduci potuerit, ut potum deposceret: quin si invitaretur a fratribus, dicebat: Quo igitur pacto feremus Purgatorii calores, si parvam hanc sitim ferre non possimus? Vigiliis a Patribus institutas, non solum ita servavit, ut ad matutinum primus veniret, ultimus discederet; sed quum multorum monachorum mos sit, post matutinum ad somnum redire, donec sol illucescat, Laurentius per omnem vitam nunquam de ecclesia discessit, donec ad Primam fratres convenirent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunquam visus est: quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, ut Pater quidam ad ignem invitaret: recusante illo, palpavit Pater illius manum, quumque obrigentem frigore sensisset, admirans, inquit: O fili, magnus calor est, quo intus ardes, si frigora

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.Pugnat ad-
versus volu-
ptates.Ejus inedia,
sitis, vigilia:tolerantia
frigoris:

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
Statio ejus in
templo.

ista non sentis, quibus obriguisti. Quid illud, ut ne in hortum quidem remittendi animi causa unquam accesserit, quod unum solet esse monachorum a remedium?

11 Stabat gradu nixus, dum divina canerentur officia; non dextra, non læva sedilibus hærens: quem statum semper in psallendo servavit. Videntur hæc fortasse minus admirabilia his, qui numquam experiuntur. Vos autem nobiles Christi athletæ, qui quotidie facitis harum rerum periculum, scio, factu difficiliora quam dictu judicatis. Hujus propositi atque constantiæ perseveravit usque ad ultimam senectutem, ut in ipsis ægritudinibus vix ulla corpus remissiori ratione foveret. Nam quum medicus eum laborantem jam ferme septuagenarium ad edendas carnes invitaret Quadragesimæ tempore, et quo facilius suaderet, afferret exemplum Sancti cujusdam ex his recentioribus, qui ob ægritudinem hand majorem die Dominicæ passionis pulpa phasiani comedisset; petivit primum Laurentius, an abstinere posset sine vitæ periculo, quum ille non negasset: Unusquisque, inquit, abundet in sensu suo: sed ut verum fatear, valde me delectant veterum exempla Sanctorum. Video autem Confessores per carnis macerationem, Martyres autem per sanguinis effusionem ad cælestem patriam confendisse.

12 Itaque, ut ad priores annos redeam, quum factus esset ætate vergente debilior, cogebant eum Patres ex capituli decreto, ut cibo, et somno, et veste moderatius uteretur. Quod ille ægre ferens, quasi ad delicias compelleretur: Jubete, dicebat, ut lubet, parebo jussis: scire tamen vos velim, ei qui pro Christo pati decreverit, patiendi viam non defuturam. Quærebam ab eo Patre, qui hæc narrabat, quid his verbis significare voluisset. Disciplinas credebatur, id est, verbera et plagas, quibus solebat affligi vehementius. Notas quippe et sanguinis maculas sæpissime apparuisse. Non solum autem evicit has communes naturæ necessitates, sed dolorum patientiam admirabilem ubique præstitit. Incidit initio religionis in morbum fistularum, quas medici appellare scrophulas solent. His omne collum repletum est. Desperabant medici de juvenis salute. Unum remedium dabant, si setis equinis per transversum collum sæpe deductis, corrupti humores educerentur; adurerentur deinde ferro candenti. Verum timebant, ne dolorem ferre non posset. At Laurentius vultu, quo semper erat: æquali, Quid dubitatis, ait, Fratres? secet et urat medicus, ut libet: an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus pueris dedit in fornace candenti? Trajectus itaque, et sectus, et adustus est. Ubi illud admiratione dignum, quod præter unam vocem Jesu semel emissam, ne minimum quidem gemitum edere deinceps auditus est. Ceterum hoc nobis incredibile fuisse, nisi oculis nostris vidissemus, in ultima ætate quum Pontifex esset, eandem animi firmitatem, et quum guttur intumisset majorem in modum, ac resolutio tardior apparet, eademque difficilis, angeretur autem animi piissimus Pater, domi atque in cubiculo inclusum vacare non posse ovibus suis, ad ictum ferri stetisse penitus immobilem, quum timenti medico diceret: Incide audacter, neque enim laminas Martyrum novacula tua superabit.

a Al. solatium.

CAPUT III.

De humilitate et mansuetudine, de contemptu ignominie, de paupertatis amore, de dono orationis et constantie.

Ejus insignis
humilitas.

Hæc de corporis attritione, et quidem pauca de multis. Sed veniamus ad animum, ubi plus negotii videtur. Incipiemus autem ab humilitate, quam ipse ceterarum virtutum reginam appellabat. Si rector

erat monasterii, velut id sibi muneris contemptui potius esset, quam honori, infima quæque ministeria diligere, quæ relatu etiam sint indigna: nihil nisi de peccatis suis loqui, sua detestari, contemni ac despici cupere, semper de humilitate Domini Jesu, aut Beatissimæ Virginis loqui. Sed omissis quotidianis istis, videte Patris, quomodo contumelias tulit. Quum de monasterii negotiis aliquando in Capitulo ageretur, Frater quidam simplicioris ingenii, accusavit nescio quid a Laurentio factum. Laurentius autem quamvis intelligeret hominis ingenium, et purgare facile posset quod objecerat, substituit primum, quasi non audiret; tandem leni gradu in medium procedens genibus flexis: Ignoscite, inquit, Patres: peccavi in cælum et coram vobis, ecce penitentiam, quam dederitis, agam. Tactus penitentia Frater ille, ad Laurentium accurrit, et veniam petens, ejus pedibus advolutus est. Iterum autem quum simile quippiam falso objiceretur, compressa Laurentius mordicus lingua, nihil respondit; scilicet ne aut mendax confessio malum exemplum proderet, aut negatio contentionem gigneret; loquendi et tacendi tempora prudentissime discriminans.

14 Mundi vero fastus atque superbiam quam magnifice perdomuit! Non dico, ut opes reliquerit, et honores: neque enim tantæ virtutis est, honores contemnere, quam contemptum appetere. Plus est enim, ut male affici negligas, quam ut bene affici non cupias. Ceterum illud summæ perfectionis, ut male affici desideres. Itaque non silebo, quod Maphæus Patriarcha, qui illi successit, et fuerat ejus discipulus, mihi narravit. Nam quum de more exissent ad petendum panem, sorte accidit, ut frequentiora urbis loca penetrarent. Sensit eum Laurentius motum loci celebritate, et declinare homines cupientem, Maphæe, inquit, quid moveris? Vadamus constanti gradu. Nihil enim proficimus, si reliquimus verbo mundum, nisi etiam opere declaremus. Eamus cum saccis istis quasi crucibus, et gloriosum hodie de seculo triumphum referamus.

15 De paupertatis amore quid dicam? Accidit forte, ut tectum monasterii igni conflagraret, ubi Fratres omne penu in spem anni reposerant. Aberat eo die Laurentius. Adveniendi vero moesti fratres triste nuntium cum attulissent, hilari vultu Laurentius. Eia filii, quid mali actum est nobis? Nonne paupertatem vomimus? Benedictus Deus, qui nos voti compotes facit, ipse qui dat semen serenti, panem etiam ad manducandum præstabit: tantum ne amittamus confidentiam nostram, filii, quæ, ut inquit Apostolus, magnam habet remunerationem.

16 Sicut igitur omnes et carnis et mundi illecebræ viluerant, ita una illi voluntas erat, ex ecclesia aut cella non discedere. Et orationis quidem et contemplationis gratia eum nemo superavit. Qualis enim veneratio subibat animum, cum illum ad altare conspiceres! quæ corporis immobilitas, quæ vultus intentio, quæ lacrymæ! Ex fratre quodam audivi, illius imprimis familiari, dum celebraret Missam nocte Dominicæ nativitatæ, post consecrationem Eucharistiæ solum in mentis excessum: cumque diutius perseveraret, accedit Diaconus semel atque iterum. Ille persistit immobilis. Tandem casula tractus a fratre, velut a somno evigilans: Ecce prosequor, inquit, Frater. Sed quid de infantulo isto tam pulchro faciemus? Quomodo solum et nudum in tanto frigore relinquemus?

17 Constantia autem fuit admirabili. Postquam Deum secutus est, maternam aut fraternam domum ingressus non est. Memini puer adhuc cum essem, videre eum ad domus nostræ janua pulsantem, panes petere, domum tamen aut januæ limen non ingredi. sed foris stantem panes opperiri. Mater autem filium ægre ferens tanto onere gravem diutius per urbem vagari, jubebat ministris, ut saccum illi panibus implerent.

Contemptus
fastus mundi.

Amor paupertatis.

Danno temporati non movetur.

Heb. 10. 35.

Ejus contemplatio et extases.

Constantia.

Recusat æger
in quadragesima
vesci
carnibus.

Jubetur moderatius se
affligere.

Scrophulis
laborat.

Dan. 3.
Sectionem
ustionemque
generose
patitur.

*Adesi matri
mortenti.*

plerent. Recusare semper Laurentius, et panibus duobus contentus discedebat, ut operam navaret humiliter mendicationis, et non domestici quæstus. Matris dormitioni interesse, pietatis esse putavit: ibique noctem egit, ut materni amoris præceptum adimpleret. Dignum illud memoria, quod matrem, quam unice dilexit, morientem videre potuit sine lacrymis: et plorantibus aliis, ipse siccis oculis ultimum persolvit officium. Idem ubique erat: nunquam eum quisquam aut lætitia exhilaratum, aut ira commotiorum, aut soltiorum remissione animi videre potuit. Non ullum denique vestigium metus, cupiditatis, doloris, voluptatis.

CAPUT IV.

De dono et efficacia verbi, quo pacto Fratrum tentationibus subveniret. De spiritu prophetiæ: et de vocatione illius ad Pontificatum.

*Ejus sermo
qualis.*

Isaïæ 53. 11.

Erat autem illius constantia (quod raro solet accidere) mira simul humanitate et veneratione condita. Sermone fuit suavi, brevi, et pondere pleno: et (ut scriptum est) verbum quod ex illius ore egrediebatur, vacuum non redibat. Fuit illi præcipuus in adolescentia socius, tam genere quam divitiis clarus. Is forte aberat, et in Oriente negotia gerebat, quando Laurentius Dominum Jesum secutus est. Hoc cum accepisset et juvenis et ignarus quid esset animus divino spiritu afflatus, pergit ad monasterium cum cantoribus et citharædis, et cum aliquibus armatis, plane non dubitans socium ad reditum pellicere, et si Fratres forte negarent, tum vi et armis usurus. Accersit Laurentium; quem cum vidisset non tam habitu vestis mutatum, quam oris et gestus et incessus, obstupuit. Laurentius benigne salutatum, incipit illius animum blando prius sermone tractare; tum paulatim a mundi rebus ad cælestia deducere. Quid multa? Impulit juvenem, et qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improvisis incidit. Respondens autem Laurentio, inquit: Frater verba æternæ vitæ habes: et quoniam frustrata mea spes est, teque ex hoc loco educere non possum, tu sane ex hoc seculo me ad te deducere poteris: statutum est tecum vivere, tecumque mori.

*Socium, vo-
lentem se se-
ducere, con-
vertit.*

19 Prædicationis facultas ad populum ei defuit: quia nec spiritu, nec lateribus esset bene firmis: sed nihil fuit suavius, quam sedentem inter fratres audire. Cujus quidem rei vos imprimis, venerandi Patres, optimi testes estis, a quibus vocari saepe solebat. Ubi aliquando audivi a fratribus vestris, cum sedissent ad umbram patulæ fagi, et dicere aliquid pararet, extemplo nimbis et tonitruis incredibilis cum fragore misceri cælum visum esse. Cum vero fratres hinc pluviam grandinemque metuerent, hinc ægre ferrent concupita prædicatione fraudari; subridere cœpit Laurentius, et manu monere: Quiescite, inquit, Fratres; hæc sunt satanæ ludibria, qui mendax fuit ab initio, et in veritate non stetit. Numquid verbum Dei alligare poterit? Vix igitur sermonem instituit, et ecce cælum visum est aperiri, diesque lætissimus pro fratrum desiderio obsequentissimum præbuit officium.

*Ortam diaboli
arte tempe-
statem dissi-
pat.*

20 Non minori præterea cura fratribus aderat: mæstos consolari, curare infirmos, laborantibus subvenire, cogitationes et diabolicas insidias exquirere. Vexabatur frater (ut mihi narravit) spiritu ad sæculum redeundi; et aliquoties a Laurentio confirmatum, non cessabat diabolus instigare. Ferre ille amplius tentationem non poterat. Ad Laurentium autem se conferens: Succumbo, Pater, ait, fer opem. Ecce nisi adjuveris, ad seculum redeo. Tum Laurentius: Sine modo, mi frater, et tantum hodie ne abeas. Cras, ut libererit, deliberato. Nox una in orationibus ac lacrymis absumpta, sic diabolus fugavit, ut nunquam deinceps eum sit ausus impugnare. Sed quod

*Confirmat nu-
tantem in vo-
catione.*

sequitur, admirabilis: quod quidem narrare dubitarem, nisi accepissem a Patre venerandæ fidei et auctoritatis. Quum frater quidam simili instigatione premeretur, et ad certissimam Laurentii opem recurrisset, accepit Laurentius lauri ramusculum, qui decoctus aqua, relictus erat in vasculo. Ad fratrem autem conversus: Accipe, inquit, frater, et in horto planta: et si quidem reviviscet, securus esto de perseverantia tua. Abiit ille et plantavit, et revivuit: et de miraculo gaudens, memoriam virgæ Aaron, et palmæ Macarii revocavit.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

*Item alium
sicca lauro
revirescente.*

21 Ceterum prophetiæ spiritu uberrima quadam mensura Dominus eum donavit: et hoc ita celebre et divulgatum fuit, ut non aliter ad eum, quam ad oraculum concurreteretur. Innumerabilia dicere possum, et aliqua dicemus sparsim, ubi res postulabit. Interea unum eligemus e multis, vel homine in quo accidit, vel multiplici varietate, vel certitudine rei præstantissimum. Fantinum Dandum, scio, cognovistis, genere, dignitate, vita et doctrina clarissimum; qui fuit nuper a Episcopus Patavinus. Hic dum secularis esset adhuc, et primarium in nostra Republica locum teneret, primo die Quadragesimæ ad suscipiendum de more cinerem accedit: suscepto cinere et benedictione, Laurentius ait: Memento Frater, quia futuro anno tu aliis horum cinerum officium impendes. Quod ut audivit homo secularis, et plus quam quinquagenarius, surrexit admirans: neque aliud tamen ibi percontatus est propter loci majestatem, sed in claustrum prætereuntem expectat. Factus autem ad illum propior, rogat quid illis verbis significare voluerit. Laurentius substitit aliquantulum cogitabundo similis, deinde subjecit: Dico tibi frater, quod cinerem quidem non impones, sed certe populo distribues ramos olivarum. Fantinus quamvis majori adhuc admiratione teneretur, quoniam modo hoc posset accidere, tamen aliud sub his verbis latere dubitans, discessit. Ecce autem haud multo post b Martino defuncto, Eugenius Venetus Pontifex eligitur. Ad eum Fantinus Legatus ab Senatu nostro destinatur. Suscipit eum Eugenius maximo cum honore, et inter sacros ordines initiat. Denique ante vertentem annum Legatum Apostolicum Bononiam mittit: quo cum venisset; et primo die Quadragesimæ, imponere cinerem populo necesse esset, invitatur Legatus ad id muneris. Ille recusat, quod ab alio, quam Sacerdote, fieri non liceret. Instant enixius illi, dicentes id muneris a Legatis semper exerceri consuevisse. Fantinus in proposito permanet, atque id officii non parvo tandem labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentii verbis advertens. Die vero Palmarum, cum similis contentio oriretur, et Canonici peterent, ut olivæ ramos populo distribueret, ille autem ex humilitate eadem Sacerdotii excusatione uteretur; tandem Canonici summis precibus postulant, ut si in cineribus Legatum sese gerere noluit, saltem non recuset olivarum officium. Quid multa? Victus Fantinus, illud officium, ut prædixerat Laurentius, propriis manibus absolvit.

a
*Spiritu pro-
phetiæ claret.*

b

*Designatur
Episcopus.*

c

22 Has autem sancti viri virtutes Eugenius Pontifex cum audiret, animum induxit Venetis Episcopum dare. Quo animo acceperit, judicate, si potestis. Bis fugiendi cepit impetum, et in abdita aliqua loca secedendi: c bis restitit, et stare demum in Patrum suorum sententiis deliberavit. Erant autem ex iis qui suaderent non esse summo Pontifici oblectandum, sed parendum Christi vicario. Nonnulli vero, ut nullo modo susciperet, suadebant, mundi fastus, onera insueta, et corporis imbellicitatem memorantes. Fuere etiam, qui suaderent ut fugeret: et afferebant singuli exempla Sanctorum, qui vel suscepissent, vel renuissent, vel incogniti profugissent. Indicto tamen jejuniis et oratione solemnibus, decreverunt Patres conari apud Eugenium et litteris et nuntiis,

ACTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
d
Mimus depre-
catur.

nuntiis, ne sibi Patrem ducemque suum auferret, sine quo societas illa plane periclitaretur. Bis misere, bis rescripsit Eugenius; et extant *d* duæ illius epistolæ, quibus dulcissimis verbis Patres illos consolatur. Rationibus præterea gravissimis, et Sanctorum Patrum exemplis admonet, ne divinæ voluntati adversentur. Non parere igitur non potuit Pontifici ter jubenti.

a *Episcopus Patavinus ordine 95, creatus ann. Chr. 1448 præfuit undecim circiter annis. Meminit ejus Angelus Portenarius lib. 9, de felicitate Patavina, cap. 10, et 37. Blondus Forliviensis in Italia illustrata, sub titulo Regionis Venetæ; ubi de utroque adhuc superstitie sic scribit: Sunt ex Venetis Laurentius Castellanus, Fantius Paduanus, Episcopi, viri doctrina et gravitate ac sapientia venerandi.*

b *Marino V successit Eugenius IV, (ante Gabriel Condulmerius, de quo in prolegomenis) 3 Martii an. 1431.*

c *Extant binæ Eugenii litteræ ad B. Laurentium, unæ ejus ad Eugenium apud Dan. Rosam. Sunt etiam præfixæ operibus. In priori cum Eugenius præficiens Ecclesiæ Castellanensi hortatur, ut velut a Deo vocatus tanquam Aaron, huic ordinationi acquiescere velit, ac pro honore Dei atque animarum salute, et animæ suæ merito hoc onus assumere: non enim se ignorare, quantum verbo, auctoritate, et exemplo illi civitati profuturus sit, et præsertim sanctæ Congregationis suæ. Respondet Eugenio B. Laurentius, supplicibus rationibus deprecans hanc curam imparibus suis humeris non imponi. Verum Pontifex hortatur atque injungit ne pertinaciter recuset, ne veluti ex humilitate bonum humilitatis et obedientiæ perdere, etc. d Una harum refertur a Dan. Rosa, præfixæque est ejus operibus.*

CAPUT V.

De assumptione Pontificatus, familia, veste, victu, et pecuniæ contemptu.

a
Fit Episcopus
sine ulla pom-
pa.

Anno ætatis quinquagesimo primo a iniiit Episcopatum, et quidem nulla pompa aut comitatu, ut fratres etiam germanos adesse noluerit, et advenisse prius novum Præsulem omnis vicinia cognosceret, quam pene intelligeret adventurum. Eam noctem duxit insomnem, Deum precatus orationibus et lacrymis, ut si id muneris ad ipsius honorem suscepisset, nolens alio quin et invitus, ne se desereret: scire se quantum negotii susciperet, nosse populi multitudinem, ordinum varietatem, amplitudinem principatus secularis: quales et quam crebras discordias habuissent cum superioribus Episcopis: contra vero, vires sibi tenues et imbecilles, quippe nusquam nisi in monasticis cellulis exercitatas. Quum hæc et pleraque alia cum lacrymis effunderet, dicebat se tanta animi luce repletum, ut non aliter deinceps illius Episcopatus, quam alicujus monasterii, munera obierit.

Familia ejus
qualis fuerit.

24 Familiam sic instituit: Elegit duos de suo cœtu Fratres; quorum altero utebatur ad officia divina, cum altero partiebatur curas majores. Quinque præterea ministros habuit per tres et viginti annos, quibus fuit in eo Pontificatu: quamquam per liberalem jocum dicere solebat, familiam sibi grandem esse, cujus cura premeretur; pauperes Christi significans. Veste usus est colore, quem dicunt, *b* caelestino, justa longitudine. Tapetas et aulea, et cetera ornamenta ædium omnino sprevit. Mensa non sordida, sed summa munditie, ad quam de more monastico legebatur: nihil omnino agentis. Vescebatur in vitreis et fictilibus: cibo vulgari semper usus, amavit ova, quod et stomacho amica essent, et voluptatem non irritarent. Nihil appetere aut damnare: quidquid apponeres, sumere. Accidit semel ut pincerna deceptus colore, acetum pro vino apponeret. Cum Laurentius admovisset ori, ut acetum esse sensisset, nihil ultra questus, prandium exiebat sine potu. Pincerna ut advertit, veniam supplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu: *Eia*, inquit, curato diligentius deinceps officium tuum. Cubile habuit vix sex pedes protensum, tomento paleari, et opertorio, quod veteres centonem, nostri sclavinam vocant: exclusis semper de thalamo omnibus, ut liberius vacaret lacrymis et orationi.

cubile.

25 Statim autem operam dedit, ut Pontificalis ec-

clesia, superiorum Episcoporum aut incuria aut avaritia neglecta, pro dignitate Sedis excoleretur. Canonicorum ordinem, ad nihilum redactum, restituit, addidit Sacerdotes, cantores instituit. Eandem adhibuit curam circa alias ecclesias, ut plurimæ, in quibus vix Missa dicebatur, nunc videantur esse Pontificales. Mores deinde Cleri castigare adortus, deque iis edidit pulcherrimas constitutiones. Sed nihil erat, quod non facile impetraret liberalitate et bonitate naturæ. Erat enim aliquoquin non gravis. Frui Clerum suis fructibus patiebatur, ut nihil illi oneris imposuerit unquam. Pari cura prosequebatur monasteria, præcipue sacrarum virginum ob sexus infirmitatem, quibus nihil deesse pateretur, vel ad corporis necessitates, vel ad regulares etiam disciplinas. Collapsa restituit, nova construxit. Pulchrum hujus rei testimonium, quod cum initio viginti aut circiter observantia suscepisset, moriens reliquit quinque supra triginta. Non minori studio aliarum etiam ovium curam gerebat. Non fuit credibile, quantus quotidie concursus fieret mœstorum et laborantium, qui consolari cuperent, qui juvare, oratione, consilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos quidem sedulo monere, reddituros aliquando proprii officii rationem.

Ecclesiam
cathedralem
instaurat, et
alias.

Clerum refor-
mat.

Fovet mona-
steria, præ-
sertim Virgi-
num.

Pecuniam
contemnit.

26 Ceterum pecuniam contempsit, ut neminem unquam magis contempsisse crediderim. Domus erat aperta omnibus, omne penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil accepti velexpensi videbat amplius, quam quid deesset aut superesset: indignum omnino ratus, ut qui animarum quæstui præfectus esset, sederet ad calculos. Primum illi de pecunia institutum fuit, ut nullum penitus sibi cum fratribus esset commercium: quia nihil estimavit ad amorem suæ plebis conciliandum, fidemque comparandam efficacius, quam si tolleret prorsus omnem ex animis omnium de hac re suspicionem. A qua ut longius abesset, cum Leonardus frater aliquando pauperem eleemosynam petentem Laurentio commendasset: *Vade*, inquit ille, et responde Leonardo meis verbis, ut tibi ipse subveniat, postquam a Domino habet, ut de suo dare possit. Illud in amoris fraterni signum retinuit, ut in Paschate, et in Nativitate Domini, et in festo Apostolorum Petri et Pauli, eos donaret duobus panibus, ex farinæ flore confectis. Post mortem autem fratrum, idem tributum mihi semper pependit: quin potius et a fratribus adjutus ipse est pecunia grandi in bullis Apostolicis Episcopatus, et a me deinceps non minori, præsertim cum ad Patriarchatum evecus est.

Nihil amicis
donat.

De calamitoso
inquiri.

27 In cognoscendis autem penuriis hominum adhibere solebat viduas aliquot spectatæ virtutis et fidei, quod et ille sexus esset ad hujusmodi misericordie opera ferventior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas, eorum præcipue, qui ex opibus in inopiam decidissent, quorum generi hominum maxime miserebatur. Malebat autem aliquando decipi, quam nimis esse in examinando, ut si in alterutro esset offendendum, mallet cui non oporteret dare, quam non dare cui oporteret. Libentius dabat res humano usui necessarias, quam pecuniam: et plures libentius summas, quam majores, ut esset communior in tanto populo beneficentia. Oravit aliquando Laurentium consanguineus ejus non ita pauper, ut pecunia eum juvaret in filie dotem. Respondit Laurentius: Considera quæso, frater, si parum dederò, non est quo opus habes; si multum, defraudabo multos, ut uni satisfaciam: et præterea quicquid illud est, quod est, ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines aut margaritas, ab Ecclesia traditum est. Igitur ignosce, si dare non possum.

Quales ele-
mosynas da-
ret.

28 Sed nihil fuit civitati gratius, quam lignorum naves onustæ, quas sævientie hyeme distribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidie confluebant, unde non crederes. Vidi aliquando, cum ab eo eleemosyna

Ligna hyeme
distribuit.

mosyna peteretur, quod pecunia non posset, promissione satisfacere; saepe, cum domi nihil reliquisset, res alienum contrahere. Et quum procurator rogaret eum, qua spe faceret; Domini mei, dicebat, qui pro me dissolvere facile poterit. Nec spes illum fallebat. Nam continuo submittebat illi Dominus pecuniam insperato multis de locis. His moribus et disciplina incredibile est, quantum benevolentiae et auctoritatis apud omnes ordines comparaverit.

^a Annus is fuit, non 1442, ut multi perperam citant, sed sequens 1443. Eugenii pontificatus 3, successit 3 Sept. Francisco Malipiero, seu Malipetra, non defuncto, ut in Chronico Veneto apud Dan. Rosam legitur, sed jussu Eugenii Papae a Castellateni ad Vicentiam Ecclesiam translato, ut patet ex epist. 1, ipsius Eugenii ad B. Laurentium. ^b De eo in prolegomenis num. 1, actum.

CAPUT VI.

De gratia verbi, consilio, sapientia, prudentia, justitia, conscientia, et infusa scientia; tum scriptis ejus.

Carus omnibus.

Habuit autem hoc donum divinitus collatum, ut omnes, cum quibus esset, laetos semper placidosque dimitteret, omnibus satisfaceret. Boni juxta malique, modesti, facinorosi sine ullo pene discrimine illum colebant. Sic verba, et oculi, et motus, et omnia quaecumque aut diceret, aut faceret, (tanta erat virtutis et gratiae vis) rapiabant animos omnium in amorem.

Compescit mulierum ornatum.

30 Initio quidem Pontificatus, quum de mulierum ornatu decretum edidisset, uxoriis quibusdam maritis ingratum. Dux noster illorum querelis deceptus, quasi libertati seculari metuens, accersiri eum jubet. Queritur ea de re verbis acrioribus, ut fuit natura vehementior. Tum Laurentius Pater mansuete simul graviterque respondens, sic illius animum demollivit, ut Dux conversus ad adstantes, neque lacrymas continens, Angelus, inquit, non homo, locutus est. Vade Pater, et fungere officio tuo. Illum deinceps velut Apostolum veneratus est, ut aliquando per jocum dicere solet, praeter Laurentium neminem esse mortaliem, cum quo animam commutaret.

Etiam humanas res egregie callet.

31 Consulebatur autem dubiis in rebus, et quamquam irent quasi ad hominem divino potius quam humano spiritu respondentem, res tamen humanas, tam publicas, quam privatas, quas nondum illi experiri contigerat, (siquidem ante vigesimum annum confugit ad solitudinem, primo et quinquagesimo rediit) sic callere videbatur, perinde ac semper tractavisset: ut dicere non verear, nihilo mihi minus prudentiorem esse visum, quam meliorem; si tamen prudentia, bonitatis pars non sit. Jam vero in jure dicendo sapientiam illi dicant qui viderunt, et praesertim curia Romana, quae nihil unquam ab eo iudicatum rescindi passa est. Sententiae illius inappellabiles habebantur: et quamquam in irrogandis poenis clementior est habitus, justitia tamen fuit, quae neque precibus, neque lacrymis frangi posset. Nulli illius conaculum vel cubile non patuit. Non caussarum multitudine potuit, non protervitate litigantium defatigari. Stabat veluti rupes immobilis ad turbines caussarum, quibus nulla fere, ut opinor, in orbe Ecclesia magis agitur, propter amplitudinem civitatis et Cleri. Gratisima in primis fuit brevitatis respondendi, quae et paucis absolvebat, et ceteris aduentibus satisfacere facilius.

Equitas ejus in jure dicendo.

32 Sed qua justitiae luce aflatus ad iudicandum veniret, praesertim majoribus in caussis, erit satis apertum testimonium, quod referemus. Matrimonii lis orta Paduae est inter haud vulgares familias. Ad Fantinum Episcopum, de quo dixi, defertur. Ille caussa cognita, cum leges favere mulieri... quae virgo asserebatur, pro muliere pronuntiat. Juvenis, qui sponsonem factam pernegabat, innocentiae conscius, adversus tantae auctoritatis iudicem, Laurentium pro secundo impetrat. Laurentius autem quum videret a sapientissimo et optimo alioquin iudice secundum

mulierem iudicatum, tamen lacrymis juvenis permotus, opem implorantis caussam non suscipere non potest. Ad orationem autem se confert, quam gravioribus causis habebat pro fidelissimo consiliario. Hac diligentius facta, iudicat secundum virum. Proximi mulieris nihilo segnius tertium iudicem petunt, et impetrant Episcopum a Tarvisanum. Is quoque pro muliere pronuntiat. In discrimine videbatur Laurentii sententia duabus adversis, et expectabant omnes attentius tantae contentionis exitum: cum iudex aequissimus Deus ipse se pro quarto gerere voluit, et litem omnem dirimere: in lucem producit incestum mulieris, quae ex consobrino et eodem Clerico gravida, quum partum amplius differre non posset, amisso pudore et patefacto flagitio, divinam fuisse, non humanam, Laurentii sententiam confessa est.

AUCTORE BENNARDO JUSTINIANO. Oratio illi pro optimo consiliario est.

^a Sententia ejus divinitus confirmatur.

33 Conscientia autem fuit explicata, pura, integra, quae omnia dirigeret aequitate. Scientia vero potius divinitus infusa, quam humanitus acquisita, videri posset. Vix enim elementa prima didicit a praecceptore, et tamen nihil est in sacra Scriptura disputatum, de quo non posset gravissime respondere. Dicam, quod accidisse memini. Venit ad eum Theologus, qui audierat de illius doctrina, et praesertim quod didicisset sine doctore. Audire voluit et periculum facere. Movet illi quaestionem de divinis relationibus. Respondet Laurentius. Ille responsum laudans, repetit adhuc, velut cum circulate sophista sibi res esset. Tum Laurentius: Scriptum est, Frater: Contentiones et pugnas legis devita; sunt enim inutilis et vanae. Dixi quid sentirem, si satisfeci, placet: sin minus, quare qui tibi respondeat sapientius. Compunctus ille et gratias agens, petita benedictione discessit.

^b Scientia ei divinitus infusa.

^c Tentatur a Theologo.

^d Tit. 3. 9.

34 Scripsit autem volumina *b* quindecim, et sermones *c* quadraginta. Crebra illius scripturarum usurpatio, devota traditio, stylus redundans et copiosus: qui si gentilium litteris dedisset operam, potuit inter scriptores elegantes annumerari. Voluminum tituli, hi sunt: Lignum vitae. De disciplina monasticae *d* professionis. De spirituali et casto connubio verbi et animae. De humilitate. De spirituali interitu animae. De triumphali agone mediatoris Christi. De interiori conflictu. *e* De complanctu Ecclesiae. De *f* corpore Christi et sanguine. De vita solitaria. De contemptu mundi. *g* De sermone Domini in cena. De *h* officio pastoralis. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere, operae pretium non iudicavi.

^b ^c Scripta ejus.

^d

^e ^f

^g ^h

^a Tarvisium nobilis Euganeorum urbs. Sili annu divisa, Marchionum Longobardorum olim sedes, unde vicina regioni adhuc nomen Marchiae Tarvisinae. ^b Sedecim extant in ultima editione Colonienisi et Lugdunensi, et titulis nonnihil variatis.

^c Unus in citatis editionibus deest. Horum elogium praclarissimum profert Thomas de Trugillo parte 1, Thesauri Concionatorum, cap. 3, quod Livius a Lege in praefatione operum ejus ad Lectorem repetit, ideoque hic omitto.

^d In operibus, conversationis, ejusque perfectione. Artusius in praefatione operibus praefata: De disciplina et spirituali perfectione.

^e In operibus: de compunctione et complanctu Christianae perfectionis. Artusius: de complanctu cordis.

^f Hic videtur sermo de Eucharistia, qui etiam sermo devotissimus de corpore Christi inscribitur, et alius xl. annumeratur.

^g Deest in operibus, et dedicatione Artusii. Loco horum sunt: de spirituali interitu animae. De ejusdem resurrectione spirituali, et de incendio divini amoris.

^h In operibus: De officio et regimine Praelatorum. Citantur haec etiam opuscula a Dan. Rosa: Liber exemplorum, seorsim editus, et Hortus deliciarum inscriptus. Expositiones in Psalmos nondum excusae. Et vernaculo sermone, Giardino di Oratione. Monte di Oratione. Trattado delle tre vie Gaudio, Dolor, et Gloria, excusa Venetiis an. 1494.

CAPUT VII.

De mansuetudine et dono lacrymarum, et corporis figura.

Quanto autem magis auctoritate et gloria crecebat, eo indies fiebat humilior. Audite mansuetudinem.

^a Ejus eximia tenitas.

dinem. Nam quum Prælatu magnæ, plus ob pecuniam, quam vitam, auctoritatis, ductus invidia, variis eum quotidie calumniis laceraret; ut expleret animi malitiam, indicit conventum plurimorum præstantium et doctrina et dignitate virorum, quasi de Theologica aliqua quæstione disputaturus. At conclusiones quasdam proponit, decretis illis contrarias, quæ Laurentius ediderat de sumptu et ornatu mulierum. Ridere partim qui aderant, partim mirari, quam ad rem essent convocati. Qui vero gravius sentiebant, indigne admodum pati, quod illud spectaculum non honor Dei, sed maledicendi cupiditas coegisset. Tandem bonus Pastor manu silentio indicto, longam pro mulieribus orationem habet: cujus epilogo quum misericordiam et lacrymas movere vellet, pluribus simul locis excitatus risus est. Gratias iis, qui venerant, actæ. Disputatores ad cœnam vocati, atque ita discessum. Affuit quidam Patris nostri dilectus in spiritu filius, qui hujusmodi re mirifice commotus, quod homo petulans sanctissimum virum hujusmodi contumeliis incessisset, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego forte quum hic et ira et via fessus. Et quid, inquit, Pater? Patierisne honorem tuum ab iis improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid est filii? ille rem omnem, uti se habet narrat, non verbis solum, sed et ore et oculis et manibus sic indignantibus, ut non eum solum in quem essent illa jactata, sed quemvis alium immunem ab injuria, facile commoveret. Quid tum Laurentius? Putatisne aliquod irati animi signum protulisse? Testor Dominum Jesum, quum intentos in eum ad id unum conjecissem oculos, nihil mutationis in eo vultu perspicere potuisse. Nihil indoluit aut questus est: imo noluit scire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu signum aliquando vel minimum edidit animi commotioris. Ut autem mœrentem filium solaretur, placido vultu: Noli, inquit, afflictere fili: Dominus Jesus, cujus negotium est, ipse adierit honori suo. Neque sane in eo falsus est. Nam paucis post mensibus dux ipse cum satellitibus suis partim exilio, partim vinculis, morte nonnulli affecti sunt.

*Ei detrahens
divinitus pu-
nitur.*

36 Quamquam autem nihil videtur addi posse ad hanc mansuetudinem, nescio tamen an id quod accidit iterum in simili genere, sit admirabilis. Nam cum solenni pompa Eucharistiæ sacramentum festo corporis Christi circumferretur, comitatu, ut solet, totius populi frequentissimo, helluo quidam, qui clerici scelera ab Episcopo damnata impudentius defenderat, ante ostium propriæ domus consistens, dum inde Laurentius transit, Deum nihil veritus, qui ante oculos ejus incedebat: En, inquit, qui pro Sancto colitur. O insani, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitrari? Gradu quo vadebat, perseverat: non vultum, non oculos deflectit ab Sacramento: et quum aliquot pii homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix a me, qui tunc aderam, repressi sunt. Quod tamen facinus vindicavit paulo post Senatus, majori Laurentii gloria, illa præter ceteras inflicta poena, ut perditus ille frequentiori populo in ecclesia Pontificali super pulpito publice mendacium fateretur. Certavit autem Dominus cum Senatu nostro in poena supplicioque miseri. Nam paulo post pulsus urbe est, profugusque nunc errat procul a domo liberisque inops atque mendicus. Sed pene infinita sunt talis mansuetudinis testimonia.

*Alius maledi-
cus punitus.*

*Dictorum fa-
ctorumque
ejus modera-
tio.*

37 Erat autem verborum actionumque tanta mensura, ut si inferiora hæc cælestibus conferri fas est, (cælestis enim certe animus esset) vix ego motus cælorum et revolutiones et gyros agi majori ordine atque mensura crediderim. Ipse quidem discipulo revelavit, sibi a Deo datum fuisse, ut quovis loco aut tempore se colligere vellet, et in cælum mentem erigere, semper posset. Quod si forte aliquibus, ut solet, imaginibus turbaretur, non aliter abigere se diceret

phantasias illas, quam si muscas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis caussarum actionumque turbinibus semper quietus et immobilis. Nihil audire diceret: quasi in cælo esset animus, corpus in terris. Rursus autem, si stylo aut orationi sese dedisset, et interpellaretur, ut sæpe fit, ab aliquo eum adeunte, videres sine ulla molestia, cepto opere intermisso, quasi otiosum jucundo vultu venientem excipere, quoad vellet, audire; tanta profecto animi pace, ut Angelica interdum videretur potius, quam humana. Hanc tam admirabilem constantiam sola divinæ bonitatis meditatio poterat emollire.

38 Dixi superius, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lacrymam non emisisse. Videte Patres, ubi lacrymæ profluerent. Donum enim habuit lacrymarum, ut nemo fere alius. Quum post prandium aliquando sederet, et de divinis, ut solebat, sermonem haberet familiarem, conversus ad eos qui aderant, ferventiori quodam mentis affectu: Quid, inquit, agam fratres, quid agam, cum ad Judicem deducar? Quid egi miser, in quo sperare possim? Nihil habeo, nisi quod ad illius sanctissimi ligni radicem provolvam et plangam. Hæc quum dixisset, totus solutus in lacrymas est: quas cum profusius emisisset, et erectus vidisset nos, qui aderamus, compungi, et illas lacrymas admirari, veritus ne quid ex his laudis humanæ surreperet: Videtisne, inquit, has lacrymas? Affectus quodam sensualitatis fuerunt, non verè devotionis, a qua absum longissime.

*Donum lacry-
marum.*

*Extenuat la-
crymas ver-
bis.*

*Figura corpo-
ris egregia.*

39 At quam pulchre divina bonitas convenientem illi animo sedem tradiderat? Omittite virtutes aut sanctitatis nomen: facite vos tunc primum eum videre: Angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quam justa, gracilioribus membris, colore candido, statu erectus et celsus, omni facie admodum decora. Oculis vero universum corpus ita moderantibus, ut venerationem et sanctitatem undique spirare viderentur.

CAPUT VIII.

*De amore fraterno, de prophetia, de ejectione
dæmoniorum, de misericordia, de moniali,
cui per spiritum Eucharistiæ communi-
cavit.*

Sed quia de Marco et Leonardo fratribus nihil hactenus dixi, nolim aliquis existimet, ullos unquam sese majori caritate dilexisse. Visebatur ab his quotidie: ad eum publica omnia et privata deferebant: sed omnes fere illorum sermones erant de æterna vita. Ceterum quam divino spiritu omnibus in actionibus suis ageretur, ultimis illorum horis apparuit. Laboraverat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exierat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris carius haberet. Recusabat Laurentius venire. Domo enim fraterna, sicuti materna, ut antea diximus, semper abstinuit. At ille orare enixius, et obsecrare per fraternæ jura pietatis, ut mori eum non vellet sine sua benedictione. Solabatur eum, et promittebat venire Laurentius, sed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes ut veniret, si quidem vivum reperire vellet. Dicebat, bono animo essemus: venturum sese, quum tempus exigeret: et certe aliquoties videbatur melius habere. Quum autem apparuit hora, quam expectavit, fallere carissimum fratrem noluit. Ecce venit ad eum, quum minime expectarem. Jam roppinquis erat, emissioni spiritus. Ingressus, et super lectulum fratris incumbens, salutavit eum dulcissimis verbis, quasi promissum persolutum venisset. Marcus hilariori vultu conversus, significato gaudio de illius adventu, inter ejus amplexus lætus et voti compos, in Domino requievit.

*Fratrem visit
moriturum
frustra ante
rogatus.*

Item alterum, cuius mortis tempus præscivit.

41 Ne tamen aut forte aut casu hoc accidisse aliquis existimet: idem penitus nono post anno in Leonardo fecit. Quintum fere mensem domo exire, et Laurentium videre non potuit. Ibam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum spiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non esse. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiserat, venit: quumque summa cum lætitia eum pater excepisset, vespera ejus diei inter illius brachia spiritum feliciter emisit. Addam illud etiam ad ejus gloriam et solatium meum. Oravit pro fratre illis diebus precibus ardentissimis: et quum post aliquot dies ad eum venissem, afflictus morore adhuc recentis, post prima verba salutationis: Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus salvus est. Hoc ego quum ingenti gaudio excepissem. Et quomodo, inquam, scis Pater? Salvus, inquit, est: et aliud ne cures. O lacrymas dulces, plenas lætitiæ et pietatis, quas ibi fudi ante pedes illius, quum tantæ lætitiæ nuntium nuntius tam fidelis attulisset!

Ejus salutem indicat filio.

Varie ejus prædictiones.

42 Quid autem alia innumerabilia consecrer de spiritu prophetiæ? Vitam sanctissimæ Abbatisse a medicis derelictam, dilatam a Domino dixit: et paucis diebus liberata est. In eodem monasterio sororem miræ sanctitatis comploratum, et jam pene exanimem, lugentibus aliis bono animo esse jussit: et illo triduo omnino libera evasit. Propinquum suum, qui trirremem conduxerat ad convehendas ex Ponto merces, cavere jussit, ne trirremem in Ponto dimitteret. Ille vero non solum trirremem dimisit, sed maximo etiam fortunarum naufragio est affectus. Ceterum et filiorum orbitates, et lucra, et damna, et honores, repulsasque, ægritudines et incolumitates, aliaque tum prospera, tum adversa, quæ quotidie accidunt, innumerabilia ante dicebat. Filium meum desperatum a medicis, extremum spiritum agere ad eum detuli, ut consulentem de loco sepulture. Ille suspensio aliquantum et vultu et sermone, respondet tempus adhuc non esse talis consilii. Ego, quia ex peste familia extra civitatem aberat, admiratus hujusmodi responsum; Quoniam, inquam, modo potero, Pater, tempestive deliberare, quem jam exspirasse existimo? Rursus ille: Redi bono animo, tempus adhuc non est. Reversus igitur domum reperi puerum præter omnem spem melius habere. Neque tempus illud benignitate Dei ad hunc usque diem apparuit, et spero filium potius de mea, quam me de filii sepultura cogitaturum. Sane ipse suum obitum prædixit Virginibus sanctæ Crucis per dies aliquot antequam accederet.

Energumenum liberat.

43 Neque minor in eo fuit demoniorum pellendorum, et discernendorum gratia spirituum. Qui affuit et vidit, mihi narravit mulierem ad eum deductam, spumantem ore et dentibus freudentem. Quod ille videns: Attulisti, inquit, mihi nunc dæmonem, tamquam ad Apostolum? Ite Fratres, et quærite qui sit me sanctor: sum enim homo peccator. Enimvero illi magis orabant, genibus provoluti. Age, inquit, valeat fides vestra, quæ Chananæ profuit et centurioni. Imposita arreptio capiti manu: Quid, inquit, male dæmon venisti pauperulam hanc vexare? Ubi nunc superbia tua, quum de cælo decidisti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Age, dimitte illam: Dominus Jesus te præcipitem agit. Signaculo suo insignita est. Videres inter hæc verba illam contumaciam, atque oris distorti pravitatem explanari, illum tremorem palloremque in naturalem verti faciem. Admirantibus omnibus, et omnipotenti Deo gloriam reddentibus, liberata est.

Arcana animorum novit.

44 Spirituum vero cogitationumque discretio ubinam major apparuit? Decreverat monasterium monialium reformare: quod ut facilius assequeretur, assignare volebat illis in Confessorem virum fidelem et sanctum. Is autem, ut erat bonus et simplex, recusabat, timens cum mulieribus implicari. Postquam

negavit, tactus poenitentia est, deliberat redire. Hunc autem cum Laurentius procul venientem conspexisset, priusquam verbum Presbyter ille faceret, aut diceret ad quid veniret, dextra cingulum tenens. Bene facis, inquit, Frater: novi ad quid venias. Velim autem scias, veluti cingulum istud, (manu siquidem cingulum suum tenebat) sic a Deo te mihi esse permissum. Admirans ille, et magis corde compunctus: Accipe pro servulo me, inquit: numquam mandatua relinquam.

45 De Plebano non tacebo, adulterio, simonia, furto, et omnibus, probris infami: qui ad ultimam inopiam redactus, ut omnino neque se, neque filios posset alere, quos occultos alebat, impias sibi ipsi manus afferre statuerat. Hoc quum cognovisset in spiritu Laurentius, accersit illum, dicit quid cognoverit: solatur eum verbis caritate plenis. Tum declarat, accidisse hoc, permittente Domino, propter ejus flagitia: et nisi respiscat, majora minatur: misereri tamen illius inopiæ. Dat illi deinde aliquot aureos. Cum inimicam caritatem miser ille vidisset; quippe qui vitæ male actæ conscius, pœnas potius aliquas, quam eleemosynam expectaret; procidit ad pedes illius, et totus liquefactus in lacrymas, non poterat divelli, promittens et jurejurando contestans vitam reformare, et comprobare quidem opere, quod promisit. Vixit autem postea aliquot annos, timens Dominum, et in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum, qui eum ante cognoverant.

46 Statueram, optimi Patres, deliberare potius miracula, quam narrare. Mores etenim, et Angelicam in terris conversationem describendam præcipue susceperam, sed veluti incurrens in hæc, silere non potui. Postea vero quam necesse fuit, non omitam hoc, quod est genere præclarum, et magnitudine rarum, et fama notissimum. Sacra quaedam virgo erat magnæ sanctitatis. Hæc per multos annos abstinencia, vigiliis, orationibus steterat ante Dominum. Accidit autem, ut solennitate corporis Christi, neque sorores aliæ, neque ipsa communicare divinis mysteriis possent: et cum ægre ferrent, et illa inprimis sanctissima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope esset monasterium, ut si gratiam communicandi eo die habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis suis orare. Promittit Laurentius. Cum autem celebraret ad populum, post elevatum sacramentum a factus extra seipsum est: detulitque eum spiritus ad illam mulierem in cella clausam, et contemplationi vacantem: quæ forte tunc miro quodam desiderio communicandi teneretur, et sacra illi mysteria communicavit; sive in corpore, sive extra corpus, Deus scit. Ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad seipsum reversus ab illo pietatis officio, reliquum Missæ peregerit. Cum autem virgo illa quod acciderat; Sacerdoti nuntiasset, Sacerdos Patriarchæ, jussit ille, ut gratias Deo omnipotenti agerent, non sibi: et ut nunquam, donec viveret, manifestarent.

47 Hæc ego, Patres, et hujusmodi alia multa a Laurentio fieri optimum Deum crediderim voluisse, sive ut suam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate consumi, nec immutari malignitate morum, nec fidei nostræ tepiditate imminui crederemus; sive ut ea etiam, quæ sacris litterarum monumentis edita sunt, et alioquin videri solent impossibilia, facilius crederentur a nobis: quippe cum legerimus b. D. Ambrosium, cum esset Mediolani, D. Martini exequiis interfuisse apud ultimas Gallias: D. Severum item Ravennatem Episcopum, ad S. Geminiani exequias Mutinam in spiritu concessisse. Increbrescere tanti viri fama quotidie; et latius atque latius diffundi cœpit. Habere eum sæpe apud se Eugenius Pontifex voluit: semper excusavit, metuens ne quid ei noceret Curia Romana. Cum autem Eugenius urbe pulsus, c. Bononiam venisset, efflagitatus

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

Hominem desperatum consolas ad meliorem convertit.

Moniali cui-dam absenti Eucharistiam impertit.

a

b

c

ab

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
Eugenium
Papam adit,
sepe vocatus.
Excipitur a
Pontifice ho-
norifice.

d
Nicolaus V.
fecit eum Pa-
triarcham.

Facit Lauren-
tius ut id
Senatui pro-
betur.

ab eo, refragari non potuit, quod amplius neque Alpes neque itineris longitudinem, sicut antea fecerat, causari posset. Exceptus est a summo Pontifice, frequentibus Cardinalibus, his verbis: Salve decus et gloria Præsulum: ab universa autem curia, maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud se retinere, sed imbecillitatem corporis excusans, paucos ibi moratus dies, rediit inde lætior, quam ierat. Reliquit ibi maximum odorem sanctitatis.

48 Pari amore seu majore etiam d. Nicolaus V, Pontifex nobilissimus eum dilexit, ut in illo ornando certaverit cum Eugenio. Nam sicut ille Episcopum, cum primum potuit, fecit; ita hic Patriarcham, cum primum oblata occasio est, creavit. Gradensi siquidem Patriarcha mortuo, Patriarchatum a Grado, nobili quondam urbe, transtulit Venetias; idque nec cognita, nec postulata Senatus nostri voluntate: quippe qui non minus hominem, quam civitatem, eo facto exornare cuperet. Allata res haud satis placuit Senatui, verenti ne spiritualis et Ecclesiastica dignitas, aucta opibus et auctoritate, veteres, quas cum superioribus Episcopis discordias habuerant, renovaret: beatissimi tamen Patris mansuetudo dimittebat facile dubitationem. Adiit enim continuo Ducem et collegium, sese dixit abhinc duodeviginti annos invitum Episcopum factum, et a quiete sua in hos turbines seculares injectum; desiderare nunc quietem, et minui magis pondus Præsulatus quam augeri, sibi esse in animo, hoc oneris quibuscumque posset modis deprecari, nisi ipse Dux, ad quem civitatis suæ dignitas pertineret, forte sentiret aliud: pro cuius honore, quoniam ita de se merita civitas esset, nullum laborem recusare deberet. Excitavit omnium lacrymas sanctissimi Patris mista caritati humilitas. Dux qui rem hanc ægerrime ante tulerat, et ab Eugenio tentatam semper impugnaverat, statim ex sua totiusque collegii sententia enixe eum rogare cepit, ut libenti animo id muneris susciperet. Sic quod invidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri mortibus gratissimum factum est.

a Miraculum hoc describit in epistolis suis Pancrattus Justinianus Eques et Comes, qui extrema B. Laurentii tempora attigit, uti citatur a Dan. Rosa.

b Hæc suis locis ad singulorum vitas expendantur. Colitur S. Severus Kalendis Februarii, pridie Geminianus.

c Id ann. Chr. 1438 contigisse scribit Ciacconius: Quo quidem anno, inquit, Florentia Bononiam est profectus, et arcem ædificat ad eam portam, qua Ferrariam itur, et sedes in suo positas, ubi Legatus nunc residet muro præalto et lato, a tergo potissimum, et turribus firmat.

d Creatus Pontifex 6 Martii ann. 1447, defunctus 24 Martii ann. 1455.

CAPUT IX.

De dictis ab eo memoratu dignis, et summa nominis ejus celebritate.

Ejus sententia memorabiles.

Sed quia mores et actiones illius haecenus prosecuti sumus, subjiciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantum meminisse ex domestica consuetudine potuimus. Dicebat, servi Dei non esse, a magnis peccatis cavere; id enim esse secularis hominis: sed parva vitare, ne caritas refrigesceret. Non simul ac corpus extenuatum fuerit, de abstinentia remittendum: propterea enim abstinendum. Tribus monacho opus esse, desiderio, moderatione, et gratia: nam ubi horum aliquid desit, ibi perseverantiam esse non posse. Humilitatem esse torrenti similem, qui aestate tenuior, quasi serperet; hyeme vero atque vere inundaret: sic humilitas in prosperis quidem exigua, in adversis magnanima esse debet. Minime sibi placebant in monasteriis ampla ædificia: et cum videret latiora cœnacula, cellasve ampliores, caput quassans, dicebat: Non sic patres nostri, non sic. Dormitorium ipse fecit apud a Leonicum ex sepe et creta, cum tamen lateritium facere facile posset propter monasterii facultates. Dicebat enim nullam rem

monachum adspicere debere in hoc seculo, quæ desiderium illius teneret. Maxime pensitanda esse eorum proposita, qui se conferrent ad religionem, ne, dum ineptus suscipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cum augetur nimium numerus, rigiditatem vitæ atque monasticum vigorem diutius non posse consistere. Raram siquidem esse perfectionem. Memini adolescentem nobilem ad monasterium confugisse: quem cum intellexisset fratrum nimis suasionibus pellectum, patri flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum, religionis propositum a sancto Spiritu est, non ab humana suadela: et est longe deterius, ab religionis vita deficere, quam eam nunquam suscepisse.

50 Ex quo die factus est Sacerdos, quotidie Missam celebravit, nisi valetudine impediretur. Dicebatque, qui, cum posset Domino suo frui, non frueretur, facile se declarare: Domini sui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis, nihil aliud esse, quam ignem extinguere velle, et ligna superinjicere. Paupertatis donum quantum esset, neminem nosse, nisi qui secreto cubiculo et contemplatione delectaretur. Consulto Deum gratiam religionis hominibus occultasse: nam si cognosceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem bene scire, quid esset humilitas, nisi qui a Deo accepisset ut esset humilis. In nullo enim tam falli homines, quam in vera humilitate cognoscenda. Veram scientiam esse, scire hæc duo: Deum esse omnia, et se nihil. Sæpe monebat, nunquam amittendam de Deo fiduciam. Illam esse, in qua animæ vita consisteret. Divitem dicebat non posse salvari, nisi per elemosynam. Tanto facilius esse munus Imperatoris aut Ducis quam Episcopi, quanto difficius esset, quæ non videas regere, quam quæ videas. Inter labores publicos bellorum, quæ ejus ætate plurima fuere, dicebat Senatoribus nostris: Si vultis Dominum vestri misereri, nihil vos ex vobis aut esse aut posse judicetis. Bonum Principem assimilabat capiti: quia sicut caput et lingua implorat auxilium pro reliquo corpore se non movente, ita Principis oratio potest placare Dominum, quamvis populus aliis intendat. Vitanda monebat, quæ multis obstaculis impedirentur: quia opera Spiritus sancti facilia essent et æquabilia, diaboli aspera et plena sentibus. Et cum de rectoribus civitatum secularibus loqueretur, quasi illorum laboribus condolens, non sine clementia Dei fieri putabat, ut virtutis comes esset gloria, et quasi laborum curarumque delinimentum aliquid: tantisper autem gloriæ cupiditati ignoscendum, dum virtutem velut ancilla sequeretur, non autem quasi domina præcederet. Innumerabilia alia sapienter et dixit et sensit, quæ quidem referre infinitum est.

51 Ceterum jam plenus erat dierum, nomenque illius et fama latius quotidie fundebatur. Nemo veniebat ad hanc urbem, qui non vel in primis spectaculis appeteret hunc Patrem videre. Taceo vulgus et turbam sine nomine, qui, quacumque incedere, ad eum visendum, veluti ad Angelum de cælo demissum, per vias et compita concurrebant: Cardinales omnes, Duces et Principes domi eum invisere, vitam investigare, thalamum, cubile, cœnaculum, omnia lustrare oculis, et venerari. b Franciscus Sfortia Mediolani Dux, et Blanca uxor, c Galeatium majorem natu, et magnæ spei filium adhuc impubem Venetias cum misissent, illud inprimis mandavere, ut puerum ad sanctum virum deducerent, ut imponeret illi manum, et ejus orationibus commendarent. d Bartholomæus Collionus, clarissimus hac ætate Dux magnam ad eum vim auri detulit, quam in pauperes disperteret. Quod fuit et in militari viro propter devotionem, et in Patre nostro propter opinionem rarum et singulare. Jam advenæ et peregrini omnis ordinis et generis, Pannonæ, Germani, Galli, Hispani, vel qui Romam ad

Quotidie celebrat.

Religionis monasticæ felicitas.

Celebritas nominis sancti viri.

Multi ad eum videndum confluant.

b

c

d

ad limina Apostolorum, vel qui in Orientem ad Dominicum sepulchrum pergerent, tum felices auras sperabant, si benedictione hujus Patris accepta discederent.

Efficacia precum ejus.

32 In maximis vero patrie periculis Dux noster atque Senatus non aliter ad illius orationem confugere, quam ad oraculum quoddam. Quantum autem illius oratio proficeret, unum aliquid, prius quam partem hanc claudam, in testimonium referemus. Est prope e Corcyram locus asper et incultus, ubi vir habitaverat eremita triginta et amplius annos, vitae abstinentia et orationibus, et quod primum ferebatur, prophetiae spiritu insignis. Gerebat forte Corcyrae negotium vir quidam de nostris, tam genere quam moribus praestans, qui cum arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani Duce gerebamus, et afflictiores viderentur esse res nostrae, adiit virum Dei: rogat eum, numquid Veneta Respubl. ut ferebatur, deplorata esset. Ad quem eremita: Commotus est furor Domini, inquit, contra vos, quia verbum Domini projecistis: et nisi Pontificis vestri lacrymae interpellerent pro vobis, jamdudum quasi Sodoma periissetis. Tale de Laurentio testimonium retulit eremita in mediis Corcyrae rupibus et speluncis. Cui non solum Laurentius, sed omnes fere mortales incogniti erant inaudit.

Periissent Venetia nisi pro iis orasset.

Orat assidue pro suis.

33 Porro caritas illa, qua suas oves prosequabatur, vix animo concipi posset, nedum verbis explicari. Totus illi Pontificatus inter gravissimorum temporum, maximorumque bellorum turbines consumptus est. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obsecrando, jubendo, ut profecto tantae caritatis et ardoris vel minima pars vim caelo inferre potuerit. Et hoc, si mihi liceat, procul dubio dixerim fuisse. Quirinae matris suae praesagium, quod filio nascenti precata est: iis praecipue temporibus, quibus ter quaterve in praecipiti fuit Venetum imperium.

a Oppidum est diocesis Vicentina, 13 milliariibus Italicis distans Vicentia, ad dextram annis Novi, quod Leander cum opibus et multitudine colonorum ac nobilitate, tum amplitudine, multis Italiae civitatibus par existimat. Valgo Longo dicitur.

b IV Dux coronatus die Annuntiationis Virginis sacro ann. 1450 fuit gener Philippi Mariae III Ducis, ducta uxore Blanca Maria ejus filia, et adoptio filius: imperavit annis 16, obiitque anno 1466. Hujus bellicam virtutem describit Jovius lib. 3, Et egiurum.

c Galeatinus Maria Sfortia V Dux parenti successit, occisus, ann. 1477. Ejus vitam et necem perstringit Jovius lib. 3, Elog. d Praeclara hujus bello paceque facinora lege lib. 3, Elogiorum Jovii.

e Insula maris Ionii, hodie Corfu, vix milliare unum ab Albania continente discreta, ditioris etiamnum Venetae. Urbem habet ejusdem nominis Archiepiscopalem, quae olim fuit Metropolis sub Patriarcha Constantinopolitano.

f Philippus Maria Vice-Comes, Joannis Galeatii I Ducis filius, socer dicti Francisci Sfortiae, a caede Joannis Mariae fratris sui Ducis III, creatus est an. 1442, imperavit annis 35, obiitque anno 1447. Horum trium primorum Ducum res gestas describit Jovius lib. 2, Elogiorum. Bellum hoc fusc describit Sabellicus decade 2, rerum Venetarum lib. 9 et 10, et decade 3, sex prioribus libris, et Petrus Justinianus lib. 6, historiae Venetae.

CAPUT X.

De ultima ipsius valetudine, et quae in ipsa dixit aut fecit.

Agebat annum quartum supra septuagesimum, corpore quidem imbecillo et tenui, sensibus autem integris, et sine ullo vitio valetudinis: nisi quod ingravescens aetas, additis inediae, vigiliae, algorisque ab ipsa adolescentia susceptis incommodis, totum corpus pariter attriverat. Nos autem de ejus vita plusquam de nostra solliciti, hortabamur, ut audiendi onera deponeret. Quibus ille: Vultisne locum, qui mihi commissus est, deseram? Nam quod ad jejunia, vigiliam, et castigationem carnis attineret, senescere corpus, spiritus juvenescere videbatur: et aut D. Paulum referebat, qui nonagenarius vescebat palmulis; aut D. Hilarionem, qui a octogenarius farinula, aut alium de Patribus antiquis. Ut autem nihil ad cumulatam gloriam deesset, perseveravit scribere usque

a Usque ad finem vitae scribit.

ad eam diem. Forte tunc librum de gradibus perfectionis absolvit.

35 Dum autem post cibum mecum de more ambularet: Quam libenter abirem, inquit, si Domino placeret! Neque enim melior sum, quam Patres mei: sed tu bone Jesu obsequi non debes voluntati meae, sed utilitati populi tui. Voluit autem Dominus preces ejus audire. *b* Febri post paucos dies acerrima corripitur. Lectum paramus: ille commotior, et indignanti similis: Mihine plumam paratis? Qui mollibus sternuntur, in domibus Regum sunt. Non in pluma Dominus meus, sed in durissimo ligno cubitavit. An non meministis, quid B. Martinus in re simili responderit, non decere Christianum hominem mori, nisi in cinere et cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victique ad ejus matram detulimus inter brachia. Cum autem neque medicis neque pecuniae parceretur, et ministrantium circa se studium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob hujus sacci vilis sanitatem parantur? quanta perduntur? cum interea pauperes Christi non panem, non stratum, non ignem habeant, ubi calefiant. Intellexit autem vir sanctus migrationis diem advenisse. Hactenus, inquit, filii per jocum res acta est, serio nunc agitur. Prope est sponsus: eundem ei obviam. Et sublatis in caelum oculis: Venio, inquit, ad te bone Jesu. Observatum est autem ab iis, qui ministrabant ei, quod aliquando plenus animi, ardore quodam spiritus in caelum ferri gestiebat: interdum vero in profundum sese humilitatis abiciens, pertimescere videbatur divinum iudicium. Nam dum ego ad eum non sine lacrymis dicerem: Quam laeto animo migrare debes, o Pater, cui palma caelorum parata est. Decerni, inquit, filii fortibus solet haec palma, non ignavis meique similibus. Haec humilitatis. Illa vero quam plena fiducia! Nam cum nos lacrymari videret: Abite, ait, hinc cum vestris lacrymis: tempus laetitiae est, non lacrymarum. Sic in fiducia Macarium, in timore Arsenium referens: inter utrumque incedens, ut cum fiducia metueret, nec sine timore confideret.

36 In campum igitur cum morte descensurus, armari se Sacramentis Ecclesiae, et ad sacellum inter manus deferri postulavit. Et cum e strato sublevatus, innixus humero meo, labantia membra regere non posset, paullulum resedit. Effundebar totus in lacrymas. Quod ille advertens: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus suis tenuisset: Confide, inquit, et bono animo esto: numquam enim te deseram. O vocem dulcem pariter et acerbam! Nescio quomodo non elanguit cor meum: nisi quod temperata fuit tam certa promissione moestitia. Certe illius diei, illius loci, Patres clarissimi, debeo nimis crebro meminisse. Legatum, quod a dulcissimo patre mihi relictum est, omni fide et spe veluti brachiis amplexabor, quasi obsignatum ab Angelis, subscriptum a beatis spiritibus: quorum gloriosam et innumerabilem multitudinem ad suscipiendam fidelis conservi animam cubiculum illud complevisse non dubito.

37 Quam vero suppellectilem creditis fuisse contemptam in his aedibus. Putatisne aurum aliquid aut argentum? Illud admirabilius, quod nullum omnino librum possederit. Cum quotidie legeret aut scriberet, librum tamen ullum possidere noluit. Testamentum omne, quod fecit, efferri sese jussit nulla pompa ad monasterium suum, quod abest duo millia passuum extra civitatem, ibique in sepulchris fratrum reponi. Neque semel praecipisse contentus, quasi divinare, quid contentions de illius sepultura esset futurum, vocari nos iterum jubet: Scitis, inquit, quae de sepultura mandavi? Facite quod jubeo: nolite pompam parare. Neque enim is sum, quem forte existimatis: Divos Antonium imitatus et Hilarionem, qui in locis obscuris sepeliri voluerunt, ne colerentur a vicinis.

AUCTORE BERNARDO JUSTINIANO. Optat mori.

b Eger lectum respuit.

Fiducia et humilitas instante morte.

Promittit se nepoti semper adfuturum.

Librum nullum habuit.

Sepeliri se jussit sine pompa.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

a In hujus vitæ editionibus, operibus præfacis, centenarius, mendose. Consule ipsius Hilarionis vitam a S. Hieronymo conscriptam, cap. 39 et annotationem 88, ad eam Rosweydti nostri lib. 1, de vitis Patrum.

b Martinus Sanudo parte quinta Chronici Veneti, ait eum in Nativitate celebrasse sacrum in Pontificalibus in æde summa, et ob acerrimum noctis illius frigus in febrim incidisse, qua vii Januarii extinctus sit.

CAPUT XI.

De oratione, quam habuit antequam migraret e vita : et de duobus miraculis.

Suscepta vero paulo ante diem sacri olei unctione, sermonem habuit de mortis utilitate, ac de cælesti vita, miro quodam sensu ac gravitate verborum. Nam ut erat supinus, aliquamdiu tenuit in cælum oculos. Tum denuo semiclausus, in hanc sententiam fari cœpit : (verba etiam, quantum potuimus tenere, subjiciuntur.) Videtis, o filii, horam meam advenisse : benedictus Deus, qui eam tandem venire voluit, cum nulla sit alia via, quæ ducat in cælum. Ille enim venit nobis via, veritas et vita, ut ejectis de paradiso miseris exulibus, viam signaret in patriam redeundi. Si enim in hac vita tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Sed absit a nobis tam stulta cogitatio. Quid enim vita hæc, nisi languo quædam, (ut ille inquit) et veluti memoria hospitii unius diei prætereuntis? Christus pro nobis mortuus est primitiæ dormientium. Pudeat nos mortem timere, cum Dominus noster propternos mori voluerit. Hunc diem semper ante oculos habui; tu scis Domine : quamquam dum vitam meam considero, confusio sit mihi potius appellanda, quam vita. Sed in spiritu humilitatis suscipe me, bone Jesu, vita et salus animæ meæ. Neque enim in justificationibus meis prosterno preces meas ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Illa ego ovis amissa, ad te pastorem redeo. Vocem tuam novi, non alienorum : peto Domine, ut ad ovile me reducas. Potesne spernere vocem clamantis et confugientis ad te? Nonne tu ille, qui dixisti : Clamabit ad me, et ego audiam eum : cum ipso sum in tribulatione? Ecce clamopus corde, quam ore, Domine : ecce tribulatio proxima est, et non est qui eripiat, nisi tu bone Jesu. Sed neque felicitum spirituum sedes affectare ausim, qui speciem intuentur sanctissimæ Trinitatis. Portio tamen aliqua creaturæ tuæ, postulat micæ suavissimæ mensæ tuæ. Nimium mihi fuerit, et heu quam nimium, si subtus calceos infimi electi tui loculum aliquem huic pusillo tuo servulo non negaveris.

59 Conversus deinde paullulum ad astantes, ait : Vos interea fratres, servate Domini præcepta. Omnis enim caro fœnum, et omnis gloria ejus tamquam flos feni. Contemplamini me, ecce aruit fœnum, et flos ejus cecidit. Horam hanc quis poterit evadere? Sed mihi credite, filii, nihil est præstantius, quam servire Domino. Hæc cum dixisset, sublato paullisper brachio, quod denudatum tenebat, caligantibus oculis, ut Isaac illum antiquum videre te diceret, adstantibus crucis signe : Benedicat, inquit, vobis Dominus Jesus, fratres et viscera mea, et benedicat filiis meis qui absunt, quos in Domino parturii. Det vobis cor, ut colatis eum : aperiat animum in lege sua, neque vos deserat in tempore malo. Benedicat Principi nostro, et universo Senatui, ut sortem commissi sibi principatus, ad honorem Dei, et commune omnium ordinum bonum, sibi traditam recorderentur. Benedicat denique populo meo, cujus amorem, pacem, concordiam Dominus in dies magis atque magis conservare et augere dignetur.

60 Dilucere cœperat, et jam antea percrebuerat vivere diutius eum non posse. Mota igitur universa civitas est. Canonici quidem primo diluculo sunt ingressi : quos dulcissime recognoscens, ab his veniam petebat, si muneri suo non satisfacisset. Divinum

honorem commendabat et Ecclesiæ cultum : tum ut mutuum inter se caritatem servarent. Postremo rogabat, ut in divinis officiis sui meminissent. Quid ibi rursus lacrymarum, bone Deus, quid clamorum edebatur? Illum patrem, illum dominum, præceptorem, ducem. Paulo post Procuratores S. Marci ingressi sunt, et alii Principes civitatis, Sacerdotes et religiosi viri. Nullus denique civitatis ordo arceri foribus potuit. Loquebatur unicuique aliquid ad salutem. Procuratoribus et Principibus pauperes et justitiam, sacerdotibus honorem Dei, negotiatoribus caritatem, advocatis pauperum caussas, singulis denique officiorum suorum munera commendat : ut admirabile fuerit artus illos pene exanimis, intento semper spiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim supervixit) perferre potuisse. Nusquam magis enituit illa puritas et altitudo animi. Neminem respuit, omnes pari fronte suscipit : ut neque pauperis, neque divitis, neque secularis ulla apud eum videretur esse distinctio.

61 Plura interea tum prædixit, tum fecit digna memoratu : quorum duo tantum subjiciemus, ut appareat, omnem hujus sanctissimæ vitæ partem, signis atque portentis, sicut ceteris claruisse virtutibus. Erat ei carissimus in Christo filius, Marcellus nomine, clarus genere, sed vita clarior, vir bonus et justus. Laurentium autem sic diligebat, ut palam diceret, si quid de eo accideret, se nullo modo supervicturum. Cum audisset igitur de illius valetudine, continua accurrit; introducit ad eum : cui ad ejus osculum inclinato Laurentius submissa voce : Marcelle, inquit, quid de discessu meo cruciaris? Ego quidem præcedo, sed tu me propediem sequeris. Sic Domino placitum est, ut hoc Paschate nos iterum mutuo amplemur. Lætior ille hujusmodi verbo, quam tristior, initio Quadragesimæ acri valetudine corripitur, et in Paschate, ut prædixerat, ad sepulturam elatus est. Dilectissimo autem filio Hieronymo, graviter laboranti, salutem et prædixit et reddidit. Nam cum destitutus a medicis, pro mortuo haberetur, mater autem et sorores nihil jam spei, nisi in Patris hujus orationibus, haberent, misit ad eas sanctus hic Pater, qui dicerent, bono animo essent : neque enim illa ægritudine moriturum. Quod sicut dixit, ita factum est. Paulo enim post reliquit eum febris, et pristina valetudini restituitur.

CAPUT XII.

Devota spiritus emissio, et inhumati corporis diuturna permansio.

Sed jam dissolvebantur sanctissima illa vincula carnis et spiritus, et quæ indissolubili pace per tot annos atque concordia vixerant; jubente Deo, illa terræ, spiritus cælo reddendus erat. Claudere paullatim cœpit oculos facie quadam hilariori, et membra omnia explicare, quasi de labore ad requiem transiturus. Quas ibi catervas Angelorum advenisse vidissemus, si corporeis oculis potuisset videri illa societas? Tali igitur comitatu inter eorum cælestes voces et cantus felicissimus ille spiritus, velut igniculus in cælum emicuit. Hic finis sanctissimi Patris, vere felix, vere beatus. O si mihi nunc liceat laxare habenas lacrymis, et liberius lamentari! Vim facio mihi, Patres. Erumpunt lacrymæ, nec cohibere me possum; sed non est hujus loci : secretum cubiculum aptius est : ibi promissa tua, optime Pater, quam necesse fuerit, repetam : ibi dexteram tuam testabor, præsertim cum sæpe alias in maximis periculis invocatus, me miris modis adjuveris.

63 Orta altera luce, effusa incredibili concursu tota civitas est : vi pene fores effractæ, ut in ecclesiam subito deferri necesse fuerit ad oculos populi depascendos. Tanta autem continuo circumstetit fe-

retrum

Singulis ad ipsum accedentibus optima tradit institutiones.

Prædixit obitum Marcelli cujusdam;

alteri agro sanitatem.

Moritur.

Sap. 5. 15.
Semper suæ
mortis me-
mor.

Psal. 90. 15.

Gen. 27.

Bene preca-
tur moritu-
rus omnibus
suis.

retrum multitudo, ut a gradibus chori, ubi positus fuerat, raptus deinde sit, non hominum manibus, sed sola sese comprimentium atque impellentium turba, usque ad valvas ecclesiae. Discissae vestes, sublatis calcei, omnia ad venerationem direpta. Ceterum ut primitiae aliqua sanctificationis, et publicum jam apparere testimonium inciperet, scholae illae quatuor celeberrimae (sic enim eas appellamus) non quasi ad mortuum, sed ad viventem et sanctum, et viris frequentissimae, et ornatu ac pompa, non quidem lugubri aut funebri, ut solent in mortuorum elationibus, sed ut in processionibus ac supplicationibus, quum gratiae publicae Deo redduntur, sic nullo publice aut privatim iubente suadenteve, sed ipsae per sese sic instructae auratis cereis, et omni honoris ac laetitiae significatione accurrere. Quale illud etiam testimonium, quod bini ex vestris fratribus, quum ad illud officium, ut ceteri, adissent, audire sibi visi sunt suavissimos quosdam cantus, et inauditas modulationes! Redeuntibus autem ad monasterium, et illis non cessantibus, tum alter ad alterum: Audisne frater has melodias? Quidni audiam, inquit alter: Angelicus plane mihi videtur iste concentus, non humanus. Idem affirmare alius coepit. Utrisque igitur admirantibus, numquam illi cantus, quoadusque ad monasterium pervenerunt, contiguere.

Reliquia ejus.

Opinio sanctitatis.

Angelorum cantus auditus.

Contentio de ejus sacro corpore.

Corpus 67 dies incorruptum manet, et suavem odorem exspirat.

64 Expletis officiis, quum efferendi tempus advenisset, ecce quo pacto, praecipuo quodam Dei iudicio, tunc quidem occulto, sed paullo post aperiendo omnibus, lis oriri cepta inter Patriarchales Canonicos, et Fratres S. Georgii. Hi quum ex praeepto Patris nostri repeterent, quod mandaverat de loco sepulturae; illi sacros canones afferent, ut Praelati in propriis ecclesiis sepelirentur: neque semper defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini Pontificis exemplo; qui quamquam corpus suum inhumatum sub anathemate permanere jussisset, visum esset tamen sanctis Patribus, non tam hominis, quam Pontificis habere rationem. Interim autem sacrum illud corpus in ecclesia sacrarium reponitur, quasi litis eventum expectaturum.

65 Accidit autem res omnibus retro seculis inaudita, pace dixerim Sanctorum aliorum omnium, quod quidem extet ex eorum monumentis. Nam ibi corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptionis aliquid, nec foetoris apparet. Itemque et quinto et sexto nihilominus integrum perseverat. Tantae rei miraculo excitata accurrit universa civitas: vident et exquirunt diligentius, numquid sit delibutum unguentis: omnia membra contractant. Nihil pigmenti aut artis, nihil rigoris in membris, foetoris longe minus: quin potius odorem suavissimum membra illa spirare videbantur. Additur miraculum miraculo. Nam post biduum rubescere genae, et vivus per membra sanguis conspici coepit. Et jam capere non poterat sacrarium illud concurrentem turbam, et sese invicem comprimentem: ut octavo tandem die necesse fuerit in ecclesiam publice deferri, ad oculos populi exsatiandos. Tum vero et admiratio, et stupor, et clamores. Igitur quilibet, et hi instantius postulant, et hi custodiunt diligentius. Reponitur iterum in sacrarium, ubi per dies quadraginta perseveravit incorruptus et integer. Omnibus illis diebus numquam non visitatus est: numquam sacrarium illud non apertum omnibus fuit, et videre et venerari volentibus, donec septimo supra sexagesimum die, quum alioqui satis commode servari posse non videretur, sepulturae traditus est officii et honoribus, non quibus ceteri solent, de quorum virtute et meritis ambigatur; sed quasi Sancti cujusdam reliquiae, sic cum omni honore collocatae, decimo sexto videlicet Calendas Apriles, quum sexto Idus Januarias migrasset ad Dominum.

66 Multi non solum ex Italia, sed Illyrico etiam

atque Epiro, ad id ostentum domo profecti. Medici omnes, et praesertim Gerardus Veronensis, medicus aetate nostra omnium nobilissimus, qui eum in hac aegritudine visitavit, naturam nulla vi fieri posse testati sunt, praesertim cum putrida febrilaborasset. Diffusus enim per venas putridus et corruptus humor, corruerit necesse fuit reliquum corpus: ut impossibile penitus extiterit, absente calore naturali, vel parvum aliquid temporis integrum incorruptumque manere. Quantum igitur, quamque admirabile spectaculum fuerit, aliorum sit iudicium. Nam si Beatissimo Bernardo honori datum est, ut dandum erat, quod corpus ejus triduo inhumatum substituerit; quid Laurentio nostro tribuendum, qui tot dies et pene menses integer et incorruptus evasit? Mota civitas tantae rei miraculo, dare operam voluit, ne ejusmodi ornamiento, vel primi scilicet, vel sanctissimi, patriarchae reliquiis Patriarchalis ecclesia spoliaretur. Hoc facto relatum in memoriam illud Beatissimi Martini Turonensis Episcopi, qui quum apud Condatensem Pictavorum urbem diem obiisset, et Pictavi, apud quos obiisset, retinere vellent; Turonenses autem repeterent proprium Antistitem, tandiu in contentione res illa versata est, donec a Turonensibus furto sublatus, propriae Ecclesiae restitueretur. Quae autem miracula deinceps acciderint, quaeque accidant quotidie, ad sepulchrum illud divinam opem poscentibus, ea non aggredi satius existimavi: quippe quae innumerabilia sunt. Inquirentur fortassis aliquando diligentius ab iis, quorum sicuti auctoritas major est, et officium solemnius, ita vix crediderim fieri posse, ut tanti luminis splendorem Deus jacere diutius in tenebris patiatur.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

Sepelitur 17
Martii.

Miracula creberrima ad
ejus sepulchrum.

Bulla CLEMENTIS VII, Papae qua B. Laurentium Justinianum Beatorum numero adscripsit, data anno MDCXIV.

Venerabili fratri Antonio Patriarchae Venetiarum, Clemens Papa VII, Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam benedictionem. Illius, qui semper in Sanctis suis mirabilis est, vices licet immeriti gerentes in terris, piis fidelium, praesertim Ducum et Nobilium, votis, quae ad Dei laudem et gloriam, ac venerationem Sanctorum cedere dignoscuntur, libenter annuimus, eaque favoribus libenter, prosequimur opportunis. Exposuit nobis dilectus filius Marcus Foscarus Domini Venetorum Orator ad nos destinatus, pro parte dilecti filii nobilis viri b Andreae Gritti Ducis, et Domini Venetorum hujusmodi; quod licet ex processu super canonizatione B. Laurentii Justiniani, de mandato fel. rec. Sixti Papae IV, praedecessoris nostri, ad tunc Ducis et Domini Venetorum instantissimas preces habito, et ad Romanam Curiam transmissis, verisimiliter credi posset, omnia quae ad ipsius B. Laurentii canonizationem necessaria erant, tunc plene ac sufficienter probata fuisse; tamen cum processus ipse casu quodam igne crematus fuisset, pie mem. Leo Papa X, etiam praedecessor noster ad tunc Ducis et Domini Venetorum hujusmodi supplicationem ejus tunc Nuntio, et bon. mem. Episcopo Cremonensi tunc in humanis agenti in civitate Venetiarum commorantibus, de Venerabilium Fratrum suorum, de quorum numero tunc eramus, consilio, per suas in forma brevi c litteras commisit, ut ad inquisitionem negotii canonizationis hujusmodi procederent. Qui cum ad inquisitionem hujusmodi procedere coepissent, ac praedictus Leo praedecessor, sicut Domino placuit, fuisset vita functus, recolenda mem. Adrianus VI. Similiter praedecessor noster ad supplicationem Oratorum praedicti Domini Venetorum, qui ad Sedem Apostolicam pro praestanda sibi obedientia destinati fuerant, tibi, Frater Patriarcha, et Venerabilibus Fratribus Thomae Feltrensi

a

b

Variis processibus pro ejus canonizatione inchoati.

c

EX VARIIS.
d

Feltrensi Nuntio Apostolico, et Paulo Nemosiensi Episcopo, per suas in forma Brevis d litteras mandavit, ut processum canonizationis alias inchoatum prosequi deberetis, ac si dicti Leonis Papæ litteræ sup. directæ fuissent.

2 Cum autem præfatus Adrianus prædecessor noster dicto processu minime absoluto, fuerit vitam functus, et processus hujusmodi non ita de facili valeat expediti, ac idem Marcus orator pro parte Ducis et Domini prædictorum nobis humiliter supplicaverit, ut pro æterni Regis laude et gloria, ac ipsius B. Laurentii Episcopi Confessoris reverentia, nec non Ecclesiæ decore, ac Catholicæ fidei splendore, et populorum dicti Domini devotione liceat singulis annis in die, qua dictus B. Laurentius migravit ad Dominum, festum, et officium de uno Patriarcha Confessore, cum oratione unius Episcopi Confessoris, sub nomine ejusdem B. Laurentii Patriarchæ in tua et aliis Ecclesiis dicti Domini Venetorum ab omnibus celebrari. Nos qui fideles quoscumque ad Sanctorum Dei venerationem, ac jugem erga eos devotionem, prout possumus, libenter excitamus cum ad præsens aliis gravibus præpediamur impedimentis et negotiis, canonizationisque hujusmodi negotio intendere non valeamus, ipsorum Ducis et Domini devotis supplicationibus inclinati, ut tam in tua Patriarchali, cujus ipse B. Laurentius Patriarcha fuit, quam in quibusvis aliis cathedralibus, etiam Metropolitanis, ac collegiatis, ac parochialibus, quorumcumque locorum, etiam Religiosorum, ecclesiis totius Domini Venetorum, officium in memoriam ejusdem B. Laurentii Patriarchæ de uno Episcopo Confessore, sub nomine ejusdem B. Laurentii annis singulis, die qua migravit ad Dominum, celebrari, ac in eorum Missis ac Matutinis, ac vespers commemoratio sub nomine B. Laurentii Patriarchæ recitari possit ab omnibus, qui illud celebrare ac recitare voluerint, et ejus imago in ecclesiis, sive Christi fidelium personarum domibus, depingi, sine tamen diademate, et non tamquam canonizati, sed tamquam Beati, libere et licite valeat; auctoritate Apostolica, tenore præsentium, licentiam et facultatem concedimus; non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis, quibuscumque. Volumus autem, quod propter præmissa, dictus B. Laurentius catalogo Sanctorum ascriptus minime censeatur. Datum Romæ, apud S. Petrum sub annulo Piscatoris. Die xviii, e. MDXXIV, Pontificatus Nostri, Anno Primo.

Permittit
Papa fieri de
eo sacrum et
officium.

a Hic est Antonius Contarenus, ex congregatione Scopetorum electus, qui B. Laurentium aliosque Antistes Venetos, suos prædecessores, in aula Patriarchali curavit depingi. Ei successit Hieronymus Quirinus ex ordine Prædicatorum, non anno Ch. mxxx, ut Claudius Robertus cum superfuert ille anno Ch. mxxxiv. quo hæc ad eum Bulla missa est. Verum anno sequenti. Jussit Quirinus in Veneta civitate, quoniam B. Laurentii corpus reconditum est in ecclesia Patriarchali, festum ipsum cum majori solemnitate fieri et celebrari, populumque Venetum per concionatores admoneri ad venerationem et festizationem dicti festi, omni anno dicta octava die fieri. Integram constitutionem vide apud Dan. Rosam. b Hunc describit Paulus Jovius lib. 6, Elogiorum de viris bellica virtute illustribus.

c Has refert Dan. Rosa, datas vi Apr. an. 1519.
d Has desiderari notat idem Rosa.
e Mensis in omnibus exemplaribus desideratur.

RECENTIORA MIRACULA

Ex Dan. Rosa, et litteris Venerabilis D. Octavi Gualdi ejusdem ordinis Romæ Canonici.

B. Laurentii
meritis cu-
rata debi-
litas.

Quædam annos complures fulcris nixa incedebat, vel nervis contractis, vel quopiam noxio humore debilitatis membris. Ut celebrari publica fama B. Laurentii sanctimoniam intellexit, ejus implorat patrocinium, vovetque procuraturam se, ut ad illius honorem in æde S. Mariæ de Horto Venetiis sacrificium offeratur Deo. Adfuit ipsa sacrificio, subitamque eo peracto sanitatem retulit, suspensis ad aram, quæ etiamnum visuntur, fulcris.

2 Franciscus Michaelis Canonici et Pœnitentiarius Patriarchalis Ecclesiæ Venetiis, cum sanctimonialibus cœnobii S. Annæ a sacris esset confessionibus, an. mxcvii, lethali morbo correptus est, nec multo post depositus a medicis. Vetula quædam Anna ibidem Religiosa, singulari erga B. Laurentium pietate, votum ei pro Confessarii incolumitate nuncupat; quæ plena ei restituta est, qua etiamnum an. mxcxiii fruebatur.

morbus
lethalis.

3 Joannem Conversam an. mdcxi, enatus sub axilla carbunculus in præsens adduxerat vitæ discrimen; quod B. Laurentii ope implorata subito discussum.

carbunculus,

4 Eadem fluxu sanguinis prope exanimata, voto nuncupato, eandem B. Laurentii experta est opem.

fluxus san-
guinis.

5 Romæ an. mdcxiii, prodierat in lucem puer frigidus ac teter, ut penitus carere vita crederetur. Facta B. Laurentio pro eo vota sunt: Revixit valuitque. Testatus id Dorotheus Baronius congregationis S. Georgii de Alega Visitator.

Mortuus sus-
citus.

6 Joannes Petrus Sennenzius, primarius chirurgiæ Bononiæ professor, multos menses febri quotidiana conflictatus, tandem beato Patriarchæ votum obtulit, subitoque omni incommodo caruit.

Depulsa
febris,

7 Laurentius Bernardus Bononiensis, Bondanelli in diocesi Bononiensi Rector Ecclesiæ S. Bartholomæi diuturna ægritudine exhaustus, deductusque ad extrema, cum jam spem nullam medici facerent, an. mdcv, xvii Januarii, votum B. Laurentio nuncupavit, et convaluit.

ægritudo in-
veterata,

8 Idem an. mdcvii simili voto gravissimo morbo subito est liberatus.

iterum alias,

9 Idem mense Maio an. mdcxi, Vigilii urbe regni Neapolitani solverat, Ravennam petiturus. Tetra dein jactatus tempestate circa eam Apuliæ oram, qua Garganus mons jacet, voto se cum ceteris vectoribus B. Laurentio obstrinxit. Bononiam reversus aram B. Laurentio dicatam in nova S. Gregorii basilica, magnifice exornandam suo sumptu curavit; annuo etiam censu attributo. Chirographo dein Cardinali S. Eusebii Congregationis S. Georgii Protectori, Romæ oblato isthæc cuncta testatus est.

naufragii
periculum,

10 Blasius Marangon ischiade laborabat ita graviter, ut fulcris regere gressum cogeretur. Quodam die magno animi sensu ante altare B. Laurentii, in ecclesia in qua ejus religiose asservatur corpus, humi stratus preces fudit: surrexit incolumis, fulera appendit, nihilque deinceps molestiæ perpeussus est.

ischias,

11 a Marinæ Gritti clarissimæ femina, annos natæ 70 mense Decembr. an. mxcxii, atrum fœdumque in pectore ulcus exortum, ingentis ovi magnitudinis: medici gangrænam censebant; eorumque jam artem mali vis superabat. Extremis mysteriis, exomologesi, Eucharistia, sacra unctione communita, mortem operiebatur: quinque ipsos dies nec loqui valuit, nec alimenti quidquam sumpsit, nisi quod modicum vini plumula instillabatur ori. Cum jam moritura crederetur, spectandum se illi B. Laurentius obtulit, gangrænam excussit, integramque contulit sanitatem.

a

gangræna,

12 Anno mxcxii, xii Novemb. cum mare horribilis tempestas agitare, sublatus est subito (inquit, et jurjurando confirmat Auctor) clamor ejulatusque puerorum: proripui me ad cellæ fenestram, et conspexi quendam, Sanctium nomine, famulum Domus Contarenæ, in lembo periclitantem. S.P.N. Laurentii opem imploravi, recitata Dominica precreatione et salutatione Angelica: subitoque repulsus procella in terram est lembus, Sanctiusque incolumis evasit.

naufragii pe-
riculum,

13 Gravi cruciabat erysipela, quæ genu dextrum infestabat, ut quietem nullam die ac nocte integra hebdomada caperem. Quodam die sub crepusculum matutinum, B. P.N. religiose precatus, mox somno corripior, quo paulo post solutus, simul dolorem resedissem omnem animadverto, adeo ut postredie Deo Missæ sacrificium in gratiarum actionem obtulerim.

erysipelas.

a Alia miracula jam probata feruntur.

IX JANUARI